

שולח עבוד המבור

ע"י מבין 'הפוסקים הירומי'
בראשות
הגאון הרב בעלזאל גלינסקי שליט"א

אבן העזר
הלכות יבום וחליצה
סימנים קנה - קעח

הלכות מיאון

סימן קנה

עד איזה זמן הקמנה ממאנת, ויתר דיני מיאון

וכו כ"ב סעיפים

כ חשון

א קמנה שאין לה אב כגון שמת, או שיש לה אב והשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה בשהיא קמנה, שאז היא נחשבת כיתומה בתי האב, שחרי אין לו עוד רשות בה כי מיד כשנישאת יוצאת מרשות אביה, ושוב השיאות אמה או אחיה לדעתה כי מדאורייתא יכול רק אביה לקדשה ואפי' שלא מדעתה, אבל משיצאה מרשות אביה, אי אפשר להשיאה מדאורייתא, רק רבנן תקנו שאפשר להשיאה מדעתה ובהסכמתה^א, בין שאין קדושיה אלא מדרבנן, ממילא רבנן תקנו שאפי' אם הסכימה, יכולה לחזור מהסכמתה, ולכן אם אינה חפצה בבועלה אינה צריכה ממנו גמ, אלא יוצאת ממנו במאון ואופן המיאון יתבאר להלן בסעיף ג'. אבל אם השיאות שלא לדעתה בלי הסכמתה, או אפילו לדעתה, והיא בגיל כזה שאינה יודעת לשמור קדושיה וגדר גיל זה יתבאר בסעיף הבא, אפילו מאון אינה צריכה כי באופן כזה לא תקנו לה כלל קידושין. הגם: ולכתחלה יש לבית דין לזהר שלא להשיא יתומה קטנה במקום שנראה

א. ואם לא השיאהו, וגם הקידושין לא קיבלה בעצמה רק קיבלו עבורה קידושין, אפי' שזה היה מדעתה, לא מהני כלום, דאין שליחות לקטן, ולפי"ז מיאון מן האירוסין, יתכן, רק כשקיבלה בעצמה את כסף הקידושין (בית שמואל בשם כמה ראשונים).

לְהֵם שְׂיבָא לְיַדֵּי מְאוּן. וְאִין לְדִין בְּזָה אֶלָּא מַה שְּׁעִינְיוּ רֹאוֹת וְאִם לְפִי דַעְתּוֹ לֹא יִבּוֹא לְיַדֵּי מְאוּן, יִכּוֹל לְהַשְׂיֵאָה (הַגְּהוֹט מִיּוֹמוֹי פֶּרֶק י"א זַסס ר"י).

כא חשון

ב נִתְבַּאֵר לְעִיל שֶׁרַק קִטְנָה הֵיכּוּלָה לְשִׁמּוֹר קִדּוּשִׁיָּה צְרִיכָה מִיּאוּן, אִיזוּ הִיא קִמְנָה שְׂכַדֵּי לְצַאת מִבְּעֵלָה לְלֹא גַט צְרִיכָה לְמֵאֵן, מִבֶּת שֵׁשׁ שָׁנִים עַד בֶּת עֶשְׂרֵה, בּוֹדְקִין אוֹתָהּ לְפִי יְפֵי דַעְתָּהּ, אִם יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר קִדּוּשִׁיָּה, וְמִבִּינָה שֶׁהֵם כֶּסֶף קִדּוּשִׁין וְלִכּוֹן שׁוֹמֵרֵת אוֹתָם, וְלֹא שֶׁתִּשְׁמַד אוֹתָם בְּדַרְדְּרָה שְׁמִשְׁמַרְתָּ הָאֵנְזוּ וְתִתְמַרְהָ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶם שְׁשׁוֹמֵרֵת עֲלֵיהֶם רַק מִחֲמַת שֶׁהֵם חִפְצִים שְׁלֵה, הֲרִי זֶה צְרִיכָה מְאוּן. וְאִם בְּדַקּוּהָ וְנִמְצֵא שֶׁאֵינָה יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר קִדּוּשִׁיָּה, אֵינָה צְרִיכָה לְמֵאֵן, אֶלָּא הוֹלְכֵת לְבֵית אִמָּהּ בְּאֵלוֹ לֹא נִתְקַדְּשָׁה מֵעוֹלָם. אֲבָל וּפְחוּתָהּ מִבֶּת שֵׁשׁ, אֶפְלוּ הִיא נְבוֹנֵת לְחֵשׁ בְּעֵלֵת שֶׁכֵּל בְּיוֹתֵר יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר כֶּסֶף קִדּוּשִׁיָּה, מ"מ אֵינָה צְרִיכָה מְאוּן כִּי בִּפְחוּת מַגִּיל שֵׁשׁ כִּיּוֹן שֶׁבְּדַרְדְּרָה כֻּלָּל אֵינָה בְּגִיל שִׁיּוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר קִדּוּשִׁיָּה, לֹא תִקְנוּ לְהַצְרִיכָה מִיּאוּן. וְיִתְרָה עַל בֶּת עֶשְׂרֵה, אֶפְלוּ סְבֻלָּה בְּיוֹתֵר כְּלוֹמֵר, לֹא שְׁעוּשָׁה מַעֲשֵׂה שְׁטוֹת, אֲלֵא שֶׁאֵינָה חֲרִיפָה כֻּלָּל, צְרִיכָה מְאוּן כִּיּוֹן שֶׁעַל פִּי רֹב בְּגִיל זֶה כִּבֵּר יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר קִדּוּשִׁיָּה. הַגְּהוֹ: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה שֶׁצְרִיכָה מִיּאוּן, הוּא דוֹקָא בְּשִׁנְשֵׁאת לְדַעַת אַחִיָּה וְאִמָּהּ שֶׁהֵם בְּעֵלֵי דַעַת, אֶבְּל אִם נִשְׂאֵת שְׂלֵא לְדַעַתָּן אֲלֵא רַק עַל פִּי הַסְּכַמְתָּה בְּלִבְדָּה, אֵינָה צְרִיכָה לְמֵאֵן דְּפִיתוּי קִטְנָה אִפִּי לְנִישׁוּאִין נַחֲשֵׁב לְאוּנֵס, וְלֹא נַחֲשֵׁב שְׁנֵתִקְדְּשָׁה לְדַעַתֵּי (הַגְּהוֹט אֶלְפִסִּי פֶּרֶק צִית שְׁמַחֵי). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאֵם הַגִּיעָה לְפַעוּטוֹת הֵיינו לְגִיל שֵׁשׁ, צְרִיכָה לְמֵאֵן אִף אִם נִישְׂאֵת לְדַעַת עֲצָמָה, וּבִאֻפּוֹן שֶׁרַק יוֹדַעַת לְשִׁמּוֹר קִדּוּשִׁיָּה אַע"פ שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְגִיל שֵׁשׁ, מַהֲנִי כְּשֶׁהִשְׂיֵאוּהָ אַחִיָּה וְאִמָּהּ (צִית יוֹסֵף זַסס הַרִיטְנ"ח).

ג אוֹפּוֹן פַּעוּלֵת תְּמֵאוּן הוּא, שְׁתֵּאֲמַר 'אִי אֶפְשִׁי בְּפִלּוּנִי בְּעֵלְיָ, או 'אִי אֶפְשִׁי בְּקִדּוּשִׁין שְׁקִדְּשׁוּנִי אִמִּי וְאִחִי'. וּמִכֵּל מְקוּם אֶפְלוּ לֹא

ב. ודעת הרמב"ם שאף בנתקדשה לדעתה צריכה מיאון, דס"ל דפיתויו קטנה אינו אונס.

אָמְרָה דָּבָר, אֵלָא הִלְכָה וְנִתְקַדְּשָׁה מֵעֲצֻמָּה לְאַחַר כְּשֶׁהִיא קִמְנָה, אַף עַל פִּי שֶׁהִיָּתְהָ נִשְׁוֹאָה, קְדוּשֶׁיהָ לִשְׁנֵי הֵם הֵם מֵאוּנְיָה דַאִין לֹד מֵיאוּן גְּדוּל מִזָּה.

כב חשון

ד מִמְאָנֶת יְכוּלָה לִמְאֵן בֵּין מִן הָאַרְוֶסִין כִּשְׂרָק נִתְקַדְּשָׁה וְעֵדִין לֹא נִישְׁאֵת' בֵּין מִן הַנְּשׁוֹאִין אִפִּי כִשְׂכֵבֵר נִישְׁאֵת, אֶפְלוּ שְׁלֹא בְּפָנֵי הַבַּעַל וְשְׁלֹא בְּפָנֵי בֵּית דִּין, רַק שִׁיְהִיָּה בְּפָנֵי שְׁנַיִם שְׁיַעֲרֵדוּ עַל הַדְּבָר. וְיֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר, דְּלִבְתַּחֲלָה בְּעֵינָן שֶׁתִּמְאֵן בְּפָנֵי שְׁלֹשָׁה וְכִשְׁנִתְקַדְּשָׁה אוֹ נִישְׁאֵת לֵאחֶר, אִם נַעֲשֶׂה בְּצִינְעָא, בְּעֵינָן בְּפָנֵי ג', אֲבָל בְּנַעֲשֶׂה בְּפֶרֶסִיא, הוּי כֵאִילוּ מֵיֵאנָה בְּפָנֵי ג'.

ה בָּשֵׁם שְׁמִמְאָנֶת בְּבַעַל שְׁאוּמֵרֵת שְׁאִינָה חֲפִיצָה בּוֹ וּמִמִּילָא נִפְקֵעִים קִידוּשֵׁיו בְּדֵי מִמְאָנֶת בִּיבָם כִּשְׁמֵת בַּעֲלָה בְּלֹא בָנִים וּנְפִלָה לְפָנֵי אַחֵז לִיבּוּם, יְכוּלָה לִמְרֵת שְׁאִינָה חֲפִיצָה בּוֹ וּמִמִּילָא פּוֹקַע זִיקְתּוֹ שְׁאוּסֵרָה לְשׁוֹק, אִם לֹא מֵאָנָה בְּבַעַל קוּדֵם שֵׁמֵת.

כג חשון

ו מֵאָנָה בְּבַעַל וְנִישְׁאֵת לְאַחֶר, מִמְאָנֶת בּוֹ הֵינּוּ שִׁיכוּלָה לִמְאֵן גַּם בְּבַעַל הַשְּׁנִי. וְכֵן בְּשְׁלִישֵׁי וּבְרַבִּיעֵי, אֶפְלוּ בְּמָה פְּעֻמִּים, יְכוּלָה לִמְאֵן כָּל זְמַן שֶׁהִיא קִמְנָה.

ז הַשְּׁנַיִם הַעֲדִים שְׁמֵאָנָה בְּפָנֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לַעִיל סַעִיף ד', הֵם כּוֹתְבִין לָהּ גַּט מֵאוּן וְחוֹתְמִין בּוֹ וְנוֹתְנִים לָהּ. וְאִינּוּ בְּגַט גְּרוּשִׁין לְהִיּוֹת נִתְיָנָתוֹ מְגֻרָשׁ שֶׁעֲצֵם הַגֵּט וּמִסִּירָתוֹ הוּא מָה שֶׁמִּתִּירָה לְשׁוֹק, וְלִכֵּן יֵשׁ בּוֹ דֵינִים שׁוֹנִים שֶׁצָּרִיךְ לִיכְתֹּב לְשִׁמָּה וּלְמוֹסְרוֹ בְּפָנֵי עֲדִים, אֲבָל בְּגַט מֵיאוּן אִין עֲצֵם הַגֵּט גּוֹרֵם לְהַתִּירָה לְשׁוֹק, אֲלֵא זֶה רַק שֶׁטֵּר רֵאִיָּה שְׁמֵיֵאנָה לְפִיבָּהּ,

ג. לפי מה שנתבאר לעיל בסעיף א' בהערה, מיאון מן האירוסין שייך רק כשהיא עצמה קיבלה קידושה, ולא אמה ואחיה.

אינו צריך פתיכה לשמה, ולא מסירה, ולא דבר ממשפטי גמ הגרושין. ואין בותבין בו טפס הגמ כל הנוסח של גט, אלא כותבין רק שפלונית מיאנה בפנינו, לפי שאינו אלא כמעשה בית דין היינו שהוא רק שטר ראיה שהיה מיאון בפניהם.

כד חשון

ח עדים אלו שממאנת בפניהם צריך שיכירו אותה ואת בעלה דאם אין מכירים אותה, חוששין שקרוביה רוצים לירש אותה, ולכן מביאים אשה אחרת במקומה ואומרת שהיא ממאנת בבעלה, ועי"ז שוב אין בעלה יורשה אלא קרוביה, ואטו חיוב הכרת האשה הצריכו לכתחילה שיכירו גם את בעלה. לפיכך, כל מי שוראה שמאנה בפני שנים וכול לכתב לה גט מאון, אף על פי שאינו מכירה, שנראי הכירוה אותם שמאנה בפניהם דאם אין מכירים אותה לא יסכימו להיות עדות על מעשה המיאון. ודוקא לכתחלה צריך שיכירו גם את הבעל, אבל בדיעבד אפלו שאינם מכירים הבעל רק הכירו את האשה, סגי דאפי' אם האדם שמיאנה בו בפנינו אינו בעלה, מ"מ הרי מהני מיאון אף שלא בפני הבעל וכדלעיל סעיף ד' (כ"כ ה"י).

ט אותם עדים שממאנת בפניהם צריך שיתברר להם שהיא קטנה דאם אין יודעים בוודאות שהיא קטנה, אסור להם לתת לה למאן ועי"ז להינשא לשוק.

כה חשון

י קטנה הממאנת אין לה מבעלה בתבה מנה כשנישאת בעולה ומאיתם כשנישאת בתולה, כיון שע"י המיאון מתבטל קידושיה למפרע,

ד. הקשה בית שמואל, דבשלמא אם מיאנה בפני ב"ד, איכא למימר דאיןחוששין לב"ד טועין ובודאי לא נתנו לה למאן בפניהם בלי להכירה, אבל במיאנה בפני עדים, דילמא לא הכירוה, וממילא א"א לכתוב גט מיאון כשראו שמיאנה בפני שניים, וצ"ע על כל האחרונים שסתמו בזה.

אָבֵל יֵשׁ לָהּ תּוֹסֶפֶת כִּי זֶה הוֹסִיף לָהּ מַחֲמַת חֵיבַת בִּיאָה, וְזֶה נִתְקִיִּים בַּפּוּעַל. וְכָל זְמַן שְׁלֹא מֵאֲנָה הָרִי הִיא נַחֲשֶׁבֶת כְּאִשְׁתּוֹ וַיֵּשׁ לָהּ זְכוּיוֹת שֶׁל אִשָּׁה רְגִילָה, וַיֵּשׁ לִבְעֵלָה זְכוּיוֹת כְּכֹל בְּעַל בְּאִשְׁתּוֹ, וְלִכֵּן בְּעֵלָה זְבָאִי בְּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ וּבְמִצִּיאתָהּ, וְחֵיב בְּמוֹנֵזוֹתֶיהָ תְּמוּרַת מַעֲשֵׂה יָדֶיהָ שֶׁהָן שְׁלוֹ וּפְדִיּוֹנָה חֵיב לַפְדוּתָהּ אִם נִשְׁבִּית כָּל זְמַן שֶׁהָיָא תַּחֲתָיוּ וְחֵיב פְּדִיּוֹנָה תַּחַת פִּירוּתֶיהָ שֶׁהוּא אוֹכֵל, אָבֵל אִם הִלָּךְ לְמַדִּינַת הַיָּם, וְלִזְוֹתָהּ וְאָבֵלָה אוֹ שְׁלוּתָהּ לְצַדִּיק פְּדִיּוֹנָה דְּבַעַל רְגִיל הַבְּעַל חֵיב לַפְרוּעַ הַלוּוֹאוֹת אֵלָיו, אֲבָל הַכֹּא אִם וְעַמְדָה וּמֵאֲנָה, אֵינִי חֵיב לְשָׁלֵם דְּכַתַּת נִתְבַּרֵר לַמַּפְרַע שְׁאֵינוֹ בְּעֵלָה, וּמִמִּילָא בִּשְׁעָה שְׁלוּתָהּ לֹא הִיָּה חֵיב כֹּלֵל בְּהַלוּוָאָה זֶה, אָף עַל פִּי שְׁאָבֵל פְּרוּתֶיהָ מ"מ אֵינוֹ חֵיב לַפְדוּתָהּ תְּמוּרַת פִּירוּת אֵלָיו, וְאֶפְלוּ הַפִּירוּת הֵם בְּעִזּוֹ עֲדוֹ, שְׁלֵקֶמֶן וּמִנְחִין בְּרִשׁוֹתָיו, אֵינִי מְחַזְרִין כִּיוֹן דְּבִשְׁעָה שֶׁהַכְּנִיסוֹן לְרִשׁוֹתָיו הִיָּה כְּדִין וְזֹכֵה בָהֶם. וְנִבְכְּסִין שֶׁל צֶאֱן בְּרִזָּל נִכְסִים שֶׁהַבְּעַל הִתְחַיֵּב בְּאַחֲרִיוֹתָיו, וּמְחַוִּיב לָהּ דְּמִיָּהוּ כְּפִי שֶׁהָיוּ שׁוּוִים בִּשְׁעָה שֶׁהַכְּנִיסָה בֵּין נִתְיַקְרוּ וּבֵין הוּוֹלוּ, וְנִכְסִים שֶׁל מְלוּזָה הֵינֵנו נִכְסִים שֶׁלֹּא נִתְחַיֵּב בְּאַחֲרִיוֹתָיו, דְּגוּף הַנִּכְסִים שֶׁלָּהּ וְהַבְּעַל רַק אוֹכֵל פִּירוּת, כְּשֶׁמִּיאֲנָה אִם הֵם בְּעִזּוֹ, נִזְמַלְתָּן דְּהוֹן שֶׁלָּהּ; וְיָמָּה שְׁאָבֵד מֵהֶם וְאֵינִים בְּעִזּוֹ, אִם הֵם מְנַבְּסִי צֶאֱן בְּרִזָּל, חֵיב לְשָׁלֵם דְּהָרִי נִתְחַיֵּב בְּאַחֲרִיוֹתָיו; וּמְנַבְּסִי מְלוּזָה, פְּטוּר כִּיוֹן דְּלֹא נִתְחַיֵּב בְּאַחֲרִיוֹתָיו. וְכִיוֹן שֶׁקִּידוּשִׁיהָ נִעְקָרִין לַמַּפְרַע הוּא מִתֵּר בְּקְרוּבוֹתֶיהָ, וְהִיא מִתֵּרָת בְּקְרוּבוֹתֶיהָ, וּבְשִׁרָה לְבְּהֵנָה דֹּאִין נַחֲשֶׁבֶת גְּרוּשָׁה אֵלָא נַעֲשִׂית כְּפִנוּיָה לַמַּפְרַע, וְאֵינָה צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלֵשָׁה חֲדָשִׁים מְלֵהֲנִשָּׂא אַע"פ שֶׁבְּכֹל אִשָּׁה צְרִיכָה לְהַמְתִּין ג' חֲדָשִׁים מִשּׁוּם הַבְּחִנָּה וְהַטַּעַם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּהַעֲרָה, וְגִזְרוּ כֵּן אָף בְּקִטְנָה מִשּׁוּם לֹא פְלוּג, הַכֹּא לֹא גִזְרוּ בְּקִטְנָה כִּיוֹן שֶׁנִּתְבַּרֵר לַמַּפְרַע

ה. בבית שמואל הקשה דלמה יתחייב באחריותו כיון שהוציאן כדן, ולכן כתב שהוא ט"ס בשו"ע וצ"ל נכסי מלוג חייב אם הוציאן שלא כדן, ואם הוציאן כדן פטור.

ו. כל אשה שמתגרשת חוששין שמא היא מעוברת מהראשון, ואם תינשא מיד לאחר ותלד אחר ז' חדשים לא נדע אם הוא בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון, לכן צריכה להמתין ג' חדשים שיעור הכרת הוולד, וממילא נדע שאינה מעוברת ותוכל להינשא לאחר. ואפי' קטנה שאין יכולה להתעבר הצריכה להמתין ג' חדשים משום לא פלוג.

שאינה מקודשת; וְאֵע"פ שכל אשה שנתגרשה אם נישאת לאחר ונתגרשה אסורה לחזור לראשון, הכא כיון שע"י המיאון נעקר קידושי הראשון למפרע **אם נשאת לאחר ונגרשה או מת, מתרת לחזור לראשון** דהרי נתברר שאף פעם לא היתה אשתו. ולא עוד, אלא אפלו נגרשה הראשון, ונתחזרה, ומאנה בו, ונישאת לאחר, אחר שמאנה בו, ונגרשה האחר, מתרת לחזור לראשון אע"פ שהיה לה בראשון נישואין גמורים שפקעו רק ע"י גט, וא"כ היה לה ליאסר לחזור לראשון אחרי שנישאת לאחר, מ"מ מותרת לחזור אליו, משום שכל היוצאת כעת במאון, אף על פי שקדמו גט שהיה לבעל זה נישואין אחרים שפקעו ע"י גט, מ"מ כיון שהנישואין האחרונים פקעו ע"י מיאון הרי זו כמי שלא נתגרשה ממנו בגט מעולם, ומתרת לחזור לו. אבל המגרש את הקמנה שנתקדשה ע"י אמה ואחיה בגט ולא במיאון, אע"פ שכל קידושיה ונישואיה רק מדרבנן, מ"מ כל דיניה כנישואין גמורים ולכן יש לה כתובה, והבעל אסור בקרובותיה, והיא אסורה בקרוביו, ואסורה לכהנה מדין גרושה, וצריכה לתמתין שלשה חדשים מדין הבחנה אע"פ שאינה ראויה ללדת; ואם נשאת לאחר ומאנה בו, אסורה לחזור לראשון, מפני שיצאה ממנו בגט ולכן אסורה לחזור אליו כיון שהיתה נשואה לאחר, אף על פי שיצאה מן האחרון במאון אע"פ שע"י המיאון בטלו קידושי שני, מ"מ אסרו עליה לחזור לראשון דאם תהיה מותרת לחזור, חוששין שהראשון יפייסה למאן בשני כדי שתחזור אליו, ואין צריך לומר אם נגרשה האחרון או מת כמו כל גרושה שנישאת לאחר ונתגרשה או נתאלמנה מהשני שאסורה לחזור לראשון. וכן אסורה לאבי הראשון, ולבנו, ולאחיו, כשאר הגרושות שאסורות בקרובי הבעל הראשון, אף על פי שיצאת מן האחרון במאון דאם נתיר לה את קרובי הראשון, יבואו להתירה לחזור לראשון עצמו. ואם מאנה בראשון, ונתחזרה ושוב נגרשה

ז. משא"כ כשיצאה ממנו במיאון ונישאת לאחר ונתגרשה או מיאנה בו, מותרת לחזור לראשון ולא חוששין שיפייסנה למאן בשני, כי כבר ניסה לפייסה ולא הצליח כי חזינו שמיאנה בו.

וּנְשָׂאת לְאַחַר וּנְתַאֲלַמְנָה אוּ נְתַנְרְשָׁה אוּ מְאֵנָה בּוֹ, אֲסוּרָה לְחֹדֶר
 לְרֵאשׁוֹן וְלִקְרוּבֵיו. שֶׁכֵּל שְׂוִצָאֵת מְמַנּוּ בְּמֵאוֹן לְבִסוּף, דִּינָה
 בְּמְאֵנָת דְּמֵאוֹן שְׁלֵה מִבְּטֵל גַּט שְׁלוֹ שְׁקָדָם לְמֵאוֹן; וְכֵל שְׂוִצָאֵת מְמַנּוּ
 בְּגִט לְבִסוּף, דִּינָה בְּמַנְרְשָׁת.

יא הַמְּאֵנָת בִּיבּוּם, אַע"פ שֶׁ"י המֵאוֹן פִּקַּע הַזִּיקָה דִּנְחָשֵׁב שֶׁנִּתְבַּטְלוּ
 קִידוּשֵׁי בַעֲלָה הֶרֶאשׁוֹן, מ"מ אֲסוּרָה בְּאֲבִיו, מִשׁוּם מֵרֵאִית הָעֵין מְפַנֵּי
 שְׁנֵרֵאִית כְּכִלְתּוֹ בְּעַת שְׁמַת בְּנֵו וְנִפְלָה לְיִבּוּם דְּכִיוֹן שֶׁהֵנִישׁוּאִין
 הֶרֶאשׁוֹנִים הִיָּה בְּכוּחַן לְהַפִּילָה לְפָנֵי הַיָּבָם וְלַחֲיִיבָה בִּיבּוּם, הָרִי הֵם נֵרֵאִים
 נִישׁוּאִין גְּמוּרִים. אֲכָל לְשֵׁאֵר קְרוּבִים, מְתַרְתַּת בְּגַמ' אֵיתָא דְּמֵיאָנָה בִּיבָם
 מוֹתֶרֶת לְשֵׁאֵר אַחֵי הַמֵּת וִיכּוּלִים אַפִּי לִיבְמָה, וְס"ל לְשִׁיטָה זוֹ דַּה"ה דְּמוֹתֶרֶת
 לְשֵׁאֵר קְרוּבִים, דֶּה־מֵאוֹן הַפְּקִיעַ אֶת הָאִיסוּר, וְרַק לֵאבִיו אִסְרוּהָ מִשׁוּם מֵרֵאִית
 הָעֵין. וְיֵשׁ אוֹסְרִים גַּם בְּשֵׁאֵר קְרוּבִים כְּמוֹ שֶׁאִסְרוּהָ לֵאבִיו מִשׁוּם מֵרֵאִית
 הָעֵין, וְשׁוֹנֵה דִין שֵׁאֵר הָאֲחִים שְׁמוֹתֶרֶת לָהֶם, דְּכִיוֹן דְּנֵרֵאִית כֹּאשֶׁת הַמֵּת מוֹתֶרֶת
 לָהֶם מִשׁוּם דִּין יבּוּם, וְמָה שְׁמֵיאָנָה לֹא נִתְכוּנָה לְמֵאוֹן בְּכֵל קִידוּשֵׁי הָאֵחַ הַמֵּת
 אֲלֵא רַק בֵּאֵחַ זֶה. וְגַם לְשִׁיטוֹת שֶׁאִוְסְרוּת שֵׁאֵר קְרוּבִים, הוּא דִּינָה בְּקְרוּבֵי
 הַמֵּת, אֲכָל בְּקְרוּבֵי הַיָּבָם כְּגוֹן בְּנוֹ שְׁמַצֵּד בַּעֲלָה הַמֵּת אֵינָה אִסְרוּהָ לוֹ, אֲלֵא
 רַק מַצֵּד הַיָּבָם וְכִיוֹן שְׁמֵיאָנָה בּוֹ מְתַרְתַּת דְּזִיקַת הַיָּבּוּם לֹא עֵדִיפָא מֵאֵם הֵיתָה
 מִתִּיבַמַּת וּמֵמֵאֵנָת בּוֹ אַחַר הַיָּבּוּם שֶׁהֵיתָה מוֹתֶרֶת בְּקְרוּבֵיו (כ"כ ס"ז").
 וּמְכָל מְקוּם אִם מְאֵנָה בְּאַחַד מֵהַיָּבָמִים, מְתַרְתַּת לְשֵׁאֵר אֲחֵיוֹן כְּמוֹ
 שֶׁנִּתְבַּאֵר דְּמֵיאָנָה רַק בּוֹ וְלֹא בְּכֵל הָאֲחִים.

בו חשוך

יב עַד מְתֵי הַקְּמֵנָה מְמֵאֵנָת עַד מְתֵי הִיא נִחְשַׁבְתָּ לְקַטְנָה שִׁיכּוּלָה לְמֵאוֹן,
 עַד שֶׁתִּבְיָא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת אַחַר י"ב שָׁנָה דָּאֵם הִבֵּיאָה שְׁעָרוֹת קוּדָם
 גִּיל זֶה נִחְשַׁב כְּשׁוּמָא וְלֹא כְּסִימְנֵי גְדוּלוֹת וְכַדְלָהֶלֶן סַעִיף י"ד, אוּ עַד שֶׁתִּלְד
 דְּבָנִים נִחְשָׁבִים כְּסִימְנֵי גְדוּלוֹת, דְּקַטְנָה אֵינָה מוֹלִידָה". וּמְשַׁעַת הַרְיֹן אַע"פ

ה. נחלקו אמוראים בגמ' אם בנים הן עצמם כסימנים בתורת ודאי, או שבנים
 ראייה שהביאה סימנים, כיון שע"פ רוב באופן כזה יש כבר סימנים, ולכן אפי'

שלחן ערוך | הלכות מיאון | סימן קנה | המבואר

שעדיין לא ילדה הוי בגדולה דעצם ההריון מוכיח שהיא גדולה, אבל אם הפילה שוב נחשבת לקטנה ויכולה למאן (ל"ז). וכל זמן שלא הביאה שתי שערות וגם לא ילדה, חשובה בקטנה, אפלו נולדו לה סימני אילוניות ויכולה למאן, דכל שלא הביאה סימני גדלות נחשבת לקטנה אע"פ שהביאה סימני אילוניות עד שתהיה בת עשרים וכדלהלן. אבל אם היא בת עשרים, ונולדו לה סימני אילוניות, חשובה בגדולה למפרע. מזמן שהיתה בת י"ב, אף על גב שהביאה אחר כך אחר גיל כ' עם סימני אילוניות שתי שערות אבל הביאה שתי שערות קודם שהביאה סימני אילוניות, דינה כגדולה הגילה ולא כאילוניות (נחשן המשפט סי' ל"ה), ואינה יכולה למאן. ובת י"ט שנה ושלושים יום, דינה כבת עשרים, דשלושים יום בשנה חשוב שנה. ויש מי שאומר, שאינה חשובה בת עשרים שנה עד שתהיה בת עשרים שנה פחות שלשים יום בגמ' איתא, שנת

בדקה ולא מצאו לה שערות חוששין שמא נפלו, ולשיטה זו אם בדקה ולא מצאו שערות, הוי ספק אם היא גדולה, ונפ"מ דאם הוי סימנים רק מספק, א"כ הוי סימנים רק לחומרא, שלא תוכל למאן אבל גם אינה חולצת כל זמן שאין אנו יודעים שהיא גדולה בודאי. והרמב"ם פסק כמו השיטה שהוי סימן ממש, והרי"ף והרא"ש פסקו כמ"ד שהוי ראה שהיה סימנים. והא דלשיטת הרמב"ם גם חולצת, דוקא כשילדה אחר י"ב שנה, אבל ילדה קודם, אינה חולצת, ולענין להחשיבה גדולה שלא תוכל למאן, מחמירים שנחשבת גדולה לכו"ע אף בילדה קודם י"ב שנה.

ט. אבל הביאה סימני אילוניות קודם גיל כ' עדיין נחשבת לקטנה עד שתגיע לגיל כ'.

י. הקשה הפרישה, אם נעשית גדולה למפרע, כיצד יכולה למאן ומתירים אותה לשוק, הא יתכן שבגיל עשרים יתברר למפרע שהיא גדולה ולא יכלה למאן, ואע"פ שבדרך כלל לא חוששין לאילוניות, שאני הכא דניכר החשש ממה שלא הביאה שערות אחר י"ב שנה, ובפרט באופן שיש כבר כעת סימני אילוניות, ודאי יש לנו לחשוש. ותיירץ דאירי שלא בא עליה בעלה אחר י"ב שנה, וממילא כל קידושיה הם רק מדרבנן, ולכן לא חששו לזה שמא יתברר למפרע שהיא גדולה, מ"מ כל קידושיה הוא רק מדרבנן. אי נמי לשיטת הראשונים (הובאו בסימן מ"ד) שכל אילוניות שנתקדשה אם בעלה לא הכיר בה שהיא אילוניות א"צ גט אלא מדרבנן, א"כ אפי' בא עליה אחר י"ב שנה, מ"מ כל קידושיה הם רק מדרבנן, ולכן אין חוששין.

עשרים שיצאו ממנה ל' יום הרי היא כשנת עשרים, ורוב הראשונים למדו
ההכוונה שדי בל' יום בתחילת השנה שייחשב כשנה, ושיטת הרמב"ם שהכוונה
אם נשאר ל' יום עד סוף השנה.

יג אם היא פת עשרים, ולא נולדו בה סימני אילונית ולא הביאה
שתי שערות, חשובה כקמנה עד שתביא שתי שערות ואז
תיעשה גדולה רק מכאן ולהבא או שתגיע לרב שנותיה של אדם רגיל
ששנותיו שבעים שנה שהם ל"ה שנה ויום אחד היינו משעברו עלה ל"ה
שנים שלמות, שאז הרי היא אילונית אף על פי שלא נראו בה
סימני אילונית, וחשובה כגדולה למפרע ואינה יכולה למאן. ועין
לקמן סימן קע"ב סעיף ד' סימני אילונית מה הם".

כו חשון

יד אין שתי שערות סימן גדלות אלא אם בן באו מ"ב שנה
ואילך, אבל אם באו קדם לבן, אפלו תוך שנת שנים עשר,
חשיבי כשומא שיער שגדל ע"ג יבלת, ואינה נחשבת גדולה על ידם
אפי' שערות אלו קיימות אחר שהגיעה לגיל י"ב, אלא אם בן הביאה שתי
שערות אחרות אחר שנים עשר שנה. ויש אומרים שאם הביאה שערות
ביום אחרון של שנת שנים עשר, חשובה גדולה דס"ל דזמן הבאת שערות
הוא מיום אחרון של שנת י"ב (טור נטס ר"ם וכ"כ הרמ"ע). ומיהו,
כשמוצאים לה שערות אחר הזמן של י"ב שנה, מחזיקין אותה
כגדולה ודאית אפלו לחליצה שעי"ז נחשבת גדולה שחולצת, ולא
חשיבין שומא באו קדם הזמן וכאילו היה זה שומא שלא תוכל לחלוץ.
ויש אומרים שאם נראו בה שתי שערות קדם שתיים עשרה שנה,
ועודם עליה אחר שתיים עשרה שנה, אף על פי שלא הביאה
שערות אחרות אחר שתיים עשרה שנה, חשובה כגדולה למאון

יא. ד"ל שם: אלו הם סימני איילונית: כל שאין לה דדים, ומתקשה בשעת תשמיש,
ואין לה שיפולי מעיים כנשים, וקולה עבה, ואינה נכרת בין איש לאשה. (ו"א
דבאחד מאלה נקראת איילונית) (טור).

לחומרא שאינה יכולה למאן, וְאָף עַל פִּי בֶן חֲשׂוּבָה בְּקִטְנָה לְחִלְיָהּ כיון שלא הביאה שערות אחר שהגיעה לגיל י"ב. ואם הביאה שערות אבל ספק אם הגיעה לשנים עֶשֶׂר שָׁנִים או לא, אֲזַלְיִן לְחַמְרָא דאינה ממאנת שמא היא גדולה, אבל אינה חולצת שמא אינה גדולה (במשוואת רש"ט אלף רי"ו).

מִזְבֵּי בְּשׂוּבָה אִתָּהּ אם הביאה שערות, בּוֹדְקִין אותה על יְדֵי נָשִׁים בְּשָׂרוֹת וְנֶאֱמָנוֹת. וְאִפְלוּ אִשָּׁה אַחַת בּוֹדְקָה, וְשׂוֹמְעִין לָהּ אִם הִבִּיֵּאתָ ואין יכולה למאן וְאִם לֹא הִבִּיֵּאתָ ויכולה למאן², וְאִפְלוּ הִיא קְרוֹבָה דאינו רק גילוי מילתא בעלמא והוא דבר שעשוי להתגלות אם הוא נכון, ולכן עד אחד ואשה וקרוב נאמנים. וְעֵינֵי לְקַמְן סִימָן קס"ט סעיף י"א, אִם נָשִׁים נֶאֱמָנוֹת עַל שְׂנוּתֶיהָ שם נתבאר דאין נשים נאמנות לומר שהגיעה לכלל שנותיה וממילא מהני השערות לעשותה גדולה, [אא"כ הוחזקה כגדולה אצל השכנים די"א דבכה"ג נאמנות]. והטעם ששם אין נשים נאמנות משום דאינו דבר שעשוי להתברר אם הוא נכון או לא.

בכ חשון

מִזְבֵּי שְׂעֵרוֹת צָרִיף שְׂתִיחָה בְּעֶקְרֵן גְּמוּזֵת דשערות הצומחות בלי גומא אינן סימן גדלות. וְאִפְלוּ שְׂתִיחָה בְּגִמְזָא אַחַת הָרִי אֵלּוּ סִימָן דסוף סוף יש שתי שערות בגומא. נִמְצְאוּ שְׂתֵי גְּמוּזֵת זוּ בְּצַד זוּ וְאִין בְּהֵן שְׂעָר, הָרִי אֵלּוּ סִימָן גדלות, משום דחִזְקָה אִין גְּמָא בְּלֹא שְׂעָר, וְשְׂעֵרוֹת הָיוּ בְּהֵם וְנִשְׂרָוּ ולכן לא מצאו אותן.

יִזְבֵּי שְׂעֵרוֹת שהן סימן הגדלות, אין מועילות בכל מקום בגוף, אלא צְרִיבוֹת שְׂתִיחָה בְּמָקוֹם הַעֲרֹתָ. וּבֵית הַעֲרֹתָ בְּלוּ הִיא הוּא מְקוֹם

יב. מבואר דס"ל דנשים נאמנות אף לקולא, ואם אומרת שלא הביאה יכולה למאן. אולם דעת כמה ראשונים שנשים נאמנות רק לחומרא לומר שהביאה שלא תמאן, אבל לומר שלא הביאה ולהקל שתוכל למאן, זה אינן נאמנות, כיון שכבר הגיע לכלל שנים.

א כסלו

כ בַּמָּה דְבָרִים אֲמֹרִים שִׁיבוֹלָה לְמֵאן בְּשִׁבּוּדִקִּים אוֹתָהּ וְלֹא הִבִּיֵּאה שְׁתֵּי שַׁעְרוֹת, בְּשֵׁלֵא בְּעַל אוֹתָהּ אַחַר הָיִזת לָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד דְּבֹאפֵן זֶה אִפִּי אִם הִבִּיֵּאה שַׁעְרוֹת וּכְעַת הִיא גְדוּלָה, מ"מ אִין קִידוּשִׁיה אלא מִדְּרַבֵּנן כִּיּוֹן שְׁנַתְקִדְשָׁה בְּקִטְנוּתָהּ, וְלִכֵּן בְּדִרְבַּנְנָן סוּמְכִים עַל מַה שְׁלֹא נִמְצְאוּ לָהּ שַׁעְרוֹת. אֲבָל אִם בָּא עָלֶיהָ אַחַר בְּרָהּ, אֵינָה יְכוּלָה לְמֵאן אִפִּי ע"י בְּדִיקָה, שְׂאֵף עַל פִּי שְׂאִין מוֹצְאִין לָהּ סִימְנִין, מ"מ חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא נִשְׂרוּ, וְהַטַּעַם שְׁחוּשְׁשִׁין, כִּיּוֹן שְׁהוּא סָפֵק דְּאוֹרֵיִתָּא, שְׁהֵי אִם הָיִז יְדוּעַ שְׁתֵּיו לָהּ שְׁתֵּי שַׁעְרוֹת קִדְּשׁ שְׂבֵא עָלֶיהָ, הוּוּ קְדוּשִׁין גְּמוּרִים, שְׁוֹרָא בְּעַל אוֹתָהּ לְשֵׁם קְדוּשִׁין, וְאִם קְדָשָׁה אַחַר לֹא הָיִזתָּ צְרִיכָה מְמַנּוּ גַּם; רַק הַסָּפֵק הוּא אִם בִּאֲמַת הִבִּיֵּאה שַׁעְרוֹת קוּדֵם שְׁבַעַל, וְכִיּוֹן שְׁהוּא סָפֵק דְּאוֹרֵיִתָּא חִשְׁשִׁין שְׂמָא הִבִּיֵּאה סִימְנִין קִדְּשׁ שְׂבַעַל, וְצְרִיכָה גַּם מְסָפֵק אִפִּי אִם מִיאֲנָה בּוּ, שְׂמָא לֹא הוּעִיל הַמִּיאוֹן אִם הִיא גְדוּלָה כְּבַר. וְעוֹד נִפ"מ מִמָּה דְהוּי סָפֵק אִם מֵאֲנָה בּוּ אַחַר שְׁנִבְעֵלָת, וְנִבְדָּקָה וְלֹא נִמְצְאוּ לָהּ שַׁעְרוֹת, וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחַר, צְרִיכָה מְמַנּוּ מֵהֲשֵׁנִי גַּם, מְסָפֵק שְׂמָא כְּשִׁנְבַעֲלָה לֹא הִיתָה גְדוּלָה, וְלֹא חָלוּ קִידוּשִׁין דְּאוֹרֵיִתָּא, וְכַשְׂקִידְשָׁה הֲשֵׁנִי כְּבַר הִיתָה גְדוּלָה וּמִמִּילָא חָלוּ קִידוּשֵׁי הֲשֵׁנִי, וְלִכֵּן צְרִיכָה מִמְּנּוּ גַּם, וְאַסוּרָה לְחַזֵּר לֹו לְרֵאשׁוֹן, שְׂמָא תַּפְסוּ קִידוּשֵׁי שְׁנִי, וּמִמִּילָא אִסוּרָה לְחַזֵּר לְרֵאשׁוֹן כְּדִין גְּרוּשָׁה שְׁנַתְקִדְשָׁה לְאַחַר, דְּאִסוּרָה לְרֵאשׁוֹן. אֲבָל אִם הִרְאִישׁוֹן מִגְּרֵשָׁה מוֹתֵרַת לְשֵׁנִי, כִּיּוֹן דְּעִדִּין לֹא נִבְעֵלָה לּוּ וְלֹא נִאֲסָרָה עֵלָיו, וְאִם נִשְׂאֵת, תִּצָּא מְזָה וּמְזָה עַל הִרְאִישׁוֹן אִסוּרָה, שְׂמָא לֹא הוּעִיל מִיאֲוֹנָה וְהִיא אִשֶׁת הִרְאִישׁוֹן וְנִאֲסָרָה עֵלָיו ע"י בְּעִילַת הֲשֵׁנִי, וְכַשֵּׁם שְׁנִאֲסָרָה לְרֵאשׁוֹן מִחַמַּת בְּעִילַת הֲשֵׁנִי, כִּךְ נִאֲסָרָה לְבוּעֵל; וְהַוָּלָד, סָפֵק מְמַזֵּר דְּאוֹרֵיִתָּא מְשַׁנְיָהֶם מֵהֲשֵׁנִי הוּא סָפֵק מִמְּזוּר מִדְּאוֹרֵיִתָּא, שְׂמָא הִיא אִשֶׁת הִרְאִישׁוֹן, וּמֵהִרְאִישׁוֹן אִם יִלְדָה מִמְּנּוּ אַח"כ, הוּי נִמִּי סָפֵק דְּאוֹרֵיִתָּא שְׂמָא גְדֻלָּה קוּדֵם קִידוּשֵׁי שְׁנִי, וְחָלוּ קִידוּשֵׁיו מֵה"ת.

כא הִבִּיֵּאה שְׁתֵּי שַׁעְרוֹת אַחַר שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּכְעַת הִיא וְדֵאִי גְדוּלָה, וְלֹא בְּעַל אוֹתָהּ אַחַר בְּרָהּ, הוּוּ סָפֵק קְדוּשִׁין מִכַּח מַה

שנתקדשה בקטנותה, ולכן אם פא להוציאה צריכה גט, מדרבנן. ואם לא גרשה, ועמדה ונתקדשה לאחר, כיון שקידושי ראשון הם רק מדרבנן, חלו גם קידושי שני, ולכן צריכה גט משניהם. ואם ירצו מגרש ראשון ונשוא שני. אבל אם גרש שני, לא יקום ראשון דאע"פ שהוא לא מגרשה כלל, מ"מ אנשים יחשבו שנתקדשה לשני בגלל שהראשון גירשה, וממילא שפא יאמרו על הראשון שהוא החזיר גרושתו אחר שנתארסה לאחר. ואם פא עליה שני קדם שגרש ראשון, תצא מזה ומזה כיון דמדרבנן היא נשואה לראשון, ונאסרת עליו ע"י בעילת השני, הרי היא נאסרת על השני דנאסרת לבעל כמו לבעל, ואין הולך מן השני ממזר כיון דקידושי ראשון רק דרבנן, אינה אשת איש גמורה, וקידושי שני חלו מדאורייתא, לכן אין הולך ממנו ממזר אפי' מדרבנן. ואם פא עליה ראשון קדם [גרשוי] שני, הולך ממזר מדאורייתא, כיון שקידושי שני קידושי גמורים הם.

ב כסלו

כב יש אומרים דהאדנא בזמנינו יש להחמיר שלא תמאן אחר שתיים עשרה שנה, אף על פי שנגדקה ולא נמצאו לה שתי שערות וגם לא פעל אחר שתיים עשרה שנה כיון שגומות בלי שערות הוי גדולה וכדלעיל סעיף ט"ז, ואין אנו בקיאין בבדיקת גומות, לכן אינה יכולה למאן אפי' בדקה, שמא יש לה גומות והוי גדולה. הגה: ולכלי עלמא אם היא פחותה מבת שתיים עשרה שנה ממאנת, אפלו בזמן הזה דאפי' הביאה שערות הוי שומא ואינה גדולה. וכן עשה מהר"ר יעקב פולק ז"ל מעשה בקמיו. ודלא פליש מחמירין ואמרו שאין בת ממאנת בזמן הזה כלל"י (מהר"ם מריזבורק ור"י מינץ סימן י"ג).

יד. ומהר"ש זלמן מלאדי [בעל שו"ע הרב] התיר למאן, בדבר שאינו מצוי לא שייך בזה מנהג, ובים של שלמה אוסר דאין המנהג למאן, והמנהג שהביא הרמ"א מרבי יעקב פולק, הרי לא עלתה זיווגם יפה.

הלכות יבום

סימן קנו

איזה נקרא זרע קיימא לפטור מן היבום

ובו י"ג סעיפים

א מי שמת אחיו מאביו ולא הניח זרע, מצוה על האח ליבם לישא את אשתו של אחיו שמת, בין שהיא אשתו של אחיו מן הנשואין בין שהיא אשתו מהארוסין, דכתיב 'כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו, יבמה יבא עליה' (דברים כה, ה).

ג בסלו

ב זה שנאמר בתורה 'ובן אין לו' (דברים כה, ה), לא דוקא בן, אלא אֶחָד הֵבֵן וְאֶחָד הִבֵּת, או זרע הֵבֵן או זרע הִבֵּת היינו אע"פ שהבן או הבת עצמם כבר מתו אבל השאירו זרע אחריהם עד סוף כל הדורות, בין יש לאחיו זרע מאשה זו בין מאשה אחרת, אפלו היתה לו זרע ממזר או עובד אלילים היינו ישראל שהוא מומר לע"ז, הרי זה פוטר את נשיו מן החליצה ומן היבום. אכל בנז שנוולד לו מהשפחה או מהנכרית, אינו פוטר דאינו מתייחס אחריו אלא אחר אמו והוא עבד או גוי כמותה אפלו נתגיר או נשפחה הֵבֵן דאף אחר שנתגיר אינו מתייחס כבנו (הרמב"ם פ"א מהלכות יבום). ויש אומרים דהני מלי בנז שנוולד לו משפחה אחר היינו שפחה ששייכת לאדם אחר, אכל בנז שנוולד לו משפחתו, פוטר דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ובודאי שיחררה קודם שבא עליה, וממילא הוא בן של בת חורין ומתייחס אחר אביו.

ג. אֶפְלוּ הָיָה תּוֹרַע שֶׁל זֶה שֶׁמֵּת גּוֹסֵס אוֹ פְּצוּעַ מִמְּכּוֹת שְׂאֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְחַיּוֹת, פּוֹטֵר כּוֹן שֶׁבִשְׁעַת מֵיתָת הָאֵב הִיָּה לוֹ זֶרַע בְּעוֹלָם.

ד כסלו

ד מִי שְׁמַת וְהֵנִיחַ אֶשְׁתּוֹ מְעַבְרָתָּ, אִם הִפִּילָהּ, הָרִי זֶה תִּתְיַבֵּם דִּנְתַּבְּרָ לַמִּפְרַע שְׂאֵינוֹ בֵּר קִימָא וְלֹא נַחֲשָׁב שִׁישׁ לוֹ זֶרַע. וְאִם יִלְדָה וְיִצָא הַיֶּלֶד חַי לְאֹוִיר הָעוֹלָם, אֶפְלוּ מֵת בְּשַׁעָה שְׁנוּלָדָה, אַע"פ שֶׁלֹּא יוֹדְעִים אִם הוּא בֵּן ט' וְהוּא בֵּר קִימָא, אוֹ בֵּן ח' וְאֵינוֹ בֵּר קִימָא, מְכַל מְקוֹם אִם גָּמְרוּ שַׁעְרוֹ וְצִפְרָנוֹ שֶׁזֶה סִימָן שֶׁהוּא וּוּלָד גָּמוּר, מִדְּאוֹרֵייתָא הָרִי אִמּוֹ פְּטוּרָה מֵהַחֲלִיצָה וּמֵן הַיְבוּסִים. אֶבֶל מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, לֹא סָגִי שֶׁגָּמְרוּ שַׁעְרוֹ וְצִפְרָנוֹ אִלֵּא רַק עַד שִׁיּוֹדַע בְּוַדָּאֵי שְׁכָלוֹ לוֹ חֲדָשָׁיו וְנִוְלָד לְתַשְׁעָה חֲדָשִׁים גְּמוּרִים. וְבֵאוּפֹן זֶה נַחֲשָׁב לוֹוּלָד גָּמוּר אִפִּי לֹא נִגְמַר שַׁעְרוֹ וְצִפְרָנוֹ. הַגֵּס: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּבִזְמַן הַזֶּה אֶפְלוּ לֹא נִכְנָסָה בְּחֻדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי רַק יוֹם אֶחָד מִלְּבַד יוֹם שְׁנַתְעַבְרָה בּוֹ, הֵי וְלָד קָמָא. וְאַף עַל גַּב דְּאֶמְרִינָן

טו. וְבֵאוּפֹן שֶׁהוּא וְדָאֵי בֵּן שְׁמוּנָה וְגָמְרוּ שַׁעְרוֹ וְצִפְרָנוֹ, נַחֲלַקוּ הָרֵאשׁוֹנִים אִם נַחֲשָׁב לוֹוּלָד גָּמוּר אוֹ לֹא. וְאִם חַי ל' יוֹם אַחֲרֵי שְׁנוּלָד וְאִח"כּ מֵת, בִּסְפֵק בֵּן ח' לְשִׁיטַת הַשּׁו"ע לְהֵלֵן הוּי וּוּלָד גָּמוּר אִפִּי לֹא גָּמְרוּ שַׁעְרוֹ וְצִפְרָנוֹ, וְלִשְׁיטַת הַרמ"א לְהֵלֵן בְּעֵינָן גָּמְרוּ שַׁעְרוֹ וְצִפְרָנוֹ, וְבוּדָאֵי בֵּן ח' וְחַי אַחֲרֵי שְׁנוּלָד ל' יוֹם, דַּעַת רֹב הָרֵאשׁוֹנִים דְּהוּי וְלָד גָּמוּר אִפִּי מְדַרְבְּנָן, וְאִם לֹא גָּמְרוּ שַׁעְרוֹ וְצִפְרָנוֹ, דַּעַת הַרמב"ם דְּהוּי וְלָד מַעֲלִיא חוּץ מִלְּעֵנִין אֲבֻלוֹת דְּבִזָּה לֹא חֵיִיבִים לְהַתְּאָבֵל אִא"כּ כֻּלּוֹ חֲדָשָׁיו. וְדַעַת הַתּוֹס' דָּאֵינוֹ וְלָד גָּמוּר אִפִּי שֶׁהָיָה ל' יוֹם וְגַם גָּמְרוּ שַׁעְרוֹ וְצִפְרָנוֹ עַד שִׁיַּגִּיעַ לְגִיל כ' שָׁנָה. וְדַעַת הַרמ"א לְהֵלֵן דָּאֵין נַחֲשָׁב בֵּר קִימָא אִא"כּ הֵבִיא שַׁעְרוֹ וְצִפְרָנוֹ

טז. וְהָא דִּיּוֹדְעִים שְׁכָלוֹ לוֹ חֲדָשָׁיו הֵינּוּ רַק בֵּאוּפֹן שֶׁהִבְעֵל לִפְנֵינוּ וְאוֹמֵר שְׁבֵא עֲלֵיהָ לִפְנֵי ט' חֲדָשִׁים וּמֵאִז לֹא בֵּא עֲלֶיהָ יוֹתֵר, דְּאִל"ה מִנ"ל דְּכֻלּוֹ לוֹ חֲדָשָׁיו, וְאִם הִבְעֵל אֵינוֹ לִפְנֵינוּ חוֹשֵׁשִׁין שְׁמָא בֵּא עֲלֵיהָ אִח"כּ.

יז. וְלִשְׁיטַת הַרמב"ם בְּעֵינָן ט' חֲדָשִׁים שֶׁל שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְלִשְׁיטַת הַרמב"ן קוֹבַע חֲדָשִׁי הַשָּׁנָה וְאִם נִתְעַבְרָה בְּסוֹף חוֹדֶשׁ וְיִלְדָה בְּתַחֲלִיל חוֹדֶשׁ, נַחֲשָׁב יוֹלְדַת לִט' 'שְׁלִימִים', אַע"ג דְּעֵבֵר רַק ז' חֲדָשִׁים וּב' יָמִים, דְּחוֹדֶשׁ 'הַהִלְכַת' גּוֹרָם. וְאֵין זֶה נּוֹגַע לְמָה שֶׁכָּתַב הַרמ"א בְּשֵׁם הַרש"ב שֶׁ"ד סָגִי יוֹם א' בְּחוֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי, דָּאֵיהוּ ס"ל דְּבֵעֵינָן ט' חֲדָשִׁים שְׁלִימִים, רַק ס"ל דִּיּוֹלְדַת לִט' יוֹלְדַת לְמִקְוֹטְעִין הֵינּוּ דְּבַחוֹדֶשׁ הַט' סָגִי בְּמִקְצָתוֹ.

בגמרא יולדת לתשעה אינה יולדת למקטעין וצריכה ט' חדשים שלמים, ובלאו הכי אינו בר קיימא כמו בן ח', כבד תמהו על זה רבים שהחוש מכחיש זה שזולדות באמצע חודש הט' והוולד בר קיימא, אלא שאנו צריכין לומר שעכשיו נשתנה הענין והטבעים, וכן הוא בכמה דברים (צ"י נסס הלשז"ט). מיהו, לענין חדשי העבור היינו אם לחשב חודש לפי כ"ט יום או ל' יום, צריך לחשב פל אחד שלשים יום היינו שכל החדשים מחושבים לפי ל' יום, ולא חשבינן להו פסדר השנים שחלק מחדשי השנה הם כ"ט יום (כן משמע סס). אבל אם לא נודע לכמה נולד שאין ידוע אם כלו חדשיו וממילא אין ידוע אם נולד לח' או לט', אם חיה חי ל' יום אחר שנולד, ואפי' לא גמרו שערו וציפרנו תרי זה נולד קנמא בתורת ודאי אפי' מדרבנן ופומר נשי אביו מהחליצה ומחויבום. ויש אומרים דוקא שגמרו שערי וצפרנו אבל בלאו הכי חוששין מדרבנן (טור), וכן נראה לי. ואם מת בתוך שלשים, אפלו ביום השלשים, בין שמת מחלי בין שנפל מהנג או אכלו ארי, כיון שלא יודעים לכמה חדשים נולד תרי זה ספק נפל ספק בן קנמא, וצריכה חליצה מדברי סופרים שמא לא היה וולד בן קיימא, אבל לא תתיבם שמא היה וולד בן קיימא. לעיל הובא בשו"ע דאם מת בשעה שנולד מה"ת פטורה מחליצה ומיבום ויש אומרים דאפלו אם נולד מת, ואפלו אם יש להסתפק שפלו חדשיו, מ"מ הוי ספק דאורייתא ולכן חולצת ולא מתניבמת (טור נסס הרנינו פרץ).

ה אם אין ידוע שפלו לו חדשיו אלא על פיה, אינה נאמנת להקל ולהתירה לשוק, אבל נאמנת לחומרא שלא תתיבם. וכן נאמנת להחמיר ולומר שלא כלו חדשיו ולהצריכה חליצה. יבמה שנשאת לשוק משום שהיה לה וולד שמת זמן מה אחר הלידה, ועדים מעידים שהולד שילדה אחר מות בעלה חיה שלשים יום ומותרת לשוק, ועדים אחרים מבחישין אותם ואומרים שלא חיה שלשים יום וצריכה חליצה,

יה. כיון דאיירי שגמרו שערו וציפרנו, באופן כזה נתבאר בתחילת הסעיף שאם היה שעה אחת מת פוטר מה"ת, ולכן השו"ע דחוששין לו רק מדברי סופרים.

מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ וְאִינָה צְרִיכָה חֲלִיצָה דאִירֵי באופן שגמרו שערוותיו וצִיפְרֵינוּ, דאפ"י לא חי ל' יום מה"ת מותרת לשוק, ורק מדרבנן הצריכה חליצה, ולכן כיון שכבר ניסת לא תצא. וְאִם אֵין עֲדִים מְעִידִים שְׁחִיָּה ל' יום, וְגַם אֵין עֲדוֹת בְּרוּרָה שְׁלֹא תִּיְהִי ל' יום, אֶלָּא קוֹל לְעַו, אע"פ שבכהאי גוונא לא תינשא בלי חליצה, מ"מ אם ניסת לא תצא דלא אִסְרִינָן לָהּ בְּקִלְא דְבִתֵּר נְשׁוּאֵין.

ה בסלו

ז הַאֲמִיר, זֶה בְּנִי, או יֵשׁ לִי בְּנִים, נֶאֱמָן לְפָטֵר אֶת אִשְׁתּוֹ, אֶפְלוּ הַחֲזוּק עד כעת בְּאֲחִים דהיינו שידוע שיש לו אח ולא היה ידוע שיש לו בנים, וא"כ יש עליה חזקת חיוב יבום, מ"מ נאמן לומר שיש לו בנים במיגו שיכול לפוטרה בגט^ז. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאֵם יֵשׁ עֲדִים שְׂיֵשׁ לוֹ אֲחִים דבכהאי גוונא חיוב היבום יותר ברור דודאי יש לו אחים, ולא רק מוחזק שיש לו אחים, אִינוּ נֶאֱמָן אַחַר כֵּךְ לֵאמֹר שְׂיֵשׁ לוֹ בְּנִים אע"ג שיש לו מיגו שיכול לגרשה, דהוי כמיגו נגד עדים. [אבל אם אמר שיש לו בנים קודם שבאו העדים ואמרו שיש לו אחים, נאמן].

ז הַחֲזוּק שֵׁשׁ לוֹ אֲחִים וְלֹא הַחֲזוּק שֵׁשׁ לוֹ בְּנִים וְאָמַר בְּשַׁעַת קְדוּשָׁין או אַחַר כֵּךְ (כֵּן מִשְׁמַע מֵהֲר"ן), יֵשׁ לִי בְּנִים וּמִמִּילָא תִּהְיֶה מוֹתֵרַת לְשׁוֹק כְּשִׁמּוֹת אַח"כ וּבְשַׁעַת מִיתָה אָמַר אֵין לִי בְּנִים ועי"ז אחר מיתתו תהיה אסורה לשוק, אִינוּ נֶאֱמָן לְאִסְרָהּ כִּיוֹן שֶׁהִיא לֵה עַד עַכְשֵׁיו חֲזַקַּת הִיתֵר. וְיֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׁחֹלְצָת וְלֹא מְתַנַּבְּמַת דכיון שחזר בו בשעת מיתה, נראה שאומר אמת ואין רוצה להכשילה, אבל אם חזר בו שלא בשעת מיתה, לכו"ע אינו נאמן להצריכה חליצה.

יט. אע"ג דלא אמרינן מיגו נגד חזקה והרי הוחזק בלי בנים, הכא לא איירי שהוחזק שאין לו בנים, אלא לא הוחזק שיש לו בנים, ולכן לא נחשב שמה שאומר הוא נגד חזקה.

ו כסלו

ח הוחזק באחים ולא בבנים, אעפ"כ נאמן עד אחר להעיד שנתן לבעלה בן, להתיקה לזר דעד אחד נאמן בדבר שיכול להתגלות ששיקר. ויש חולקין שאני הכא דבאופן כזה שהוחזק באחים ולא בבנים דאף הבעל לא נאמן לומר שיש לו בנים, הוא הדין דעד אחד אין נאמן (נצ"י משם הראש"ד והרא"ט).

ט מי שזנה עם אשה, בין פנויה בין אשת איש, ונתעברה, ואמר זה העבר ממני הוא, ואפלו היא מודה לו, הרי זה ספק אם הוא בנו דשמא כשם שזינתה עמו, כך זינתה עם אחרים ושמא נתעברה מהם, וממילא אם הוא מת אי אפשר להתיר את אשתו לשוק וחולצת ולא מתיבמת. ואם היו חבושין בבית האסורים, שודאי הוא ממנו, פוטר בתורת ודאי ומותרת לשוק (מרדכי פרק כ"ד). ויש אומרים אפלו בזונה אחרת המיחדת לו כיון שמיחדת לו אין חוששין שזינתה מאחר ונחשב לבנו בודאי ופוטר את אשת אביו מיבום (המ"מ פ"ג).

ז כסלו

י האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים, ובאו ואמרו לה מת בעלה ולא אמרו אם בנה נשאר חי בזמן מיתת בעלה, מ"מ מתרת לנשא לשוק כי מעמידים את הבן בחזקת חיים, ומסתמא היה חי בזמן מיתת הבעל.

יא הלכה היא ובעלה ובנה למדינת הים, ובאה ואמרה מת בעלי ואחר כך מת בני וממילא היא מותרת לשוק, נאמנת כיון שהוחזקה שיש לה בן ומותרת לשוק, נאמנת לומר שהבן מת אחר הבעל. אבל אם אמרה מת בני ואחר כך מת בעלי ורוצה להתייבם, אינה נאמנת להתיבם כיון שהוא נגד החזקה שהוחזקה שאינה צריכה יבום, אלא חולצת ולא מתיבמת.

ח כסלו

יב הלכה היא ובעלה בלבד וא"כ היה לה חזקת חיוב יבום, ובאה ואמרה נתן נולד לי בן במדינת הים, ומת, ואחר כך מת בעלי,

נֶאֱמָנֶתּ לַהֲתֵיבֶם, דאין דיבורה סותר למה שהוחזקה עד עכשיו. אֲכַל אִם אֲמָרָה מֵת בְּעָלֵי וְאַחַר כֵּךְ מֵת אוֹתוֹ הֵבֵן וְרוּצָה שִׁיתִּירָה לְשׁוֹק, אֵינָה נֶאֱמָנֶתּ כִּיּוֹן שֶׁהוּחֲזָקָה לְחַיִּיב יבום, וְחֹלְצָת וְלֹא מְתִיבָמָת. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁהֲיָתָה מִמִּילָא פְּסוּלָה לְבִהְנָה, אוֹ שְׂאֲמָרָה בְּמַעֲרָה הֵינּוּ בְּשָׂמֵת וְלֹא הָיָה שֵׁם אָדָם שְׂוֹעִיד. אֲכַל אִם אֵין הֶדְבָר בֵּן וַיִּתְּכֵן שִׁיבֹאוּ עֵדִים וַיֹּאמְרוּ שְׂוִדְעִים שֶׁדְּבָרִיה נְכוּנִים וּמוֹתֶרֶת לְשׁוֹק, לֹא תִחְלֹץ וְלֹא תִתְּנֶם עַד שְׂוִבֹאוּ עֵדִים דָּאם תִּחְלוּץ תִּיאַסֵּר לְכַהֲנָה, וְאח"כ כְּשִׁיבֹאוּ עֵדִים יִצְטָרְכוּ לְהַכְרִיז שֶׁחֲלִיצָה הִיִּתָּה בְּטַעוֹת וּמוֹתֶרֶת לְכַהֲנָה, וְחוֹשְׁשִׁין שִׁהִיוּ אֲנָשִׁים כֹּאֲלוֹ שֶׁהָיוּ בְּחִלְצָה וְלֹא יִהְיוּ בְּהַכְרִזָּה וַיֹּאמְרוּ שֶׁחֲלִיצָה מוֹתֶרֶת לְכַהֲנָה.

יג הֲלֹךְ בְּעֵלָה וְצָרְתָּה לְמַדִּינַת הַיָּם, וּבָאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ לָהּ מֵת בְּעָלֶיךָ, אע"פ שיש רוב שהיא פטורה מחליצה, כי רוב נשים מתעברות ויולדות, וא"כ מסתמא צרתה ילדה, והוולד חי, ומוותרת לשוק, מ"מ כיון שהיה לה חזקת חיוב יבום חוששין למיעוט שלא ילדה, ולכן הרי זו לא תחליץ וְלֹא תִתְּנֶם עַד שְׂתַדַּע אִם יִלְדָה צָרְתָּה אוֹ לֹא יִלְדָה וְהַטַּעַם שֶׁלֹּא תִחְלוּץ מִשׁוּם מַה שֶׁנִּתְּבָאָר בְּסַעֲיַף הַקּוּדָם, וְלִכֵּן אִם הִיִּתָּה אֲסוּרָה לְבִהְנָה מִתְּחִלָּה וְלִכֵּא חֲשַׁשׁ הַג"ל, הֲרִי זוֹ חֹלְצָת לְאַחַר ט' חֲדָשִׁים מֵהוֹמֵן שִׁמֵּת בַּעֲלָה, שְׁמָא נִתְּעַבְרָה צָרְתָּה קוּדָם מִיִּתָּה בַּעֲלָה וְאֵינָה צָרִיכָה חֲלִיצָה, אֲבָל הוּלָד גַּם אֵינוֹ פּוֹטֵר עַד שְׂוִוּוֹלָד, לִכֵּן מִמִּתְּנַת ט' חֲדָשִׁים, וְאִז חֹלְצַת שְׁמָא לֹא נִתְּעַבְרָה צָרְתָּה.

סימן קנו

דיני גרים ומומר, ואיזה נקרא אה ליבום

ובו י' סעיפים

ט בסלו

א מי שיש לו אה מאביו, אפלו הוא ממור או מומר שעובד עבודת אלילים, ואפלו הוא קטן בן יומו משנצא ראשו ורבו

לְאִוִּיר תְּעוֹלָם אִם יֵצֵא רֵאשׁוֹ לְאוִיר הָעוֹלָם קִדְּם שְׂיָמוֹת אָחִיו, הָרִי זֶה זֹקֵק [פִּירוּשׁ קוֹשֶׁר, מֵעֲנֵן יָאֵם אֲסוּרִים בְּזָקִים'] (לְיוֹב לו', ח) אֵת אִשְׁתּוֹ לְיָבוּם הֵינּוּ שְׂאִסוּרָה לְשׁוֹק מִחֲמַתּוֹ עַד שְׂיִיבִם אוֹתָהּ אוֹ שְׂתַעֲשֶׂה חֲלִיצָה. אֶפְלוּ הֵיבֵם הוּא גִוָּסִם אוֹ פְּצוּעַ מִמִּכּוֹת שְׂאִינּוּ יָכוֹל לְחִיּוֹת מֵהֶם, לֹא תִנְשָׂא לְאַחַר כָּל זְמַן שֶׁהוּא חַי. אֲכַל אִם הוּא אָחִיו מֵאִמּוֹ, אוֹ אִפִּי הִיָּה הֵיבֵם אָחִיו מֵאִבּוֹ אִלֵּא שְׁנוּלָד אַחַר מוֹתוֹ, יְבָמְתוֹ מִתְּרַת לְשׁוֹק כִּי לְמַדִּים מִפְּסוֹק שֶׁרַק אֶחָ שֶׁהִיָּה עִם הַמֵּת יָחַד בְּעוֹלָם, זֹקֵק לְיָבוּם. וְכֵן אִם הָיָה לוֹ אָח מִהַשְּׂפָחָה אוֹ מִהַנְּכָרִית שֶׁאִבִּי הַמֵּת הוֹלִיד אֶת הַבֵּן הַשְּׂנִי מִשְׂפָּחָה אוֹ מִנְּכָרִית, דֹּאֵין הַבֵּן מִתִּיַּחַס אַחַר אָבִיו אִלֵּא אַחַר אִמּוֹ, וְלִכֵּן אֵינּוּ זֹקֵק אֵת אִשְׁתּוֹ שֶׁל הַמֵּת לְיִאסֵּר לְשׁוֹק, אִף עַל פִּי שֶׁהָיָה לְדָתוֹ בְּקַדְשָׁה שֶׁאִמּוֹ הַשְּׂפָחָה הִשְׁתַּחֲרָה בְּעוֹדָה מְעוּבֵרֶת, אוֹ אִמּוֹ הַנְּכָרִית הִתְגִּירָה בְּעוֹדָה מְעוּבֵרֶת, הוּאִיל וְהוֹרְתוֹ הָיָה שְׂלֵא בְּקַדְשָׁה מִמִּילָא אֵינוֹ מִתִּיַּחַס אַחַר אָבִיו וְאֵינוֹ בְּנוֹ כֻּלָּל.

ב בְּאוֹפֵן שֶׁהִבִּית דִּין אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם אִישׁ זֶה הוּא אָחִי הַמֵּת, אוֹ שׂוֹ הִיא יְבַמְתּוֹ, אוֹי אֶפְלוּ קְרוֹב, אוֹ אִשָּׁה, אוֹ עֶבֶד, אוֹ קָמֵן שֶׁהוּא כְּגִיל שֶׁהוּא מְבִיר וְנִבְוֵן, נְאֻמָּנִים לֹמֵר זֶה פְּלוֹנִי אָחִי פְּלוֹנִי מֵאִבּוֹ, וְזוֹ הִיא יְבָמְתוֹ, וְחוֹלְצִים אוֹ מִיְבָמִים עַל פִּיהֶם כִּיּוֹן שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁהוּא רַק גִּילּוֹי מִילְתָּא בְּעַלְמָא לֹמֵר מִי הוּא אָדָם זֶה.²

י כסלו

ג אִחִים גָּרִים שְׁנִתְנִירוּ וְעֶבְדִּים שְׁנִשְׁתַּחֲרָרוּ, אֵינּוּ לָהֶם דִּין אַחְוָה כָּלָל, אֶפְלוּ אַחַד מֵהֶם הוֹרְתוֹ שְׂלֵא בְּקַדְשָׁה וְלָדָתוֹ בְּקַדְשָׁה, וְהַשְּׂנִי הוֹרְתוֹ וְלָדָתוֹ בְּקַדְשָׁה. וְאֶפְלוּ הֵם תְּאוּמִים וְנִלְדוּ בְּקַדְשָׁה וְדָרַגַת שְׁנֵיהֶם שׁוּוֹה, אֵינּוּ לָהֶם אַחְוָה עַד שְׂיִהְיוּ שְׁנֵיהֶם הוֹרְתֵם וְלָדָתֵם

כ. והוא הדין שעד מפי עד נאמן בזה. ונחלקו הפוסקים אם גוי נאמן בזה באופן שהוא מסיח לפי תומו כמו שנאמן לומר מת בעלה.

בְּקִדְשָׁהּ דכל מי שהורתו שלא בקדושה אע"פ שלידתו בקדושה נחשב כגד שדינו כקטן שנולד, וממילא אין קשר של קורבה ביניהם.

ד נִפְלְאָה לְפָנַי יָבָם מוֹמֵר, יֵשׁ מִי שְׁמִתִּיר אוֹתָהּ לְשׁוֹק בְּלִי חֲלִיצָה מִהֶמוּמָר אִם הָיָה מוֹמֵר בְּשִׁנְשֹׁאָה אַחֲיוּ כִּיּוֹן שִׁבְשַׁעַת הַנִּישׁוּאִין כִּבֵּר הִיָּה מוֹמֵר, וּמוֹמֵר לֹא נִקְרָא אַחֲיוּ, וְכַתִּיב 'כִּי יִשְׁבוּ 'אַחִים' יַחֲדָיו', וּמִמִּילָא אִין זִוְקָקָה לְחֲלִיצָה, אֲבָל הַמִּיר אַחֵר הַקִּידוּשִׁין, לְכוּ"ע זִוְקָק, כִּיּוֹן שִׁבְשַׁעַת קִידוּשִׁיהָ לֹא הִיָּה מוֹמֵר וְכִבֵּר נַחֲשַׁבְתָּ זִוְקָקָה לִוְיָא; וְאִין לְסַמְךָ עֲלָיוּ וּבְכַל אֹפֶן צְרִיכָה חֲלִיצָה מִמֶּנּוּ. הַגֵּס: מִיָּהוּ, אִם עֲבָרָה וְנִשְׁאָת בְּלֹא חֲלִיצָה, פִּי לֹא יִדְעָה שְׁהָיָה לָהּ יָבָם, וְאַחֵר כִּף נִודַע שְׂיִישׁ לָהּ יָבָם מְשַׁמֵּד אוֹ שִׁחֲשַׁבָה שְׁמוּמֵר לֹא זִוְקָק לִיבּוּם וּלְכֹן נִיסַת, אַע"פ שִׁבְכַל יִבְמָה אִם נִיסַת קוּדָם שִׁחֲלַצָה, תַּצָּא, הַכָּא לֹא תַּצָּא דְסוּמְכִים עַל הַשִּׁטוֹת שְׁמוּמֵר לֹא זִוְקָק [וְהִיִּינוּ בְּאֹפֶן שֶׁהַמִּיר קוּדָם שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה וְכִנ"ל] (מֵהַר"י מִינְץ ס'י (צ') [צ"ג]). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּדוֹקָא אִם חֲלִץ לָהּ לְבִסוּף אַע"פ שִׁבְשַׁאֵר יִבְמָה תַּצָּא כִּיּוֹן שֶׁנִּיסַת קוּדָם חֲלִיצָה, כִּיּוֹן שֶׁאִיסוּר זֶה רַק מִדְּרַבְנָן סוּמְכִין עַל שִׁטוֹת הַנִּי"ל שֶׁלֹּא תַּצָּא כִּיּוֹן שִׁחֲלַצָה לְבִסוּף, אֲבָל אִם לֹא חֲלַצָה כִּלְל, תַּצָּא, כִּיּוֹן דְּהוּי חֲשַׁשׁ דְּאוֹרִייתָא, לֹא סוּמְכִין עַל שִׁטוֹת הַנִּי"ל (מֵהַר"י ס'י נ"ד וְצִנְיִין זֹאצ'). אִם הָיָה לָהּ שְׁנֵי יָבָמִים, אֶחָד מְשַׁמֵּד וְהוּא הַגְּדוֹל, וְאֶחָד קָטָן וְהוּא יִשְׁרָאֵל, אַע"פ שֶׁתַּמִּיד הַגְּדוֹל חוֹלֵץ לְכַתְּחִילָה, הַכָּא לֹא תִּחְלֵץ אֶלָּא מִן הַיִּשְׂרָאֵל; וְאַפְלוּ בְּדִיעְבַּד לֹא מְהַנִּי מִן הַמְשַׁמֵּד וְאִם חֲלַצָה מִמֶּנּוּ תַּחֲזוֹר וְתַחְלוּץ מֵהַשְּׁנֵי (כֵּן הֵשִׁיב מוֹהַר"ם וְכ"כ מֵהַר"א וּמֵהַר"ק). אֶבֶל אִם הוּא אָנוּס שֶׁהַמִּיר דְּתוּ מַחֲמַת אוֹנוּס וְחֲלַצָה מִמֶּנּוּ מְהַנִּי בְּדִיעְבַּד (רִיב"ז ט"ז סִימָן ט'). וְהַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה וְיֵשׁ לוֹ אֶחָ מְשַׁמֵּד, יְכוּל לְקַדֵּשׁ וְלְהַתְּנִיחַ בְּתַנְאֵי כְּפוּל [וְהוּא הַדִּין דְּבַעֲיִן שֶׁאֵר דִּינֵי הַתַּנְאִים שֶׁנִּתְבָּאֵרוּ לְעִיל בְּסִימָן ל"ח, דְּהִיִּינוּ תַּנְאֵי קוּדָם לְמַעֲשֵׂה וְהֵן קוּדָם לְלֹא] שְׁאִם תַּפֵּל לְפָנָי הַמְשַׁמֵּד לִיבּוּם שְׁלֹא תִּהְיֶה מְקַדֵּשֶׁת^ב (מֵהַר"א צִרִי"ן).

כא. ואם נאנס בקטנותו ונשבה לבין העכו"ם ונטמע שם, ונתקדשה אחר שנשבה אבל עדיין היה קטן, נחשב כמו שהמיר אחר הקידושין, דמעשה קטן לא נחשב למעשה, וכשהגדיל כבר היה אחרי הקידושין.

כב. והוא הדין מי שיש לו אח שהלך מפניו ואין ידוע אם הוא חי, יכול לקדש

יא כסלו

ה אם תמת הנה מומר, אשתו זקוקה לאחיו בין ישראל כשר ובין מומר. והוא הדין זרעו שיש לו מישראלית פוטר את אשתו מחליצה [לאפוקי זרע שיש לו מגויה, דאין מתייחס אחריו ואין פוטר את אשתו] (ב"י וד"ע).

ו לא הנה מחזק באתים וממילא יש לה חזקת היתר לשוק, ואמר יש לי אתים, אינו נאמן לאוסרה כיון שיש לה חזקת היתר לשוק. בא אחד ואמר אני אחיו ורוצה לחייבה בחליצה, אינו נאמן להוציאה מחזקתה; ואפלו עד אחד או קרוב הכוונה לשני עדים קרובים, שדינם כעד אחד מעיד עליו שהוא אחיו, אינו נאמן להוציאה מחזקתה דעד אחד אינו נאמן לאסור כשיש חזקת היתר.

יב כסלו

ז הנה מחזק באתים ויש לה חזקת איסור לשוק, ואמר בשעת מיתתו אין לי אתים ורוצה להתירה לשוק, אינו נאמן אע"ג דיש לו מיגו שיכול לתת לה גט, מ"מ הוי מיגו נגד חזקה ואינו נאמן. וכן אם אמר על מי שהחזק אחיו, אין זה אחי, אינו נאמן כיון דהוי נגד חזקה.

ח לא הנה מחזק באתים, ויצא קול שיש עדים שייעידו שיש לו אתים, והעדים במדינה אחרת, אפלו אמר הוא בשעת מיתתו אין לי את, מ"מ כיון שיש קול שיש עדים שיש לו את הרי זו חוששת, ותמתין עד שובאו עדים שאמרו עליהם שהם יודעים אם יש לו את וישאלו אותם האם אכן יודעים דבר זה.

יג כסלו

ט אשה שאין לבעלה בן ולא אח וא"כ מותרת לשוק, ונחמיתה ונחמיה במדינת הים, ומת בעלה, מתרת לנשא; ולא תשינן

שָׁמָא יְלָדָה חֲמוּתָה זָכָר וְהִיא זְקוּקָה לֹא דִיש רוב שהיא מותרת לשוק דנשים יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות, ומיעוט מפילות, וא"כ רוב צדדים שהיא מותרת וגם חזקת היתר מסייע לה, ולכן אין חוששין. אַבְל אִם יִצְאָתָה חֲמוּתָה מִכָּאן מְעַפְרָת וא"כ איתרע חזקת היתר שלה, ולכן חוששין שָׁמָא יְלָדָה זָכָר וְהִיא זְקוּקָה לֹא אע"פ שיש רוב צדדים להיתר, לא סומכין ע"ז לבד בלי החזקת היתר.

י אִשָּׁה שָׁמַת בְּעֵלָהּ, וְהָיָה לֹא בֶן בְּמִדְיַנַת הַיָּם וַיֵּש לָהּ חֻזְקַת הִיתָר לשוק, הרי זו מְתַרְת לְזָר, וְאִין חוֹשְׁשִׁין שָׁמָא מֵת הַבֵּן, אֶלֶּא הַעֲמִיד אוֹתָהּ עַל חֻזְקָתָהּ. יָבָם אָסוּר לְדוֹר עִם חֲלוּצָתוֹ באותו מבו, אִם הַב"ד רואים שלבו גַם בָּהּ, כְּמוֹ אָרוּס וְאָרוּסְתּוֹ (מסוּנָה הַרְשָׁנ"א סימָן ר"ט); וְדוֹקָא לְאַחַר שְׁחָלֵץ דְהוּי אִסוּר לֹא לִיבְמָה אַחַר שִׁכְבַר חֲלִץ לָהּ, אַבְל קָדָם שְׁחָלֵץ. שְׂרֵי דאִין לַחֲשׁוּשׁ שְׁמָא יבֵא עֲלֶיהָ, דַּאֲפִי יבֵא עֲלֶיהָ שְׁמָא כִּיוֹן לְשֵׁם מִצְוָה (מֵהַר"ם פְּדוּוֹאָה ס' י"ז).

סימן קנח

באיזה אופן אשה נאמנת להתייבם,

ואם עד אחד נאמן

וכו' סעיפים

יד בסלו

א בָּשֵׁם שְׁהָאִשָּׁה נְאֻמְנַת לֹאמַר מֵת בְּעָלֶי, שְׁתַּנְשֵׂא וכדאיתא לעיל סימן י"ז סעי' מ"ג; כִּךְ נְאֻמְנַת לֹאמַר מֵת בְּעָלֶי, שְׁתַּתִּיבָם כִּיוֹן שאשת אח הוא איסור כרת וחמור בעיני האנשים, לא חוששין שמשקרת, וְכִיוֹן שְׁנֵאמְנַת לַעֲנִין הַיָּבוּם, מִמִּילָא נֵאמְנַת אֶף לַעֲנִין שְׁהַיָּבָם נִבְנָם לְנַחֲלָה

על פיה דהיבם יורש את כל נכסי אחיו המת אע"פ שיש אחים נוספים. אָבֵל
 אֵינָה נֶאֱמָר לֹמֵר מֵת יָבָמִי, שֶׁתִּנְשָׂא לְשׂוֹק כִּיּוֹן שֶׁהוּא רַק אִיסוּר לֹא
 ואינו חמור בעיני האנשים, לכן חוששין שמשקרת. וְאִין הָאִישׁ נֶאֱמָן לֹמֵר
 מֵת אָחִי וְאֵיבָם אֶת אִשְׁתּוֹ דְּכָל מָה שֶׁהִתִּירוּ לְסִמוּךְ עַל עַד אֶחָד, הוּא
 משום היתר עגונה, אבל כלפי היבם עצמו חוששין שנתן בה עיניו. לְפִיכָּךְ,
 הִלְכָה הִיא וּבִעֲלָה וְיָבָמָה אֲחִי בַעֲלָה לְמַדִּינַת הַיָּבָם, וּבָאָה וְאָמְרָה
 מֵת בְּעָלִי וְאַחֵר כִּךָּ מֵת יָבָמִי, אוֹ מֵת יָבָמִי וְאַחֵר כִּךָּ מֵת בְּעָלִי
 ומותרת אני לשוק, אֵינָה נֶאֱמָרֶת דֹּאִין נֶאֱמַנְתָּ לְהִתִּיר עֲצֻמָּה לְשׂוֹק וְכַדְלֵעִיל.

ב הִלְכָה הִיא וּבִעֲלָה לְמַדִּינַת הַיָּבָם לְבַד בְּלִי בֵן וּבְלִי יָבָם, וְלֹא הוֹחֲזָקָה
 שיש לה יבם, וּבָאָה וְאָמְרָה נָתַן לִי יָבָם וְמֵת, בֵּין שֶׁאָמְרָה מֵת
 בְּעָלִי וְאַחֵר כִּךָּ מֵת יָבָמִי, בֵּין שֶׁאָמְרָה מֵת יָבָמִי וְאַחֵר כִּךָּ מֵת
 בְּעָלִי, נֶאֱמָרֶת דֶּהֱפָה שֶׁאִסֵּר וְאִמֵּר שֶׁנִּתְּנָה לָהּ יָבָם, הוּא הִפָּה שֶׁהִתִּיר וְאִמֵּר
 שמת יבמה.

טו כסלו

ג נֶאֱמָן עַד אֶחָד לְהַעֲדִיר לְיָבָמָה שְׁמֵת בְּעֲלָהּ, וּמֵתִיבָמֶת עַל פִּיּוֹ;
 אוֹ שְׁמֵת יָבָמָה, שֶׁתִּנְשָׂא לְשׂוֹק; אוֹ לֹמֵר מֵת בְּעָלִיךָ וְאַחֵר כִּךָּ
 מֵת כִּנְיָ וּמוֹתֶרֶת לְשׂוֹק; וְאִפְּלוּ אִם הָעֵד הוּא עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה אוֹ אִשָּׁה
 אוֹ גֵזֵי כֶּשֶׁהוּא מְסִיחַ לְפִי תָמוּ וְלֹא כִשְׂאֵמֶר דְּבִרְיוֹ מִחֲמַת שְׁאֵלוֹת
 שֶׁשְׁאֵלוּהוּ, אוֹ עַד מִפִּי עַד, נֶאֱמָן לְהַעֲדִיר בְּמִיתַת הַיָּבָם לְהִתִּירָה לְשׂוֹק
 כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמָן בְּמִיתַת הַבְּעֵל, וְדִין עֲדוּת זוֹ שֶׁל מִיתַת הַיָּבָם כְּדִין אוֹתוֹ
 עֲדוּת שֶׁל מִיתַת הַבְּעֵל לְעִנְיָן עֲדִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה אֶת זֶה בְּמִיתַת
 הַיָּבָם לְכָל דְּכָר לְעִיל סִימָן י"ז סְעִיפִים לז-מג נִתְבָּאֵר הַדִּין לְעִנְיָן הַכַּחֲשָׁה
 בְּעֲדוּת מִיתַת הַבְּעֵל, וְהוּא הַדִּין בְּהַכַּחֲשָׁה בְּעֲדוּת שֶׁל מִיתַת הַיָּבָם. הַגֵּס: וְיֵשׁ
 אוֹמְרִים דֹּאִין עַד אֶחָד נֶאֱמָן לֹמֵר שְׁמֵת יָבָמָה אוֹ מֵת בְּעָלְךָ וְאַח"כּ מֵת
 בְּנֵד, לְהִתִּירָה לְעֲלָמָה וְנֶאֱמַנּוּת עַד אֶחָד הוּא רַק לֹמֵר מֵת בַּעֲלָהּ, כֵּן הוּא
 דַּעַת הָרַא"שׁ, וְכִיּוֹן שֶׁרׁוֹב הַפּוֹסְקִים חוֹלְקִים עָלָיו וְס"ל שֶׁנֶּאֱמָן לְהִתִּירָה לְשׂוֹק,
 יֵשׁ לְסִמוּךְ עֲלֵיהֶם בְּמִקּוֹם דַּחַק וְעִיגוֹן.

ד **הַמֵּשׁ נָשִׁים** יי שאינן מעידות זו לזו שְׁמַת בַּעֲלָה כמו שנתבאר בסימן י"ז סעיף ד' שחשודות לשקר כדי לקלקלה, לכן כִּף אֵינָן מְעִידוֹת שְׁמַת יְבָמָה.

טז כסלו

ה **שְׁתֵּי יְבָמוֹת** היינו שתי נשים של שני אחים שִׁפְאוּ מִמְדִּינַת הַיָּם, זו אוֹמֶרֶת מַת בַּעֲלָה שלה, וְזוֹ אוֹמֶרֶת מַת בַּעֲלָה שלה, אע"פ שאשה נאמנת לומר מת בעלי, וא"כ שתי הנשים מעידות שמתו בעליהן, וממילא יוצא שאין לאף אחת יבם חי, מ"מ זו אִסוּרָה מִפְּנֵי בַּעֲלָה שֶׁל זו שהוא יבמה ושמא לא מת, וְזוֹ אִסוּרָה מִפְּנֵי בַּעֲלָה שֶׁל זו, ואע"פ שיבמתה אמרה שמת בעלה, מ"מ אינה נאמנת להתיירה לשוק שְׁאִין יְבָמָתָה נִאֲמָנָה לְהַעֲיֵד לָהּ שְׁמַת יְבָמָה, כִּמּוֹ שְׁנַתְּבָאֵר בסעיף הקודם. הִיָּה לְאַחַת מֵהֶן עַד שְׁמַת בַּעֲלָה ולשניה אין עד שמת בעלה, זו שִׁישׁ לָהּ עַד אִסוּרָה מִפְּנֵי יְבָמָה כיון שאין עד שמת יבמה, וְזוֹ שְׁאִין לָהּ עַד מִתְּרַת, שֶׁהָיָה הַעֲיֵד הָעַד שְׁמַת יְבָמָה, וְכִלְפֵי מִיתַת בַּעֲלָה אע"פ שאין לה עד שמת, מ"מ הִיא נִאֲמָנָה לִזְמַר שְׁמַת בַּעֲלָה. הָיָה לְזוֹ בָּנִים ואין זקוקה ליבום וְלִזוֹ אֵין בָּנִים ואם יש לה יבם אסורה לשוק, וְלִשְׁתֵּיהֶן אֵין עֲדִים על מיתת בעליהם, זו שְׁאִין לָהּ בָּנִים אִסוּרָה דשמא יבמה חי ואסורה לשוק, וְזוֹ שִׁישׁ לָהּ בָּנִים מִתְּרַת דנאמנת לומר מת בעלי, וממילא מותרת לשוק כיון שיש לה בנים.

ו **לֹא הָיָה לָהֶם לֹא עֲדִים** שמתו בעליהן וְלֹא בָּנִים להתיירן לשוק, וְהָיָה כִּאֵן יְבָם אוֹ יְבָמִים וְיָבֵמוֹ אוֹתָן כיון שאין להם בנים הרי הן זקוקות ליבום, ונתבאר לעיל סעיף א' דנאמנת לומר מת בעלי כדי להתייבם, וְיָמָתוּ גַם הֵם אלו שייבמו אותם בְּלֹא בָּנִים, וְאֵין לָהֶם אַחִים אַחֲרֵיהֶם, אִסוּרוֹת לְהַנְשֵׂא לְזָר כִּמּוֹ שֶׁהָיָה בְּתַחֲלָה דאולי בעלה של השניה שהוא יבמה חי

כג. היינו חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה. וכתב בבית שמואל דהכא לענין יבום לא שייך צרתה דפשיטא שאינה נאמנת דגם היא זקוקה ליבום, וכן לא שייך כאן בת בעלה, דאם יש לו בת אינה זקוקה ליבום.

וממילא אסורה לשוק. **אָבֵל אִם הִנִּיחוּ אֵלָיו שִׁיבְמוּ אוֹתָם בְּנֵיב, או שִׁגְרָשׁוּם בְּנֵט, מִתְּרוֹת לְהַנְשֵׂא לְזָר דְּכִיוֹן שֶׁכָּבֵר קִיּוּמוֹ מִצְוֹת יְבוּם, שׁוּב אֵין לָהּ שׁוּם זִיקָה לֵאחַ הַשְּׁנִי אִפִּי אִם הוּא חַי.**

סימן קנט

יבמה שנתקדשה לזר [ו]אם יש זיקה לאסור בקרובותיה ובו ו' סעיפים

יז בסלו

א תִּזְקַקְתָּה לְיָבֵם שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר בְּשׁוּגָג קוֹדֵם שֶׁחֲלָצָה, מִסְּפָקָא לֵן אִם קִידוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבְמָה לְשׁוֹק, וּמִסְּפָק נִוְתֵן לָהּ הַזָּר שֶׁקִּדְּשָׁהּ, גַּט, וַיִּבְמָה מֵיֵבֶם אוֹ חוֹלִין. וְאִם הָיָה יִבְמָה בְּהֵן, שְׂאִינֵי יָכוּל לִישֵׂא גְרוּשָׁה, תִּצַּא מִתּוֹר בְּנֵט, בְּדִי שְׁלֵא יְהֵא חוּטֵא נִשְׁפָּר מַעִיקֵר הַדִּין לֹא נִאֲסָרָה עֲלָיו כִּיוֹן שֶׁרַק קִידְשָׁה וְלֹא אִסַּר אוֹתָהּ עַל הַיֵּבֶם, וְלִכֵּן אִף עֲלָיו לֹא נִאֲסָרָה, רַק אִסְרוּהָ עֲלָיו מִשׁוּם שְׁלֵא יְהִיָּה חוּטֵא נִשְׁכַּרְבִּי, וְחוֹלִין לָהּ יִבְמָה וְאִינוּ מֵיֵבֶם, כִּיוֹן שֶׁהִיא סָפֵק גְרוּשָׁה וְאִסְרוּהָ לִכְהֵן. וְאִם תּוֹר הַזָּר שֶׁגְּרָשָׁה מִהָאֲרוּסִין, וְנִשְׂאָה אַחֵר שֶׁחֲלִין לָהּ יִבְמָה, אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ דְּכַעַת כָּבֵר מוֹתֵרֵת לְשׁוֹק. הַגֵּס: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֶפְלוֹ תּוֹר וְנִשְׂאָה, מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ, הוֹאִיל וְנִתְקַדְּשָׁה לוֹ בְּאִסּוּר וְרוּב הַפּוֹסְקִים מִתִּירִין. וְדוֹקָא אִם קִדְּשָׁה בְּמִזִּיד בּוּזָה אוֹסְרִים אוֹתָהּ לְמַקְדֵּשׁ כְּדִי שְׁלֵא יְהִיָּה חוּטֵא נִשְׁכַּר, אָבֵל

כר. דעת השו"ע דקנסו אף בשוגג, ולהלן הרמ"א מביא י"א דקנסו רק במזיד, ובבית שמואל כתב דאף השו"ע אסר רק בשוגג כזה שנתקדשה על פי קול, אבל נתקדשה על פי ע"א שמת יבמה ונתברר שאינו נכון, אף לדעת השו"ע מותרת למקדש.

אם קדשה בשוגג, שלא ידעו שהיה לה יבם, אם רוצה היבם ליבם, צריך המקדש לגרשה; ואם רוצה היבם לחליץ, חולץ לה ונשאת ומותרת למקדש, וצריך לחזור ולקדש אותה אחר שחליץ לה יבמה דיש ספק אם תפסו קידושו הראשונים וכנ"ל (ר"מ); וכן נראה לי עקר. ויש אומרים דוקא בשוגג גמור, שלא ידעו שיש כאן יבם. אבל היה כאן יבם, אלא שהיה סבורה שמת, כי בן יצא הקול ולכן נתקדשה לאחר מן השוק, כיון דלא הוי שוגג גמור תצא מן המקדש"י (ט"ה סי' רכ"ז).

ב נשאת לזר, אפלו בשוגג, מוציאה בגט דיבואו ההחליף באשה שהלך בעלה למדינת הים ונישאת על פי עד אחד וחזר בעלה, דבזה אסורה לשניהם, ואפלו היו לו בנים ממנה אע"פ שיש חשש שיאמרו שהם ממזרים, מ"מ תצא; ונאסרה עליו על המקדש ועל יבמה, וי"ג דרכים שנתבאר בסמ"ח סעיף נ"ו בה"י, אלא שאין הולך ממזר דאפי' לשיטות שאין קידושין תופסין ביבמה לשוק, מ"מ אין הולך ממזר כיון שיבמה לשוק הוא רק לאו, ואין ממזר מחייב לאוין. ויש אומרים שהוא ממזר מדרבנן דאתא לאיחלופי באשת איש שהלך בעלה למדינת הים וניסת לאחר

בה. ולפי דברי הבית שמואל אף דעת השו"ע כהכרעה זו. כו. וז"ל שם: האשה שהלך בעלה למדינה אחרת ובאו ואמר לה: מת בעליך, ונשאת ואח"כ בא בעלה, לא שנא נשאת על פי עד אחר או על פי שני עדים, (אפילו לא נבעלה), תצא מזה ומזה. וצריכה גט משניהם, ואין לה כתובה משניהם, (אפי' החזירה הראשון), ולא פירות שאכלו מנכסי מלוג שלה, אע"פ שאינם חייבים בפרקונה. ודוקא שאכל השני קודם שבא הראשון, אבל מה שאכל אחר שבא הראשון, צריך להחזיר. ואינו חייב ליתן הבלאות מנכסי צאן ברזל שלה, והוא שבלו לגמרי, אבל מה שיש מהם בעין, נוטלתו. ואם נטלה מזה או מזה כתובה או פירות, צריך להחזיר. ודוקא שנטלה מהשני אחר שבא הראשון, אבל אם נטלה ממנו קודם שבא הראשון, אינה צריכה להחזיר. ושניהם אינם מטמאים לה, אם הם כהנים, ואינם זכאים במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה; ונפסלה מהכהונה ומהתרומה ומהמעשר, אם היא בת לוי. (אבל בעלה הראשון יורשה, אם מתה). מתו אחיו של זה ואחיו של זה, חולצין ולא מייבמין והולך מהשני הוא ממזר מהתורה, אם הולידו עד שלא גרש הראשון, אבל אם לא הולידו אלא אחר שמת ראשון, או גירשה, אין הולך משני אלא ממזר דרבנן. ואם בא עליה (הראשון) קודם שיגרש השני, הולך שיוליד ממנה ממזר מדבריהם.

ובא בעלה, דשם הוא ממזר מדאורייתא. ואחר שיוצאת בגט מזה שקידשה וְבָמָה חוֹלֵץ לָהּ, ואחר כִּף תְּהִיָּה מִתְּרַת לְאַחֲרֵימָּן וְעֵין לְעֵיל סִימָן קנ"ז סְעִיף ד' שם נתבאר במי שיש לה יבם מומר ועברה ונישאת, דלא תצא, דשם יש שיטת הגאונים שאין זקוקה כלל ליבם מומר.

יח כסלו

ג שוֹמְרֵת יָבָם שְׁזוּנָתָהּ, לא נֶאֱסְרָה עַל יָבָמָה כִּיּוֹן שֶׁהִיא עֵדִיין לֹא אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה, ולכן אינה נאסרת ע"י זנות, אִם הוּא יִשְׂרָאֵל אֲבָל אִם הוּא כְּהֵן, אסורה לו, דיבמה לשוק היא איסור לאו, וכל שנבעלה לחייבי לאוין נעשית זונה ואסורה לכהן כמו שנתבאר לעיל סימן ו' סעיף ח'. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִסוּרָה לְבִעּוּל מְשֻׁם קְנָסָא כְּמוֹ בְּנִתְקַדְּשָׁה לְאַחַר בְּמוּזִיד לְעֵיל סְעִיף א' (נ"י פרק האשה).

ד נְתִיבָמָה בְּטַעוֹת, כְּגוֹן שֶׁשְׂמָעָה שְׂמַת פְּעֻלָּהּ, וְאַחַר כִּף בָּא; אִם הִיָּתָה נְשׂוּאָתוֹ, אִינָה צְרִיכָה גַם מִתְּרַת לְבִעּוּלָהּ כִּיּוֹן שֶׁהִיבָם לֹא נוֹתן גַּט, אינה גרושת אחיו. ולענין דעת השו"ע ראה בהערה ב'. וְאִם הִיָּתָה אֲרוּסָתוֹ, צְרִיכָה גַם מִתְּרַת לְבִעּוּלָהּ כִּיּוֹן שֶׁהִיבָם לֹא יֵבֵנוּ שֶׁהִיבָם הִיָּה בְּטַעוֹת, אלא יאמרו שהיה תנאי בקידושין של בעלה ולא נתקיים התנאי ולכן ניסת ליבם, ולכן צריכה גט מהיבם אע"פ שהתברר שלא היה שום יבום, שלא יאמרו אשת איש יוצאת בלי גט וכיון שהיבם צריך לתת גט, לכן אִסוּרָה לְבִעּוּלָהּ מְשֻׁם גְּרוּשֵׁת אַחִיו (טור).

כו. אשה שהלך בעלה למדינת הים וניסת וחזר בעלה, אסורה לבעלה אפי' שזה היה באונס, שלא יאמרו שבעלה הראשון גירשה ולכן נישאת לשני, וכעת השני מגרשה והראשון מחזירה באיסור, דאסור להחזיר גרושתו משנישאת. ולפי טעם זה הכא שרי דלא יאמרו שהראשון גירשה והשני נשאה, דהשני אסור בה דהיא גרושת אחיו, וזה הוא דעת הרמ"א. אמנם יש טעם אחר בה דהלך בעלה למדינת הים שאסורה לבעלה, משום דקנסוה שלא ביררה כמו שצריך, ולפי טעם זה אף הכא אסור, וכן הוא דעת השו"ע.

יט כסלו

ה הַיָּבָם אָסוּר בְּקִרְבּוֹת זְקוּקָתוֹ, אֶפְלוּ מִתָּה קֹדֶם שְׂיִיבִים אוּ יַחְלִין דְּקוּי"ל יש זיקה, היינו דהזיקה עצמה כבר נחשב ככנוסה ליאסר בקרוביה, בֵּין שָׁהוּא יָבָם אֶחָד שֶׁהִיטָה זְקוּקָה רַק לוֹ, וּבִזוּה יוֹתֵר מִסִּתְּבַר שֶׁהִזִּיקָה קוֹשֶׁרֶת אוֹתָם, וּבֵין שְׁתֵּם שְׁנֵי יָבָמִים אַע"פ שֶׁאִינָה מִתִּיבֵמַת רַק לְאַחַד, מ"מ כיון שכל אחד היה ראוי לייבמה, הִזִּיקָה נֶחֱשָׁב כְּכֹנְסָה לִיאִסֵּר בְּקִרְבּוֹבִים. וְאֶפְלוּ סִפֵּק אִם זְקוּקָה אוּ לֹא כַגּוֹן שִׁישׁ סִפֵּק אִם הִבְעֵל מֵת קוֹדֶם לְבִנּוּ וְאִינָה זְקוּקָה לְחִלְצָה, אוּ הֵבֵן מֵת קוֹדֶם וְזִקוּקָה לְחִלְצָה, אִפִּילוּ הִכִּי אֶזְלִינָן לְהִמְרָא וְהִסִּפֵּק יָבָם אִסוּר בְּקִרְבּוֹת אִשְׁתֵּי אַחִיו (טור). לְפִיכָּה, אִם קִדְּשׁ אֶחָד מֵהֵם מֵהֶשְׁנִי יָבָמִים אֶחָת זְקוּקָתוֹ, אָסוּר לוֹ לְכַנְסָהּ, מִפְּנֵי שְׁהִיא זֹו שְׁקִידֶשָׁה עֲכָשׁוּ בְּאַחֶת אַרְוֹסָתָהּ זְקוּקָתוֹ, וְלִכֵּן צָרִיךְ לְהִמְתִּין עַד שְׂיִיבִים אַחִיו אוּ יַחְלִין לְזְקוּקָה זְעִי הַיָּבוּם אוּ הַחִלְצָה שֶׁל אַחִיו תִּפְסָק הַזִּיקָה שֶׁל הַיָּבָמָה אֲלוֹי, וּמִמִּילָא יִהְיֶה מוֹתֵר בְּאַרְוֹסָתוֹ. וְיֵשׁ אֲוִמְרִים דְּדוֹקָא בְּקִדְּשָׁה אִסוּר עֲדִיין בְּאַרְוֹסָתוֹ, דְּעֲדִיין לֹא פִקְעָה זִיקָתוֹ מִיבֵמַתּוֹ, אֲבָל אִם בְּכֹנְסָה, פִּקְעָה לָּהּ זִיקָה מִיבֵמַתּוֹ וּמִתְּרָ לְמַקְדֵּשׁ לְבָא עָלֶיהָ עַל אַרְוֹסָתוֹ קֹדֶם שְׂיִיבִים אוּ יַחְלִין אַחִיו. הַגָּה: וְיֵשׁ אֲוִמְרִים דְּעַכְשָׁו בְּזִמְנֵי הַזֶּה דְּאִיבָא חֶרֶם רַבְנֵי גֵרְשָׁם שְׁלֹא לְשִׂאת שְׁחֵי נָשִׁים, אִם נִפְלָה לְאַחַד שׁוֹמְרֵת יָבָם כִּיּוֹן שֶׁאִמְרִינָן זִיקָה כְּכֹנְסָה, א"כ נֶחֱשָׁב שִׁישׁ לוֹ כְּכֹר אִשָּׁה אַחַת, וְלִכֵּן אָסוּר לִישָׂא אַחֶרֶת עַד שְׂיַחְלִין לִיבֵמַתּוֹ וּיִפְקִיעַ זִיקָתוֹ (ר"י מִינְי). וְדוֹקָא שְׁלֹא הִיטָה מְשֻׁדְּכֵת לוֹ בְּכֹר, אֲבָל אִם הִיטָה מְשֻׁדְּכֵת לוֹ בְּכֹר, מִתְּרָ לְכַנְסָה כִּיּוֹן דְּאִיבָא חֶרֶם הַקְּהִילוֹת שֶׁחַיִּיב לִישָׂא מְשֻׁדְּכָתוֹ, מִמִּילָא נֶאֱסָרֶת יָבֵמַתּוֹ, כִּי נֶחֱשָׁב כְּאִילוּ כְּכֹר כֵּס אֶת הָרֵאוּשׁוֹנָה, וְאִין יִכּוֹל לִיבָם אֶת יָבֵמַתּוֹ כִּי אִסוּר בְּשֵׁתֵי נָשִׁים מוֹחֶמֶת חֲדָר"ג, דֶּהֲחֶרֶם הוּא אִפִּי' בְּמִקּוּם יָבוּם וְכִמוּ שֶׁפִּסֵּק הַרְמ"א לְעִיל סִימָן א' סְעִיף י', וּמִמִּילָא מוֹתֵר לִישָׂא מְשֻׁדְּכָתוֹ וְיַחְלוּץ לִיבֵמַתּוֹ. (הַגָּהוֹם מֵרַדְכִי דְכְּמוֹצוֹת).

ו קִדְּשׁ אִשָּׁה וְלֹא הִסִּפִּיק לְכֹנְסָה, וְאַחֶר כִּדְּ מֵת אַחִיו שְׁהִיא נְשׂוּיָה אַחֶרֶתָהּ, כּוֹנֵם אֶת אִשְׁתּוֹ כִּיּוֹן דְּאִסוּר זִיקָה הוּא רַק מִדְּרַבְנָן, וְכִיּוֹן שֶׁלֹּא קִידֵשׁ בְּאִסוּר, לֹא גוֹרֵוּ רַבְנָן.

ב כסלו

ז קָדַשׁ אַחוֹת זְקוּקָתוֹ וְהִיא לוֹ אֶחָ נוֹסֵף, וְנִתְבָּאָר לְעֵיל סְעִיף ה' שְׁצָרִיךְ לְהִמְתִּין עַד שְׁאֲחֵי יִיבֵם אִו יַחְלוּץ וְאִו יוֹכַל לְכַנּוּס אַרוֹסְתּוֹ, וְאַחֲרַי כָּךְ קוֹדֵם שְׁאֲחֵי חֵלֶץ אִו יִיבֵם לְזוֹקוֹתוֹ מֵת אַחֲיוֹ שְׁהִיְתָה גַם בֵּין זְקוּקָה לֹא, וְלֹא נִשְׁאַרְהָ הֵיבְמָה זְקוּקָה אֱלֵא לְזָה שְׁקִידֵשׁ אֶת אַחוֹתָהּ, כִּיּוֹן שְׁכַעַת אֲסוּר לְכַנּוּס אֶת אַרוֹסְתּוֹ כִּי הִיא אַחוֹת זְקוּקָתוֹ, וְכֵן אֲסוּר לוֹ לִיִּבֵם אֶת יִבְמָתוֹ, כִּי הִיא אַחוֹת אַרוֹסְתּוֹ, לְכֵן מוֹצִיא אֶת אַרוֹסְתּוֹ בְּגִט וְאֶת הֵיבְמָה בְּחִלְצָה; וְאִם מֵתָה אַרוֹסְתּוֹ קוֹדֵם שְׁגִירָשָׁה, חוֹזְרֵת הֵיבְמָה לְהַתְּרָה דַּאֲחוֹת אֲשֶׁתּוֹ מוֹתֵרֵת אַחֲרַי מִיתְתָּהּ, וְלִכֵּן אַע"פ שֶׁהִיְתָה אַחוֹת אַרוֹסְתּוֹ, מוֹתֵרֵת לוֹ אַחֲרַי מִיתֵת אַרוֹסְתּוֹ, רְצָה חוֹלִין רְצָה מִיִּבֵם וְכַל שִׁכַן אִם מֵתָה יִבְמָתוֹ שִׁיכּוֹל לְכַנּוּס אֶת אַרוֹסְתּוֹ.

סימן קס

חֵיב מְזוֹנֵת הֵיבְמָה וְקְבוּרָתָהּ, רֵדִין נִכְסֵיהָ וִירוּשָׁתָהּ

וְכוּ ח' סְעִיפִים

א יְבָמָה, שְׁלִשָּׁה חֲדָשִׁים תְּרַאשׁוּנִים כִּיּוֹן שְׁאִין רַאוּיָה עֲדִיין לִיבּוֹם דְּצָרִיךְ לְהִמְתִּין שְׁמָא הִיא מְעוּבֵרֵת, וּמְמִילָא אִינָה יִכּוּלָה גַם לְחַלּוֹץ דְּכַל שְׁאִין רַאוּי לִיבּוֹם אִין רַאוּי לְחִלְצָה, מְמִילָא אִין הֵיבֵם חֵיב לְזוּנָה, וְלִכֵּן נְזוּנָת מְשָׁל בְּעֵלָה כְּמוֹ שְׁאַלְמָנָה נִיזוּנֵית מְנַכְסֵי בַעֲלָה וּמַעֲשָׂה יְדִיָּה לִיבֵם כַּאֲלַמְנָה שְׁמַעֲשָׂה יְדִיָּה לִיורֵשִׁים, וְכַאֲן הֵיבֵם הוּא הִיורֵשׁ שֶׁל הַבַּעַל; מְכַאֲן וְאִילָךְ אִינָה נְזוּנָת לֹא מְשָׁל בְּעַל כִּי מָה שְׁאַלְמָנָה נִיזוּנֵית מְנַכְסֵי הַבַּעַל, הוּא מְשׁוּם שְׁכַל זְמַן שְׁנִמְנַעַת מְלַהֲנִישָׁא יֵשׁ בּוֹה מְשׁוּם כְּבוֹד בַּעֲלָה, אֲבָל כַּאֲן נִמְנַעַת מְלַהֲנִישָׁא מְשׁוּם הֵיבֵם וְלֹא מְשָׁל יִבֵם כִּיּוֹן שְׁעֲדִיין לֹא תַבְעֵתוֹ בְּדִין לִיִּבְמָה אִו לְחַלּוֹץ לָהּ. עָמַד בְּרִין לְאַחֲרַי שְׁלִשָּׁה חֲדָשִׁים שְׁכַבֵּר רַאוּי לִיִּבְמָה (רִצ"ט סִימָן

ק"ד) ותבעתו לַיָּבֵם או לחלץ לפני בית דין דבלאו הכי לא נחשב שתבעתו בדין, ונתרצה לַיָּבֵם וממילא עומד לזונה אחר היבום וְאַרְעוּ אַנְשֵׁי, כגון שְׁחֵלָה או שְׁהַצְרָף לְכַרְתָּ מַחֲמַת מָמוֹן או מַחֲמַת מְרָדִין אימת המלכות, חַיִּב בְּמִזְוֹנוֹתֶיהָ משום שקנסוהו שלא כנסה מיד, וגובה היבמה ממנו בְּלֹא שְׂבוּעָה כי לא חוששין שמא הניח לה ממון שתתפרנס ממנו.

כא בסל

ב הניחה מעֲפָרַת ואינה ראויה לייבום עד שתלד ותיפטר מיבום, ואם תפיל תהיה ראויה ליבום, הרי זו נזוֹנֶת מנכסי המת עד שתלד. ילדה וְלָד שָׁל קַנְיָא הרי היא פטורה מיבום, ושוב הרי זו נזוֹנֶת כָּל יָמֵי אֱלֻמְנוּתָהּ, בְּשָׂאָר כָּל הַנְּשִׁיִּים.

ג נפלה לפני יבם קָמָן כיון שאין ראוי לייבם עד שיגדל, אין לה מזוֹנֹת מהיבם עד שְׁיִגְדֵל והוא הדין שאין לה מזוֹנֹת מנכסי בעלה אחר ג' חדשים, כיון שאין המניעה להינשא משום כבוד בעלה. הגם: ילדה ספק נפל, שְׁדִינָה לחלץ וְלֹא לְהַיָּבֵם, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל סִמָּן קנ"ו סעיף ד', נוטלת בתְּחִמָּה מִיָּד אפי' קודם חליצה, כיון שרוב נשים יולדות ולד מעליא וא"צ חליצה, רק מחמת חומרא דיבום מחייבים אותה חליצה, לכן לענין נטילת כתובתה מהני הרוב^כ (הג"מ). יש אומרים הָא דְאַיְנָה נזוֹנֶת מִשָּׁל יָבֵם קָטָן, הִינּוּ מְנַכְסִיו, וְאַפְלוּ לֹא מְנַדְוִינָא שְׁהַכְּנִיסָה לְבַעֲלָה וְהַחֲזִיקָה בָּהּ בעלה, וממילא היבם הקטן יורשה ואינה יכולה ליוון מנכסים אלו; אָבֵל אם הבעל עדיין לֹא הַחֲזִיק בְּנְדוֹנֵינָא שְׁלָה, כְּגוֹן שְׁעָדִין מְנַחַת בְּיַד שְׁלִישׁ שאביה השליש בידו לראות אם הבעל יתנהג עמה כשורה ואז יתנו לה,

כה. לדעת הרא"ש דוקא נתרצה לייבם דהוי כאשתו קנסוהו, אבל נתרצה לחלוץ לא קנסוהו. אבל דעת הרמב"ם שגם בלא נתרצה כלל או נתרצה לחלוץ קנסוהו וְחַיִּיב בְּמִזְוֹנוֹתֶיהָ, ואם ברח במזיד לכו"ע חייב במזוֹנוֹתֶיהָ בכל גוונא. כז. כמו שמצינו לענין טבע בעלה במים שאין להם סוף שמחמת הרוב אמרינן דודאי מת, רק מחמת חומרא דאשת איש אסורה להינשא, אבל נוטלת כתובתה.

נזנית מנדונינתה דאין זה נחשב שהבעל כבר זכה בנכסים אלו, כִּל שְׁפָן במקום שהיא אומרת שניתנו הנכסים לידה והיא רוצה לקיים הקנן עד שיגדל הנער ולזון מן הרוח, שנותנין המעות לידה דאין בכך שום נזק ליבם (שם נטס הרצינו פרך).

כב כסלו

ד מעשה ידיה שלה, לעולם, אפלו היא נזנית מהיבם, דעיקר תקנת חז"ל היה חיוב המזונות, ומשום איבה תקנו שמעשה ידיה לבעלה, וכל זמן שלא ייבמה בפועל לא שייך חשש איבה. ודוקא לאחר שלשה חדשים שאז נזונית מהיבם, אבל תוך ג' חדשים שניזונית מנכסי בעלה, מעשה ידיה ליבם כמו בכל אלמנה שמעשה ידיה ליתומים וכדלעיל סעיף א' (ד"ע).

ה נפלו לה נכסים בירושה בעודה שומרת יבם, מוכרת ונותנת לכתחילה, ומה שמכרה קנים, משום שאין ליבם בהם כלום שום זכות עד שייבנם שייבם. ואפלו עשה בה מאמר שקידש אותה בכסף או בשטר^א, ובכל ארוסה נתבאר לעיל סימן צ' סעיף י"א שלכתחילה לא תמכור, מ"מ במאמר של יבמה שהוי קידושין רק מדרבנן, יכולה למכור לכתחילה. והוא הדין אם נשארה אלמנה מן הארוסין, ונפלו לה בעודה ארוסה כשהיתה תחת בעלה הראשון, שמוכרת ונותנת לכתחילה, וקנים, ולא עדיף וקם מפעל והרי אפילו אצל הבעל אם מכרה בדיעבד קיים כדלעיל בסימן צ' סעיף י"א, ויבם גרע מבעל דמוכרת אפי' לכתחילה.

כג כסלו

ו אין ליבם פרות בנכסי מלוג נכסים שהבעל לא מקבל עליהם אחריות ולכן הגוף שייך לאשה והבעל אוכל פירות וכאן הפירות של שומרת יבם

ל. לכאורה לפי מה שכתב הרמ"א בסוף הסעיף הבא, אין לה למכור לכתחילה אלא רק מחצה מנכסי מלוג כפי חלקה עיי"ש.
לא. וכמו שיבואר לקמן סימן קס"ו סעיף ב' דמדאורייתא אין יבמה נקנית אלא בביאה, ורבנן תקנו שקודם לכן יקדשנה בכסף או בשטר.

כיון שתקנת פירות לבעל הוא כנגד חיוב הבעל לפדותה, וכיון שאין היבם חייב לפדותה עד שמייבמה, אין לו פירות. וּבְנִכְסֵי צֵאן בְּרִזָּל שֶׁהִכְנִיסָה לְאָחִיו המת וקיבל עליהם אחריות שהדין הוא שהגוף שייך לבעל, וכאן בשומרת יבם כיון שהיא זקוקה לו ועדיין לא כנסה יש ספק בגמ' אם מתה מי יורש נכסים אלו וכמו שיתבאר בסעיף הבא, וס"ל לשיטה זו דגם בחייה שייך ספק זה, ולכן **אין לו בפרותיהם אלא מחצה. ויש מי שכתב, שגם בהם אין לו פרות כלל, עד שיוכנס דס"ל דיש לו מחצה רק בגוף הנכסים ולא בפירות.** הגה: וְהָרָאוֹן עָקָר דנוטל מחצה בפירות. ויש אומרים דאפלו נכסי מלוג שנפלו לה בעודה תחת בעלה אבל מה שנפל לה תחת היבם כל הפירות שלה דינן כנכסי צאן ברזל, ויחלקו בפרות (הרמז"ן והר"ן פרק האשה). וכן יחלקו בירשתה, אם מתה דיש ספק מי נקרא מוחזק בנכסיה יורשיה או היבם. ובמקום שהפרות שלה בנכסי צאן ברזל מחצה לרוב השיטות וכמו שהרמ"א הכריע שכן עיקר, ולי"א בשו"ע כל הפירות שלה, ובנכסי מלוג לדעת רוב השיטות כל הפירות שלה, ולי"א ברמ"א מחצה, כִּף יְכוּלָה לְמַכֵּר לכתחילה כְּקָרָע כְּפִי חֻלְקָה בפרות ובדיעבד הכל מכור.

ו מתה כשהיא שומרת יבם ועדיין לא הספיקה להתייבם, יורשיה היינו בנה מבעל אחר או אביה ואחיה יורשין כל נכסי מלוג שלה דהם נחשבים תחת חזקתה וְחֻצֵי נְכָסֵי צֵאן בְּרִזָּל כיון שיש ספק מי נחשב מוחזק בהם, יורשיה או יורשי הבעל, לכן חולקין ביניהם. וכן אם נתן לה היבם מתנה, יורשיה יורשין אותה דמה שהיבם נתן לה לכו"ע הוא שייך לה, וממילא יורשיה יורשין אותה^ב (מהר"ס פדוואה סימן י"ז). ויורשי הבעל יורשים עקב כתבה ותוספת היינו שאין צריך ליתן כתובה ותוספת כתובה ליורשיה, כיון שמתה בחיי היבם וְחֻצֵי נְכָסֵי צֵאן בְּרִזָּל כיון דהוי ספק מי מוחזק בנכסים אלו, ויורשי הבעל חייבים כקבוצתה כיון שירשו

לב. בסעיף הקודם הביא הרמ"א י"א דנכסי מלוג שנפלו לה תחת בעלה חולקין בה כמו בנכסי צאן ברזל, והכא איירי שנפלו לה תחת היבם, ובזה לכו"ע הכל של יורשיה.

כתובתה. הגה: ויש אומרים דכל נכסי צאן ברזל שלהם הם בחזקת יורשי הבעל, כמו הפתכה (ר"מ והרא"ש), ומחמת שיש בזה מחלוקת ראשונים אם רק מחצה שלהם או הכל, לכן אין מוציאין מידם אם הם מחזקים (כ"כ הר"ן נמשונה). וכל זה במקום ובזמן שאין כופין לחלוץ ואם רוצה לייבם, הרשות בידו, לכן נחשב שהנכסים קצת בחזקתו, אבל במקום ובזמן שכופין לחלוץ, אם בן לא היתה ראויה להתניבם, יש אומרים דאין הנכסים בחזקת יבם, ולכך אם מתה אינה יורשה כלל; ולכך, במדינות שכופין לחלוץ, אינו יורשה לדעת זה"ל (מהרי"ק שורש ז"א). ולענין מי נקרא יורשי הבעל, צריך עיון, כי יש אומרים שהיבם הוא לבדו נחשב היורש אף על גב דאביהם עדין חי אע"פ שבכל ירושה האב קודם לאחים, הכא כיון שעמד לייבמה, והיבם יורש את אחיו אחר היבום, לכן אף כשלא הספיק לייבמה, הוא נחשב היורש, והוא קודם בירשת הבעל לכל יוצאי ירכו (מהרי"ו סימן מ"א והר"ן פרק האשה ומהר"ם פדוואה סימן י"ז). ויש אומרים דהאב יורש, והטעם דמיד שמתה היבמה פקעה זקת יבמים, והוי כמו ירושה רגילה וממילא נפלה הירשה לפני הקודם בירשת הבעל והיינו אביו (מהרי"ק שורש ז"א). ואף על פי שהסברא נותנת בסברא האחרונה, וכן משמע קצת לשון יורשי הבעל, אבל סוגית הגמרא והירושלמי פרק האשה שנפלו משמע שהיבם יורש את השומרת יבם, ואם בן אין לאב חלק בירשתה, וכסברא הראשונה. ואם היבמים רבים שיש כמה אחים שכל אחד היה ראוי לייבמה עין לקמן סימן קס"ה סעיף ד'.

כד כסלו

ח ראונו שמת, ולו שתי נשים ונשארו זקוקות ליבם, ומתה אחת מהן, אין ליבם שום טענה וזכות בנכסיה, לפי שהשניה בפניו

לג. עיין בבית שמואל שיש חולקין דאפי' לנהגין לכופ לחלוץ, לא הפסידו זכותו בממון, ולפי"ז יורש אף במקום זה. עוד כתב שלפי מה שיתבאר לקמן בסימן קס"ה סעיף ד' בשו"ע, הרי אף במקום שלא נהגו לכופ לחלוץ, מ"מ כיון שמצוות חליצה קודמת, אין היבם יורשה כלל, אולם הבית שמואל ציין למש"כ בסי' קס"ג סק"ג שהרמ"א לא ס"ל כן.

וכעת רק היא עומדת ליבום ולא הראשונה. הגה: ספק שומרת יבם ספק אם חייבת ביבום שמתה, אין יורשי הפעל יורשין אותה, דהם ספק יורשין, דאם אינה חייבת ביבום, אין נחשבים יורשין שלה כלל ויורשיה ודאי דהרי אפי' אם חייבת ביבום, הם נחשבים יורשיה, דחלק מהנכסים, ודאי מגיע להם, ואין ספק מוציא מידי ודאי (נ"י נשם הרשב"א) גדלקמן סימן קס"ג סעיף ד'.

סימן קסא

**מי שהיו לו אחים רבים ונשים רבות שמתו אחיו
ונפלו נשותיהם לפניו**

ובו ט' סעיפים

א מי שהיו לו נשים רבות, ומת, ולו אח, אע"פ שכולן זקוקות ליבם ואסורות לשוק, מ"מ בראתה יבום או חליצתה של אחת מהם פומרת בלן, ואין תיבם יכול ואינו רשאי ליבם אלא אחת מהן שנאמר 'ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו', ודורשים בית אחד בונה ואינו בונה שני בתים^ל.

כח בסל

ב היו בהן באלו שזקוקות ליבום או לחליצה, חלק שפסולות לבתנה, אם בא לחליץ, אינו חולץ אלא לפסולה ולא לבשרה כיון שהיא

לד. ולדעת הב"ח אף לחלוץ אינו רשאי אלא לאחת, ויש בזה איסור דאורייתא, דכתיב 'בית חלוץ הנעל', בית אחד חולץ ולא שני בתים, והבית שמואל חולק דאין בזה שום איסור, רק אין צורך וטעם לזה. ועכ"פ אם חלץ גם לשניה, אף היא נאסרת לכהונה משום מראית העין.

ממילא פסולה, עדיף לחלוץ למי שכבר פסולה ולא לגרום לעוד אחת להיפסל לכהונה לה.

ג. מי שמת והניח כמה נשים והיו לו אחים רבים, ונפלו נשותיו לפניהם, אחד מהאחים מיבם או חולץ לאחת מהיבמות, והתרו שאר הצרות לשוק, ואין צריכים חליצה משאר האחים, וכן אסור לשאר האחים לייבם את שאר היבמות.

כט כסלו

ד. מצוה על הגדול מבין האחים לייבם דכתיב 'והיה הבכור ודרשין שמצוה בבכור שייבם או לחלץ דגם בחליצה מצוה בגדול האחים, לא רצה הגדול לייבם, אע"פ שמסכים לחלוץ, מ"מ מצוה לייבם בקטן מחליצה בגדול וכדלקמן או שאי אפשר לו לחלץ או לייבם כגון שהיה נשוי אחותה והיבמה אסורה לו מדין ערוה של אחות אשה, וממילא אינה נופלת לפניו כלל ליבום, וחליצתו לא יפטור אותה כלל (ריב"ש סי' קנ"ט), חוזרין על כל האחים זה אחר זה שייבמו או יחלצו דרך גדילתן הגדול גדול קודם. לא רצה אף אחד משאר האחים, חוזרים בחזרה אצל הגדול ואומרים לו עליו המצוה, או חלץ או יבם. לא רצה לא לחלץ ולא לייבם, כופין אותו לחלץ ואין כופין אותו לייבם אפי' למ"ד דמצוות יבום קודמת, דאין אדם דר עם מי שאינו חפץ בו. הגה: ואפלו אם נשבע הגדול שלא לייבם ולא לחלץ, מ"מ כופין אותו ולא לקטן כיון שהמצוה מוטלת עליו יותר משאר האחים. ומקל מקום מתירין השבועה לגדול, אף על פי שאינה חלה דאין נשבעים לבטל את המצוה, מ"מ יש להתיר לו שבועתו משום מראית העין (שם זריב"ש).

ה. אמר הגדול המתנינו עד שנגדיל אחי הקטן והוא יבם אותה, או שהיה אחיו חרש ואין ראוי לייבום ואמר המתנינו עד שיכריא, או

שְׁהִיָּה אָחִיו גָּדוֹל מִמֶּנּוּ וְהוּא נִמְצָא בְּמִדְיַת הַיָּם בְּמִדְיַה אַחֲרַת וְאָמַר
הַמֵּתִינִי עַד שִׁבְעָא, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ אֵלָּא הוּא מֵיבֵם אִם חוֹלֵץ מִיָּד.

ל בסלו

ו לא רצה הגדול ליבם אלא לחלין, והקטן ממנו רוצה ליבם,
ביאת קטן עדיפא. אבל אם אין שניהם רוצים ליבם, אלא
לחלין, חליצת הגדול עדיפא אבל אין כופין אותו על כך, כיון שעכ"פ
הקטן רוצה לחלוץ. הגה: ועין לקמן סימן קס"ה סעיף א' דבזמן הזה
מצות חליצה קודמת. ואפלו למאן דאמר יבום קודם, אם היא אינה
חפצה ביבום רק בחליצה, אע"פ שהקטן רוצה ליבם, מ"מ כיון שהיא אינה
חפצה ביבום חליצת הגדול קודם (מה"ד סימן ר"כ).

ז אף על פי שמצוה בגדול ליבם, אם קדם הקטן ויבם זכה. הגה:
והוא הדין אם חליץ לה הקטן, מהני בדיעבד (עין ס). אבל לכתחלה
צריכה להדר אחר הגדול, ולתת לו חלקו בממון, כמו שיתבאר לקמן
סימן קס"ה סעיף ד', דתקנו לתת חלק מהנכסים לגדול שחולץ.

א טבת

ח ה"ו לו ארבעה אחים, ומתו בלי בנים, ונפלו נשותיהם לפניו,
אם הוא עשיר ויכול לזונן, אם ירצה ליבם את כלם, מיבם י;
ואם לאו שאין באפשרותו לזון את כולם, חולץ למי שיירצה מהן, ומיבם
למי שיירצה מהן, ומיבם או חולץ ליבמה אחת מקל בית מכל אח שמת.

ט יבמה שגשאררה שהיא זקוקה לשני אחים, והגדול הוא מאנוסי
הזמן מהאנוסים שלא ויתרו על ממונם, והמירו דתם מחמת אונס, והשני
יהודי כשר, היהודי קודם לחליץ אע"פ שהאנוס גדול ממנו. ואם קדם

לו. הטעם שנקט ארבעה אחים, דאם עונתו מע"ש לע"ש, ייצא לכל אחת לכל
הפחות עונה פעם אחת בחודש.

הַאֲחֵר הָאֵנוֹס וְחֵלֶץ, הַתֵּרָה לְשׂוֹק. וְעֵינָן לְעֵיל סִימָן קנ"ז סְעִיף ד' דְּמוּמַר שְׁחָלֵץ לֹא מֵהֵנִי אִפִּי' בְּדִיעֵבֵד, מִשָּׂא"כ אָנוֹס שְׁחָלֵץ דְּמֵהֵנִי בְּדִיעֵבֵד.

סימן קסב

דיני צרת היבמה וקרובותיה

ובו ה' סעיפים

ב טבת

א הַבּוֹנֵם אֶת יְבָמָתוֹ, נֶאֱסָרוּ צְרוּתֶיהָ עָלָיו וְעַל שְׂאֵר הָאֲחִים, בְּעֵשָׂה דְכָתִיב 'אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אַחִיו', וּדְרָשִׁין בֵּית אֶחָד הוּא בּוֹנֵה וְלֹא שְׁנַי בָּתִּים. וי"א דְּעוֹבֵר בְּלֹא ד'אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה', דְּדִרְשָׁה הַנ"ל נִחְשָׁב לְלֹא.

ב הַחֹלֵץ לְיְבָמָתוֹ, נֶאֱסָרָה תְּחִלּוּצָהּ וְצְרוּתֶיהָ עָלָיו וְעַל שְׂאֵר הָאֲחִים, בְּעֵשָׂה וְלִדְעַת רֹב הָרֵאשׁוֹנִים עוֹבֵר בְּלֹא ד'אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה', דְּכִיּוֹן שֶׁלֹּא בָנָה, שׁוֹב לֹא יִבְנֶה.

ג טבת

ג הַחֹלֵץ לְיְבָמָתוֹ כִּיּוֹן שֶׁלֹּא כִּנְסָה אֲלֵהּ חָלֵץ לָהּ, פָּקַע זִיקְתָּהּ וְאִין לּוֹ שׁוֹם קֶשֶׁר עֵימָה, מ"מ אָסוּר מְדַרְבְּנָן בְּקְרוּבוֹתֶיהָ דְּכִיּוֹן שְׁחָלֵץ לָהּ נִרְאִית כְּגֵרוּשָׁתוֹ, אֶפְלוּ בְּשִׁנְיֹת שֶׁהֵן אִיסוּרֵי עֲרוּה מְדַרְבְּנָן, אַע"פ שְׁגָם בְּקְרוּבוֹת גְּמוּרוֹת אִסוּר רַק מְדַרְבְּנָן. וְכֵן הִיא אִסוּרָה בְּקְרוּבֵי וּבְשִׁנְיֹת שְׁלוֹ. אֲבָל הָאֲחִים מְתָרִים בְּכָל קְרוּבוֹתֶיהָ דְּכִלְפֵי הָאֲחִים לֹא גִזְרוּ אִפִּי' מְדַרְבְּנָן. וְאֶפְלוּ לֹא חָלֵץ לָהּ אֲלֵא מִסְּפָק, אֶפְלוּ הָכִי אָסוּר בְּכָל קְרוּבוֹתֶיהָ (מְרַדְכֵי רִישׁ הַחֹלֵץ).

ד מִתֵּר אָדָם לְשָׂא אַחֹת צְרַת חִלּוּצָתוֹ וְשְׂאֵר קְרוּבוֹתֶיהָ דְּלֵא אִסְרוּ אֶת קְרוּבוֹת הַצְרָה כִּיּוֹן שֶׁהִיא עֲצָמָה לֹא חִלְצָהּ, וְהִטְעֵם יְבוּאָר בְּסְעִיף הַבֵּא.

ה אע"פ שהתבאר בסעיף הקודם שמותר בקרובות הצרה מ"מ אסור לשא צרת קרובת חלוצתו היינו שאם לקרובות החלוצה יש צרה, אף היא נאסרת, והטעם דבדרך כלל כשאחת חולצת אחותה באה עמה, וכיון שלא כולם יודעים למי הוא חליץ, לכן אסרו אף את אחותה, כיון שסבורים שחליץ לה, וממילא אסרו אף את צרת אחותה, דכיון שחושבים שהאחות חלצה, אף צרתה נאסרה כמו כל צרת חלוצה, אבל כשבאה לחלוץ אין צרתה באה עמה, ולכן אע"פ שהצרה עצמה אסורה לאחים וכדלעיל סעיף ב', מ"מ אין צרתה אסורה.

סימן קסג

המייבם זוכה בנכסי המת, וטענת בני היבם

ובו ח' סעיפים

א אע"פ שמי שמת בלי בנים ויש לו אב ואחים, האב יורשו ולא האחין, מ"מ המיבם את יבמתו, זוכה בנכסי אחיו המת ועומד במקומו לטל חלקו בנכסי אביהם דכתיב 'יקום על שם אחיו'. ואפלו גרשה אחר כך מיד כיון שקם על שם אחיו, ובלבד שהיתה ראויה לו ליבם לאפוקי באופן שגירשה משום שאסור לו לקיימה (נ"י פ"ק החולץ). ודוקא במתוך היינו נכסים שהיו ברשות המת בשעה שמת, כגון שמת אביהם ואחר כך מת אחיו קדם שחלקו וחלק מנכסי המת הוא מה שירש מאביו, אף נכסים אלו יורש המייבם, כיון שאחיו המת כבר היה מוחזק בהם כשמת; אבל המייבם לא נוטל בראוי בנכסים שראויים לבוא לרשות המת, ועדיין לא באו, כגון אם מת אחיו ואחר כך אביהם ונפל לאח שמת חלק בנכסי אביו שמת, אין המייבם נוטל חלק זה, דילפינן שאינו נוטל בראוי. ואפלו במתוך היינו בנכסי האח עצמו, אינו נוטל אלא כגוף הנכסים כי הם היו קיימים

בזמן שמת, אָבֵל אִם הַשְּׂפִיחוֹ הַנֶּכְסִים כְּגוֹן שֶׁהוֹצִיאוּ פִּירוֹת, אֵינּוּ נוֹטֵל חֵלֶק אַחִיו בְּאוֹתוֹ שְׂבַח, אֶפְלוּ אִם שָׂכְחוּ אַחַר יְבוּם, קִדְּם חֵלְקָה בֵּין שאר האחים, דכל זמן שלא חלקו עדיין אין הנכסים שלו. הנה: יֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל שְׂמֻקְרֵי רְאוּי גְבִי בְּכוֹר דְּבִכּוֹר נוֹטֵל פִּי שְׁנַיִם רַק בְּמוֹחֶזֶק וְלֹא בְּרֵאוּי, וְכַפִּי גְדָרֵי רֵאוּי לַעֲנִין בְּכוֹר, כִּךְ מְקַרֵּי גַם פֶּן רְאוּי אֶצֶל יָבֵם וְכִמוֹ שֶׁבְּבִכּוֹר הַדִּין הוּא שֶׁמִּמּוֹן שֶׁהִיָּה בְּהִלּוּאָה אֶצֶל אַחַר וּמְחוּסֵר גְּבִיָּה, נֶחֱשֵׁב רֵאוּי, ה"ה לַעֲנִין יָבֵם (ר"צ"ט ס' ט"ע). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דִּיבָּם נוֹטֵל בְּמִלְוָה וּבְשִׂאָר רְאוּי, רַק שְׂאִינוּ נוֹטֵל בְּרֵאוּי שֶׁל אָבִיו, אִם מֵת אַחַר אַחִיו דּוּחַ רֵאוּי גָּמוּר, כִּיוֹן שֶׁבְּכֹל לֹא הִיָּה בְּרִשּׁוֹת הָאֵחַ שֶׁמֵּת לְגַמְרֵי (מֵהַר"י ווִייל ס' מ"א), וְהַסְּבָרָא רֵאשׁוֹנָה נִרְאָה עָקֵר.

ה טבת

ב הַחֹלֵץ לִיבְמֵתוֹ, אֵין דִּינוֹ כִּיבֵם שִׁיּוּרֵשׁ לְבָדוֹ אֶת אַחִיו הַמֵּת, וְאֵין לוֹ שׁוּם עֵדִיפּוֹת מִשֶּׂאֵר אַחִיו לַעֲנִין יְרוּשָׁה, וְהָרִי הוּא בְּאֶחָד מִשְׂאָר הָאֲחִים לְנַחֲלָה. וְלִכֵּן אִם הָאָב קָיָם, הוּא יוֹרֵשׁ הַכֹּל דֹּאֵב קוּדֵם לְאֲחִים לְיְרוּשָׁה; וְאִם מֵת הָאָב, וּבִאֲפֻן זֶה הָאֲחִים יוֹרְשִׁים, יַחֲלִקוּ הָאֲחִים בִּיְנִיחָם כְּמוֹ בְּכֹל אֶחַ שֶׁמֵּת שֶׁנִּכְסָיו מֵתְחַלְקִים בֵּין אַחִיו כְּשֶׁאֵין אָב. הנה: וְאֶפְלוּ רְצָה לִיבָם, אֶלֹא שֶׁהִיא לֹא רְצָתָהּ, וְלִכֵּן חֵלֵץ לָהּ, מ"מ אֵין לוֹ בְּנִכְסִים רַק בְּשִׂאָר יוֹרֵשׁ (ט"ה סימן ר"כ). וְאֶפְלוּ קִדְּם שְׂחֵלֵץ וְרָצָה לִיבָם, אִם תִּפְסֵם הָאָב אֶת הַנִּכְסִים וְאָמַר קִיָּם לִי כְּמֵאן דְּאָמַר מִצּוֹת חֵלְיָצָה קִדְּם וְ לַשִּׁיטָה זֹו עַל פְּרִחָן שֶׁל אֲחִים יִצְטָרְכוּ לְחֵלֵץ וּמִמִּילָא לֹא יִקְבְּלוּ חֵלֶק בְּנִכְסִים, וְלִכֵּן טוֹעֵן הָאָב מִחֲמַת שִׁיטָה זֹו שֶׁהוּא מוֹחֶזֶק בְּנִכְסִים וְאֵין לִיבֵם זְכוּת בְּנִכְסִים, וְלִכֵּן אֵין מוֹצִיאֵין הַנֶּכְסִים מִיָּדוֹ (מֵהַר"ק שׁוֹרֵשׁ ע"ג ו"א). וְכָל זֶה מְדִינָא שֶׁהַחֹלֵץ אֵין לוֹ שׁוּם זְכוּת וְעֵדִיפּוֹת בְּנִכְסִים יוֹתֵר מִשֶּׂאֵר אַחִיו, אָבֵל

לו. היינו שהאר רוצה שמחמת תפיסתו יחלוץ האח, כי יחשוב שלא יזכה בנכסים, אבל אם האח בכ"ז ייבם, פשיטא שזכה בנכסים ומוציאין אותם מיד האב [ערוך השלחן].

כָּבֵד יֵשׁ תִּקְנָה שֶׁחֹלֵץ יֵשׁ לוֹ חֲצֵי הַנְּכָסִים, וְעֵין לְקַמֵּן סִימָן קס"ה סעיף ד', שם נתבאר פרטי תקנה זו.

ג כשמת האח בלי בנים צריך להמתין ג' חדשים, שמא אשתו מעוברת ופטורה מיבום, ונמצא כונס את אשת אחיו שהיא ערוה עליו, ואחר ג' חדשים אם לא הוכר שהיא מעוברת יכול לייבמה וכדלקמן סימן קס"ד סעיף א', ואם עבר ויבם הַיָּבָם בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְיִלְדָה לְסוֹף תְּשַׁעַה חֳדָשִׁים, וכעת יש ספק אם הוא בן תְּשַׁעַה חֳדָשִׁים לְרֵאשׁוֹן ורק הוא יורשו, או בן שְׁבַעַה לְשֵׁנִי ואין לו כלום בנכסי המת, וְתוֹבֵעַ הַסֵּפֶק את נְכָסֵי הַמֵּת, שְׂאוֹמֵר שֶׁהוּא בָּנוּ וממילא רק הוא יורשו ולא היבם שהוא רק אח; וְהַיָּבָם אוֹמֵר רק אֲנִי יוֹרְשׁוֹ בִּי אֵתָהּ בְּנֵי ואין לך חלק בנכסי אחי המת, כיון שאין לאחד מהם עדיפות על השני, כי או שהאחד יורש הכל או שהשני יורש הכל, לכן יִחְלְקוּ הַיָּבָם וְהַסֵּפֶק את הנכסים בִּינֵיהֶם; אֲפִלּוֹ אם אֶחָד מֵהֶם מְחֻזָּק בנכסים, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְחֻזְקוֹ. וְאם מֵת הַסֵּפֶק קָדָם חֲלָקָה וא"כ יש ספק אם היה למת בנים וממילא אביו יורשו ולא היבם, או שלא היו לו בנים וממילא היבם יורשו, לכן יִחְלְקוּ הַיָּבָם אבי המת וְהַיָּבָם. וְיֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר, שְׂאֵם אֵין אָבִי הַמֵּת קָנִים והספק אם היבם נוטל הכל או מתחלק בין האחים, יִטַּל הַיָּבָם הַכֹּל כי הוא ודאי יורש [או הכל או חלק], והאחים רק ספק יורש, ואין ספק מוציא מידי ודאי.

ו טבת

ד סֵפֶק וּבְנֵי יָבָם כשמת אח"כ היבם והיו לו בנים אחרים שהם ודאי בניו שָׁבְאוּ לְחֵלֶק בְּנְכָסֵי הַמֵּת, הוא אוֹמֵר אֲנִי בֶן הַמֵּת וְאִטַּל הַכֹּל כי אין לכם שום חלק בנכסי אבי המת, וְהֵם אוֹמְרִים אֲחִינוּ אֵתָהּ כי אתה בן היבם וְאֵין לְךָ חֵלֶק אֲלָא בְּאֶחָד מִמֶּנּוּ, תִּחְלַק שֶׁהֵם מוֹדִים לוֹ היינו חלקו בנחלה כאחד מהם יִטַּל דהא גם הם מודים שזה ודאי מגיע לו. וְהַשְּׂאֵר מחמת הספק יִחְלְקוּ וְיִטַּל הוא חֲצֵי וְהֵם חֲצֵי. וְיֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר, שֶׁכָּל הַנְּכָסִים חוֹלְקִים בְּשִׁוְהָ, הוא מְחַצֵּה וְהֵם מְחַצֵּה דכיון שאם אביהם היבם היה חי, היו חולקים הספק והיבם בכל הנכסים וכמו שנתבאר בסעיף הקודם, לכן בניו ירשו זכותו וחולקים עם הספק בכל הנכסים.

ה סָפַק וּבְנֵי יָבֵם שָׁפְאוּ לְחֶלֶק בְּנִכְסֵי יָבֵם, לְאַחַר שְׂכַר חֶלֶק הַיָּבֵם
 עַם הַסֶּפֶק בְּנִכְסֵי הַמֵּת וּמֵת הַיָּבֵם, וְאוֹמֵר הַסֶּפֶק אִם בֶּן הַיָּבֵם אֲנִי
 וְאַחִיכֶם אֲנִי תָּנּוּ לִי חֶלֶק בְּנִכְסֵי הַיָּבֵם וּמָה שֶׁלְקַחְתִּי מִבְּנִכְסֵי הַמֵּת
 שְׁחַלְקֵתִי עִם אֲבִיכֶם אַחֲזִיר וְנִחְלוֹק הַכֶּלֶל, וְאִם אֲנִי אַחִיכֶם תִּחְזְרוּ
 לִי נִכְסֵי אָבִי שֶׁלְקַח אֲבִיכֶם, אֵין חוֹשְׁשִׁין לְדַבְּרֵיו דַּאֲמַרֵּין קָם דִּינָא,
 הֵיִינוּ מָה שֶׁנִּפְסַק כְּבָר, כְּבָר נִפְסַק, וְכַעַת יֵשׁ לוֹמֵר לְהִיפֹךְ שֶׁהוּא בֶּן הַמֵּת וְאֵין
 נוֹטֵל כְּלוֹם בְּנִכְסֵי הַיָּבֵם לֵה.

ז טבת

ו סָפַק וְהַיָּבֵם שָׁפְאוּ לְחֶלֶק בְּנִכְסֵי הַזָּקֵן כְּשֵׁמֶת אָבִי הַמֵּת וְהַיָּבֵם,
 וְאוֹמֵר הַסֶּפֶק אֲנִי בֶּן הַמֵּת וַיֵּשׁ לִי לְטַל הַחֲצִי דְכָל פַּעַם כְּשֵׁמֶת
 הַסַּבָּא וְאֶחָד מִבְּנָיו כְּבָר מֵת, בְּנֵי מִקְבָּלִים אֵת חֶלְקוֹ בְּנִכְסֵי הַסַּבָּא, אֵין
 שׁוֹמְעִין לוֹ דְּהַיָּבֵם וְדַאי יוֹרֵשׁ [אֵת הַכֶּלֶל אוֹ רַק חֶלֶק מֵהַנִּכְסִים], וְהַסֶּפֶק אֵינוֹ
 יוֹרֵשׁ וְדַאי, וְאֵין סֶפֶק מוֹצִיא מִיַּדֵּי וְדַאי.

ז סָפַק וְשְׁנֵי בְנֵי יָבֵם שָׁפְאוּ לְחֶלֶק בְּנִכְסֵי הַזָּקֵן, וְאוֹמֵר הַסֶּפֶק אֲנִי
 בֶּן הַמֵּת וַיֵּשׁ לִי לְטַל הַחֲצִי מִכָּה אָבִי, וְהֵם אוֹמְרִים אֵתָּה אַחֲזִינוּ
 וְאֵין לָךְ אֶלָּא הַשְּׁלִישׁ כִּי אֲנִי שְׁלֹשָׁה אַחִים, תִּחְצִי שֶׁהוּא מוֹדָה לָהֶם
 יְטַלוּ, וְהַשְּׁלִישׁ שֶׁהֵם מוֹדִים לוֹ יְטַל, וְהַשְּׁתוּת הַנִּשְׁאָר יִחְלֶקוּ, יְטַל
 הוּא חֲצִיו וְהֵם חֲצִיו.

ח טבת

ח זָקֵן וְיָבֵם בְּנִכְסֵי סֶפֶק אוֹ סֶפֶק וְזָקֵן בְּנִכְסֵי יָבֵם, חוֹלְקִים כְּמוֹ
 סֶפֶק וַיָּבֵם בְּנִכְסֵי הַמֵּת.

לה. לדעת הר"ף קם דינא' הוא דין ברור, ואפי' אם יתפוס הספק לא יועיל. ודעת
 הרא"ש הוי ספיקא דדינא ומטעם מוחזק, ואם הספק יתפוס, אין מוציאין מידן.

סימן קסד

שהיבמה לא תתייבם ולא תחלוץ תוך שלשה
חדשים, ודין אם נתייבמה ונמצאת מעוברת

וכו' סעיפים

א היבמה לא תחליץ ולא תתייבם עד שיהיו תשעים יום ממיתת
הבעל דשמה היא מעוברת ואסורה להתייבם, ולכן ממתנת עד ג' חדשים
לראות אם הוכר עוברת, וכל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה, ותשעים
יום אלו הם חוץ מיום המיתה ויום היבום או החליצה. ואם יבם
או חליץ תוך זמן זה, ולא נמצאת מעוברת, הרי זו נפטרה ואינה
צריכה כלום דהיבום או החליצה שהיו בתוך הג' חדשים הועילו; אבל לא
תנשא לאחר אף על פי שחלצה, עד שישלמו תשעים יום למיתת
הבעל כמו כל אלמנה שאסורה להינשא עד תשעים יום ממיתת הבעל. ואם
מת היבם תוך התשעים יום או אחריהם, יש אומרים שצריכה
להמתין תשעים יום אחר מיתתו כמו באלמנה מן האירוסין אע"פ שאין
חשש שהיא מעוברת, מ"מ משום לא פלוג הצריכה להמתין ג' חדשים, כל
שכן יבמה שיותר קרובה לביאה מארוסה דזיקה ככנסה, צריכה להמתין ג'
חדשים ממיתת היבם. ואם היו שני יבמים ומת אחד מהם קודם
שייבמה, מתרת להתייבם לשני תוך תשעים יום למיתתו של זה
דלא שייך לגזור אטו נשואה, דכיון שסיבת חיוב ההמתנה אחר מיתת היבם
אע"פ שלא היתה נשואה אליו כלל, הוא משום דזיקה ככנסה, מאותה סיבה
היא נחשבת כבר ככנסה לשני דגם אליו היא זקוקה, ולכן יכול לכנסה בלי
להמתין, דנחשב כאילו כבר כנסה. הגם: ויש אומרים דכל שחלצה תוך
שלשה חדשים, בין נמצאת מעוברת והפילה, או לא נמצאת מעוברת, הנה
לה חליצה פסולה כיון שאינה ראויה ליבום בתוך הג' חדשים, אף אין ראויה

לחליצה והווי ליה חליצה פסולה וצריכה חליצה אחרת מפל האחין אחר הג' חדשים, כמו כל חליצה פסולה שלא די בחליצה של אח אחד, אלא צריכה חליצה מכולם (הגהות מרדכי סוף גטין). וענין לקמן סימן ק"ע סעיף ה' שם נתבאר דין זה דחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים [ועיי"ש דיש חולקין על דין זה, וחליצה פסולה א"צ לחזור על כל האחים].

ט טבת

ב החולץ ליבמתו ונמצאת מעפרת, וילדה, אם תולד של קימא, אין החליצה בלום כי התברר שאינה מחוייבת כלל ביבום וחליצה, ולכן הוא מתיר בקרובותיה, ולא פסלה מהכהנה כיון שאין החליצה כלום. ואם הפילה או ילדה ולא חיה שלשים יום וממילא צריכה חליצה כדלעיל סימן קנ"ו סעיף ד', צריכה חליצה אחרת, ואין חליצתה שחלצה עולה לה, כיון שחליצת מעפרת לא שמה חליצה, וחולץ לה הוא או אחד משאר אחיו. ויש אומרים דלא יחלץ לה הוא כיון שהוא כבר נפסל ממנה ליבום אלא אחד משאר האחין ולמ"ד שחליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים, צריכה חליצה מכולם (טור נסס הרל"ט).

ג ביאת מעפרת נמי לא שמה ביאה לא נחשב יבום גמור להתיר שאר הצרות לשוק. לפיכך, הבונים או חולץ ליבמתו תוך שלשה חדשים, וליה צרה, לא תנשא עד שתלד זו ולד קיימא ואז תהיה מותרת להינשא כי נתברר שהבעל השאיר זרע או שמה תפיל ואז כולן זקוקות ליבום או חליצה ולא תיתה הביאה או החליצה בלום, ואף אם נדע שהיא מעוברת בוולד בן קיימא, מ"מ אסורה להינשא, כיון שתולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם.

י טבת

ד היבמה לא תתיבם בעת נדתה דלא נימא דאתא עשה דיבום ודוחה איסור נדה, כמו שדוחה איסור דאשת אח, קמ"ל דשאני הכא שאפשר

לפ. היינו לחומרא שצריכה לחלוץ שוב, אבל לא לקולא, דמ"מ נאסרה לכהן מחמת חליצה זו, וכן אסורה להתיבם כיון שכבר חלץ לה.

לקיים שניהם לכשתטהר, **אָבֵל חוֹלְצֵת הִיא** ולא אמרין דבזמן זה נחשבת שאינה ראויה ליבום, דהא ראויה היא לכשתטהר. **וְאִם עֵבֶר וְיָבֵם וְבָא עָלֶיהָ בְּעֵת נִדְתָּהּ, קִנְיָנָהּ.**^ז

ה הַיּוֹבֵם אֶת יְבָמָתוֹ בְּתוֹךְ ג' חֳדָשִׁים וְנִמְצְאָתָּ מְעַבְּרָתָּ, מִפְּרִיָּשִׁים אֹתָם דֵּהָא אִם תֵּלַד וְלֹד בֶּן קִיּוּמָא הֲרִי הִיא אֲסוּרָה לּוּ מִדִּין אֲשֶׁת אַח שֶׁלֹּא בִּמְקוֹם מִצְוָה וּמִמְתִּינִים לָהּ, אִם הִפִּילָה יַחְזוֹר וְיִקְיָם דִּנְתַּבְרַר שֶׁלֹּא הִיָּה וְלֹד בֶּן קִיּוּמָא וְזִקְוָה לִיבוּם וּמוֹתֶרֶת לִיבְמָה. הַגֵּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמָה שִׁיחִזוֹר וְיִקְיִים הוּא דְּוָקָא שְׁפָנְסָה קִנְיָם שֶׁהִפְרָה דְּאֵע"פ שֶׁהִיָּה אֲסוּר לּוּ לִיבְמָה קוּדֵם ג' חֳדָשִׁים, מ"מ לֹא עָשָׂה זֹאת בְּמוֹיֵד, דְּחֶשֶׁב שְׂאִינָה מְעוּבֶרֶת, וְלֹכֵן אִם הִפִּילָה מוֹתֶרֶת לוֹ, אָבֵל אִם כְּנִסָּה מְשֻׁהָפֶר הֶעֱבֵר כִּיּוֹן שֶׁכִּנְסָה בְּאִסוּר בְּמוֹיֵד, קִנְסוּהוּ שְׁצָרִיף לְהוֹצִיאָהּ אִף עַל פִּי שֶׁהִפִּילָה (נ"י פֶּרֶק הַחוּלְצֵן). וְכִשְׁמַקְנָמָה אַחֵר שֶׁהִפִּילָה, צָרִיף לְחִזוֹר וְלִבְעַל, דְּבִיאַת מְעַבְּרָתָּ לֹא שְׂמָה בִּיאָה (נ"י זֶסֶס רִצִּינוּ יְרוּסָס). וְאִם רָצָה לְהוֹצִיאָהּ בְּלִי לִבְעוּל שְׁנִית, צָרִיכָה גַּם מִשׁוּם הִבִּיאָה שֶׁכֶּבֶר עָשָׂה קוּדֵם, דְּלְחוּמְרָא בִּיאַת מְעוּבֶרֶת שְׂמָה בִּיאָה וְנֶחֱשֵׁב כְּאִילוֹ הִיא אֲשֶׁתוֹ וְלֹכֵן צְרִיכָה גַּם, וְצְרִיכָה גַּם חֲלִיצָה מִשׁוּם הוֹיָקָה שְׁעֵדִיין לֹא פִקְעָה, דְּלְחוּמְרָא בִּיאַת מְעוּבֶרֶת לֹא שְׂמָה בִּיאָה. אִם יֵלְדָה וְלֹד שְׂלֹא נִגְמְרוּ סִימְנֵי שְׁעַל פִּי שְׁעָרוֹ וְצִיפְרֵנוּ נִיכֵר שְׂאִינוּ גְמוּר וְלֹא כָּלוּ חֲדָשָׁיו שֶׁלֹּא עִבְרוּ עֲלָיו ט' חֳדָשִׁים מִמֵּתִי שֶׁנִּתְעַבְּרָה, קָרוּי נִפְלָא וּמוֹתֶרֶת לִיבֵם. וְאִם יֵלְדָה וְלֹד שְׁנִגְמְרוּ סִימְנֵי וְאִין יָדוּעַ אִם כָּלוּ חֲדָשָׁיו, אִפְלוּ מֵת בְּיוֹם שְׁנוּלָד, תְּרִי זָה סַפֵּק נִפְלָא, וְלֹכֵן אֲסוּרָה לִיבֵם שְׂמָה אִינוּ נִפְלָא, וּמ"מ מוֹצִיאָהּ בְּגַם שְׂמָה הוּא נִפְלָא, וּמִמִּילָא קִנְיָה בְּבִיאַתוֹ לְחוּמְרָא וְכַדְלֵעִיל, וְצְרִיכָה גַּם לְבִיאַתוֹ וְחוּלְצֵן לָהּ דְּשְׂמָה הִיָּה נִפְלָא וְאִיכָא זִיקָה, דְּלְחוּמְרָא בִּיאַת מְעוּבֶרֶת לֹא שְׂמָה בִּיאָה וְלֹא פִקְעָה הוֹיָקָה, וְאַחֲרַיָּה כִּף תְּהִיָּה מְתֶרֶת לְאַחֲרִים. וְאִם נִתְקַיֵּם הַנִּלְדָּה שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחֲרַיָּה שְׁנוּלָד אוֹ

ז. ולא אמרין דהוי מצוה הבאה בעבירה, דכתבו התוס' דזה רק באופן שאלמלא העבירה לא היה יכול לקיים את המצוה, משא"כ כאן דיכול לקיים את המצוה כשתיטהר, לכן אף אם עבר וכנסה כשהיא נדה ל"ח מצוה הבאה בעבירה [ערוך השלחן].

שָׁבְלוּ לוֹ חֲדָשָׁיו [ע"י לעיל סימן קנ"ו סעיף ד', כיצד יודעים אם כלו לו
חדשיו] (סמג' משנה), הרי זה וְלֹד שָׁל קְנִימָא, וְאֵינָה צְרִיכָה מִמֶּנּוּ
גַם, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲרוּהָ עָלָיו ומטעם זה אינה צריכה גם חליצה.

יא טבת

ו באופן שכנסה היבם בתוך ג' חדשים למיתת בעלה ואח"כ יִלְדָה וְלֹד שָׁל
קְנִימָא לְאַחַר שְׁשָׁה חֲדָשִׁים היינו שנכנסה מעט לתוך החודש השביעי
מִשְׁנִתְנַבְּמָה, הרי זה הוֹלֵד סָפֵק אִם בֵּן תִּשְׁעָה לְרֵאשִׁוֹן ואינה צריכה
מהשני לא חליצה ולא גט, אִם בֵּן שִׁבְעָה לְאַחֲרוֹן כי יולדת לשבעה יולדת
אף כשאין שבע חדשים שלמים, ואם הוא בנו של האחרון, הרי היא מותרת
לו, וכיון דהוי ספק אם מותרת לו לְפִיכָּה, יוֹצִיא בְּגַם כי היא אסורה לו
מספק, ומ"מ צריכה גט שמא היא זקוקה ליבום וקנאה ביבומי, וְהוֹלֵד כְּשֶׁר
ממה נפשך, אם הוא בנו של ראשון הוא כשר, ואם הוא בנו של שני, הרי היא
זקוקה ליבום וממילא הוא כשר. וְאִם בָּא עָלֶיהָ אַחַר שְׁלֹשָׁה אֶת הוֹלֵד
ספק הנ"ל, וְנִתְעַבְּרָה מִמֶּנּוּ שׁוֹב וְיִלְדָה, אוֹתוֹ וְלֹד סָפֵק מִמִּזְדָּה דאם
הראשון הוא בנו של ראשון, הרי היא אסורה לשני מדין אשת אח, והנולד
ממנו הוא ממזר.

ז כָּל יְבָמָה שֶׁהִיא סָפֵק מְדַבְּרִיהֶם אִם יֵשׁ עָלֶיהָ זְקָת יָבָם אִם לֹא
אבל מדאורייתא אינה זקוקה ליבם כְּגוֹן יְבָמָה שְׁלֹשָׁה וְלֹד שָׁלֵא נֹדַע
שָׁבְלוּ לוֹ חֲדָשָׁיו אבל גמרו שערו וציפרניו וּמֵת בְּתוֹךְ ל' יוֹם אוֹ בְּיוֹם
ל', שְׁדִינָה שֶׁתְּחַלֵּץ מִסָּפֵק רק מְדַבְּרִיהֶם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לעיל סימן
קנ"ו סעיף ד', אִם תִּלְכָּה וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחַר אוֹ נִשְׂאת קֹדֶם חֲלִיצָה,
כיון שמדאורייתא תופסין קידושיו, ולא נאסרת על בעלה השני אפי" כשנישאת
לו, כיון שמדאורייתא אין צריכה כלל יבום, רק מדרבנן, לכן חוֹלְץ לָהּ יְבָמָה
וְתִשָּׁב עִם בַּעְלָהּ. וְאִם נִתְקַדְּשָׁה לְבִתָּן שֶׁהוּא אָסוּר בְּחֻלּוּצָה, ואם
תחלוץ תחת בעלה הכהן תיאסר עליו, לכן אֵינּוּ חוֹלְץ לָהּ, שְׂאִין אוֹסְרִין
עַל זֶה אֲשֶׁתּוֹ מִשּׁוּם סָפֵק דְּבִרְיָהֶם. וְהוּא הִדִּין אִם אֵין הַיָּבָם כָּאֵין אוֹסְרִין
יכול לחלוץ לה, אע"פ שצריכה חליצה מדרבנן, מ"מ כיון דהוי רק ספק

מדבריהם, אמרין שלא תצא מבעלה ישראל, ומתרת לו בלא חליצה הואיל וכבר נשא (כ"י מינן צמטונה). גרשה הפכה או מת, תרי זו חולצת לבתחלה כיון שכעת אין מי שיפסיד מחמת חליצתה, לכן חוזר החיוב חליצה מדרבנן, ותחלוץ ואחר כך תתקוה מתרת לאחרים.

סימן קסה

איזה מהם קודם או חליצה או יבום

ובו ה' סעיפים

יב טבת

א מצות יבום עדיפה וקודמת למצות חליצה. ולכן אם אינה רוצה להתייבם לשום אחד מהאחים, או בגדול שאינה רוצה להתייבם לאח הגדול פשוטה ליבם דהרי מצוה בגדול לייבם, בלא טענה מספקת מדוע אינה רוצה להתייבם, אע"פ שמסכימה לחלוץ, מ"מ דינה כמורדת כיון שעדיף להתייבם. ויש אומרים שכוין שלא כולם מתכוונים ביבום לשם שמים, ויש בזה סרך איסור של אשת את, לכן מצות חליצה קודמת. הגה: ולכן אין לה דין מורדת אם אינה רוצה להתייבם אלא לחלוץ. ומכל מקום אם רוצה לייבם אין כופין אותו בשוטים לחלץ אבל כופין אותו בדברים שיחלוץ, וכן יש עצה נוספת אלא מטעין אותו אם יכולין להטעותו, כגון שאומרים לו חלץ על מנת שהיא תתן לך מנה ואח"כ יאמרו לו משטים היינו ברך, כי זה סכום גבוה עבור הסכמה כזו (טור צ"ט ו"ה והרא"ש). ודוקא אם היבם אינו מאותן שכופין להוציא גבי בעל, כמו שנתבאר לעיל סימן קנ"ד סעיף א', שם נתבאר על אלו דברים שיש בבעל כופים אותו לגרש, ואם יש ביבם דברים אלו, כופין אותו לחלוץ. ואם שניהם רוצים ביבום, אין מניחים אותם ליבם, אלא אם כן נפר וידוע שמכוננים לשם מצוה נותנים לו לייבם, אבל עכ"פ אפילו בכה"ג אין כופים לייבם. אבל

אם לא ברור שכוונתם לשם מצוה, כופין אותו לחלוץ^מ (טור נכס ר"ט).
 ויש אומרים דאם יש לו אשה אחרת, שכופין אותו בשוטים ומנדין אותו
 עד שיחליץ (טור נכס סמ"ג - סמ"ק). ויש אומרים אפלו בלא אשה
 אחרת, אם אינם מכנינים לשם מצוה, והיא אינה רוצה להתיבם, ואין
 יכולים להטעותו, כופין אותו בשוטים לחליץ. והמנהג כסברא הראשונה,
 שאין כופין להליצה כלל, אפלו יודעין בו שנתן עיניו בקמזין כיון שכמה
 ראשונים פוסקים שמצוות יבום קודם, וגם כמה ס"ל דאפי' אם חליצה
 קודמת, א"א לכפותו, ואם יעשה זאת בכפייה הוי ליה חליצה מעושיית שלא
 כדן שפסולה, ולכן אי אפשר לכפותו לחלוץ (מהר"ם פדוואה סימן י"ח).
 אלא מפשרים ביניהם כפי תקנות הקהלות, כמו שיתבאר למטה בסעיף
 ד'. וכל זה כשהוא אומר שרוצה להתיבם, ואפשר להתיבם שאין חשש
 אסור ביבומו אבל באופן שיש איסור ביבומו, כופין אותו לחלוץ. אכל אם
 אומר שאינו רוצה לא לתיבם ולא לחליץ, כופין אותו לחלוץ (נ"י נכס
 ר"ט), ומה שבאופן זה כופין אותו לחלוץ דוקא בבאה מחמת טענה, כדרך
 שנתבאר לעיל סימן קנ"ד סעיף ו', דכיון שאין האשה מצווה על פריה
 ורביה, אין יכולה לכוף את בעלה שיגרשנה רק כשרוצה בנים כדי שיהיה מי
 שיתמוך בה לעת זקנותה, והכא נמי אין כופין אותו לחלוץ לה רק כשבאה
 מחמת טענה, דאי לאו הכי הרי יכולה להישאר זקוקה ולא להינשא^מ (פ"ה
 סימן ר"כ). מיהו גם באופן שכופין על החליצה, אם אפשר להטעותו ולומר
 לו שיקח ממון הרבה על החליצה, מטעינן לה כדי שלא נצטרף לכף
 ואח"כ יאמרו לו משטים היינו בך, כיון שלא מגיע כ"כ הרבה ממון על
 הסכמה לחלוץ (נ"י נכס מ"כ), ויזהרו שלא ישלישו את הממון ביד

מא. ולדעת הב"י והדרכ"מ בין ידוע שאין מתכוונים לש"ש ובין אין ידוע, אין כופין
 בשוטים לחלוץ אלא רק כופין בדברים. ודעת הבית שמואל שאם ידוע שאין
 כוונתם לש"ש, כופין אותו בשוטים לחלוץ, ואם אין ידוע, כופים רק בדברים.
 מב. ויש חולקים, דודאי גם בלי טענה, יש זכות לאשה להינשא ולא להישאר אינה
 נשואה, דטב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו, כלומר טוב לה לשבת עם כל אחד
 שיהיה, העיקר לא להיות לבד.

שְׁלִישׁ, כִּי אַז לֹא יְכוּלִין לומר לוֹ מִשְׁטָה הֵינּוּ בְּךָ דֵּהשְׁלִישׁ קִנְה אֵת הַמָּמוֹן עֲבוּרוֹ אִם יִחְלוּץ (מַרְדְּכִי פ' הַסּוּלָץ). וְעִנֵּן לְקַמֵּן סִימָן קס"ט סְעִיף ג', מֵתִי לֹא חַיִּיבִים לְשַׁלֵּם לוֹ וּמֵתִי חַיִּיבִים.

ב אִשֶׁה יִבְמָה שְׁנִדְרָה הֵנָּא מִיבְמָה מֵאָחִי בַעֲלָה בְּחַיִּי פְּעֻלָּה דְכִיּוֹן שְׁנִדְרָה בְּחַיִּי בַעֲלָה מוֹכַח שְׁלֵא נִתְכוּנָה לְאֶסְרוֹר עֲצֻמָּה עַל הַיִּבְמָה, אִו שְׁנִדְרָה הֵנָּא מְכַל תְּהִיּוּדִים וְא"כ נִמִּי מוֹכַח שְׁלֵא נִתְכוּנָה לְאֶסְרוֹר עֲצֻמָּה עַל הַיִּבְמָה, בּוֹפִין אוֹתוֹ שְׁיִחְלִין לָהּ כִּיּוֹן שְׁלֵא נִתְכוּנָה דוּקָא לְאֶסְרוֹר עֲלֵיו. וְאִם נִדְרָה הֵנָּא מֵהַיִּבְמָה לְאַחַר מֵיתַת בְּעֻלָּה כִּיּוֹן שְׁנִתְכוּנָה לְאֶסְרוֹר עֲצֻמָּה עֲלֵיהּ, אִין כּוֹפִים אוֹתוֹ לְחַלוּץ, אֲבָל מְבַקְשִׁים מִמֶּנּוּ שְׁיִחְלִין לָהּ. וְכֵן אִם מוֹכַח אִו יוֹדְעִים שְׁנִתְכוּנָה בְּנִדְרָה אֶפְלוּ בְּחַיִּי פְּעֻלָּה, כְּדִי שְׁלֵא יִיבְמָה אוֹתָהּ, אִין כּוֹפִין אוֹתוֹ, אֲלֵא מְבַקְשִׁים מִמֶּנּוּ שְׁיִחְלִין לָהּ. הַגָּס: הֵיךְ יִבְמָה כֵּהֵן, וְהִלְכָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחַר כְּדִי שְׁלֵא יוֹכַל לְיִבְמָה כְּדַלְעִיל סִימָן קנ"ט סְעִיף א', דְּמַחְמַת סַפֵּק צְרִיכָה לְקַבֵּל גַּט מֵהַמְקַדֵּשׁ, וּמִמִּילָא נִאֲסַרְתָּ לְכַהֵן, דִּינָה כְּאֵלוֹ נִדְרָה הֵנָּא מִמֶּנּוּ. וּמְכַל מְקוֹם [כּוּנֹת הַרמ"א] וְלִכּוֹן אִין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְחַלוּץ, הוֹאִיל וְהִיא גְרָמָה שְׁאֶסְרוּרָה לוֹ (מִשׁוּבָּה הַרש"א ס' תמ"ג), וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁאֵם רְקִיקָה לְפָנֵי הָאֲחִים אִו כְּדוּמָה לְזָה, וְגְרָמָה שְׁאֶסְרוּרָה לְיִבְמָה כְּדַלְקָמֵן סִימָן קס"ט סְעִיף מ"ה, אִין לָהּ דִּין מוֹרְדָת הוֹאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לָהּ לְיִבְמָה מְעַכְשָׁו דְכַל הַמַּטְרָה לַעֲשׂוֹתָהּ מוֹרְדָת כְּדִי שְׁתַּסְכִּים לְהִתְיַיְבֵם, וְכִיּוֹן שְׁמִמִּילָא אֶסְרוּרָה לְהִתְיַיְבֵם אִי אֶפְשָׁר לְהַחֲשִׁיבָה לְמוֹרְדָת" (רש"א סִימָן אַלְף ר"ג). וְכִבְרַת נִתְבָּאָר בְּסִימּוּף בְּתַחֲלוּת הַסְעִיף שְׁפָל חֲלוּקִים אֵלֵיו הוּא רַק לְמֵאֵן דְּאָמַר מִצְוֹת יְבוּמָה קוּדָם, אֲבָל לְמֵאֵן דְּאָמַר מִצְוֹת חֲלִיצָה קוּדָמָת, אִין לָהּ דִּין מוֹרְדָת כְּלָל אִם אֵינָה רוּצָה בְּיָבוּם.

יג טבת

ג יִבְמָה שְׁתַּבְּעָה חֲבִיבָה לְחַלוּץ, וְהִיא אֵינָה רוּצָה אֲלֵא לְשִׂאָר עֲנוּנָה, אִין שׁוֹמְעִין לָהּ דֵּהיִבְמָה יְכוּל לְטַעוֹן שְׁלֵא רוּצִים לְהִינְשֵׂא לוֹ כִּיּוֹן

מנ. ונסתפקו האחרונים אם לשיטה זו גם בנודרת הנאה מהיבם לא נחשבת למורדת מטעם זה.

שהוא אגוד וקשור עדיין ליבמה זו, ואִפְלוּ הָיָה הַיָּבָם נָשׂוּי יְכוּל לטעון שזה גורם לו להפרעה בשלום בית כל זמן שאינו חולץ. ודינה כמורדת, ונתבאר דינה של מורדת לעיל סימן ע"ז^ה.

ד אע"פ שדעת השו"ע לעיל סעיף א' שמצות יבום קודמת, ולכן אם היבמה לא רוצה להתייבם דינה כמורדת ואין לה כתובה, מ"מ כָּל יָבָמָה שְׁדִינָה שְׁתַּחֲלִין וְלֹא תִתְנֶיבם כגון שאסורה ליבם מחמת חיבי לאוין או שניות דרבנן, הרי זו נוטלת כתבתה ושמין לה בגדים כמו לאלמנה לעיל סימן צ"ט סעיף א' נתבאר שבגרופה שנתגרשה שלא מחמתה אין שמין לה בגדי חול ואין מנכין לה אותן מכתובתה, משא"כ באלמנה שמין לה ומנכין אותן מכתובתה, והוא הדין ביבמה שחולצת דינה כאלמנה^ה (רי"ז ט"ז סי' ט"ז). וכן אם היתה יבמה מכה שחין או שאר מומי אנשים שנתבארו בסימן קנ"ד סעיף א' שכופין את הבעל לגרשה, הוא הדין הכא, אין חייבת להתייבם, ולכן חולץ לה ונוטלת כתבתה. ואִפְלוּ הָיוּ המומין שהם בבעלה והסכימה להם, מ"מ יבולה היא לומר לאחיה היתתי יבולה לקבל ולף איני יבולה לקבל. הגם: והוא הדין למאן דאמר מצות חליצה קודמת, אף על פי שאין כופין אותו לחלץ, מ"מ כיון שאינה חייבת להתייבם צריך לתן לה כתבתה מיד, שהרי דינה בחליצה (משנ"ט ר"ד כהן). וכל זה מדינא, אבל הקהלות תקנו תקנה דפעמים הוא רוצה לייבם כי רוצה לרשת נכסי המת והיא רוצה רק לחלוץ, ואין כופין אותה להתייבם, וגם אין מכריזין עליה כמורדת וכדלעיל, כיון ש"א דמצוות חליצה קודמת, ועי"ז תתעגן ותבא לתרבות רעה, לכן תקנו שאם יתרצו היבם והיבמה בחליצה, יחלקו כל הנכסים שהניח, ואִפְלוּ אִין

מד. בחתם סופר כתב שיש ביבום גם חסד עם נשמת המת, כמו קדיש והדלקת נר, אך אין זה סיבה מספקת שיוכלו לכופ אותה להתייבם. מה. טעם החילוק בין גרושה לאלמנה דבגרופה שהוא מגרשה מדעתו, הרי זה ויתר על בגדיה, משא"כ באלמנה דיוצאת מאליה בלי דעת הבעל. והכא ביבמה כיון שכתובתה נגבית מנכסי בעלה המת, נחשבת כיוצאת מאליה ולא מחמת חליצתה, ולכן דינה כאלמנה.

מגיע החצי שהיא תקבל לכדי פתקה וכיון שהיבם מקבל חצי מהנכסים, מסכים לחלוץ, ומנפין לה מחלקה כל מה שבזבזו בחיי בעלה, וצריכה לשבע כמה בזוה, אם לא שהתפשו עצמם שיחלקו בלא שבועה. ומה שנתן הוא בעלה במתנת שכיב מרע, אין מנפין לה מחלקה כלום וזה יורד מהסך הכללי של הנכסים (מרדכי פרק הסולן). אע"פ שנתבאר לעיל סימן קס"ג סעיף ב' שאם חלצו לה, אין עדיפות לחולץ בירושת המת יותר מאביו או שאר האחים כשארין אב, מ"מ לאחר התקנה הדין שונה ולכן אותו החצי שמגיע לחלק יורשי הבעל, נוטל החולץ, ואין לאב ולא לשאר אחין חלק בו, ואפלו תפסו, מוציאין מידו, דעיקר התקנה היתה כדי שיתרצו בחליצה, ולכן החולץ עקר בזה, ואפלו אם רוצין שאר האחין לחלק עם גדול האחין, ואומרים שהם רוצים לחלץ ולכן טוענים שאף מחמת התקנה אין לו עדיפות יותר מהם, מ"מ אין שומעין להם אם גדול האחין רוצה לחלץ דמצוה בגדול לחלוץ. וכל זה שאין מגיעין חצי הנכסים לכדי פתקה, ונדאי אינה נוטלת יותר מכדי פתקה היינו שאם יש נכסים הרבה, ודאי שאינה נוטלת יותר מדמי כתובתה, והחולץ יטול כנגד שיעור כתובתה, ואם יש מותר, יורשו האב, ואם אין אב מתחלקים בו כל האחים בשווה (מ"ה סימן ר"כ). ויש דעות אחרות בענין תקנות הקהלות; על כן נוהגין להתפטר ביניהם כנ"ל, ואפלו יש לה שטר חליצה מן האחין שהתחייבו לחלוץ לה, מ"מ צריכה להתפטר עמהם בממון, אם לא שפשו בהדיא שכתוב בשטר חליצה בפירוש שמתחייבים לחלץ לה בחנם (מהר"ם פדוואה סימן י"ז וכ"ג).

יד טבת

ה נולדו בה מומין כשהיא שומרת יבם, אם אינו רוצה ליבם חולץ לה ונותן לה פתקה דנסתחפה שדהו ומזלו גרם, ולכן חייב ליתן לה כתובתה.

סימן קסו

**מצות יבום שתלך היבמה אחר היבם, ושיקדשנה,
ואם כונס נביאה באיזו נביאה היא נקנית**

ובו ט' סעיפים

א הַיְבָמָה הוֹלֶכֶת צְרִיכָה לֵילֵךְ אַחֲרֵי הַיָּבָם בְּמָקוֹם שֶׁהוּא שָׁם דְּכַתִּיב וּקְרָאוּ לוֹ 'זְקֵנֵי עִירוֹ', וְלֹא זְקֵנֵי עִירָה, וְכֵּן דִּין שֶׁל מְקוֹמוֹ נִזְתָּנִים לוֹ עֲצָה תְּהוֹנְנֶת לְשִׁנְיָתָם, אִם נִרְאָה לָהֶם שֶׁהֵגוּן לָהֶם מִצְוֹת הַיְבוּם, מֵיִיעֲצִים לָהֶם לְיָבָם, אוֹ לְחַלְצֵן אִם נִרְאָה לָב"ד שֶׁעֲדִיף שִׁיעֲשׂו חֲלִיצָה. הַגְּהִ: וְדוֹקָא שֶׁהֵיבָם נִמְצָא בְּמָקוֹם דִּירְתוֹ, וְהוּא בְּמָקוֹם בֵּית דִּין שֶׁבְּמִקְוֵמוֹ יֵשׁ ב"ד שֶׁבָּקִי בַּהֲלֻכוֹת יְבוּם וְחֲלִיצָה; אָבֵל אִם הִלְךְ לְמָקוֹם אַחֵר, אֵין כּוֹפִין הַיְבָמָה לֵילֵךְ אַחֲרָיו דֹּאֵין זֶה נִקְרָא זְקֵנֵי 'עִירוֹ' (נ"י סוֹף פֶּרֶק 'זֶה צוֹרֵר'). וְכֵן אִם הוּא דָר בֵּין הַגּוֹיִים אוֹ בֵּין הַדִּיּוֹטוֹת שֶׁאֵין יוֹדְעִין סֵדֵר חֲלִיצָה, אֵין לְדַגְנִין לֵילֵךְ אַחֲרָיו דֹּאֵין שֵׁם 'זְקֵנֵי' עִירוֹ, וּמִמִּילָא אֵין זְקֵנִים מִמָּקוֹם אַחֵר מַחוּוִיבִים לֵילֵךְ אַחֲרָיו, אֲלָא כּוֹפִין אוֹתוֹ לֵילֵךְ לְמָקוֹם וְעַד הֵינּוּ ב"ד מוּבַחֵק, וְיִפְטֹר שֵׁם אֶת יְבָמָתוֹ בִּיבּוּם אוֹ בַּחֲלִיצָה (הַגְּהוֹת אֶלְפָסִי פ' מִנּוֹת חֲלִיצָה).

טו טבת

ב מִן תְּהוֹרָה אֵין צְרִיךְ לְקַדְּשָׁהּ וְגַם לֹא מוֹעִיל שִׁיקְדֶּשָׁה בְּכֶסֶף אוֹ בְּשֶׁטֶר, אֲלָא כָּא עֲלִיָּה וְקוֹנָה אוֹתָהּ בְּבִיאַה בְּלִבָּד. וְחֻכְמֵי תִּקְנּוּ שְׁלֹא יָבֵא עֲלֶיהָ עַד שִׁיקְדֶּשָׁנָה בְּפָנֵי עֲדִים, בְּכֶסֶף אוֹ בְּשֶׁטֶר, וְהוּא נִקְרָא מְאָמֵר וּמֵאֵמֵר זֶה קוֹנָה אוֹתָהּ רַק מִדְּרַבְנָן, עַד שִׁיבֵא עֲלֶיהָ וַיִּקְנָה אוֹתָהּ לְגַמְרֵי, וּמִכֹּל מָקוֹם אִף אִם לֹא בֵּא עֲלֶיהָ, צְרִיכָה גַט וְחֲלִיצָה. הַגְּהִ: וְכֵן אִם קִדְּשָׁה בְּשֶׁטֶר, נִמְי מְקַרְי מְאָמֵר כִּבְר תִּמְהוּ הַאֲחֲרוֹנִים מֵה הוֹסִיף הַרְמ"א,

דכבר מבואר כן בדברי השו"ע (מ"מ פ"ג). וְאִפְלוּ נָתַן לָהּ פְּרוּטָה וְאָמַר לָהּ הֲרִי אַתְּ מְקַדְשֶׁת לִי בְּזוֹ וּבְקִדּוּשֵׁי אָחִי כִּמְה שֶׁאֲחִי נָתַן לְךָ, אַע"פ שֶׁמֵּה שֶׁאָמַר שֶׁמְקוּדְשֶׁת בְּקִדּוּשֵׁי אָחִיו אֵין בּוֹ מִמֶּשׁ, אֵין זֶה מִגֵּרַע, וְהֲרִי זֶה מְקַדְשֶׁת, דִּהְיִי כְּמִלּוּה וּפְרוּטָה דֶּה־מְקַדֵּשׁ בְּמִלּוּה אֵינֶה מְקוּדְשֶׁת, וְאַע"פ כֵּן אִם אָמַר הֲרִי אֶת מְקוּדְשֶׁת בְּמִלּוּה וּבְפְרוּטָה שֶׁאֵין נוֹתֵן לְךָ, אֵין זֶה מִגֵּרַע מֵה שֶׁאָמַר שֶׁמְקַדֵּשׁ 'בְּמִלּוּה', דִּדְעָתָה עַל הַפְּרוּטָה (רי"ט"ט סימן קס"ג).
 וּבְכֻלָּ הַתְּקֵנָה שֶׁצְּרִיכָה מֵאָמַר, תְּקַנּוּ גַם שֶׁצְּרִיכָה גַם בֶּן חֶפְסָה אַחֵר קְדוּשֵׁין, כְּמוֹ שָׂאָר אִשָּׁה. וְיִכּוּל לַעֲשׂוֹת מֵאָמַר עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, כְּמוֹ בְּשָׂאָר קְדוּשֵׁין (סס סימן א'). וְאִם לֹא עָשָׂה מֵאָמַר וְחוּפָּה אֵלָּא כִּי אֵין עָלֶיהָ כְּלָא מֵאָמַר, קִנְיָהּ, וְאֵין צְרִיךְ לְחַזֵּר וּלְקַדֵּשׁ, וּמִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת כְּמוֹ מִי שֶׁמְקַדֵּשׁ בְּבִיָּה, דְּמִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת, דִּהְיִי דְרַךְ עֲזוּת וְחוּצְפָּה. וְמֵה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁאֵם בֹּא עֲלֶיהָ אֵין צְרִיךְ לְחַזֵּר וּלְקַדֵּשׁ, הוּא דוֹקָא שְׂבָא עָלֶיהָ בְּפָנֵי עֵדִים דְּאֵין קִנְיָה קֵינֵן גְּמוּר, אֲבָל בֹּא עֲלֶיהָ שֶׁלֹּא בְּעֵדִים, כִּיִּן שֶׁלֹּא קִנְיָה מֵדְאוּרֵייתָא צְרִיךְ לְקַדֵּשׁ.

ג אַע"פ שֶׁמֵּדְאוּרֵייתָא בִּיָּה קִנְיָה בֵּה וְאֵין צְרִיךְ דְּעָתָה וְכַדְלַקְמוֹן, וְמוֹעִיל אִפִּי בְּקִטְנָה שֶׁאֵין לָהּ דְּעָת, מ"מ אַחֵר שֶׁתְּקַנּוּ חֲכָמִים בֵּה מֵאָמַר כְּמוֹ אִשָּׁה רִגִּילָה, לִכֵּן אֵין עוֹשֵׂין בָּהּ מֵאָמַר, אֵלָּא מִדְּעָתָה. וְקִמְנָה שְׁנֵתְאֵלְמָנָה מִהָאֵרוּסִין שֶׁהֵיא עֲדִיין בְּרִשׁוֹת אֲבִיָּה, כִּיִּן שֶׁאֵין לָהּ דְּעָת לְהַתְּקַדֵּשׁ אֵין עוֹשֵׂין בָּהּ מֵאָמַר אֵלָּא מִדְּעָת אֲבִיָּה וּבֵאלְמָנָה מִן הַנִּישׁוּאִין שֶׁאֵינֶה בְּרִשׁוֹת אֲבִיָּה, עוֹשָׂה אֶת הַמֵּאָמַר גַּם מִדְּעָת אִמָּה אוֹ אֲחִיָּה.

טז טבת

ד הֵיבֵם בְּיָתֵב לָהּ כְּתֻבָּה, וְאֵין נִכְסֵי הַיָּבָם מְשַׁעְבְּדִים לָהּ, שְׂבִתְתָּהּ עַל נִכְסֵי בַּעֲלָהּ הָרִאשׁוֹן דְּאִשָּׁה הִקְנִי לּוֹ מִן הַשָּׁמַיִם [וְאִפִּילוּ אַחֵר שֶׁתְּקַנּוּ מֵאָמַר, מ"מ לְעֵינֵן הַכְּתוּבָה הַשְּׂאִירוֹ עַל דִּין תּוֹרָה]. וְאִם אֵין לְרִאשׁוֹן נִכְסִים, כְּתֻבָּתָהּ עַל נִכְסֵי הַיָּבָם מִדְּרַבְּנָן, כִּדִּי שֶׁלֹּא תִּהְיֶה קֵלָה בְּעֵינֵינוּ לְהוֹצִיאָהּ.

ה נולד לו בן ממנה, אין צריך לקרותו על שם אחיו המת דמה שכתוב 'והיה הבן אשר תלד יקום על שם אחיו', אין הכוונה כפשוטו, אלא ללמד שהיבם יורש את נכסי אחיו המת.

יז טבת

ו פתבת יבמים צריכה שרמוז, מפני הפסוקים שפותבים בה. ועין בטור בסימן זה נוסח טפס הפתכה¹⁰ ובפסוקים שמופיעים שם, שלכן צריך שרטוט.

ז ילפינו בגמ' דביאת יבמה קונה אפילו בלי כוונה, ולכן הפא על יבמתו, בין בשוגג, בין לשם זנות וע"פ שלדעת התנא 'אבא שאול' המכוון לשם זנות כאילו פגע בערווה, ולכן מצוות חליצה קודמת, מ"מ קנאה, בין שאנסוהו בותים והדפיקוהו ביבמתו בעל פרחו על ידי קשי שכבר נתקשה קודם לאשתו, בין שהיה הוא מזיד והיא שוננת או אנוסה, בין שהיתה היא מזידה והוא שוגג או אנוס, בין שהיא ערה או ישנה, קנה, וחזן ממה שאין צריך כוונה, נתחדש ביבום שאפלו בהערה קונה מגזירת הכתוב, וע"פ שבאשה רגילה אין דעתו אלא על גמר ביאה.

מו. ז"ל שם: טופס כתובת יבמין: ביום פלוני כך וכך לשנת פלוני וכו' איך פלוני בר פלוני אתא קדמנא וכך אמר לנא, אחי דמן אבא שכיב, וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק, ובר וברת מורית ומחסין ומוקים שמא בישראל לא שבק, ושבק הדא אתתא דשמה פלונית בת פלוני דממתא פלונית דהות נסיבא ליה, וחזי לי מן דאורייתא לייבומה, כדכתיב בספר אורייתא דמשה 'יבמה יבא עליה', ואנא אפלה ואזון ואפרנס יתיכי בהלכות גוברין יהודאין דפלחין ומוקרין וזנין ומפרנסין ומכסין ית נשיהון בקושטא, ויהיבנא ליכי כסף עשרין וחמשה זוזי דחזו ליכי כדהוו כתיבי בכתובה דכתב לך בעלך קדמאה, ועלי מזונייכי וכסותייכי וסיפוקייכי ומיעל עלייכי כאורח כל ארעא. וצביאת פלונית בת פלוני דנא ואתיימת לפלוני בר פלוני יבמה כדי לאוקמי שמיא בישראל, כדכתיב 'והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת', ודא נדוניא דהנעלת ליה מבי אבוח כך וכך, וצבי הוא ואוסף לה מדיליה כך וכך, וקבל עלוהי פלוני דנא אחריות תוספת כתובה דנא עלוהי ועל ירתוהי בתריה מקרקעי ומטלטלי ואפילו מן גלימא דעל כתפיה.

יח טבת

ח בַּמָּה דְבָרִים אֲמֹרִים שְׁקוּנָה אִפִּילוּ בְּלִי כוּוּנָה, כְּשֶׁנִּתְבָּרַן לְשֵׁם בִּיאָה בְּעֵלְמָא, וְאִפְלוּ לֹא נִתְבָּרַן אֱלֹא לְבִיאַת בְּהִמָּה. אֲבָל אִם לֹא נִתְבָּרַן לְשֵׁם בִּיאָה כָּלֵל, כְּגֹזַן שֶׁהוּא יִשָּׁן [דְּרַק כְּשֶׁהִיא יִשְׁנָה מֵהֵנִי וְכַדְלָעִיל וְלֹא כְּשֶׁהוּא יִשָּׁן דַּאִין בּוּ דַעַת כָּלֵל] אִזְּ שְׁבוּר שְׂאִינֵי מְבִיר כְּלוּם הֵינֵנו שֶׁהִגִּיעַ לְשִׁכְרוּתוֹ שֶׁל לוֹט, [וּבִישׁוֹן וּבְשִׁיכוֹר הַחִיסְרוֹן שֶׁאִין בּוּ דַעַת לְכוּון לְשֵׁם בִּיאָה], אִזְּ שֶׁנִּתְבָּרַן לְהַטִּיחַ בְּכַתְּלָא שְׁלֹא לְשֵׁם בִּיאָה וְבִטְעוֹת הַטִּיחַ בִּיבְמָתוֹ, אִזְּ שֶׁנִּתְקַשָּׁה לְאִשְׁתּוֹ וְנִפְלַל מִן הַנֶּגַע וְנִתְקַע בִּיבְמָתוֹ וְלֹא הִיָּה כֹּאן כוּוּנָה לְבִיאָה כָּלֵל, לֹא קִנְיָה. וְכֵן אִם הִדְבִּיקוּהוּ בִּיבְמָתוֹ בְּלֹא קִשּׁוּי, אֱלֹא בְּאֲבָר מַת, לֹא קִנְיָה דְּבַעִינן דְּרַךְ הַקְּמַת שֵׁם, וּבְמִשְׁמַשׁ מַת אִין רֵאוּי לְהַקְּמַת שֵׁם.

ט בַּמָּה דְבָרִים אֲמֹרִים שְׁבִיאַת שׁוּגְגַת קִנְיָה אַע"פ שֶׁהִיא בִּיאָה גְרוּעָה, בִּיבְמָתוֹ שֶׁנִּפְלָה לֹא מִן הַנְּשׂוּאִין. אֲבָל אִם נִפְלָה לֹא מִהָאֲרוּסִין דִּהוּי זִיקָה יוֹתֵר חֲלָשָׁה, יֵשׁ אֲוָמְרִים שְׁבִבִיאָה גְרוּעָה דֵּהֵינֵנו בְּלִי כוּוּנָה לֹא קִנְיָה לְיוֹרְשָׁה וְלְטַמָּא לָהּ וְלְהַפֵּר נְדָרֶיהָ כְּמוֹ נִישׂוּאִין רִגִיל, אֲלֵא רַק קִנְיָה לְהַצְרִיכָהּ גֵּט וּלְפוֹטְרָה מִן הַחֲלִיצָה, וְיֵשׁ מִי שֶׁאֲוָמֵר דִּהוּא תְּדִין לְהַעֲרָאָה דְּגַם נִחְשָׁב בִּיאָה גְרוּעָה, וְלֹא קִנְיָה לְגַמְרֵי. יֵשׁ אֲוָמְרִים שֶׁהִבָּא עַל בְּמָתוֹ צְרִיף לְבָרַף אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָנְנוּ עַל בִּיאַת בְּמָה"ב (טוֹר נִסָּם הַעֵיטוֹר).

מו. יש אומרים שאין מברך רק אחר הביאה, שמא תחזור בה ולא תרצה להתייבם. וי"א דכמו שאנו מברכים ברכת אירוסין קודם הקידושין ולא חוששין שתחזור בה, ה"ה ביבום.

סימן קסז

דין יבם קמן וחליצתו וכן קמנה

וכו' ו' סעיפים

יט טבת

א קמן פחות מכן ט', אין ביאתו כלום דאינו ראוי לביאה; ומכן ט' ויום אחד היינו ט' שנים שלימות ואילה, ביאתו קונה ביבמתו במאמר בנדול שאינו קונה מדאורייתא רק מדרבנן כמו במאמר של גדול. ובאשה דעלמא לא יבמה, ביאתו אינה קונה כלל; לפיכך, נשא אשה ומת, אע"פ שבא עליה פטורה מהחליצה ומתקנים כיון שלא קנאה כלל והרי היא פנויה.

ב בן ט' שנים ויום אחד שבא על יבמתו, אינו יכול לפטרה בגט אפילו כשיגדיל, משום שעדיין זקוקה לו, דלא קנאה מדאורייתא, ואין נפטרת מזיקתה עד שהגדיל ויבא עליה אחר כך ובוה קנאה קנין גמור ויכול להוציאה בגט. ואם לא בא עליה אחר כך כשהגדיל, ובא להוציאה, צריכה גט וחליצה גט לביאתו כיון שקנאה מדרבנן, וחליצה לזיקתו שלא פקעה עדיין. ואם בא עליה בשהוא קמן, ומת קדם שהגדיל, או מת אחר שהגדיל אבל לא בא עליה משהגדיל וא"כ עדיין זיקתה עליה, ויש כאן אח גדול שיכול לחלוץ לה, חולצת ולא מתקנת כיון שיש עליה זיקת ב' מתים, של בעלה הראשון שעדיין לא פקעה, וכן זיקה מהבעל השני שקנאה בביאתו מדרבנן, ומדרבנן אי אפשר ליבם אשת ב' מתים. ואם משהגדיל נשא אשה אחרת, ולא בא על היבמה משהגדיל, שתיקן חולצות ולא מתקמות כי אם יבם את השניה ויחלוץ לראשונה, יאמרו שני יבמות הבאות מבית אחד, מייבם אחת וחולץ לשניה. אי נמי דהיא צרה של יבמה שיש עליה זיקת שני מתים שאסורה להתייבם, והוי בצרת ערווה של אשת אח.

כ טבת

ג קָמָן אִינוּ חוֹלְצִין ד'איש' כתיב בפרשה, עַד שְׁיִתְּיָה בֵּן י"ג שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד הֵינּוּ י"ג שָׁנִים שְׁלִימוֹת וַיִּבְדְּקוּהוּ אָז וַיִּמְצְאוּהוּ שֶׁהָבִיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת. אֲכָל אִם הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת קָדָם שֶׁהִגְדִּיל, אִינוּ נִחְשָׁב גְּדוּל עַל יָדָם, אֲלָא אִם בֵּן יָבִיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת אַחֲרוֹת אַחַר שֶׁהִגְדִּיל. וּמִכָּל מְקוֹם, אִם מוֹצְאִים לוֹ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת אַחַר שֶׁהִגְדִּיל, לֹא תִּשְׁיַנֵּן שְׁמָא אֵלּוּ הָיוּ בּוֹ מִקְדָּם דְּחֻזְקָה שֶׁבָּאוּ אַחַר שֶׁהִגְדִּיל.

ד קָמָנָה מִפְּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד וַמְעַלָּה כִּיוֵן שְׂרָאוּיָה לְבִיָּאָה, וְאִין צָרִיךְ דַּעְתָּה בִּיָּאָתָה בִּיָּאָה לְכָל דְּבָר; וְאִם פָּא עָלֶיָּה יָבָם, קָנָאָה לְגַמְרֵי אָף לְיֹורֶשָׁה וְלִיטְמָא לָהּ, וְיִכּוּל אָף לְהוֹצִיָּאָה אַח"כּ בְּגַט, אֲכָל אִינָה חוֹלְצָת עַד שֶׁתֵּהֵא בַּת י"ב שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד וַיִּבְדְּקוּהָ אַחַר כֶּף וַמְצָאוּהָ שֶׁהָבִיָּאָה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת דְּחֻלִּיצַת קָטְנָה לֹא שִׁמָּה חֲלִיצָה.

כא טבת

ה יָבָם קָמָן שְׁבָא עַל יָבָמָה קָמָנָה כְּפִי שְׁנַתְבָּאר בְּסַעֲפֵי א' בִּיָּאת קָטָן קוֹנָה רַק מִדְּרַבְנָן, וְלִכּוֹן יִגְדְּלוּ זָה עִם זָה אַע"ג דְּכַתִּיב 'לְהַקִּים שֵׁם לְאֲחִיו' וְאִין רְאוּיִים לִזְה עֵדִיין, מ"מ מוֹתְרִים לְהִיוֹת יָחַד, ד'יִבְמָה יָבֵא עֲלֶיָּה' כֹּל דְּהוּ מוֹשְׁמַע. וְאִם פָּא לְגִרְשָׁה קָדָם שְׁיִגְדִּיל כְּדִי לְהַפְקִיעַ קִנְיָן שְׁקֵנָה בָּהּ, אִינוּ יָכוּל, דְּגַט קָמָן אִינוּ גַּט וּמִלְבַּד זֶה הִגֵּט שִׁתֵּן לָהּ לֹא יוֹעִיל לְהַתִּירָה לְשׁוּק, דְּעֵדִיין זִיקַת הָרֵאשׁוֹן עֲלֶיָּהּ, וְכַדְלַעִיל סַעֲפֵי ב'.

ו יָבָמָה שְׁנַתְבָּמָה, וְאִמְרָה בְּתוֹף ל' יוֹם לֹא נִבְעַלְתִּי, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא אֹמֵר בְּעַלְתִּי, וְגִרְשָׁה בּוֹפִין אוֹתוֹ שֶׁיִּחְלֹץ לָהּ, הוֹאִיל וְקָדָם וְגִרְשָׁה בְּגַט וְשׁוֹב אֲסוּר לוֹ לְחַזֵּר וְלִיבְמָה. וְאִם עֲדִין לֹא גִרְשָׁה בּוֹפִין אוֹתוֹ שְׁיִבְעַל אוֹ יִחְלֹץ וַיּוֹצִיא בְּגַט כִּי עַד ל' יוֹם יִתֵּן שְׂאֵדָם מַעֲמִיד עֲצָמוּ וְלֹא בַעַל, וְלִכּוֹן חוֹשְׁשִׁים לְדַבְּרֵיהּ שְׁמָא לֹא בֵּא עֲלֶיָּה וְעֵדִיין הַזִּיקָה עֲלֶיָּה. וְאִפְלוּ מוֹדָה לְדַבְּרֵיהּ שְׁלֹא בַעַל וְא"כּ נִימָא דֹאין צְרִיכָה גַט כֹּלל, אֲלֵא רַק חֲלִיצָה, מ"מ הָדִין דְּצְרִיכָה גַט וְחֲלִיצָה, דְּכָל בְּנוּסָה בְּחֻזְקַת בְּעוּלָה וְחוֹשְׁשִׁין שְׁכָן בֵּא עֲלֶיָּה וּמִמִּילָא צְרִיכָה גַט לְבִיָּאתוֹ (המ"מ פ"ג).

לְאַחַר שְׁלֵשִׁים יוֹם, וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא נִבְעַלְתִּי, כִּיּוֹן שֶׁחֻזְקָה אִין אָדָם מִעֲמִיד עֲצָמוּ יוֹתֵר מִל' יוֹם, וּוְדָאֵי בֵּא עֲלֵיהּ, וּמִמִּילָא א"צ חֲלִיצָה רַק גֹּט, רַק כִּיּוֹן שֶׁע"י דְּבִרְיָה אֶסְרָה אֵת עֲצָמָה לְשׁוֹק מִדִּין שׁוּוִיָּה אֲנַפְשָׁה חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא, לְכֹן מִבְּקָשִׁים מִמֶּנּוּ שִׁיחְלִין לָהּ. וְאִם הוּא מוֹדָה שְׁלֹא בְּעַל, בּוֹפִין אוֹתָו לְחִלְטִין מִלְּבַד מַה שֶּׁצָּרִיךְ גֹּט, דְּחֻוּשְׁשִׁין שְׁמַא אִין דְּבִרְיָהֶם נְכוּנִים וְכַדְלֵעִיל. הִיא אוֹמֶרֶת נִבְעַלְתִּי וְלִדְבִרְיָה אֵינָה צְרִיכָה חֲלִיצָה, וְהוּא אוֹמֵר לֹא בְּעַלְתִּי וְלִדְבִרְוֵי צְרִיכָה חֲלִיצָה, אֵינָה צְרִיכָה חֲלִיצָה, שְׂאִין זֶה נֶאֱמָן לְאַסְרָה עַל כָּל אָדָם, אַחַר שֶׁכְּנֻסָּה דְּכְנוּסָה בְּחֻזְקָת בְּעוּלָה, מִמִּילָא חֻזְקָה זוֹ מְסִיעָה לְדְבִרְיָה וְאִין צְרִיכָה חֲלִיצָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּתוֹף ל' יוֹם הוּא נֶאֱמָן כִּיּוֹן דַּעַד ל' יוֹם יִתְּנָן שְׁמַעְמִיד עֲצָמוּ, וְצְרִיכָה חֲלִיצָה כְּפִי דְּבִרְוֵי עִם הַגֹּט כְּפִי דְּבִרְיָה. וְצְרִיכָה, לְעוֹלָם מִתְּרַת, אֶפְלוּ הוּא וְהִיא אוֹמְרִים שְׁלֹא בְּעַל, וְאֶפְלוּ בְּתוֹף ל' יוֹם דְּכְנוּסָה בְּחֻזְקָת בְּעוּלָה, וְאִין בְּכוּחַם לְאוּסְרָה לְשׁוֹק. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל ל' יוֹם הוּא נֶאֱמָן לְזִמְרָה שְׁלֹא בְּעַל, אִף לְעִנּוּן לְאַסְרָה אֵת הַצָּרָה דְּאִין זֶה וְדָאֵי גְמוּרָה שְׁבֵא עֲלֵיהּ, כִּיּוֹן שֶׁעַד ל' יוֹם יִכּוֹל לְהַעֲמִיד עֲצָמוּ (טוֹר נִשְׁס הַר"ט).

סימן קסח

משכנסה הרי היא כאשתו,
ועל מי חיוב כתובתה

ובו מ' סעיפים

כב טבת

א מְשִׁיבִים הַיָּבֵם אֵת הַיָּבָמָה, הֵרִי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דְּבָר, שְׂיִכּוֹל לְהוֹצִיאָהּ בְּגֵט בְּלִי חֲלִיצָה וְיִכּוֹל לְתַחְזוּרָהּ וְלֹא אֲמִירָנָה שְׂאֵחַר שְׂגִירָשָׁה שׁוֹב נֶאֱסְרָה מִשׁוּם אִשְׁתָּ אַח.

ב גִּרְשָׁה וְחַחוּרָה קָדָם שְׁפָרַע לָהּ כְּתוּבָתָהּ, דִּינָה כְּאִשָּׁה אַחֶרֶת שֶׁגִּרְשָׁה וְחַחוּרָה, שְׂאִין לָהּ אֵלָּא כְּתוּבָה אַחַת שְׁלֵא חַחוּרָה אֵלֹא עַל דַּעַת כְּתוּבָתָהּ הִרְאִישׁוּנָה, וּמִמִּילָא כְּתוּבָתָהּ עַל נַכְסֵי בַעֲלָהּ הִרְאִישׁוּן.

כג טבת

ג יְבָמָה, כְּתוּבָתָהּ עַל נַכְסֵי בַעֲלָהּ הִרְאִישׁוּן^פ כְּדַלְעִיל סִימָן קס"ו סַעִיף ד'. לְפִיכָּה, אִין תִּיבָם רְשָׁא לְמַבְרָן כְּלוּם מִכָּל נַכְסֵי אַחִיו כִּי הֵם מְשׁוּעֲבָדִים לְכְּתוּבָתָהּ, וְאֵע"פ שֶׁבְּכָל בַּעַל רָגִיל יִכּוֹל לְמַכּוֹר, הֵינּוּ מְשׁוּם דְּמִשְׁעַבְדָּ לֵה גַם מָה שִׁיקְנָה בַּעֲתִיד, מִשָּׂא"כ הֵכָא דְרַק נַכְסֵי הַמֵּת מְשׁוּעֲבָדִים לֵה. וְאִם מְבָר אִו נִתֵּן מִתְּנָה לְאָדָם אַחֶר, אִו תִּלְקַח עִם אַחִיו כְּנַכְסֵי הַמֵּת, בִּין קָדָם יְבוּם בִּין אַחֶר יְבוּם, לֹא עֲשָׂה כְּלוּם כִּיּוֹן שׁוֹנְסֵי הַמֵּת מְשׁוּעֲבָדִים לֵה.

ד הַנִּיחַ אַחִיו פְּרוֹת מְחַבְּרִים לְקַרְקַע כִּיּוֹן שְׁדִינִים כְּקַרְקַע וּמְשׁוּעֲבָדִים לְכְּתוּבָתָהּ, לִכּוֹן יִמְבְּרוּ, וְיִלְקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת דֵּהפִירוֹת שְׁגָדִילִים בְּקַרְקַע שִׁיכִים לוֹ, וְרַק הַקַּרְקַע עֲצָמָה מְשׁוּעֲבָד לֵה.

כד טבת

ה מַעִיקַר הַדִּין מִטְּלָטְלֵי שֶׁל הַבַּעַל שָׁמַת לֹא מְשׁוּעֲבָדִים לְכְּתוּבָה, אוֹלָם הַגְּאוּנִים תִּקְנוּ שֶׁגַם מִטְּלָטְלֵי מְשׁוּעֲבָדִים לְכְּתוּבָה, וְלִכּוֹן הַנִּיחַ פְּרוֹת תְּלוּשִׁין אִו מִטְּלָטְלִין, יִמְבְּרוּ, וְיִלְקַח בָּהֶן קַרְקַע וְזֶה יִהְיֶה מְשׁוּעֲבָד לְכְּתוּבָתָהּ וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת. וְהוּא הַדִּין אִם הַנִּיחַ מְעוֹת דְּמְשׁוּעֲבָדִים מִכַּח תִּקְנַת הַגְּאוּנִים, וְלִכּוֹן יִקְנוּ בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פִּירוֹת. וְאִפְּלוּ אִם הָיָה הוּא תִיב לְאַחִיו מְנָה, מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ דְּחַיִּיב לֵה מַדִּין שִׁיעֲבוּדָא דְרַבִּי נִתָּן, כִּי הוּא חַיִּיב לְאַחַ הַמֵּת, וְהַמֵּת חַיִּיב לְאַשָּׁה אֵת כְּתוּבָתָהּ וְיִלְקַח בָּהֶם קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת. וְיִשׁ אוֹמְרִים שֶׁכְּפִירוֹת תְּלוּשִׁין וּבְמִטְּלָטְלִין וּמְעוֹת, מְשַׁתְּמֵשׁ בָּהֶם כְּמוֹ שְׁוִרְצָה כִּיּוֹן שְׁגוּבָה מִמִּטְּלָטְלִין רַק מִכַּח תִּקְנַת הַגְּאוּנִים, אִין בַּכַּח תִּקְנָה זֶו לְמוֹנְעוֹ מִלְּהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם כְּדַרְכוֹ, אֵלֹא כְּשֶׁתְּצַטְרֵךְ

מח. אע"פ שממילא הוא יורש את כל נכסי אחיו, וא"כ מאי נפ"מ אם גובה מנכסי הראשון או מהשני, יעויין בבית שמואל כמה נפ"מ בזה.

לגבות כתובתה תגבה ממנה שיהיה קיים כאותה שעה. **וְאִם כָּתוּב בְּכִתְבָּהּ** של בעלה הראשון שמשעבד לה **מִמְטַלְטְלֵי אֲנִי מִקְרָקְעֵי** דבאופן זה משתעבדים המטלטלין מעיקר הדין דדינים כקרקע, **לְדַבְרֵי הַבַּל יִלְקַח בָּהֶם קְרָקְעַ וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת.** הגם: **וּמִכָּל מְקוֹם, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא פָּנְסָה וַיִּבְמָה, אִין נוֹתְנִים הַנֶּכְסִים אֶת הַמְטַלְטְלִין לְיָדוֹ, אֲלֹא מוֹצִיאִין כָּל הַמְטַלְטְלִין וְהַמְנוֹת מִיָּדוֹ לְיָד בֵּית דִּין אוֹ לְאַפְסוּטְרוֹפּוֹס** והם יקנו את הקרקע, **[אֲכָל] הַקְרָקְעוֹת** אחר שכבר קנו קרקעות הוא אוֹכֵל פְּרוֹת ולא היא, דאע"ג דעדיין לא ייבם אותה, אין לה זכות בפירות, דזכות אכילת הפירות שלו כיון שהוא יורשו (ב"י נטס הרש"ז פ"ה).

ו הַנֶּכְסִים אפילו שהם שְׁפָּנֵד הַיְבָמָה, **מוֹצִיאִין אוֹתָם מִיָּדָה** דאינם שייכים לה רק יש לה עליהם שיעבוד בלבד וְלֹכֵן יִלְקַח בָּהֶם קְרָקְעַ **וְהוּא אוֹכֵל פְּרוֹת** כיון שזכות אכילת הפירות שייך לו.

כה טבת

ז אֲפָלוּ גְרָשָׁה וּבְנִסָּה אַחַר כֵּךְ סָתַם בתורת אשה רגילה, מ"מ **אִינוּ יָכוֹל לְמַכּוֹר מְנַכְסֵי אַחִיו** כיון שאין לה כתובה חדשה ממנו, אלא כתובתה על נכסי בעלה הראשון כדלעיל סעיף ב', ממילא כל נכסי אחיו משועבדים לה ואינו רשאי למכור, **אֲלֹא אִם בֵּן יִתְּנָה בְּשִׁעָה שְׁמִחוּזָהּ שְׁבִתְבָתָּהּ עַל כָּל נֶכְסָיו** מה שקנה ומה שעתידי לקנות, וממילא הוי כאשה רגילה שאע"פ שנכסיו משועבדים לכתובתה, רשאי למכור, וכשתצטרך לגבות כתובתה, תטרוף לפי הצורך. **וּבְלֹא גְרוּשִׁין** יש גם אפשרות שיוכל למכור, כגון **אִם מִתְרַצָּה לוֹ עַל מְנַת שְׂבִיבָתָּהּ לָהּ אַחֲרָיוֹת בְּתִבְתָּהּ עַל כָּל נֶכְסָיו, יָכוֹל לְמַכּוֹר** דאו דינה ככתובה רגילה.

ח יְבָמָה שְׁלֹא תִּהְיֶה לָּהּ בְּתִבְתָּהּ מבעלה הראשון, או שְׁמִחָלָה בְּתִבְתָּהּ לבעלה הראשון ונמצא שאין לה כתובה ממנו, כיון שהוא יורש את אחיו ואין נכסיו משועבדים לה **זָכָה בְּנֶכְסֵי אַחִיו, וּמוֹכֵר וְנוֹתֵן בְּחֶפְצָיו, וּבְשִׂבְכֵינֶסְנָה יִבְתָּב לָּהּ בְּתִבְתָּהּ מְנָה** דרבנן חייבוהו בכהאי גוונא בכתובה כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, וְיִהְיוּ כָּל נֶכְסָיו אַחֲרָיוֹן לְבְתִבְתָּהּ בְּשִׂאָר כָּל הַנְּשִׂיִם.

כו טבת

ז יבמה שלא היה לה על בעלה כתובה, מפני שהיא אסורה עליו ולכן אין לה כתובה ממנו, והיא מתרת לזכרם כגון שהיא שנייה לבעל ולא ליבם, או שהיא גרושה והבעל כהן והיא אסורה לו, והיבם חלל ומותרת לו, אם רצה בונים ואין לה כתובה, בדרך שלא היה לה על בעלה וליכא איסור להשהותה בלי כתובה שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, כיון שאצל המת היה לחכמים ענין שתהיה קלה בעיניו להוציאה מחמת שאסורה לו, ממילא כיון שהיבם בא מכח הבעל, אינו חמור יותר ממנו. הרמ"א חולק וס"ל דליבם יש איסור להשהותה בלי כתובה כיון שמותרת לו ולכן מה שאמרנו שאם הבעל לא כתב לה כתובה, אין לה כתובה, היינו דוקא בדיעבד כשלא כתב לה ומת או גירשה, אין לה כתובה, אבל ודאי שאסור להשהותה בלא כתובה (המ"מ פ"ב). ודינה עם יבמה בתוספת, כמו שהיה לה על בעלה דשניה אע"פ שאין לה כתובה, מ"מ תוספת כתובה, כיון שזה התחייבות אישית של הבעל, חייב אף כשזה באיסור. אבל אם אין לה כתובה מבעלה הראשון מפני שלא כתב לה בעלה כתובה או שמכרה לו, או שמתחלה לו, צריך היבם לכתב לה כתובה בדרך כל האלמנות כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה. הגה: וכן מטעם זה אם לא היו נכסים לבעלה הראשון, יש לה כתובה מנה משני, כדין אלמנה היינו מנה ולא מאתיים, דחובתו לא מחמת בעלה הראשון אלא חיוב חדש, ודינה ככתובת אלמנה (טור). היו לה בנות מן היבם ומת, אם יש לה כתובה על נכסי יבם באופן שאין לה שיעבוד על נכסי בעלה הראשון, או שלא השאיר נכסים וכדלעיל, גם הבנות נזונות מן האחים היינו מבני היבם, כיון שהתחייב לה בכתובה שהבנות שיהיו לה ממנו יזונו מנכסיו לאחר מיתתו. ואם אין לה כתובה על נכסיו אלא על נכסי המת, גם הבנות אינן נזונות מן האחים דהראשון התחייב רק על הבנות שיהיו לה ממנו ולא מאחיו, מכל מקום האלמנה נזונית כל ימי מגר אלמנותה כל זמן שגרה כאלמנה, כיון שכניסת אחיו הוא מכח הבעל הראשון, נחשבת כאלמנת הראשון, ונכסיו משועבדים למזונותיה גם אחר מיתת היבם (ר"ן פרק נערה).

הלכות חליצה

סימן קסט (א)

כל דיני חליצה בפרטות

ובו נ"ו סעיפים

א מצות חליצה מתקיימת בשלשה דינים ישראלים ולא גרים דכתיב ונקרא שמו 'בישראל' וכדלקמן סעיף ב', וְשָׁלַא יְהוּוּ הַדַּיִינִים קְרוּבִים זֶה לָזֶה וְלֹא לְיָכֶם וְלִיְכַמָּה דחליצה נחשב כמו דין. וְאֶפְלוּ שְׁנַיִם מֵהַדַּיִינִים נִשְׂוֹאִין שְׁתֵּי בְּנוֹת אַחִין שְׁנֵי בְנֵי אַחִים פְּסוּלִים מֵעִיקַר הַדִּין דְּשְׁנֵי בְּשֵׁנֵי פְּסוּל, וְכֵל שֶׁהִיא פְּסוּלָה, בַּעֲלָה נְמִי פְּסוּל דְּבַעַל כְּאִשְׁתּוֹ, אֲבָל תְּרֵי פְּעֻמִּים בַּעַל כְּאִשְׁתּוֹ לֹא אִמְרִינוּ, אֲבָל מ"מ בַּחֲלִיצָה לֹא יְהִי זֶה עִם זֶה כִּי לֹא כֵל אֶחָד בְּקִי בְּדִין וְיִבְאוּ לְהַכְשִׁיר גַּם בְּבַעַל כְּאִשְׁתּוֹ פַּעַם אַחַת. אָבָל שְׁנֵי בְּשֵׁלִישֵׁי כְּגוֹן בֵּן אַח עִם נָכַד אַח, בְּשֵׁר (מ"ה סִימָן רט"ז). וְאֶפְלוּ אִם הַדַּיִינִים הֵם הַדְּיוֹמֹת וְאִינֵם מוֹמַחִים, רַק שְׁלַכְתְּחִילָה צָרִיךְ שֶׁיִּדְעוּ לְתַקְרוֹת אֶת הַיָּכֶם וְהַיְכַמָּה אֶת הַפְּסוּקִים שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה וְכִדְלַקְמָן סֵעִיף כ"ט. וְבַדִּיעַבַד אִם חֲלָצָה בְּפָנֵי עַמִּי הָאָרֶץ שְׂאֵינֵם יוֹדְעִים לְתַקְרוֹת, בְּשֵׁרָה.

כז טבת

ב נִמְצָא אֶחָד מֵהֶם מֵהַדַּיִינִים קְרוּב אִו פְּסוּל, אִו גֵּר, פְּסוּל כֵּל הַב"ד אִפ"י אִם הִיוּ שֵׁם יוֹתֵר מִג' דַּיִינִים, כְּמוֹ בְּכֵל דִּין, דְּחִלְצָה נִקְרָא דִּין. וְנִמָּה שְׂאִמְרָנוּ שֶׁגֵּר פְּסוּל לְדוֹן בִּיבּוּם, אִזִּי לֹא רַק כְּשֶׁהוּא עֲצֻמוֹ גֵּר, אֲלֵא אֶפְלוּ אִם הָיָה אָבִיו גֵּר וְאִמּוֹ יִשְׂרָאֵלִית אִו לְהִיפֵךְ, פְּסוּל, עַד שֶׁיְהֵא אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל דְּכִתִּיב וְנִקְרָא שְׁמוֹ 'בִּישְׂרָאֵל', וְאִין נִקְרָא יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁאֲבִיו וְאִמּוֹ

מישראל. ויש אומרים שאם אביו מישראל, בשר דס"ל דבאופן זה כבר נחשב 'בישראל' דהיחוס נקבע לפי האב (טור נסס סמ"ג). ומיהו מה שאמרנו דבנמצא קרוב או פסול או גר, החליצה פסולה, אין הכוונה שנחשב כאילו לא חלץ כלל, אלא חליצה פסולה מיהא הויא לפסולה על האחים ששוב אין החלוץ ולא אחיו רשאים לייבמה, אלא צריכים לחלוץ לה שוב, ואפלו חלצה בינו לבינה בלי נוכחות אף דיין, נחשב חליצה פסולה לפוסלה על האחים. הגה: יש אומרים דכיון שחליצה נחשבת דין אסור לדין לקח שקר מחליצה, דהנוטל שקר לדון, דינו בטלין (ר"י מינץ ומרמ"א), וכן נראה בעיני. ולכן בחליצות, יש לזהר שלא ישב בשלשה דינים שיושבים לחלץ מי שנוטל שקר, דהרי בעינן בית דין כשר מדאורייתא, ועינן בחשן המשפט סימן ט' סעיף ה' איזה שקר מתר לדון לקבל, ואפלו בזה באופן שנתבאר שם שמותר ליטול נראה לי להחמיר אם נוטל שקר מן החליצה, משום מראית העין, כמו שמחמירין לענין קרובים ובשאר דברים לענין בית דין של חליצה, יותר מבשאר בית דין. וראיתי ושמעתי שיש נוהגים שהרב נוטל שקר הרבה מן החליצה, וסומך עצמו במה שמוכר לו ליבם סנדל של חליצה וכאילו נוטל את הכסף על המכירה; וקלא גדולה היא בעיני, ושומר נפשו ירחק מזה. ולא דמי למה שעדי הגט נוטלין שקר מטעם שכתבתי לעיל סימן ק"ל סעיף כ"א, שכיון שמתנים עם העדים שאם יתקלקל הגט יצטרכו לשלם עליו, לכן מותר להם ליטול שכר עבור התחייבות זו, גם אינו דומה למה שהרב המסדר הגט נוטל שכר כמו שכתבתי לעיל בסימן קנד (ב) בסדר הגט סעיף ד' דסידור הגט אינו נחשב לדין אלא לימוד בעלמא ולכן מותר ליטול שכר, פי אותן הטעמים אינם שכיחים בחליצה (הכל דברי ענמו).

ג. לכתחלה מצוה שיוסיפו שנים על השלשה דינים, כדי לפרסם את הדבר שהיא חלוצה ואסורה לכהן, ואפלו השנים הם עמי הארץ יכולים לצרפם לכתחילה. ובדיעבד אם לא הוסיפו עוד שניים, אלא חלצו

בְּשֵׁלֶשֶׁה חֲלִיצָתָהּ כְּשֶׁרָה (טור). וְאֵלוֹ הַשָּׁנִים שְׁמוֹסִיפִים, לֹא יִהְיוּ קְרוֹבִים וּפְסוּלִים דווקא פסולים מן הדין, ולא פסולין שפסולין רק בתורת חומרא לעיל סעיף א'; וְדוֹקָא לְכַתְּחִלָּה, אֲבָל בְּדִיעֵבֵד כְּשֶׁרָה רק באופן שהשניים שהוסיפו יושבים בנפרד, דבזה אינם פסולין את השלשה, אבל כשיושבים ביחד, כבר נתבאר לעיל ריש סעיף ב' דנמצא אחד מהם קרוב או פסול, נפסל כל הב"ד (צ"י).

כח טבת

ד כדי לפרסם את הדבר צָרִיכִים הַדְּיָנִים לְכַתְּחִלָּה לְקַבֵּעַ מְקוֹם לִזְמַר גִּלְדָּה לְמְקוֹם פְּלוֹנִי לְחַלֵּץ לַהֲלוֹן בְּסִימָן קֶסֶט [ב] בסדר חליצה סעיף ו' יתבאר פרטי הדינים כיצד קובעים את מקום החליצה. מיהו, אִם חֲלָצָה בְּלֹא קְבִיעוֹת מְקוֹם, כְּשֶׁרָה (טור נסס הרמנ"ס).

ה יֵשׁ קְבִיעִים מְקוֹם בּוֹ בְּיּוֹם קוֹדֵם שֶׁהוֹלְכִים לְמְקוֹם חֲלִיצָה, קוֹבְעִים הַדְּיָנִים וְאוֹמְרִים נֶלְךְ לְמְקוֹם פְּלוֹנִי לַחֲלוּץ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים לְקַבֵּעַ בְּיּוֹם שְׁלֹשָׁנָיו וְלִקְמֹן בְּסִימָן חֲלִיצָה סעיף ז' מבואר דצריך לקבוע 'בערב' שלפני יום החליצה, והמנהג לקבוע בין מנחה למעריב.

כט טבת

ו אֵין חֲלִיצָה כְּשֶׁרָה אֶלָּא בְּיּוֹם. וְאִם חֲלָצָה בְּלֵילָה, חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה דנחשב כתחילת דין, ודין בלילה פסול.

ז אֵין חוֹלְצִין בְּשִׁבְתוֹת וְלֹא בְּיָמִים טוֹבִים שְׂמֵא יבאו לכתוב את השטר חליצה; וּמִיָּהוּ, בְּחַל תְּמוּעָה, שְׂפִיר דְּמִי דְּמוֹתֵר לְכַתּוּב שֶׁטֶר חֲלִיצָה בְּחַל תְּמוּעָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּאֵין לְחַלֵּץ בְּעֶרֶב שְׁבֵת וְעֶרֶב יוֹם טוֹב דֵּאֵין דַּיִם בְּעֶרֶב שְׁבֵת וְי"ט כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרַר בַּחוּשָׁן מִשְׁפֵּט סִימָן ה' סעיף ב', וְכֵן נִתְהַגֵּן.

א שבט

ח צָרִיךְ שְׂפִירוֹ הַדְּיָנִים אֶת הַחוּלְץ שְׂהוּא אֲחֵי תְּמַת מֵאֲבִיו, וְשִׁתְּיָהּ בְּעוֹלָמוֹ שְׁלֹא נוֹלַד אַחַר מִיתָתוֹ, דְּבִאֲפֻן זֶה אֵינוֹ מֵיִבֵּם וְאֵינוֹ חוּלְץ,

וצריכים גם להכיר שזאת היא אשת המת; והכרת היבם והאשה א"צ שיהיה דווקא ע"י הדיינים או שני עדים, אלא אפלו אין כאן אלא עד אחד שמעיד עליהם, או אפלו קרוב או אשה או עבד או שפחה או קמן שהוא מכיר אותם והוא נבון, נאמן בכך דאין זה דין עדות אלא גילוי מילתא בעלמא.

ט צריך שידעו הדינים שיש תשעים יום משמת הפעל, חוץ מיום שמת בו ויום שחולצת בו כמו שנתבאר לעיל סימן קס"ד סעיף א' שאין חולצין עד שיעבור זמן זה.

ב שבת

י כדי לחלוץ צריך שהיבם יהיה גדול והיבמה גדולה, ולכן צריך שידעו שהיבם בן י"ג שנה ויום אחד, והיבמה בת י"ב שנה ויום אחד, ולא די שהגיע לגיל גדלות, אלא צריך שידעו שהביאו שתי שערות והשערות האלו הגיעו אחר שהגיעו לזמנים אלו דאל"כ, שערות אלו הוי שומא בעלמא. ואם יש ליבמה רדים גדולים, אין צריך לבדק אחר השערות דודאי כבר הביאה שערות. ובן אם היבם נתמלא זקנו, אין צריך לבדק אחר השערות וכן אין צריך לבדוק אם הוא בן י"ג. ומשפט שתי השערות ובדיקתו, נתבאר בסימן קנ"ה סעיף ט"ו.

יא אין סומכין במנין השנים לא על פי קרובים ולא על פי נשים כיון שהוחזק לקטן ואינו דבר שעתיד להתגלות אם זה נכון או לא, אלא על פי עדים בשרים להעיד. ויש אומרים שאם החזק בעיני השבנים, שלא על פי האב שהוא קרוב ואינו נאמן להחזיקו כגדול לענין חליצה, שפא לכלל שנים, או שויצא עליו קול שפא לכלל שנים, כיון שיש כבר חזקת שנים, נאמנים אף קרובים או נשים להחזיקו בגדולים, אם בקרוב ומצאו להם שתי שערות, אבל לא מהני שראו אותו

ג. שם נתבאר דיני בדיקת השערות, ושאר דיני השערות נתבאר שם בסעיף יד, טז-יח.

שְׁעָלָה לְסֵפֶר תּוֹרָה אוֹ שֶׁהָיָה שְׁלִיחַ צְבוּר שְׂמָא עָשׂוּ כֵן עַל פִּי הָאֵב שְׂנֵאמְנָן לַעֲנִינִים אֵלּוּ, אֲבָל לֹא לַעֲנִין חֲלִיצָה (מֵרַדְכִי פֶרֶק מֵנוֹט חֲלִיצָה). וְאִפְלוּ בְּלֹא חֻזְקַת הַשְּׂבָנִים, אִם יֵשׁ לָהֶם רַבּוּי שְׁעָרוֹת, אוֹ שֶׁהֵם אֲרָבוֹת בְּמוֹ שְׂרָגִילוֹת הַהוּיֹת לְאִישׁ גָּדוֹל וְלְאִשָּׁה גָּדוֹלָה, הָרִי זֶה חֻזְקָה שְׂפָאוֹ לְבַלֵּל שָׁנִים, וְחֻזְלָצִים. וְעַל זֶה סוֹמְכִים שְׁלֹא לְכַדֵּק אִם יֵשׁ גְּמוּלָה בְּשְׁעָרוֹת שְׂנֵתְבָאֵר לַעֲיִל סִימָן קנ"ה סְעִיף ט"ז דְּבַעֲיָן בְּדִיקַת גּוּמוֹת, מֵאַחַר שֵׁיִשׁ רַבּוּי שְׁעָרוֹת אוֹ שֶׁהֵם אֲרָבוֹת חֻזְקָה שֵׁיִשׁ בְּהֵם גַּם גּוּמוֹת וּא"צ לְבוֹדֶקֶן. וְאִם הֵם הֵיבֵם אוֹ הֵיבֵמָה גְּדוֹלִים בְּקוֹמָה, יֵשׁ לְסַמְךָ שֶׁהֵם גְּדוֹלִים, אִפְלוּ לֹא תִבְיֹאוּ בִּי אִם שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת וְאִין צְרִיךְ לְרִיבּוּי שְׁעָרוֹת. וְאִם יֵשׁ לְיִבְמָה בָּנִים, תְּרִי הֵם פְּסִימָנִים וְאִם יֵלְדָה הָרִי זֶה רֵאִיָּה שֶׁהִיא גְּדוֹלָה¹⁰ (הַגְּהוֹט מֵרַדְכִי דִּינְמוֹת).

ג שבת

יב וְשָׂבוּ הַדִּינִים וְלֹא יַעֲמְדוּ בְּמוֹ שְׂצָרִיכִים לְיִשֵּׁב בְּדִין, וְיַעֲמְדוּ לְפָנֵיהֶם הַיָּבֵם וְחֵיבָמָה, שְׂמִצּוֹת חֲלִיצָה לְבִתְחִלָּה, מְעַמְדֵי כְּמוֹ בְּדִין דְּבַעֲלֵי הַדִּין בַּעֲמִידָה. הַגָּה: אֲבָל בְּדִיעֲבַד, אִם חֲלִיצָה מִיִּשְׁבֵי, פֶּשֶׁר (טוֹר). וְכֵן חוֹלָה שְׁלֹא יוֹכֵל לַעֲמֹד, יוֹכֵל לְחַלֵּץ מִיִּשְׁבֵי, דְּכָל דְּבָר שְׂאִין לוֹ תִּקְנָה דִּהֵינּוּ שְׂאִינוּ אִפְשָׁרֵי חָשׁוּב דִּיעֲבַד (פֶּסְקֵי מֵהֶרָא"י סִימָן ק"ס). וְעִזּוֹ לְקַמֵּן סִימָן קסט [ב] סְעִיף מ"ו סְעִיף קטן ס"ד בְּפִירוּשׁ סֵדֶר הַחֲלִיצָה.

יג מֵאַחַר אַחֲרֵי שְׂמִסְכִּים הַיָּבֵם לְחַלֵּץ, יֹאמְרוּ לוֹ לְבַטֵּל כָּל מוֹדְעוֹת שְׂמִסְרָה, בְּמוֹ גְּבִי גַט וְכְמוֹ שְׂנֵתְבָאֵר לַעֲיִל סִימָן קל"ד סְעִיף ב'; כִּיּוֹן שְׂאִם מְסַר מוֹדְעָא תִּתְחַלֵּה, תִּתְחַלֵּץ בְּסוּלָה. הַגָּה: וְכֵן אִם קָפוּ אוֹתוֹ לְחַלֵּץ, דִּינוֹ בְּמוֹ בְּגִט שְׂאִם כְּפוּהוּ שְׂלֹא כְּדִין, חֲחִלִּיצָה פְּסוּלָה. וְעִזּוֹ לַעֲיִל סִימָן קל"ד סְעִיף ט', שְׂשֵׁם נִתְבָּאֵר שְׂאִם כְּפוּהוּ עַל פִּי דִין, אִפִּי כְּפוּהוּ ע"י גּוּיִם כְּשֵׁר. וְאִף עַל גַּב דִּישׁ אוֹמְרִים מְצִוַּת חֲלִיצָה קוֹדֵם לִיבוּם, וְאִם בֵּין

נא. יש ראשונים דס"ל דהוי כסימנים אפי' ילדה תוך י"ב שנה. ודעת הרמב"ם מהני רק אם ילדה אחר י"ב שנה. ודעת הר"ף והרא"ש דאין זה הוכחה ודאית, אלא רק לחומרא שלא תוכל למאן, אבל א"א לחלוץ על פי זה.

כָּל כְּפִיָּה לַחלוּץ הִיא בְּדִין, מִכָּל מָקוֹם כִּיוֵן שֶׁלְרוב רֵאשׁוֹנִים אֵף לַמִּדָּה חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת, אֵין כּוֹפִין אֵלֶּא בְּדִיבּוּרִים וְלֹא בְּשׁוֹטִים, לִכֵּן אֵין לְכַף אֶלֶּא בְּמָקוֹם בְּאוֹפְנִים שְׁנֵתְבָאָר סִימָן קס"ה סְעִיפִים א-ב, שְׁכוּפִין לַחלוּץ.

ד שבת

יֵד לְכַתְחִלָּה צָרִיךְ לָתֵת לְיָכֶם מִנְעֵל הַחֲלִיצָה בְּמִתְנָה. וְלִכֵּן יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁיִחְלֶךְ בּוֹ מְעַמ, בְּדִי שְׁיִהֵא נִרְאָה בְּשָׁלוֹ [וּבְרֵאשׁוֹנִים כֹּתבו טַעַם נוֹסֵף, כְּדִי לִרְאוֹת אִם הַמְנַעַל מִתְאִים לְמִידַת רַגְלוֹ]. וְאִם לֹא נִתְּנוּ לוֹ, בְּשָׁר (טור).

זוֹ הַמְנַעַל צָרִיךְ שְׁיִהֵיהַ כְּלוֹ שֶׁל עוֹד דְּכָתִיב [יְחֻזְקָא לַטּוֹי] וְאֵנַעֲלֶךְ תַּחֲשׁוּ, וּמִזֵּה יִלְפִינָן דְּנַעַל הֵיִינוּ הַעֲשׂוֹי מִתַּחֲשׁ וְדוּמִיו דְּהֵיִינוּ עוֹר. לְפִיכָּה, צָרִיךְ לְתַפְרוֹ כָּל תְּפִירוֹתָיו בְּעוֹד לְכַתְחִלָּה דְּהִילְפּוֹתָא הַנֵּל אִסְמַכְתָּא בַּעֲלָמָא הוּא. וְכֵן נוֹהֲגִין לִיקַח לְכַתְחִילָה מְנַעַל שֶׁל עוֹר; וְיֵשׁ פּוֹסְלִין אֵף בְּדִיעֵבֶד דַּס"ל דְּהוּא דְרֵשָׁה גְמוּרָה (טור נַסֵּס הַרַמ"ה). דְּלֹא בְּיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכִזְמָן הַזֶּה שֶׁכָּל הַמְנַעְעֵלִים תְּפִירִין בְּפִשְׁתָּן צָרִיךְ לְהִיֹּת תְּפִיר בְּפִשְׁתָּן דַּס"ל דְּבַכֵּל דוֹר נַחֲשָׁב מְנַעַל רַק מַה שְׁנוֹהֲגִין לִילֵךְ בּוֹ (נַסְדֵּר ר"י מִינֵן נַסֵּס ר' שַׁמְרִיה). אֲבָל רְצוּעוֹתָיו אֵין צָרִיךְ שְׁיִהֵיו מְעוֹר אֵלֶּא כְּשֵׁרִים מְכַל דְּבַר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּגַם רְצוּעוֹתָיו מְעוֹר אוֹ דְּבַר הַבָּא מִן הָעוֹר וְהֵיִינוּ שֵׁיעַר (נְמוּקֵי יוֹסֵף). וְכֵן נוֹהֲגִין.

ה שבת

זוֹ בְּגַמ' מְבוּאָר דְּלַכְתְּחִילָה אֵין חוֹלְצִין בְּמְנַעַל אֵלֶּא בְּסַנְדַּל, וּבִזְמַן הַזֶּה דְּלֹא שָׂכִיחַ סַנְדַּל, מַעִיקַר הַדִּין מוֹתֵר לַחלוּץ בְּמְנַעַל, וּמ"מ כֹּתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּלַכְתְּחִילָה יַחלוּץ בְּסַנְדַּל, וּבְשׁו"ע לְהֵלן יִתְבָּאָר מַה הַהִבְדֵּל בֵּין מְנַעַל לְסַנְדַּל צָרִיךְ לְכַתְחִלָּה שְׁיִהֵא הָעוֹר קָשָׁה קָצֵת, שְׁיִהֵא דוּמָה קָצֵת לְסַנְדַּל דְּמְנַעַל עוֹרוֹ רַךְ יוֹתֵר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁהַתְּפִירָה תְּהִיָּה מְבַחוּץ יֵשׁ אוֹמְרִים' כֹּתַב הַגֵּר"א הוּא ט"ס וצ"ל 'ולא' מְבַפְּנִים, בְּדִי שְׁיִהֵא דוּמָה לְסַנְדַּל דְּבְּמְנַעַל הַתְּפִירוֹת הֵן מְבַפְּנִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁלֹא יִהֵא בְּגַד אוֹ עוֹר מְבַפְּנִים וְתַפְרוֹ בּוֹ שֶׁכֵּךְ הוּא צוֹרֵת מְנַעַל שְׁתּוּפְרִים בְּגַד מְבַפְּנִים. וְיֵשׁ

אומרים שעושים אותו מחתיכה אחת, כפי שיהא דומה גם כזה לסנדל המנעל עושין אותו מכמה חתיכות תפורות, וכאן צריך שכל עור המנעל עצמו יהיה מעור אחד. הגה: אבל נהגו לחלץ לכתחלה כמנעל שהוא תפור מבחוץ דבזה כבר דומה לסנדל, וגם אע"פ שהוא משני חתיכות, דהיינו שהתחתון שלו שקורין שול"א בלשונינו סוליה הוא חתיכה אחת ואינה חתיכה אחת עם החלק העליון, וגם הרצועות הם חתיכה אחת תפורין בו והיינו שמורכב משלש חתיכות, העליון התחתון והרצועות, וכוונת הרמ"א שבאופן זה מהני אף לדעת השו"ע, דהעיקר שגוף המנעל חוץ מהסוליא יהיה מחתיכה אחת. ויזקרו שלא תהיה העור של הסנדל משוחה בשמן לרפכו דע"ז נראה כמנעל (צסדריס).

יז יש אומרים שלכתחלה עושין אותו מעור ביהמה טהורה כיון דנלמד מקרא ד'אנעלך תחש', והתחש היה חיה טהורה. גם הרצועות והקרסים שבו, גם רצועות התפירה יהיו מעור בהמה טהורה (כ"כ צסדר ר"י מרגליות), וכן נהגין.

ו שבת

יח יהיו בו שתי רצועות לקשרו בהם, אחת בצד זה ואחת בצד זה כדי שיוכל להדק על ידם את המנעל לרגלו ולהלך בהם היטב, ואם המנעל עשוי בצורה שיכול להלך בו היטב בלי קשירה, א"צ שיהיו בו רצועות. ויש אומרים שרצועות אלו יהיו לבנות כי כך היה נהוג בימי חז"ל שהרצועות היו לבנות [והגר"א כתב שכיון שהיום כולם הולכים במנעלים שחורים, אין מקום לחומר אזהרה]. וגם רצועות התפירה יהיו לבנים. אבל השאר, הכל שחור מבחוץ (הגהות מרדכי דיצמות), וכן נוהגים. אבל מבפנים, אין לחוש. ואם השחרו הרצועות מחמת זקנה, אין להקפיד (פסקי מהרא"י סימן ר"ס), וכן נהגין. ויהיו הרצועות ארכות, שיוכל ללפול להקיף כל אחת סביב לרגלו שתי פעמים כי ע"ז הוא מהודק יותר לרגלו (כל זו).

שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קס"א (א) המבואר ע"א

י מנעל החליצה מכסה את הרגל עד קרוב לברך [שקורין קני"א], ובחלק עליון זה יעשו בו כמין קָשֶׁר, שְׁקוּרִים חֲמֻרָתָא בְּצַד הָאֶחָד מחברים למנעל רצועה שבסופה יש קשר, שְׂיִכְנָם בְּנֶקֶב שְׂפִצַּד הָאֶחָד בצד השני כנגדו יש רצועה ונקב בראשה [והוא הנקרא להלן קרס], ומכניס את הקשר שברצועה הראשונה לתוך הנקב בְּרִי לְהַדְקוֹ יָפָה [המנעל לא מכסה את הרגל מקדימה כדי שהקשרים והקרסים יגעו בבשר הרגל]. וְיֵשׁ אֲמָרִים שְׂיַעֲשׂוּ שְׁלֶשֶׁה קְשָׁרִים בְּעֵנָן זֶה, וּלְפָחוֹת שְׁתַּיִם. הַגֵּה: וְנוֹהֲגִים לַעֲשׂוֹת שְׁלֶשֶׁה. וְלֹא יִהְיוּ הַקְּשָׁרִים מִן הַמְּנַעַל עֲצָמוֹ, אֲלֵא רְצוּעָה אַחֲרַת מַחְבֵּרַת בְּרֵאשׁ הַמְּנַעַל וְבוֹ עוֹשִׂים אֶת הַקְּשֶׁר [החומרתא], דַּעֲי"ז דומה יותר לסנדל ממנעל, כי במנעל הנקב הוא בגוף המנעל. וְכֵן יַעֲשֶׂה הַקְּרָסִים שְׂפִצַּד הַשְּׂנִי היינו הרצועה שבה הנקב שבו נכנס הקשר (הגהות מרדכי) וְכֵן נוֹהֲגִין. וַיִּתְּפֹר אֵלּוֹ הַלּוּלָאוֹת וְהַקְּרָסִים מִבְּחוּץ, וְלֹא מִבְּפָנִים כְּדֵי שֶׁלֹּא יִחַצְצוּ בֵּין הַמְּנַעַל לְרַגַּל, וְכֵן נוֹהֲגִין.

ז שבת

כ יֵשׁ אֲמָרִים שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ לְשׁוֹן כְּמוֹ שְׂרִיגִילִים לַעֲשׂוֹת בְּמְנַעְעָלִים שהלשון מכסה את הצד העליון של כף הרגל, אלא עושין את המנעל באופן שחלק זה יהיה מגולה, והטעם בְּרִי שֶׁהַקְּשֶׁר שֶׁהִיא צְרִיכָה לְהַתִּירוֹ מֵעַל רַגְלוֹ לֹא יִהְיֶה מֵעַל דְּמַעַל דְּבַעֲיָן וְחֻלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ מִמַּשׁ וְלֹא מֵעַל דְּמַעַל, וכיון שהקשר שקושרין בו את המנעל הוא בצד העליון של כף הרגל, אם יעשו לשון ויקשרו את הרצועות על גביו, כשתתיר את הקשר נראה שחולצת מעל דמעל, [אולם הוא רק חומרא בעלמא, כיון שהוא תפור יחד לא הוי באמת 'מעל דמעל']. הַגֵּה: יֵשׁ אֲמָרִים לְתַפֵּר שָׁפָה סָבִיב הַמְּנַעַל בְּרֵאשׁ הַמְּנַעַל לְמַעְלָה סוּמָךְ לְבָרֵךְ (ר"י מִינ"ץ נֶסֶס רֵאזִי"ה), וְלֹא נִהְגוּ בֵּן. וַיִּזְהַר לְתַפֵּרוֹ כְּשֶׁתּוֹפֵר אֶת הַמְּנַעַל לְסוּלְיָא בְּתַפִּירוֹת תְּכוּפּוֹת זו לְזוֹ (נֶסֶדֶר ר"י מַרְגְּלוֹת). וְעוֹשִׂין אֲזַנֵּי הַמְּנַעַל היינו הקשרים והלולאות קְצָרִים וְלֹא אֲרוּכִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַלּוּלָאוֹת וְהַקְּרָסִים עַל הַמְּנַעַל, רַק עַל הָרַגַּל, שְׁלֹא יִהְיֶה מֵעַל דְּמַעַל (הגהות מרדכי).

עב שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קס"א (א) המבואר

כא יהא עשוי לצורת רגל ימנית, וינעלנו כרגלו הימנית כי חולצין
הווקא רגל ימין; ויהיה למדת רגלו, שלא יהא גדול עד שאין
ראוי לילך בו, ולא יהיה קטן עד שאינו מכסה רב הרגל. ולא
יהיה קרוע עד שאינו יכול לילך בו מחמת הקרעים.

ח שבת

כב חלצה בסנדל של עץ או של שעם שאינם מחפים עור סנדל
מעץ או שעם אינו נקרא נעלו, רק אם מחופה עור מהני בדיעבד, או
שחלצה כרגל שמאל, או שהיה מנעל גדול עד שאינו יכול לילך
בו, או קטן שאינו מכסה רב רגלו, או קרוע שאינו יכול לילך
בו, או בסנדל שאין לו עקב היינו שאין לו עור שעולה סביב על כף
הרגל, או באנפליא מנעל של בגד, חליצתו פסולה דכתיב בפסוק 'נעלו',
וכל אלו לא נקראים נעל. היה של עץ ומחפה עור, או שבגד פשתן תפור
בפנים דנתבאר לעיל סעיף ט"ז שאין לתפור בגד בתוך המנעל, או שחלק
במנעל של רגל שמאל אבל לבש אותו בימין, כשרה בדיעבד (טור).

כג מנעל של עבודת אילים שמניחים אותו את המנעל לרגלי
הצורה הפסל ומחלכין ומוליכין אותה בו, לא תחליץ בו
לכתחילה; ובדיעבד אם חלצה, חליצתה כשרה הטעם שאסור לכתחילה
וכשר בדיעבד ראה בהערה י"ב. אכל בשל הקרבנות עבודה זרה היינו שזבח
בהמה לפני ע"ז ועשה מנעל מעורה, שדינה בשריפה, או של עיר הנדחת
שהמנעל שייך לא' מבני עיר זו, שדינה בשריפה, וממילא כיתותי מיכתת

גב. ע"ז של ישראל או של גוי והפקירה וזכה בה ישראל, אין לה ביטול לעולם,
וממילא מיכתת שיעורא ופסולה לחליצה, אלא איירי של גוי והפקירה בלי לבטלה
ולקחה ישראל ולא נתכוון לזכות בה או של גוי ולא הפקירה, ולכן לכתחילה לא
יחלוץ בו, דבעינן לכתחילה שהמנעל יהיה של החולץ, ובדיעבד כשר אף אם
המנעל אינו שלו וכדלקמן בסדר חליצה סעיף לט. ולשיטת ר"ת איירי בע"ז של
גוי שביטלה וכבר אינה אסורה בהנאה, ומ"מ לכתחילה לא יחלוץ בו משום
דמאוס.

שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קסט (א) המבואר עג

שיעוריה, או שְׁנַעֲשִׂית לְתַכְרִיכֵי הַמַּת דלא עשוי להילוך ואינו מנעל, אם הִלְצָהּ, הִלְצָתָהּ פְּסוּלָהּ.

ט שבת

כד בגמ' ילפינן מגזירה שווה דצריך לחלוץ דוקא בימין, ויבם שְׁשׁוּלְטַ בְּשִׁתֵּי רְגְלוֹ, וְכֵן הִיא הִיבְמָה אִם שׁוֹלְטַת בְּשִׁתֵּי יָדֶיהָ, יַעֲשׂוּ בְּשָׁל יְמִין שֶׁל כָּל אָדָם. וְאִם הִיא אֶטְרַת יָד, תַּעֲשֶׂה בְּיְמִין יְדֶיהָ, שֶׁהוּא שְׁמַאל כָּל אָדָם כְּמוֹ שֶׁמִּצְוֵנוּ לַעֲנִין תְּפִילִין [ואם היבם איטר, יתבאר בסעיף הבא] (טור נכס י"א).

כה אִטְרַת פְּרָגְלוֹי^ג, יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁחֹלְצִין בְּשִׁתֵּיהֶם דִּיתְכֵן שֶׁהוֹלְכִים אַחֲרֵי יְמִין דַּעֲלָמָא וְיִתְכֵן שֶׁהוֹלְכִים אַחַר יְמִין דִּידֵיהָ, וְלִכֵּן חוֹלֵץ בְּמִנְעַל שָׁל יְמִין בְּרַגְלֵי יְמִין, וּבְמִנְעַל שָׁל שְׁמַאל בְּשְׁמַאל. וְיֵשׁ מִי שֶׁנִּסְתַּתֵּק לֹאֵר שְׂאִין לוֹ תַקְנָה. וְנִהְיֶה פְּסֻבְרָא הָרַאשׁוֹנָה שְׁחוֹלֵץ בְּשִׁנְיָהּ, וְעִין לְקַמֵּן סִימָן קַסֵּט [ב] סַעִיף כ"ו בְּפִרוּשׁ הַסֵּדֶר סַעִיף מ"ג.

י שבת

כו כִּי יַנְעַל הַמִּנְעַל עַל רְגְלוֹ בְּשִׁתֵּיהֶם יָחַף, וְלֹא עַל כַּתֵּי שׁוֹקֵים אֲנִפִּילָאוֹת [הַנִּקְרָא גַרְבִּיִּים], שְׁלֹא יִהְיֶה מִעַל דְּמַעַל דְּצָרִיךְ לַחֲלוֹץ נַעֲלוֹ 'מַעַל' רַגְלוֹ, וְלֹא מַעַל דְּמַעַל רַגְלוֹ, [ואם חולץ גם הבתי שוקיים כשר]. וּמִמַּעַם זֶה יֵשׁ מְדַקְדָּקִים שְׁלֹא יִהְיֶה מִיטָ דְּבִיבֵן בְּמִנְעַל מִבְּפָנִים, וְגַם מִמַּעַם זֶה יֵשׁ מְצַרִּיכִים לְרַחֵץ רְגְלוֹ תִּמְנִית יָפָה יָפָה כְּדֵי שֶׁלֹא תִהְיֶה שִׁכְבָּה נֹסַפֶּת עַל גְּבֵי רַגְלוֹ, וְאִין זֶה אֵלָא חוֹמְרָא בַּעֲלָמָא.

נג. לקמן בסדר חליצה סעיף מ"ד מבואר דאומרים לו לילך לפני הדיינים, כדי שיראו באיזה רגל מתחיל לפסוע, ולפי"ז יודעים אם הוא איטר או לא. נד. שם נתבאר דדעת הב"ח שחולצת משני הרגליים בבית אחת, ביד ימין מרגל ימין וביד שמאל מרגל שמאל, ואין נוהגים כן אלא חולצת זה אחר זה ויכוונו שניהם שבאותו רגל שהדיון נותן שבו צריך לקיים החליצה, בו הם מכוונים לפטור, דאל"ה הו"ל חליצה פסולה שצריכה לחזור על כל האחים.

עד שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קס"א (א) המבואר

כו ויש מי שאומר, שתיבם מעלה וקושר כנף השוליים של המקננים למעלה משוקו, כדי שיראו הדגנים היטב שאין דבר בין רגלו ובין מנעלו (הגהות מרדכי).

יא ש"ב

כח ינעל המנעל ויכריד הרצועות הקשורות במנעל למטה סביב למנעל כרגלו על גבי רגלו בין הקרסול לברך, ויקשר שניהם שני הרצועות יחד שני קשרים זה על זה, ואל יהדק קשר השני בחזק, כדי שתוכל להתירו במין בלבד בלי סיוע מיד שמאל (כן עשה מהרי"ל וכן משמע בסמ"ג), ועניבה עליהם כדי שהקשר השני ייחשב בר קיימא, ועניבה אפשר בקל להתיר ביד אחת. וצריך שיהיה הקשר מונח על בשר שוקו, ולא על אזני עור המנעל, לכה צריך שיחתך במנעל לפניו ולאחריו כמו הגימח חלון, [ומנהיגו שמלפניו המנעל פתוח לגמרי, ומהצד האחורי עושים חלונות], כדי שתהא הרצועה החוזרת המסובבת סביב רגלו דבוקה ממש על רגלו יחה בלי חציצה. ויסבב הרצועות פעמים סביב לשוק כדי שיהיה מהודק, עד שישבו ראשי הרצועות (על השוק לפניו) ממעל לאזני המנעל היינו שהקשר לא יהיה ע"ג אזני המנעל עצמו אלא על גב הרגל ממש וכדברי השו"ע (הגהות מרדכי), על השוק ערם. ויהיו הקשרים על שני השוק מצד פניו ולא מאחוריו. ויבנים הקשרים (שבאזניו) בנקבים שבאזני השניה היינו הקשרים והקרסים שנתבארו לעיל סעיף י"ט.

כט מלמדיו אותה ואת היתבם לקרות, עד שהוא והיא יהיו רגלים בקריאה כל הפסוקים הנדרשים, ומלבד זה צריך שתהיה יכולה לקרות 'לא אבה' (דברים כ"ז, ז) בנשימה אחת כי אם תפסיק ביניהם, הרי זה נשמע כאילו כן אבה, וכשיכולה לומר כך, אפי' לבסוף הפסיקה בנשימה מהני דסגי בראויה לכך]. ויש מי שאומר, שצריך גם כן שהוא יהיה יכול לומר 'לא תפצתי' (דברים כ"ז, ח) בנשימה אחת כי אם יפסיק ביניהם הרי זה נשמע כאילו כן חפץ. ויקראו אותה, והיא כשהיא

שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קסט (א) המבואר עה

מְעַמְד דאמירה זו היא חלק מהחליצה שצריכה להיות מעומד, וצריכה לומר בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ 'מֵאֵן יָבְמִי לְהַקִּים לְאֶחָיו יִשָּׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה יָבְמִי' (דברים כה, ז). וְנִקְרְיָאוֹ אוֹתוֹ, וְהוּא מְעַמְד; את התיבות 'לֹא הִפְצַתִּי לְקַחְתָּהּ' (דברים כה, ט) וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁצִרִיף שְׂיִדְקְדְּקוּ עִמָּה שֶׁהִיא תִקְרָא ג' תיבות 'לֹא אָבָה יָבְמִי', בְּנִשְׁמִימָה אַחַת דַּאי לאו הכי יכול להתפרש לא אבה במיאון לייבם, אלא [חפץ ל] יבמי (טור). וְכֵן הוּא הַמְנַהֵג. גַּם בְּלֹא הִפְצַתִּי לְקַחְתָּהּ צִרִיךְ הֵיבֵם לומר את ג' תיבות אלו בנשימה אחת. וְעֵינַן לְקַמֵּן בְּסֹדֶר הַחֲלִיצָה בְּפִרְוֵשׁ הַסֵּדֶר סְעִיף ס"ו שֶׁמִּקְרִין אוֹתָהּ וְאוֹתוֹ תֵּיבָה אַחַר תֵּיבָה, אֲבָל תֵּיבּוֹת הַנ"ל מִקְרִיאִין יַחַד כְּדֵי שִׁיאֲמְרוּ זֹאת בְּיַחַד.

יב שבת

ל יַעֲמֹד הֵיבֵם אֶצֶל בֵּתָל אוֹ אֶצֶל עַמּוּד וְיִשְׁעֵן בַּיָּד כְּדֵי שִׁיּוּכַל לְדַחֹק רַגְלוֹ בְּקִרְקַע וְכִדְלַהֲלוֹ, וְיִדְחֹק רַגְלוֹ בְּקִרְקַע הַטַּעַם רָאָה בַּהֲעֵרָה^י, וְתִתִּיר קִשְׁרֵי הַמְנַעֵל קִשְׁרֵי הַרְצוּעוֹת, וְאַחַר כֵּן תִּתִּיר אֶת הַקִּשְׁרִים מִתְּקַרְסִים, הַכֹּל בְּיָדָהּ הַיְמָנִית, וְתִתְּפֹם רַגְלוֹ בְּיָדָהּ הַשְּׂמְאֵלִית, וְתִהְיֶה שׁוֹמְמָת הַמְנַעֵל מִן הַעֲקֵב שֶׁל רַגַל הֵיבֵם [הֵינּוּ שֶׁתַּחֲחִיל לַמְּשׁוֹךְ אֶת הַמְנַעֵל מִכַּף הַרְגַל] בְּיָדָהּ הַיְמָנִית, וְתַחֲלִיץ כָּל הַמְנַעֵל לַגִּמְרֵי גַם בְּיָדָהּ הַיְמָנִית, וְכָל זֶה בְּלִי סִוֵּעַ יָד שְׂמְאֵלִית. וְכֵבֵל תַּהֲלִיךְ זֶה אַע"פ שֶׁהִיא צְרִיכָה לְהַגִּיעַ לְצַד מִטָּה כְּלָפִי רַגְלוֹ, מ"מ לֹא תִהְיֶה יוֹשֶׁבֶת בְּאוֹפֵן רַגִּיל, וְלֹא יוֹשֶׁבֶת עַל בְּרַבִּיּוֹת, אֲלֵא תִהְיֶה מְעַמְד, וְתִכְפֹּף וְתַצְמָה כְּלָפִי רַגְלוֹ. וְאַחַר שֶׁחֲלִיצָה אֶת הַמְנַעֵל מִשְׁלֶכֶת הַמְנַעֵל לְאַרְצָן בְּטוֹר כְּתָב שֶׁאֵינּוּ יוֹדֵעַ הַטַּעַם, וְכְתָב הַגֵּר"א שֶׁהוּא מְנַהֵג קְדֻמוֹנִים, וְהַטַּעַם ע"פ הַזוּהָר, לְהִרְאוֹת שַׁע"י הַחֲלִיצָה שֶׁכֵּכָה וְנַחַה רוּחַ הַמֵּת. הַלְצָה בְּיָדָהּ הַשְּׂמְאֵלִית אוֹ

נה. באופן שאם ינטל העמוד לא יפול, דאם ישען באופן שיפול כשינטל העמוד, נחשב מיושב ולא מעומד.

נו. שיטת הרי"ף והרמב"ם שכך נאמרה ההלכה שצריך לדחוק את רגלו בשעת החליצה, ולכן ס"ל שאם לא עשה כן חליצתו פסולה. ודעת הרא"ש דהטעם כדי שייראה שטורחת בחליצת המנעל ולא שזה נשלף מאליו מחמת שאינו מתאים לגודל רגלו, ולפי"ז אם לא עשה כן חליצתו כשרה.

עו שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קסט (א) המבואר

בְּשֵׁנִיהַ, בְּשֵׁרָהּ וּכְמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּסֵעִיף הַבַּא, וְכִיּוֹן שֶׁכָּשָׁר בְּשֵׁנִיָּה וּדְאִי כָּשָׁר בֵּיד שְׂמַאל (טור).

לֹא נִדְמָת שֶׁאֵין לָהּ יָדַיִם, חוֹלְצָת בְּשֵׁנִיָּה כִּיּוֹן דְּלֹא כְּתִיב וְחִלְצָה 'בֵּיד'.

יג שבט

לֵב יֵשׁ אוֹמְרִים, שְׂאֵם לֹא דָחַק רַגְלוֹ בְּקַרְקַע, חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה כּוֹן הוּא שִׁיטַת הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם, אֲבָל לְדַעַת הַרַ"שׁ חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה.

לֵב הַתִּיר הוּא הֵיכֶם, אֵת תְּקַשֵּׁר, וְשִׁמְטָהּ הִיא הַמְנַעֵל מִרְגְּלוֹ; אוֹ שֶׁהִתִּירָהּ הִיא, וְשִׁמְטָהּ הוּא, חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. הַגֵּה: וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּיוֹקָא שְׂאֵינוּ יְכוּל לְהִלָּף בּוֹ בְּלֹא קְשִׁירָה מַחֲמַת שֶׁהַמְנַעֵל יִפּוֹל מֵעַל רַגְלוֹ בְּלִי הַקְּשִׁירָה; אֲבָל אִם יְכוּל לְהִלָּף בּוֹ בְּלֹא קְשִׁירָה, וְחִלְצָה אוֹתוֹ, הִתְחִלְצָה בְּשֵׁרָה אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא הַתִּיר תְּקַשֵּׁר כִּיּוֹן שֶׁהִתְרַת הַקְּשֵׁר לֹא מוֹנַעַת אֵת הַלִּיכָתוֹ, אֵין זֶה חֶלֶק מִהַחֲלִיצָה (טור גַּסֵּס הַרַ"שׁ).

יד שבט

לֵד הִיָּתָה כִּף רַגְלוֹ עֲקָמָה לְאַחֹר הֵיינו שֶׁכִּף רַגְלוֹ כְּלִפֵּי מִטָּה וְתַחֲתִית רַגְלוֹ כְּלִפֵּי מַעְלָה, וְצוּרָה עֲשׂוּיָה כְּלִפֵּי אַחֹר אוֹ הַפּוֹכָה עַל צָדָה אוֹ שֶׁהַפּוֹכָה כְּלִפֵּי צֵד רַגְלוֹ, אוֹ שֶׁמְהַלֵּךְ עַל אֲצָבָעוֹת רַגְלָיו וְאֵין יְכוּל לְדַחוּס רַגְלוֹ בְּקַרְקַע, אֵינוּ חוֹלֵץ הַרִי"ף וְרַמְבַּ"ם לְשִׁיטַתוֹ [לְעִיל סֵעִיף ל"ב] דְּבַעִינן שִׁיּוּכֵל לְדַחוּס רַגְלוֹ בְּקַרְקַע, וּבְכָל אֹפְנִים הַגִּיל אֵין יְכוּל לְעֲשׂוֹת כֵּן. וְלַחֲלוּקִים, י"ל דְּטַעַם הַפְּסוּל דָּאֵם כִּף רַגְלוֹ הַפּוֹכָה, הִרִי הוּא חוֹלֵץ מֵעַל כִּף רַגְלוֹ וְלֹא מֵעַל רַגְלוֹ.

לֹה אֵיתָא בְּמַתְנֵי חֲלִיצָה מִן הָאֲרַבְבָּה הַבֵּרֵךְ וְלִמְטָה, חֲלִיצָתָהּ בְּשֵׁרָה. מִן הָאֲרַבְבָּה וְלִמְעֵלָה, חֲלִיצָתָהּ פְּסוּלָה. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִקְשִׁירָה קָאִי, הֵיינו שְׂאֵם הָיָה תְּקַשֵּׁר לְמַעְלָה מִהָאֲרַבְבָּה, פְּסוּלָה אֵלֹא צָרִיךְ שֶׁהַקְּשֵׁר יִהְיֶה מִתַּחַת לְאֲרַכּוּבָה. אֲבָל אִם נִקְמְעָה רַגְלוֹ, אֶפְלוּ נִשְׂאָר רַגְלוֹ מִן הָאֲרַבְבָּה וְלִמְטָה, אֵינוּ חוֹלֵץ כִּיּוֹן שֶׁאֵין לוֹ כִּף רַגֵּל לֹא נַחֲשָׁב חֲלִיצָה.

ועל פן כיון שנתבאר שצריך שהקשר יהיה נתון מהארכובה ולמטה, לכן לא יהיה המנעל ארוך עד למעלה מן הארבעה (מכדי ריש מנות חליצה). ויש אומרים דנקמטה רגלו מורי, שאם נקמטה למטה מהארבעה ונשאיר כל כך משוקו שיכול להכניס בו המנעל ולקשרו למטה מהארבעה, חולץ דעד הארכובה נקרא רגלו, וכשנועל שם את המנעל, נחשב שחולצת מעל רגלו. ומה דבעינן שהקשר יהיה תחת הארכובה, הכוונה שיהיה ראוי לקשור שם, ואם באמת ראוי לקשור תחת הארכובה, אע"פ שבפועל הוא קושר מעל הארכובה, ה"ז כשר.

טו שבט

לו קרעה המנעל מעל רגלו ועי"ז נופל מהרגל, או ששרפתו ע"ג רגלו בלי לחולצו, חליצתה פסולה דבעינן 'וחלצה'.

לו היה לבוש שני מנעלים זה על גבי זה, וְחִלְצָה הַעֲלִיּוֹן, אף על פי שקרעה התחתון עד שנתגלית רגלו, חליצתה פסולה דחליצת העליון לא הוי חליצה, דהוי 'מעל דמעל', ואת התחתון קרעה ולא חלצה, ואם קרעה את העליון וחלצה את התחתון, חליצתה כשירה. אכל אם חלצה שניהם אפי' בזה אחר זה, חליצתה כשרה כיון שעשתה מעשה חליצה בתחתון (טור).

טז שבט

לח תעמוד נגד תיבם דכתיב וירקה 'בפניו', וְתִירַק בְּאַרְצֵן כְּנָגְד פְּנֵי תִיבָם דאין צריך לירוק על היבם ממש, אלא כנגד פניו, ולכתחילה צריך שיהיה רק הנראיה לְיָבָנִים בְּשִׂיבָא מִפִּיהָ עַד שׁוֹנֵיעַ לְפָנָיו כנגד פני תיבם היינו שיראו את הרוק משיבא מפיה עד שיגיע כנגד פניו. [ומצוה מן המובחר שיראו את הרוק עד שמגיע לארץ]. וְבַדִּיעַבְד אִם לֹא רָאוּ הַדְּבָנִים בְּשִׂיבָא תִרַק מִפִּיהָ, כְּשִׂרָה.

למ' רַקְקָה וְקִלְמָתוֹ הָרוּחַ קָדָם שֶׁהִגִּיעַ נֶגְד פְּנָיו, כְּגוֹן שֶׁהִיא אֲרָבָה גְבוּהָ יוֹתֵר מִמֶּנּוּ ולכן הרוח העיפה את הרוק קודם שהגיע כנגד פניו,

עח שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קסט (א) המבואר

צָרִיכָה לִירֶק פְּעַם אַחֶרֶת. אֲכַל לְאַחַר שֶׁהִנִּיעַ הָרֶק נֶגֶד פְּנֵיו, אִפְלוּ
לֹא הִנִּיעַ לְאַרְזוֹ, בְּשֶׁרֶה. לְפִיכָף כִּיוֹן שֶׁאֵ"צ שִׁיגִיעַ לְאַרְזוֹ, אִם הוּא אֶרֶץ
וְהָיָא קְצָרָה וּמִיד שִׁירְקָה מִפִּיהָ קִלְטָתוֹ הַרוּחַ, קָרִינָן בֵּיה שְׁפִיר 'בְּפִנְיוֹ'
וּמֵהֵנִי (דְּצֵרִיס כה, ט).

יז שבט

מ וְיִבְמָה שְׂרָקָקָה דָם אִפִּי יֵצֵא לֵה הַדָּם בְּלִי שִׁמְצָצָה קוּדָם שֶׁרָקָקָה, אִינָה
צָרִיכָה לִירֶק פְּעַם אַחֶרֶת דָּאִי אִפְשֵׁר לָדָם בְּלִי שִׁיחִיה בּו צַחְצוּחֵי רוּק.
וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּרוֹקָא בְּמוֹצָצָת מֵהֵנִי, מְשׁוּם דְּרֶק בְּאוּפֵן זֶה אִמְרִינָן דְּרָאִי
אִפְשֵׁר לָהּ בְּלֹא צַחְצוּחֵי רֶק אֲבָל בְּשׁוֹתֵת הַדָּם בְּלִי פַעּוֹלֵת מְצִיצָה, יִתְכַן
שְׁלֵא יִהְיֶה בּו רוּק כִּלְל.

מא אֲכַלָּה שׁוּם אוֹ נִגְרַר וְכִיּוֹצָא בּוּ, מְדַבְּרִים תְּמַרְבִּים רֶק, וְהָיָה
רֶק זָב מִפִּיהָ, אִינּוּ בְּלוּם דְּנַחֲשֵׁב רוּק מִחֲמַת דְּבֵר אַחַר [מִיּוּהוּ אִם
מוֹצָצָת י"ל דֵּמֵהֵנִי]. וְנִהְיָה לְמִנְעָה מִלְּאָכֵל בְּלוּם כִּי יֵשׁ עוֹד דְּבָרִים
הַגּוֹרְמִים לְרִיבּוֹי רוּק וְאִין אִנּוּ בְּקִיאִין בְּכוּלָן. וְכֵן מוֹנְעִים אוֹתָהּ מִלְּשִׁתוֹת כְּדִי
שֶׁהַשְּׁתִיָּה לֹא תִגְרוּם לְרוּק, וְתִמְעַט בְּדַבּוּר כִּי הַדִּיבּוּר גּוֹרֵם לִיצִירַת רוּק, וְאִנּוּ
מַעֲדִיפִים בְּדִי שְׂבִיבָא הָרֶק מַעֲצָמוֹ וְגַם יִהְיֶה רוּק עַב. גַּם לֹא תִנְקַר שְׁנִיָּה,
בְּדִי שְׁלֵא תִרֶק דָּם (כ"ז צִסְרִיס).

יח שבט

מב אַחַר כֶּף אַחַר שֶׁחֲלָצָה וִירְקָה מְקַרִּין אוֹתָהּ וְהָיָא קוֹרְאָת אַחֲרֵיהּ
כִּשְׁהָיָא מְעַמָּד וְאוֹמֶרֶת 'בְּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אִשְׁרָ לֹא יִבְנֶה אֶת
בֵּית אֲחִיו, וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנֶּעֱל' (דְּצֵרִיס כה, ט י).
וּמִצָּוָה לְכָל הָעוֹמְדִים לוֹמֵר 'חֲלוּץ הַנֶּעֱל', שְׁלֵשׁ פְּעָמִים מִרְמוֹ: חֲלוּץ
הַנֶּעֱל כֵּאֲבָל, חֲלוּץ הַנֶּעֱל כִּמְנוּדָה, חֲלוּץ הַנֶּעֱל כְּמוֹרֵד בְּמִצְוֹת סִינַי. וְיֵשׁ
אוֹמְרִים שְׁנַם תִּיבְמָה תֵּאמַר בֵּן 'חֲלוּץ הַנֶּעֱל' ג' פְּעָמִים, מִלְּבַד שְׁאוֹמֶרֶת
אֵת כֹּל הַפְּסוּק.

מג נִמְצָא סֵדֶר תְּחִלְיָצָה: קוֹרְאָה 'מֵאֵן יִבְמִי' (דְּצֵרִיס כה, ז), וְהִיבָם
קוֹרְא 'לֹא תִפְצְתִי לְקַחְתָּהּ' (דְּצֵרִיס כה, ח), וְחוֹלְצָת, וְרוֹקְקָת,

וקוראָה 'בָּבָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ וּגו'" (דברים כה, ט י) וְאִין הַסֵּדֶר מְעַבְבּ. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא אֲפֵלוּ לֹא קָרְאָה וְלֹא רָקְקָה כֻּלָּ, אֲלֵא שְׁחֻלְצָה בְּלִבָּהּ, הַחֲלִיצָה בְּשֶׁרָהּ. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים שְׁאִין הַקְּרִיאָה מֵעַכְבֵּת, בְּשֶׁחֵיו יְכוּלִים לְדַבֵּר וּלְקַרֹת, שְׁחֵרֵי הֵם רְאוּיִם לְקַרֹת וּסְגִי שְׂרָאוּי לְקַרִיאָה. אֲכַל אֵלֶם וְאֵלְמַת שְׁאִין רְאוּיִים לְקַרִיאָה וּקְטַנָּה, אֵינֶם חוֹלְצִין, וְאֵם חֻלְצוּ, חֲלִיצָתָן פְּסוּלָה; וְאֵינָה בְּשׂוּמָה וּקְטָן, שְׁלֹא עֲשׂוּ בְּלוּם, וּנְפַקָּא מִינָה בִין חֻלִיצָה פְּסוּלָה לֵלֵא עֲשׂוּ כְלוּם, שְׁאֵינָה נִפְסְלָתָּ בַחֲלִיצָה זֹו לְאַחִים וְיִכּוּלָה לְהַתְּנִיבָם לָהֶם אוּ לֹו מִשְׁא"כ אִם הַחֲלִיצָה פְּסוּלָה, שׁוּב אִין יִכּוּלָה לְהַתְּנִיבָם לֹא לֹו וְלֹא לְאַחִים, אֲלֵא רַק לְחֻלוּץ שׁוּב. וְיֵשׁ אֲמוּרִים דְּהוּא הַדִּין לְחֲלִיצַת חֵרֶשׁ וְחֵרֶשֶׁת שְׁאֵינָה בְּלוּם דֵּלָאוּ בְּנֵי דַעַת הֵן. וְיֵשׁ אֲמוּרִים שְׁחֻלְצָתָן פְּסוּלָה, כְּמוֹ שֶׁל אֵלֶם וְאֵלְמַת דַּע"פ שְׁלָאוּ בְּנֵי דַעַת הֵם, מ"מ מַהֲנֵי עֲמִידַת הַב"ד עַל גְּבִיהֶן וְעוֹשִׁין לְדַעַת הַב"ד, רַק הַחִסְרוֹן שְׁאִין רְאוּיִין לְקַרֹת כְּמוֹ אֵלֶם וְאַלְמַת.

יט שבת

מִד צְרִיף שׁוֹכְנֵנוּ שְׁנֵיהֶם תִּיבָם וְהִיבָמָה בְּמַעֲשֵׂה הַחֲלִיצָה שְׁתֵּהָא מְתַרְתָּ לְזֹר בְּחֻלִיצָה זֹו. נִתְבָּן הוּא וְלֹא הִיא, אוּ הִיא וְלֹא הוּא, לֹא הַתֵּרָה; אֲכַל חֻלִיצָה פְּסוּלָה הִיא לְפִסְלָה עַל הָאֲחִים שׁוּב אִין יִכּוּלִין לִיבְמָה. לְפִיכָד, יְבָמָה שְׁנַדְלָה בִין הָאֲחִים, וְרְאוּיִנוּ שְׁחֻלְצָה נַעֲלוּ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, אֲסוּרָה לְהַתְּנִיבָם, שְׁמָא בְּנוֹ לְשֵׁם חֻלִיצָה; וְצְרִיכָה חֻלִיצָה נוֹסֶפֶת בְּשֶׁרָה, לְהַתִּירָה לְזֹר; אֲכַל כֹּל זְמַן שְׁלֹא רְאוּיִנוּ שְׁחֻלְצָה לְאֶחָד מֵהֶם, מְתַרְתָּ לְהַתְּנִיבָם, וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא חֻלְצָה.

מָה וְכֵן אִם עֲדִיין לֹא חֻלְצָה אֲלֵא רָקְקָה לְפָנֵי תִיבָם בְּפָנֵי בֵית דִין, אֲפִי לֹא נִתְכוּנוּ שְׁנֵיהֶם נִפְסְלָה מְלַהֲתִיבָם כִּיוֵן שִׁירְקָה לְפָנֵי ב"ד, וְהַסֵּדֶר שִׁיורְקִים אַחַר שְׁחוּלְצִים, יֵאמְרוּ שְׁגַם חֻלְצָה לֹו". וְיֵשׁ מִי שְׁאוּמְרָה,

דְּתַנִּי מְלִי בְּשָׂרְקָקָה רַק, אֲכָל אִם רָקְקָה דָם, וְאִין רַק מְעַרְב בּו, אִינְה נִפְסָלָת בְּכָד כְּדַלְעִיל סַעִיף מ' דְּבַעִינן שִׁיְהִיָּה מְעוּרָב רֹק בְּדָם.

כ שבט

מו יֵשׁ מִי שְׂאוּמֶר, שְׂוֹש לְוָהָר שְׁלֵא תִירַק תִּיבְמָה לְפָנֵי תִיבְם קָדָם חְלִיצָה וְעִ"ז נִפְסָלָת מִלִּיבָם וְכַדְלַעִיל בְּסַעִיף הַקּוּדָם, כְּדִי שְׁלֵא תִהְיֶה חְלִיצָה פְּסוּלָה וְתִהְיֶה צָרִיבָה לְחֹזֵר עַל כָּל הָאֲחִים כְּמו שִׁבּוּאָר לְקַמֵּן סִימָן ק"ע סַעִיף ה' שְׂבֹאֲפֹן שְׂאִין יִכּוּלָה לְהַתִּיבָם אֲלֵא רַק לְחֹלִין, נִחְשָׁב חֲלִיצָה פְּסוּלָה וְצָרִיבָה לְחֹלִין מְכַל הָאֲחִים.

מו אִם קָרְאָה לְבָד בְּלִי חֲלִיצָה וּבְלִי יִרִיקָה, לֹא נִפְסָלָה בְּכָד מְלָה־תִּיבָם.

כא שבט

מח הַסּוּמָאִית, אִינּו חוֹלִין לְבַתְּחִלָּה דְּבַעִינן וִירְקָה 'בְּפִנּוּ'. וְאִם חָלִין, חְלִיצָתוֹ בְּשָׂרָה דְּהוּי רַק אֲסַמְכָתָא, דְּלֹא כְּתִיב וְחֲלָצָה 'לְעֵינָיו' אֲלֵא 'בְּפִנּוּ'. וְיֵשׁ מִי שְׂאוּמֶר, שְׂאִם אִין אָח אֲלֵא הוּא, חוֹלָצָת לְבַתְּחִלָּה, כְּדִי שְׁלֵא תִתְעַנֵּן דְּבַכָּל מְקוּם שְׂאִין לוֹ תִקְנָה נִחְשָׁב כְּמו דִּיעֵבֵד (צִיט יוֹסֵף - מִנְלָה כְּמוֹז). וְלֹא מְקָרִי סוּמָא, אֲלֵא בְּשִׁמֵי עֵינָיו דְּבִרְוֹאָה בְּעִין אַחַת נִחְשָׁב שִׁיּוּרְקָת בְּפִנּוּ (הַגְּהוֹט מִימוּנֵי פ"ד).

מז לעִיל סִימָן קס"ז סַעִיף ג' הַתְּבֹאֵר שְׁקֵטֵן אִינו חוֹלִין דִּאִישׁ כְּתִיב בְּפִרְשָׁה, וְבַעֲנִין הַחוֹלָצָת נַחֲלָקוּ הָרֵאשׁוֹנִים וְרֵאָה בְּהַעֲרָה^ג קָמְנָה שְׁחָלָצָה

שְׁנִיָּהם, לְכו"ע נִפְסָלָה, וְאִם רַק א' הַתְּכוּוֹן, נַחֲלָקוּ בִזָּה הָרֵאשׁוֹנִים, אִם בִּירִיקָה מִהֵנִי כּוּוֹנָת אַחַד מֵהֶם לְפִסּוּל מִלִּיבָם.

נה. וְאִם רּוֹאָה ע"י בְּתֵי עֵינָיִים שְׁקוּרִין 'בְּרִיל"ך', לֹא נִחְשָׁב סוּמָא.

נט. נַחֲלָקוּ הָרֵאשׁוֹנִים בְּדִין חֲלִיצָת קִטְנָה, דַּעַת הַתּוֹס' דְּמַקְשִׁינן אִשָּׁה לְאִישׁ וְאִין חֲלִיצָתָה כְּלוּם, וְאִף אִין פּוֹסֵלָת אוֹתָהּ מִלְּהַתִּיבָם. שִׁיטַת הַרִ"ף דְּאִמְנָם לְכַתְּחִילָה צָרִיךְ שֶׁתְּחַלּוֹץ מִשְׁתַּגְּדִיל, אוֹלָם בְּדִיעֵבֵד הוּי חֲלִיצָה וְא"צ לְחֹלִין שׁוּב. וְשִׁיטַת הַרַמְבַּם דְּמַה"ת הוּי חֲלִיצָה וּמְדַרְבְּנָן הוּי חֲלִיצָה פְּסוּלָה, וְלִכְּן צָרִיבָה לְחֹזֵר עַל כָּל הָאֲחִים כְּדִין חֲלִיצָה פְּסוּלָה.

שלחן ערוך | הלכות חליצה | סימן קסט (א) המבואר פא

לְגִדּוּל, חֲלִיצַתָּהּ פְּסוּלָה מִדְּרַבְנָן וְכִיוֹן דְּמַה"ת הוּי חֲלִיצָה, לִכְן נִפְסְלָה מִיָּבוּם עַל כָּל הָאָחִים וְלִשְׂטֵיטָה זֶה כְּשֶׁתִּגְדִּיל צָרִיכָה חֲלִיצָה מִכָּל הָאָחִים כְּדִין חֲלִיצָה פְּסוּלָה. אוֹלַם הִרְמ"א חוֹלֵק וְכָתַב וּבְשִׁתְּגִדִּיל, תִּחְלֵץ שׁוּב מֵאֶחָד מֵהֶם כְּדִי לְחַוֵּשׁ לִשְׂטֵיטָה דְלֵא הוּי חֲלִיצָה אוֹ דְהוּי חֲלִיצָה פְּסוּלָה, וְאִינְהָ צָרִיכָה לְחֹזֵר עַל כָּל הָאָחִים כִּיּוֹן שֶׁלְדַעַת רֹב רֵאשׁוּנִים לֹא הוּי חֲלִיצָה פְּסוּלָה, אוֹ דְלֵא הוּי חֲלִיצָה כִּלְלֵא אוֹ דְהוּי חֲלִיצָה כְּשִׁירָה, לִכְן אוֹלֵינן בְּתֵר רֹב הִרְאשׁוּנִים וְא"צ לְחֹזֵר עַל כָּל הָאָחִים.

כב שבט

נ חֲלִיצָה מְטַעַת בְּאוֹפֵן שְׂאִינוֹ רוֹצֵה לְחַלוּץ וּמִטַּעִים אוֹתוֹ ע"י שְׂאוּמָרִים לֹא חֲלִיץ לָהּ עַל מְנַת שְׁתֵּתָן לָךְ מְאֵתִים זֵוּו, הַחֲלִיצָה בְּשִׁרָה, וְאֶפְלוֹ אִינְה נֹתְנָת לֹא בְּלוּם, וְאֶפְלוֹ כָּפַל הַתְּנָאִי דְכָל דְבַר שְׂאִי אִפְשָׁר לְעִשׂוֹתוֹ ע"י שְׂלִיחַ אִין בּוֹ דִּינֵי תְנָאִים, וְלִכְן הַתְּנָאִי בְּטַל וּמַעֲשֵׂה הַחֲלִיצָה קִיִּים. וְאֶפְלוֹ אָמַר לָהּ בְּשַׁעַת הַחֲלִיצָה שֶׁהוּא חוֹלֵץ לָהּ עַל מְנַת שְׂלֵא תִּנְשְׂאִי לְאִישׁ, וְאִפִּי כָּפַל תְּנָאוֹ, אִינּוֹ בְּלוּם מִהַטַּעַם הַנ"ל (מְשׁוּבָה הִרְא"ש כִּלְלֵא נ"ז). וְאִף עַל פִּי שְׁתֵּחֲלִיצָה בְּשִׁרָה אִף אִם לֹא תִּתֵּן לֹא וּמִטַּעַם שֶׁנִּתְבָּאֵר, מִכָּל מְקוֹם חִיבָת לִתֵּן לֹא אֵת הַסְּכּוּם שֶׁסִּיכְמוּ בִּינֵיהֶם בְּשִׁאֲר שְׂכָר שְׂכִיר לְעִשׂוֹת מְלֵאכְתָּן כְּמוֹ כָּל פּוֹעֵל שֶׁמְגִיעַ לוֹ שְׂכָר עַל פְּעוּלָתוֹ כְּפִי הַסְּכּוּם שֶׁקִּבְעוּ מִרְאֵשׁ בִּינֵיהֶם. אֲבָל אִם יֵשׁ מְטַעַנָּה שְׂאִינְה חֲפֻצָּה בּוֹ מִפְּנֵי שְׂאִינּוֹ הַנּוֹן לָהּ וְלִכְן אִינְה רוֹצֵה לְהַתִּיבֵם לוֹ, וְמִמִּילָא הוּא חִיב לְחַלֵּץ אֲלֵא שְׂאִינּוֹ רוֹצֵה, וְהַמְעֵוָהוּ שִׁיחְלֵץ לָהּ עַל מְנַת שְׁתֵּתָן לֹא מְאֵתִים זֵוּו, אִינְה חִיבָת לִתֵּן לֹא בְּלוּם כִּיּוֹן שֶׁחִיב לְחַלוּץ לָהּ מִעִיקַר הַדִּין, אִין לוֹ זְכוּת לְתַבּוּעַ שְׂכָר פְּעוּלָה². אֲבָל אִם כָּבֵר נִתְנָה לוֹ הַמְעוֹת אוֹ הַשְּׂלִישָׁה לוֹ הַמְעוֹת אֲצֵל שְׁלִישׁ, דְּבִזָּה הַבַּעַל נִחְשָׁב מוּחָזֵק בְּמַעוֹת, אִינְה יִכּוֹלָה לְחֹזֵר וּלְתַבּוּעַ אֵת הַמְעוֹת (מְשׁוּבָה רַש"א אֶלֶף ר"מ). וְעַיִן לְעִיל רִישׁ סִימָן קס"ה סוֹף סַעִיף א' שֶׁנִּתְבָּאֵר דִּין זֶה שֶׁאִם הַשְּׁלִישׁוֹ אֵת הַמְעוֹת, לֹא מִהֵנִי טַעַנַת מִשְׁטָה הִיִּיתִי בָּךְ.

פ. והוא הדין במקום שהדין נותן שחליצה קודמת ליבום כגון שיש לו אשה, כיון שצריך לחלוץ, אפי"א הטעתו שתתן לו כסף, אין לו זכות לתבוע שכר פעולה.

נא הטעוהו ואמרו לו חליץ לך ובכך אתה בונקס להיות אשתך, או שאמרו לך חליץ לך שזו מצוה היא ואינה מפסדת עליך כלום, ואם תרצה אחר כך ליבם, תיבם, וכיוצא בדיברים אלו, אינה חליצה להתירה, בין שלא נתבונן להתירה משא"כ כשהטעו אותו שיתנו לו מעות, נתכוון להתירה, רק התכוון לקבל כסף, אכלל הוא חליצה לענין שנפסלה בכך מלהתיבם, וכיון שכבר ממילא אסורה להתייבם לו כופין אפילו בשוטים לחליץ לך חליצה בשירה.

כג שבט

נב הטעוהו ואמרו לו האשה הזאת אינה רוצה בך להינשא לך דרך יבום, אלא חליץ לך ועקר וקתה הימנה ואח"כ היא נשאת תסכים להינשא לך דרך גשואין, יש מי שאומר שחליצתה בשירה כיון שנתכוון להתירה ולהפקיע את הזיקה.

נג דין חליצה מעשית שנעשית בכפייה על ידי ישראל או על ידי גוים, דינה כדין גט מעושה, שנתבאר בסימן קל"ד סעיף ט'. וענין לעיל סימן זה סעיף י"ג שם נתבאר דין חליצה מעושית.

כד שבט

נד מסר מודעא על החליצה שאמר בפני עדים שחולץ נגד רצונו, אינה חליצה בטלה כאילו לא חלצה כלל, כמו שבמודעה על גט אינו גט כלל, אלא חליצה פסולה היא ופוסלת על האחים מלייבמה, והטעם ראה בהערה א"פ.

נא. טעם החילוק בין גט שאינו גט כלל, לחליצה שהיא חליצה פסולה, כתב הריב"ש והביאו הכס"מ, דבגט כשמוסר מודעה לפני הכתיבה הרי הוא מבטל את שליחות הסופר, או את הלשמה של הגט, ואם מבטל אחר הכתיבה, הרי זה מבטל את הגט מלינתו בתורת גירושין, ולכן הוא בטל לגמרי, משא"כ בחליצה אינו יכול לבטלו כאילו לא חלץ כלל, אלא יכול לגרום שייחשב כחליצה מעושית, וחליצה מעושית נתבאר לעיל סעיף י"ג שהיא חליצה פסולה, ולא שאינה חליצה כלל.

נה כל מקום שכתוב שהיא חליצה פסולה פוסלת את היבמה על האחים ששוב אין יכולים לייבמה, ופוסלת אותה לכהנה דכל חלוצה נחשבת כגרופה מדרבנן, ואוסרת עליו קרובותיה כמו כל חלוצה, וכיון שאינה חליצה כשרה, אינה נשאת לזר עד שתחליץ שוב חליצה בשרה. עברה ונשאת לזר קדם שתחליץ, חולץ לה היבם חליצה בשרה והיא תחת בעלה, ואע"פ שנישאת לו באיסור אין מוציאין אותה ממנו, אבל מכל מקום מפרישין אותה מבעלה עד שיחליץ לה הנבם היינו שהיא תחלוץ לו, ועיי"ז תהיה מותרת לבעלה.

כה שבת

נו לאחר שחליצה, בותבין לה בית דין שחליצה בפניהם, גט שטר חליצה ראה בהערה נוסח השטר כפי שהביא הטור^כ. ואם לא כתבוהו לה, כל שנים שראו החליצה יכולים לכתבו, אף על פי

סב. ביום פלוני כך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין בו כאן במקום פלוני, אנחנו דייני דמקצתנא חתימי למטה במוטב תלתא כחדא הוינא, וסליקת קדמנא פלונית בת פלוני ארמלת פלוני בר פלוני והקריבה לקדמנא חד גברא דשמיה פב"פ וכך אמרת לנא פלוניתא דא פב"פ דנא, אחוהי דפלוני בעלי מאבחה הוא דהוינא נסיבא ליה ושכיב וחי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת וירית ומחסין ומוקים שמו בישראל לא שבק, והדין פלוני אחוהי חזר ליבומי יתי, וכען רבנן דייני אמרו ליה אי צבי ליבומי יתי ייבם ואי לא ליטלע לי קדמיכון רגליה דימינא ואשרי מסאנא מעל רגליה וארוק באפוהי, ואישתמודענוה לפלונית דא דהיא אנתתיה דפלוני מיתנא לאישתמודעיוהו דפלוני דנא אחוהי דפלוני מאבוחי הוא, ואמרינן ליה אי צבית ליבומי יתה ייבם ואי לא איטלע לה קדמנא רגלך מינא ותשרי סינך מעל רגלך ותירוק באנפך, ועני ואמר לנא לית אנא צבי ליבומי יתה, מיד אקרינוה לפלונית דא מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי, ואף להאי פלוני אקרינא ליה לא חפצתי לקחתה, ואטלע לה רגליה דימינא ושריא סיניה מעל רגלוהי ורקת באנפוהי רוקא דאיתחזי לנא בפומה על ארעא, ותוב אקרינוה לפלונית דא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל, ואנחנו דייני וכל ההו יתבין תמן ענינא בתרה חלוץ הנעל תלתא זימנא, ומדאיתעבידא עובדא דנא קדמנא שרינוה לפלוני דא למחר להתנסבא לכל גבר די תיצביין ואינש לא ימחה בידה מן יומא דנן ולעלם, ובעת מיננא פלונית דא גיטא דחליצתא דנא וכתבנא וחתמנא ויהיבנא לה לזכות ולראיה כדת משה וישראל.

שְׂאִינָם מִפְּרִיָם לֹא הֵיבֵם וְלֹא הִיבְמָהּ; מִשּׁוּם שֶׁאֵנּוּ בְּטוּחִים שְׂפִית דִּין לֹא הִלְצוּ בְּפִנְיָהֶם אִם לֹא הָיוּ מִפְּרִיָם וְאֵנּוּ אֵין נוֹהֲגִין לְכַתְּבוּ כִּיוֹן שֶׁנִּשְׁעֶשֶׂה בְּרַבִּים, וּמֵהֵרָשׁ"ל כֹּתֵב שֶׁמִּנְהַג יִפָּה לְכַתְּבוּ. וְצָרִיכִין לְשַׁמְטוֹ, מִפְּנֵי מִקְרָאוֹת שֶׁבֹּ דְאִסּוּר לְכַתְּבוּ פֶסוּק מִן הַתּוֹרָה בְּלִי שְׂרֻטוֹ, וּבִשְׂטֵר חֲלִיצָה יֵשׁ בּוֹ פֶסוּקִים. וְעַיֵן לְקַמְן בְּפִרּוּשׁ הַסֵּדֵר סְעִיף ל"ה שֶׁמֵּהֵבִיא בְּשֵׁם הָאוּר זֶרְעוֹ שֶׁבִשְׁעַת הַדַּחֵק כִּשְׁהִיבֵם צָרִיךְ לִילֵךְ לְדַרְכּוֹ, חוֹלְצִין אַע"פ שֶׁאֵין הַב"ד מְכִירִין אוֹתוֹ, וְכִשְׁתַּרְצָה לְהִינְשֵׂא תִצְטַרֵּךְ לְהֵבִיא עֵדִים שֶׁמְכִירִין אוֹתוֹ.

סימן קסט (ב)

סדר חליצה בקצרה

ובו נ"ז סעיפים

(אָמַר הַמַּגִּיחַ גַּם פֶּה בְּסֵדֵר חֲלִיצָה כָּל מְקוֹם שֶׁלֹּא נִזְכַּר בְּהַגְהוֹת שֵׁם אוֹמְרָה, סְתָמָן כְּפִרּוּשׁוֹן שֶׁהֵם לְקוֹחִים מֵהַסֵּדְרִים וּבְפֶרֶט מִסֵּדֵר מֵהַר"י מַגְלִיזוֹת).

אמר המבאר. כיון שכל ענין סימן זה הוא סדר החליצה למעשה בקצרה, ורוב הסעיפים בנויים על מה שנתבאר בסימן הקודם, לא ראיתי צורך להאריך בסברת הדברים, אלא סמכתי על ציון המקורות ששם נתבארו הטעמים והסברות, ורק במקום שנוסף דין חדש שלא נתבאר לעיל, הוספתי בזה ביאור. [כל מקום שנכתב כמו שנתבאר לעיל, הכוונה בסימן הקודם, ואם הכוונה לסימן זה, יהיה כתוב כמו שנתבאר בסדר החליצה לעיל וכי']

א מִצְוֹת חֲלִיצָה בְּשִׁלְשָׁה דִּינִים, אֶפְלוּ חֵם הַדְּיוֹטוֹת, וּבִלְבָד שִׁיחִיו יוֹדְעִים לְתַקְרוֹת אֶת הַפֶּסוּקִים לִיבֵם וּלִיבְמָה, וּבְדַעַבְד אִם אֵינֶם יוֹדְעִים לְתַקְרוֹת, הַחֲלִיצָה כְּשֶׁרָה, וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סְעִיף א' צ". וְלִכְתָּחֻלָּה נוֹהֲגִין

סג. ודעת הנימוקי יוסף שצריכים לדעת היטב הלכות חליצה, ומה שאמרו בגמ' שאפי' הדיוטות כשרים, היינו שא"צ סמוכים.

שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קטט (ב) המבואר פה

שְׁהַחֲכֵם שְׂפָעִיר עִם שְׁנֵי חֲשׂוּבֵי הָעִיר הֵם הַדִּינִים. גַּם לֹקְחִים הַשְּׂנִים שְׂמוֹסִיפִין מַלְבָּד הַשְּׁלֵשָׁה דֵינִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סְעִיף ג', גַּם הֵם נוֹהֲגִים שִׁיהִיו מִחֲשׂוּבֵי הַקְּהָל; וְשֵׁלָא יִהְיוּ סוּמִין אֶפְלוּ בְּאַחַת מֵעֲיֻנְיָהֶם. וְיֵשׁ מִחֲמִירִים שְׁלָא יִהְיֶה בָּהֶם שׁוּם מוּם. וְטוֹב שִׁיְהַרְהֵרוּ כָּל הַחֲמֻשָּׁה תְּשׁוּבָה בְּלָבָם, בְּאוּלֵי חֲטָאוּ בַחֲטָא שְׁעִי"ו וּפְסוּלִין לְדוֹן כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר בַּחוּשׁן מִשְׁפֵּט סִימָן ל"ד אִיזְהָ חֲטָא פּוֹסֵל לַעֲדוּת, וְהוּא הַדִּין לֵהִיּוֹת דִּין.

כז שבט

ב וְצָרִיף שִׁיְהִיו שְׁלֹשָׁתָם אֲזוּרְחֵי יִשְׂרָאֵל; כְּלוּמַר, שְׁשׁוּם אֶחָד מֵהֶם לֹא יִהְיוּ אֲבִיו אוֹ אִמּוֹ גֵרִים אֵלָא צָרִיף שְׁגַם אֲבִיו וְגַם אִמּוֹ יִהְיוּ מִיִּשְׂרָאֵל וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל סְעִיף ב'.

ג וְשֵׁלָא יִהְיוּ הַדֵּינִים קְרוּבִים זֶה לָזֶה, וְלֹא לִיבָם וְיִבְמָה; וְאֶפְלוּ אִם נִשְׂוֵאִים שְׁתֵּי בְּנוֹת אַחִים, אוֹ שְׁתֵּי בְּנוֹת אֶחָיוֹת, אוֹ אִשָּׁה וּבַת אֶחָיוֹתָהּ שֶׁמְעִיקֵר הַדִּין הֵם כְּשֵׁרִים דְּלֹא אֲמַרְיָן בַּעַל כְּאִשְׁתּוֹ שְׁנֵי פַעְמִים, מ"מ יֵשׁ לְתַקְפִּיד, מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינָן וְלַדַּעַת הַר"ף הֵם פְּסוּלִים מְדִינָא, וְכֵן הוּא דַּעַת הַשׁו"ע בַּחו"מ סִימָן ל"ג סְעִיף ד'. וְעֵינָן לְעֵיל רִישׁ סִימָן זֶה סְעִיף א' שֶׁם נִתְבָּאֵר דִּין זֶה.

כז שבט

ד וְשֵׁלָא יִהְיֶה שׁוּם אֶחָד מֵהֶם פְּסוּל לְדוֹן דֵּינֵי מְמוֹנוֹת דַּחֲלִיצָה נִקְרָא דִּין, וּבַחוּשׁן מִשְׁפֵּט סִימָן ז' נִתְבָּאֵר מִי הֵם הַפְּסוּלִים לְדוֹן דֵּינֵי מְמוֹנוֹת. וְעֵינָן לְעֵיל סְעִיף ב' רִישׁ הַסִּימָן.

ה אַחַר שִׁוְעָדוֹ יַחַד הַשְּׁלֹשָׁה דֵינִים, יוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם שְׁנֵים לְפָרְסוּמֵי מִלְתָּא, וְאֶפְלוּ הֵם עֲמֵי הָאָרֶץ שְׂאִינָם יוֹדְעִים לְתַקְרוּת, אוֹ שֶׁהֵם קְרוּבִים קְרִבָּה שְׂאִינָה פּוֹסְלָת מִן הַדִּין; אֲבָל כָּל שְׂאֵר דְּבָרִים פּוֹסְלִים בָּהֶם כְּמוֹ בְּשֵׁלֹשָׁה הַרְאִשׁוֹנִים וְכַדְלַעִיל סְעִיף ג'. וְלִבְתַּחֲלָה לֹא יִהְיוּ אֵלּוּ הַשְּׂנִים קְרוּבִים לְדֵינִים.

כח שבט

וְיִקְבְּעוּ מְקוֹם לְחֵלִיצָה, שְׂיֹאמְרוּ הַשְּׁלֵשָׁה לְשָׁנִים הַנוֹסְפִים גִּלְף לְמַחֵר וְנֹשֵׁב בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּדִי לְחֵלִץ שָׁם כַּדְלַעִיל סְעִיף ד', וְאִם לֹא קִבְּעוּ מְקוֹם כָּשֶׁר. הַגֵּה: וְנוֹהֲגִין שֶׁהוֹלְכִים לְמָקוֹם שְׂרוּצִים לִישֵׁב שָׁם לְמַחֵר, וְיֹשְׁבִים מְעַט. וְנוֹהֲגִין שֶׁגַּם הַשָּׁנִים הַנוֹסְפִים הוֹלְכִים עִם הַבֵּית דִּין, אָבָל אֵינּוּ מְעַכְּבִין, רַק שֶׁהַבֵּית דִּין יֹאמְרוּ אֶל הַשָּׁנִים שְׂיִלְכוּ, וְאִם הוֹלְכִין שָׁם רַק אֵלּוּ הַשְּׁלֵשָׁה לֹלֵא הַשָּׁנִים הַנוֹסְפִים, סָגִי (כֵּן מִשְׁמַע זֵהָגוֹת מַרְדְּכִי). וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֶפְלוּ הַהֲלִיכָה אֵינָה מְעַכְּבַת, רַק שְׂיֹאמְרוּ שְׁלִמְחֵר יִלְכוּ לְחֵלִץ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי (א"ו). וְאִין צָרִיף שְׁכָל שְׁלֵשָׁה דִּינָים יִדְבְּרוּ כָּף, אֶלֶּא הַגְּדוֹל שֶׁבְּשְׁלֵשָׁה אוֹמֵר וּמְדַבֵּר בְּעַד שְׁנֵי חֲבָרָיו שְׂאוֹמֵר בּוֹאוּ וּנְלַךְ לִשְׁם (ז"י מ"כ). מִיָּהוּ, יֵשׁ מַחְמִירִין שְׁכָל הַשְּׁלֵשָׁה יִדְבְּרוּ כָּף שְׂכוֹלִים אוֹמְרִים נוֹסַח זֶה. וְעֵין לְקַמְן בְּפִרוּשׁ הַסֵּדֵר סְעִיף י"ב ב"ד.

וּ קְבִיעוֹת מְקוֹם, צָרִיף שְׂיִהְיֶה בְּעָרֵב יוֹם שְׁלִפְנֵי הַחֲלִיצָה עֵיין לַעִיל סְעִיף ה'. וְעֵין לְקַמְן בְּפִרוּשׁ הַסֵּדֵר סְעִיף ט"ו שֶׁם כָּתַב דִּי"א דִּמְהֵי אִפִּי בְּבוֹקֵר וְהַעִיקֵר בֹּא לִמְעַט שְׂלֹא יִקְבַע בְּלִילָה שְׁלִפְנֵי עֵרֵב הַחֲלִיצָה, אֲבָל נִהְגוּ לְקַבְּעוּ סִמוּךְ לְעֵרֵב בֵּין מִנְחָה לְעֵרֵבִית.

כט שבט

ח **אִם הַחֲלִיצָה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן, אֵין קוֹבְעִים מְקוֹם בְּיוֹם הַשְּׁבִת דְּנִרְאָה** כִּמוּ מִכֵּין מִשְׁבַּת לַחֹל, כִּי אִם מְעַרְבֵי שְׁבִת.

ט **הַמְּקוֹם שְׂיִקְבְּעוּ לְחֵלִץ שָׁם, צָרִיף שְׂיִהְיֶה בְּנִבְחָה שֶׁל עִיר, בְּלוֹמֵר מְקוֹם מְפָרְסָם** כְּדִי לְפָרְסָם בְּרַבִּים שֶׁהֵיא חְלוּצָה וִיקַפְּצוּ לִישְׂאָנָה, וְאִסוּרָה לַכֵּהן, וְיִלְיָף לֵה מוֹעֲלָתָה'.

כד. פִּירוּשׁ סֵדֵר חֲלִיצָה נִתְחַבֵּר ע"י מֵרֵן הַבֵּית יוֹסֵף בַּעַל הַשּׁו"ע, וּבְדַפּוּסִים רֵאשׁוֹנִים מוֹפִיעַ פִּירוּשׁ זֶה בְּסוּף סֵדֵר הַחֲלִיצָה, וְלִכֵּן כָּתוּב תַּמִּיד בְּשׁו"ע 'לְקַמְן', וְכִיּוֹם בְּכָל הַדַּפּוּסִים זֶה מוֹפִיעַ עַל הַדָּף עַל סֵדֵר סְעִיפֵי הַסֵּדֵר חֲלִיצָה.

ל שבט

י ביום שקובעים מקום, שולחים הדינים לתהור ליקמה שביום החליצה לא תאכל ולא תשתה שום דבר עד שתחליץ כמו שנתבאר לעיל סעיף מ"א. הגה: גם שלא תירק סתם לפני הבית דין שחולצת לפנייהם אלא רק כשיאמרו לה לירוק, וכדלקמן סעיף ט"ו, ושלא תדבר הרבה כדי שיבא הרוק מעצמו, [ושלא] תנקר שניה קדם החליצה שלא תירוק דם. וכן חוזרין ומזהירין אותה על אלו הדברים, בשחרית קדם החליצה גם כן. ונוהגין שירחץ היבם רגלו קדם יום החליצה, כדי שיהא בקל לרחץ ביום החליצה כדי שלא יהיה חציצה בין המנעל לרגלו. גם טוב שישיר צפרני רגלו. גם יחקרו ביום ההוא אם הם גדולים וראויים לחליץ כדלעיל סעיף י'. גם שאר הדברים שצריכין לחקר כמו שנתבאר סעיף ח' וט', יותר טוב הוא לחקרו כלם ביום שקדם החליצה. גם ילמדו היבם והיקמה להקרות פראוי בנשימה אחת כמו נתבאר לעיל סעיף ל"א (כל זה כסדריס).

יא אין חולצין בליצה דהוי כתחילת דין וכמו שנתבאר לעיל סעיף ו', ולא בשבת ולא ביום טוב דאין דנים בשבת ויו"ט, ולא בערב שבתות וימים טובים דאין קובעים דין לכתחילה בע"ש ובערב יו"ט כמבואר בחו"מ סימן ז' אכל בחל המועד חולצין כמו שנתבאר לעיל סעיף ז', משום דדנים דיני ממונות ונפשות בחול המועד (צ"י).

א אדר א'

יב ביום החליצה יבאו החמשה דינים למקום שקבעו, והשלשה דינים הראשונים ישובו על ספקל אחד הגדול באמצע. והשנים הנוספים ישובו מבנגדם בספקל אחר להיכרא דחיוב החליצה רק בג' ולא בה', ויש אומרים שהם יושבים מן הצד, וכן נוהגין. והיבם והיקמה עומדים בזמן החליצה באמצע. הגה: והיבם והיקמה ילכו אל הדינים, ולא הדינים אצלם, שנאמר ועלתה ובמתו השערה' (דברים כה, ז). מיהו, אם הדינים הלכו אצלם, אין החליצה פסולה.

יג **מביאים עוד אנשים שיהיו שם בעת החליצה, ולפחות יהיו ה', שנמצא עם הדינים הם עשרה כיון שרוצים לפרסם הדבר, וכל פרסום הוא בעשרה. הגה:** ולכן נוהגין עכשו שהולכים לחלץ מיד אחר יציאת בית הכנסת שחרית, דאז אכא רב עם ואיכא פרסום טובא, והגדול שבהם אומר לחברו ברבים גלף לחלץ במקום שקבענו אתמול.

ב אדר א'

יד **וכל הפאים שם צריכין לישב מרחוק מהדינים שלא יראה שהם חלק מהדיינים. הגה:** ולא ישב שום אדם על ספסלים שיושבים הדינים שחולצים לפניהם. גם בוררים שני עדים בשרים ומעמידים אותם אצל הספסלים, לחקר אותם על היכם והיבמה אם ראויה לחלץ וכדלעיל סעיף י'. והיכם תעטף עצמו קאבל כיון שאין רוצה לייבם מתנהגים עמו כמנודה שמתעטף, וכן היבמה תעטף והוא סימן צער שחולץ ואינו מייבם.

טו **וזהירו בית דין את היבמה שלא תירק בפני היכם עד שתחליץ** דאם תירוק לפני החליצה הוי חליצה פסולה ותצטרך לחזור על כל האחים^כ. **הגה:** גם זהירו מאד שלא תעלה בידן חליצה פסולה, שלא תצטרך לחלץ אחר כך מפל האחין (הגהות אלפסי סוף מנזות חליצה) ועיין לקמן סימן ק"ע סעיף י"ט שם נתבאר דין זה.

ג אדר א'

טז **צריך שהיכם והיבמה לא יהא שום אחד מהם קטן דאיש כתיב** בפרשה, והוקשה אשה לאיש [ושיעור אורך השערות ראה בפירוש סדר החליצה ס"ק כו], **ולא חרש שאינו שומע ואינו מדבר** דדינו כשוטה, **ולא אלם** דצריך שיוכל לומר 'לא חפצתי לקחתה', ואע"פ שאינו מעכב, אבל בעינן שיהיה ראוי לומר, **ולא שומע** דאינו בר דעת.

כה. וגם אין לה לירוק בפני ב"ד לפני החליצה, דנמצא מהפכת את סדר החליצה, כי לא תוכל לירוק עוד פעם, דאם תירוק עוד פעם יבא לידי תקלה, דיאמרו דיריקה ראשונה אין פוסלתה על האחים מיבום, ויבואו ליביבם.

שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קס"ב (ב) המבואר פ"ט

יז צריך שלא יהא תיבם החולץ סומא דבעינן לכתחילה שהיריקה תהיה בפניו, הינו שיראה את היריקה, אם יש לו אֶח שְׂאִינו סומא.

ד אדר א'

יח צריך שלא תהא רגל תיבם עקמה לאחור או הפוכה על צדה, וְגַם שְׂלֵא יְהֵא מְחַלֵּף עַל אַצְבָּעוֹת רַגְלָיו כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל סֵעִיף ל"ד.

יט אם תיבם הוא גר, צריך שידעו אם היתה הורתו והורת אחיו המת, ולידתם, בקדושה כדלעיל סימן קנ"ז סעיף ג'.

ה אדר א'

כ צריך שידעו אם הניח המת זרע דאם הניח זרע אין צריכה כלל חליצה. הגה: וְכָל הַחֲקִירוֹת אֵלּוּ שׁוֹאֲלִים הָעֵדִים בְּשַׁעַת הַחֲלִיצָה, כְּדֵי שְׂיִתְפָּרְסֵם הַעֲגִיז בְּרַבִּים. וְכֵן הוּא בְּסִדֵּר חֲלִיצָה לְשֵׂאל הָעֵדִים מִכָּל מָה שְׁכָתוּב בָּאֵן מִתְחַלֵּט סִימָן ט"ז עַד סִימָן כ"ח, וְאוֹמְרִים גַּם כֵּן בְּרַבִּים שְׂכָבֵר שְׂאֵלֵו מֵאֲתָמוּל עַל סִימְנֵי הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה שְׁהֵם גְּדוּלִים.

כא צריך שידעו בית דין אם יבם זה הוא אחי המת מאב דאם הוא אחיו רק מאמו אינו זוקק ליבום וחליצה, ואם היתה להם ישיבה אחת בעולם דכתיב כי ישבו יחדיו, לאפוקי אם נולד היבם אחרי שמת, דלא היתה להם ישיבה אחת בעולם.

ו אדר א'

כב צריך שידעו אם יבם זה הוא גדול האחים דלכתחילה מצוה שהגדול יחלוץ.

כג צריך שידעו אם היא זאת אשת המת אחיו שֶׁל זה כמו שנתבאר לעיל סעיף ח'.

ז אדר א'

כד להעיד על דברים אלו שהוא אחי המת והיא אשת המת נאמן עד

א אַחַד, וְאַפְלוּ אִשָּׁה אוֹ עֶבֶד אוֹ שִׁפְחָה, אוֹ קָמָן שֶׁהוּא מְכִיר וְנִכְנָן דְּהוּא דָּבַר שֶׁעָשׂוּי לְהַתְּגַלּוֹת אִם הוּא אִמְתָּ, וְלִכְּן גַּם הֵם נִאֲמָנִים.

כ **ח** צָרִיף שֶׁיִּדְעוּ בֵּית דִּין אִם יֵשׁ צ"ב יוֹם שְׁמֵת תִּפְעַל כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל סְעִיף ט' שֶׁצָּרִיף ג' חֲדָשִׁים חוּץ מִיּוֹם שְׁמֵת וְיּוֹם שֶׁחֹלְצָת אוֹ מִתֵּיבְמַת. וְעֵינָן לְקָמָן בְּפִרוּשׁ הַסֵּדֶר סִימָן ל"ט.

ח אדר א'

כו צָרִיף שֶׁיִּדְעוּ אִם הֵיכָּם אִמְרָ רַגְלָ וְדִין אִיטֵר נִתְבָּאָר לְעֵיל סְעִיף כ"ה.

כז צָרִיף שֶׁיִּדְעוּ אִם הֵיכָּמָה אִמְרָת יָד יְמִינָהּ וְאִם הִיא אִיטֵרָת נִתְבָּאָר דִּינָה לְעֵיל סְעִיף כ"ד.

ט אדר א'

כח מוֹשִׁיבִים הֵיכָּם וְהֵיכָּמָה תְּחַלֶּה כְּדֵי שֶׁבִשְׁעָה שִׁיבּוּאוֹ לְחֻלּוּץ יַעֲמְדוּ, וְיִהְיֶה נִיכָר שֶׁהַחֲלִיצָה בְּעִמְדָהּ. וְשׂוֹאֲלִים הַדְּיָנִים אוֹ הַגְּדוֹל שֶׁבָּהֶם אֶל הֵיכָּם מִהוּ מְבַקֵּשׁ לֵיבָם אוֹ לְחֻלּוּץ, וְיֹאמֵר לָהֶם שֶׁבָּא לְחַלֵּץ לִיבְמָתוֹ, וְיִשְׁאַל הַדִּיין לִיבְמָתוֹ אִם רְצוֹנָה לְחַלֵּץ, וְתֹאמֵר 'הֵן'. וְאַחֲרַי כֶּף הַדִּיּוּנִים אוֹמְרִים לָהֶם 'עֲמֹדוּ'. וְתַעֲמֹד הֵיכָּמָה לִימִין הֵיכָּם.

כט יַעֲמְדוּ הֵיכָּם וְהֵיכָּמָה עַל רַגְלֵיהֶם חֲלִיצָה בְּעִמְדָהּ. וְאִם הֵיכָּמָה חֲפִצָה בְּיָבוּם, יֹאמְרוּ לִיכָּם, אִי נִיחָא לָךְ חֲלִיץ, אִי נִיחָא לָךְ יָבֵם, וְהוּא יֹשִׁיב שְׂאִינּוֹ חֲפִיץ בְּיָבוּם דֶּה־רֵי יוֹדְעִים שֶׁאִינּוֹ חֲפִיץ לֵיבָם דֶּה־רֵי בֵּא לִב"ד כְּדֵי לְחֻלּוּץ [וְאִם הֵיכָּמָה אֵינָה חֲפִיצָה בְּיָבוּם אֵין אוֹמְרִים לוֹ כִּלְל אִי נִיחָא לָךְ יֵיבָם]. וְאִם הֵיכָּם חֲפִיץ בְּיָבוּם, וְהֵיכָּמָה אֵינָה חֲפִצָה, אוֹ שֶׁהִיא מֵאוֹתָם שֶׁחֹלְצוֹת וְלֹא מִתְּנִיבְמוֹת, מְלַמְּדִים אוֹתוֹ תְּחַלֶּה שִׁשְׁיָב שְׂאִינּוֹ חֲפִיץ לֵיבָם. וְכֶף יֹאמְרוּ לוֹ, אַתָּה חֲפִיץ לְחַלֵּץ לִיבְמָתָךְ זוּ? וְהוּא מוֹשִׁיב הֵן. הַגֵּס: וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁבְּכָל עֵינָן שׂוֹאֲלִים אוֹתוֹ אִם רוֹצֶה לֵיבָם אוֹ לְחַלֵּץ. וְאִף עַל גַּב דְּמִצְוֹת חֲלִיצָה קוֹדְמָת, מִכָּל מְקוֹם שׂוֹאֲלִים אוֹתוֹ כְּדֵי שִׁיאֲמֹר שֶׁרְצוֹנּוֹ לְחַלֵּץ, וְיִרְאוּ שֶׁכֶּבֶד הִנֵּה מְרַצָּה לְחַלֵּץ.

שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קס"ב (ב) המבואר צא

ויאמר שחפץ בחליצה, וכן נוהגין. ויש מוסיפין, שאם יש לו אשה, נוהגין לומר לו שאם הוא רוצה מתר לשא אותה, ואין בזה משום חרם רבנו גרשם^כ. ועיין לקמן בפרוש סדר החליצה סימן מ"ד ומ"ו.

י אדר א'

ל צריך שידעו תוכם ותובמה שבחליצה זו היא מתרת לשוק דצריך שיכוונו שניהם להתירה בזה לשוק, וכמו שנתבאר לעיל סעיף נ"ב.

לא צריך שלא יהא אנוס לחליץ דחליצה מעושית פסולה, וכמו שנתבאר לעיל סעיף נ"ג.

יא אדר א'

לב אם נשבע לחליץ או שלא לחליץ, מתירין לו קדם בנשבע לחלוץ, מתירין כדי שלא יחשב חליצה מעושית, ובנשבע שלא לחלוץ, מתירין כדי שלא יהיה עברין. הגם: ויזהרו הפעל והאשה שלא ישיבו בתשובתם אל הרב השואל אותם, 'הן הן' או 'לאו לאו', אלא חד הן על דבר הן, וחד לאו על דבר הראוי לומר לאו כמו שנתבאר לעיל סימן קנד (ב) בסדר נתנית הגט סעיף ע"ג הובא בהערה^כ; גם יאמרו כל שאלה בלשון לע"ו, כדי שבינו. ועיין לקמן בפרוש סדר החליצה סימן ס"ח.

לג צריך שיבטל כל מודעות שמסר על חליצה זו שמא מסר מודעה לבטל את החליצה, ועי"ו החליצה פסולה וכמו שנתבאר לעיל סעיף נ"ד. וכן צריך לפסל כל עדים שיעידו שמסר מודעות על חליצה זו. וכך יאמר לו החכם ליבם, אמר, חריני מבטל כל מודעי ומודעי

כו. ובבאר הגולה כתב דהוי שקר, דהרי קיי"ל לעיל סוף סימן א' דגם במקום יבום יש את החרם, ולכן אומרים לו אם ניחא לך ליבם אם נוכל להתיר לך את החדר^ג, ויאמר לא.

כו. ויזהיר החכם לפעל ולסופר ולעדים ששכשעונים למסדר הגט 'הן' לא יאמרו שני פעמים הן הן כי יכול להתפרש בצורת תמיהה, דהיינו לאו, או באופן שצריך לענות 'לאו', לא יענה לאו לאו, בתשובתם כי 'לאו לאו' יכול להתפרש לכן, אלא פעם אחת הן או לאו.

צב שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קס"ב (ב) המבואר

דמוֹדְעֵי עַד עוֹלָם שְׁמִסְרֵתִי עַל חֲלִיצָה זו, וְכָל דְּבָרִים שְׁמִסְרֵתִי שָׁהֵם בְּשִׁיתְקַנְמוֹ גּוֹרְמִים לְכַטֵּל חֲלִיצָה זו תְּרֵי חָם בְּטָלִים. וְכֵן אֲנִי מַעֲיֵד עַל עֲצָמֵי שְׁלֹא מִסְרֵתִי שׁוֹם דְּבָר שְׁתַּפְּסֵל חֲלִיצָה זו מִחֻמְתּוֹ. וְתֵרִינִי פּוֹסֵל כָּל עַד אוֹ עֵדִים שְׁעִידוּ שְׁמִסְרֵתִי אוֹ שְׁאִמְרֵתִי שׁוֹם דְּבָר שְׁוֹתְכַטֵּל חֲלִיצָה זו אוֹ יוֹרֵעַ בְּחָה מִחֻמְתּוֹ וְרָאָה לְעֵיל סִימָן קל"ד סַעִיף ב' שֶׁנִּתְבָּאָר דְּבַר זֶה בְּאֵרוֹכָה.

יב אדר א'

לֹד צָרִיף לְבֵית דִּין שְׁוִיִּתְהֵרוּ שְׁלֹא תַעֲלֶה בְיָדָם חֲלִיצָה פְּסוּלָה דֹאז תַּצְטַרֵּךְ לְחֹזֵר עַל כָּל הָאֲחִים שִׁיחֲלְצוּ לָהּ כַּדִּין חֲלִיצָה פְּסוּלָה.

לָה צָרִיף לְשֹׂאֵל לְיִבְמָה אִם אֵבְלָה אוֹ שְׁתַּתָּה תִּיּוֹם דְּצָרִיף שְׁתִּירוֹק מַחֲמַת עֲצָמָה וְלֹא מַחֲמַת דְּבַר אַחֵר.

יג אדר א'

לֹד יִקַּח הַחֵקֶם הַמְנַעֵל בְּיָדוֹ וְיִבְדְּקֵנוּ, שְׁלֹא יִהְיֶה שׁוֹם טִיט דְּבִיּוֹק כּוֹ מִבְּפָנָיִם שְׁלֹא תִהְיֶה חֲצִיצָה בֵּין רַגְלוֹ לְמַנְעַל, וְשִׁהְיֶה עֲשׂוּי פְּהֵלְכָתוֹ.

לֹד וְיִצְוֶה לְיִבְמָה לְרַחֵץ רַגְלוֹ תִּיּוֹמֵי יָפָה כַּדִּי שְׁלֹא תִהְיֶה חֲצִיצָה בֵּין רַגְלוֹ לְמַנְעַל. הַגָּס: וְיִנְגַּב אוֹתוֹ יָפָה וְיִכְרֹף בְּגַד סְבִיבוֹ וְיִלְחַף בָּהּ.

יד אדר א'

לָח וְיִקְשֹׁר תִּיבְכָם שׁוּלֵי בְּנֵה תְּמַכְנָסִים לְמַעֲלָה מְשׁוּקָו לְמַעֲלָה מִבְּרַךְ יִמִּין. הַגָּס: וְיִדְאֹו הַדְּיָנִים שְׁרַגְלוֹ נְקִיָּה מִכָּל דְּבַר טְנוּף שְׁלֹא תִהְיֶה חֲצִיצָה, וְזֶה טַעַם הַרְמַת כִּנְף הַמְכַנְסִים כַּדִּי שׁוּיִכְלוּ לְרֹאוֹת הַיֵּטֵב.

לִט וְיִתֵּן בְּעַל הַמְנַעֵל לְיִבְמָה הַמְנַעֵל בְּמַתְנָה דְּלַחְתִּיחִילָה צָרִיף שֶׁהַמְנַעֵל יִהְיֶה שְׁלוֹ, וְיִקְנְנוּ תִיבְכָם בְּהַגְבָּהָה.

טו אדר א'

מ וְיַעֲלֵנוּ תִיבְכָם בְּרַגְלוֹ תִּיּוֹמֵי דְּחֲלִיצָה בְּשִׁמְאֵל פְּסוּלָה בְּשִׁהְיֹוֹא יָחַף, כֹּלֵא בְּתֵי שׁוּקָבָם, אֵלֹא דְּבִיּוֹק לְכִשְׁרוֹ כִּי צָרִיף לְחַלּוֹץ מַעַל רַגְלוֹ וְלֹא

'מעל דמעל'. ויהא מְכוּן לְמִדַּת רַגְלָיו שֶׁל יָבָם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל סְעִיף כ"א, וְלֹא יִגִּיעַ לְמַעְלָה מֵאַרְבָּבָה הַיְיָנוּ הַבְּרֵךְ, דְּמַעַל הַבְּרֵךְ הוּא כְּבַר 'מַעַל דְּמַעַל'.

מֵא יִבְנִים קְרָסֵי הַמְּנַעַל פְּלוּלָאוֹת כְּדִי שִׁיחִיה מֵהוּדָק הַיֵּטֵב לְרַגְלוֹ [וְצוּרַת הַקְּרָסִים וְהַלּוּלָאוֹת נִתְבָּאָר לְעֵיל סְעִיף י"ט]. הַגָּס: וְיֹשֶׁ סְדָרִים שְׂכֵתוֹב בְּהֵן שֶׁהֵרֵב הַמְּסָדֵר נוֹעַל לוֹ הַמְּנַעַל וְקוֹשְׁרוֹ לוֹ פְּרָאוּי, אֲבָל אֵין לְחֹוֹשׁ אִם הַיָּבָם יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ בְּעֶצְמוֹ שְׁפִיר דְּמִי.

טו אדר א'

מב יִכְרֹף הַרְצוּעוֹת פְּעָמִים סָבִיב שׁוֹקוֹ מִן הָאַרְבָּבָה וְלִמְטָה דָאָם הַקֶּשֶׁר יִהְיֶה מַעַל הָאֵרְכוּבָה הוּא לִיה 'מַעַל דְּמַעַל', וְיִבְנִים פְּנִקְבִים שְׂפָמְנַעַל בְּעֵנָן שְׁנִיגִיעוֹ שִׁיגְעוֹ הַרְצוּעוֹת בְּבִשָּׁר שׁוֹקוֹ מֵאַחֲזָרִיו מֵטַעַם הַנ"ל, וְלִכֵּן עוֹשִׂים נִקְבִים בְּמַנְעַל מְצִידוֹ הָאֲחֹרִי, כְּדִי שֶׁהַרְצוּעוֹת יִגְעוּ בְּבִשְׂרוֹ. וְיִרְאֶה שֶׁהַרְצוּעוֹת יִהְיוּ מְכוּנִים זֶה אֶצֶל כִּגְד זֶה פֶּל מָה שְׂאֶפְשֵׁר (כֹּל הַנ"ל כְּסִדְרִים). וְעֵינָן לְקַמֵּן בְּפִירוֹשׁ הַסֵּדֵר סִימָן ג"ח וְסִימָן ג"ט.

מג יִקְשֹׁר הַשְּׁתֵי רְצוּעוֹת עַל בִּשָּׁר הַשׁוֹק מְלִפְנֵינוּ הַיְיָנוּ שְׂאֲחָרֵי שְׂכוּרֵךְ אֵת הַרְצוּעוֹת סָבִיב רַגְלוֹ שְׁנֵי פְעָמִים וְכַדְלֵעִיל, יִרְאֶה שֶׁהַקְּשָׁרִים יִהְיוּ מְלִפְנֵינוּ, וְיַעֲשֶׂה שְׁנֵי קְשָׁרִים זֶה עַל גַּב זֶה, מְתַדְקִים, וְעֵנִיבָה עֲלֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל סְעִיף כ"ח, וְבֵרַמ"א שֶׁם כֹּתֵב שִׁיעֶשֶׂה שְׁנֵי קְשָׁרִים שְׂאִינִם מֵהוּדָקִים וְעֵלֵיהֶם עֵנִיבָה.

יז אדר א'

מד צְרִיף שְׁלֵלָף הַיָּבָם בְּמַנְעַל בְּרַגְלוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת כְּדִי שִׁיִּירָאֶה שֶׁהַמְּנַעַל שְׁלוֹ, וְגַם לְרֵאוֹת אִם הַמְּנַעַל מֵתָאִים לְמִידַת רַגְלוֹ. וְיִלְלֵף לְפָנֵי הַדְּנִינָן כְּדִי שִׁירָאוּ אֵיזָה רַגְלֵ יְמִינוֹ דְּאִיטֵר כְּשִׁמְתַחֲחִיל לְפִסּוּעַ, הוּא מֵתַחֲחִיל בְּרַגַל שְׂמָאל (סז). וְעֵינָן לְקַמֵּן בְּפִירוֹשׁ הַסֵּדֵר סִימָן ס"ב.

מה יַעֲמִידוֹ הַיָּבָם אֶצֶל כְּתֵל אוֹ עַמּוּד לְשַׁעַן בּוֹ כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל סְעִיף ל', וְלֵהֲלֵן סְעִיף ג"א. וְיִזְהַר שְׂלֵא יִשַׁעַן כָּל כֶּף שְׂאִם נוֹטְלִין הַעַמּוּד הִיָּה נוֹפֵל, דְּזָה אֵינּוּ מְקַרֵי עֲמִידָה.

צד שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קסט (ב) המבואר

יח אדר א'

מו בְּכָל עֲגִינֵי הַחֲלִיצָה, בֵּין בְּקִרְיָאָה בֵּין בְּחֲלִיצָה בֵּין בְּרִיקוּת, יִהְיוּ הַדְּרָגוֹת יוֹשְׁבִים וְהַיִּבְמָה וְהַיִּבְמָה עוֹמְדִים כִּיוֹן שֶׁנִּקְרָא דִּין, וּבְדִין הַדְּרָגוֹת בִּישִׁיבָה וּבְעֵלֵי דִינִים בְּעֵמִידָה, וְכֹל זֶה הוּא רַק לְכַתְּחִילָהּ. וּמַעֲמִידִים הַיִּבְמָה לְפָנֵי הַיִּבְמָה, כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה דְבוּרָה עִמּוֹ לְפָנֵי בֵּית דִּין.

מו מִלְמַדְרֵי אֹתָהּ וְאֵת תְּנִיבָה לְקִרְוֹת, עַד שֶׁהוּא וְהִיא יִהְיוּ רְגִילִים בְּקִרְיָאָה, וְתִהְיֶה יְכוּלָה לְקִרְוֹת 'לֹא אֵבָה' (דְּנֵרִיס כה, ז) בְּנִשְׁמִיחָה אַחַת כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל סְעִיף כ"ט. וְאוֹמְרִים לְיִבְמָה וְלְבִיבָה עֲנֵן הַחֲלִיצָה שְׁקוּדֵם הַחֲלִיצָה הִיא זְקוּקָה לִיבֵם מִחֲמַת אַחֲיוֹ הַמֵּת, וּבְדָה ע"י הַחֲלִיצָה תִּהְיֶה פְטוּרָה מִמֶּנּוּ וּמִתְּרַת לְכָל אָדָם, וְאוֹמְרִים לָהֶם שֶׁיִּכְוְנוּ לָזֶה לְהַתִּירָה ע"י הַחֲלִיצָה, וְהֵם יִשְׁיבוּ הֵן שֶׁהֵם יְכוּנוּ לָזֶה.

יט אדר א'

מח מִקְרִיִן לְיִבְמָה אֵת הַפְּסוּק 'מֵאֵן יִבְמִי לְהַקִּים לְאֲחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אֵבָה יִבְמִי' שְׁבָאָה לְב"ד וְאוֹמֵרֵת שֶׁאֵין רֹצֵה לִיבְמָה (דְּנֵרִיס כה, ז) וּמִקְרִיִן אֹתָהּ מְלָה בְּמִלָּה זֶה אַחֵר זֶה שְׁאוֹמֵרֵת מִלָּה בְּמִלָּה אַחֵר מִי שֶׁמִּקְרָה אֹתָהּ, רַק תִּיבּוֹת 'לֹא אֵבָה' יִקְרְאוּהוּ בְּפֶעֶם אַחַת דָּאֵם יִקְרָאוּ 'אֵבָה' בְּנִפְרָד יִירָאָה כְּאִילוֹ רֹצֵה לִיבְמָה, וְכַדְלֵעִל סְעִיף כ"ט. וּקְרִיָּאָה זֶה וְשֶׁאֵר קְרִיָּאוֹת צְרִיבִים לְהִיּוֹת בְּלִשׁוֹן הַקְּדוּשׁ בְּגַמ' יִלִּיף דְּבַר זֶה מִפְּסוּק. וְאֵם טָעוּ בְּאִיזוֹ תְּבָה, יִחְזַר לְרֹאשׁ הַמִּקְרָא (בְּסֵדֵר מֵהַר"ל).

מט מִקְרִיִן לְיִבְמָה 'לֹא חֲפִצְתִּי לְקַחְתָּהּ' (דְּנֵרִיס כה, ט). וְקוֹרֵין לוֹ מִלַּת 'לְקַחְתָּהּ' בְּמִפְּיָה ד"א דַּל"כ אֵינוֹ מִתִּיחַס לִיבְמָה. גַּם יִקְרָא מְלוֹת אֵלוֹ בְּנִשְׁמִיחָה אַחַת דַּל"כ יִירָאָה כְּאִילוֹ אִמֵּר חֲפִצְתִּי לְקַחְתָּהּ, וְכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל סְעִיף כ"ט.

כ אדר א'

נ צְרִיף שְׂבִיבֵי תְּנִיבָה דְּבָרֵי הַיִּבְמָה שְׁאוֹמֵרֵת מֵאֵן יִבְמִי, וְאַחֵר שְׁאוֹמֵרֵת, שְׁוֹאֵלִים אֹתוֹ אִם הֵבִין וְשֶׁהִיא תְּבִין מֵהּ הוּא מוֹשִׁיב לֹא חֲפִצְתִּי לְקַחְתָּהּ.

שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קס"ב (ב) המבואר צ"ה

נא ישעון תיבם לפתל או לעמוד שאחריו, וידחק רגלו בקרקע והטעם כמו שנתבאר לעיל סעיף ל'. וזוהירנו שלא יסיע ליקמה בענין החליצה דצריך שהיא תעשה לבד את מעשה החליצה.

כא אדר א'

גב 'ונגשה יבמתו אליו' (דברים כה, ט), ומתרת קשירות המנעל בנדה הימנית בלא סיוע השמאלית, ואחר כך תתיר הקרסום, המתחון תחתון תחלה. ותתפס רגלו בנדה השמאלית, ותנביהנו מן הארץ, ותשמיט המנעל מן העקב, וגם תחליץ כל המנעל בנדה הימנית בלי סיוע השמאלית כמו שנתבאר לעיל סעיף ל"א, וגם בלי סיוע תיבם, לא בידו ולא ברגלו כמו שנתבאר לעיל סעיף ל"ג, ומשלכת המנעל בארץ הטעם נתבאר לעיל סעיף ל', ותשליך אותו למרחוק. ובכל זה תתיר גם היקמה מעמד, היינו אע"ג שצריכה להתכופף סמוך לארץ כדי לחלוץ נעלו, מ"מ צריכה לעשות זאת מעומד, ולכן תהיה בפופה אכל לא יושבת, ולא על ברביה כי כשיושבת על ברכיה נחשב מיושב. ויאמר לה הרב שתאסף רק גדול בפיה, ולא ליחה של פהוק ועטוש, גם לא תירק מים בעלמא, רק רק ממש.

נג תעמד היקמה נגד תיבם כי צריכה לירוק בפניו, וירקה בארץ בנגד פניו רק גדול. ואריבין הדינים החמשה לראות הרק בשויצא מפיה עד שיוגע לפני תיבם על הארץ כמו שנתבאר כל זה לעיל סעיף ל"ח.

כב אדר א'

גד מקרין אותה בלשון תקדש שתאמר אחרי החליצה 'ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אהיו, ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל' (דברים כה, ט ז) 'בית חלוץ הנעל, בית חלוץ הנעל' כמו שנתבאר לעיל סעיף מ"ב שתאמר ג' פעמים.

נה היקמה וכל העומדים שם עונים ואומרים 'חלוץ הנעל' שלשה פעמים כמו שנתבאר לעיל סעיף מ"ב.

כג אדר א'

נו יחזיר תיכּם המנעל ויקנהו בחזרה לדיינים כדי שיוכלו להקנותו ליכּם אחר בחליצה אחרת. ואומרים הדיינים 'הי רצון שלא תבאנה פגות ישראל לא לידי חליצה ולא לידי יבום'.

נו מצאתי כתוב בסדר אשכנזי: פשיעמדו אחר החליצה יאמר הרב, 'ברוך אתה ה' מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו במצות וחקים של אברהם אבינו. והטעם, מדאמרינן פפרק בסוי תדם, בשבר שאמר אברהם 'ועד שרוף נעל' (נלשטי, יד, כג), וכו פניו למנעל של חליצה. ויש לאמרו בלא הזכרת שם ומלכות. הגה: יש סדרים שכתב בהם לגזר חרם על המוציא לעז על החליצה, ולא ראיתי נוהגין בן.

סימן קע

דין גט אחר גט ומאמר אחר מאמר

ובו כ' סעיפים

כד אדר א'

א אין היבמה ניתרת לשוק בגט אלא בחליצה, אמנם תיבמה שנתן לה תיכּם גט בריתת, פסקלה ופסל צרותיה עליו ועל שאר האחים מהאפשרות להתייבם היא או צרותיה, וכל זה רק מדברייהם כיון שנתן לה גט. והטעם דאם יתירוה להתייבם יאמרו שגם אחר חליצה שדומה לגט מותרת להתייבם. וכל גט שפוסל אשתו מהכהנה אפי' שאין מתירה להינשא לשוק, פוסל יבמתו מתיבום; ואינה מתרת לזר, עד שיחלץ לה.

ב וכן המאמר [פירוש, יבמה נקנית מדאורייתא בביאה, לא זולת, וחקמים תקנו שיקדשנה תחלה כמו שנתבאר לעיל סימן קס"ו סעיף

ב', וזהו הנקרא מאמר, פירוש, מאמר חכמים], אינו קונה בה קנין גמור; שאם בא להוציאה אחר המאמר, צריכה גם למאמר כי זה פעל בה קידושין מדרבנן ועדיין צריכה חליצה להפקיע תזקה כיון שהמאמר קונה אותה רק מדרבנן, לא פקע עדיין הזיקה, משא"כ אם מייבם אותה, קונה אותה קנין גמור ומוציאה בגט כמו כל אשה.

כה אדר א'

ג מאחר שאין מאמר קונה אותה קנין גמור, ולא גם דוחה דחיה גמורה וכמו שנתבאר בסעיפים הקודמים, לפיכך, מועיל המעשה שנעשה אחר כך, הן גט אחר גט, הן מאמר אחר מאמר, או גט ואו חליצה ואו ביאה אחר המאמר, או מאמר ואו ביאה ואו חליצה אחר גט, בין בנכס אחד ושתי יבמות, בין ביבמה אחת ושני יבמים, בין בשתי יבמות ושני יבמים וכמו שיתבאר בסעיפים הבאים.

ד ביצד מועיל גט אחר גט, יבם שנתן גט ליבמתו ועי"ז נאסר מדרבנן בקרובותיה, ונחזר ונתן גט לצרתה, נאסר בקרובות שתייתן ההגט שנתן לשניה, שם גט עליו, וממילא נפסל אף בקרובות שניה. או שני יבמין שנתנו שניהם גט ליבמה אחת, זה אחר זה, שניהם נאסרו בקרובותיה דגם על הגט של השני יש שם גט. או שני יבמים ושתי יבמות, כל אחד נתן גט לאחת, כל אחד נאסר בקרובות של אותה שנתן לה גט^כ.

כו אדר א'

ה בשבאים להוציאה, למאן דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים כמו שנתבאר להלן סעיף י"ט, ואם כן בשני יבמים ויבמה אחת ונתן אחד מהם גט ליבמה דנפסלה ליבום, וממילא החליצה

כח. ואע"פ שממה נפשך נאסרין בקרובות שתייהן, דהרי שתייהן צריכות חליצה משניהם, מ"מ נפ"מ אסמתה קודם שהספיק לחלוץ לה, מ"מ נאסר בקרובותיה מחמת הגט שנתן לה.

שיחלוץ לה אח"כ נחשב חליצה פסולה, ולכן צריכה חליצה מִבֵּל אֶחָד וְאֶחָד אבל בשני יבמות אע"פ ששניהן קיבלו גט, סגי בחליצת אחת מהן. ויש מ' שאומר, דהוא הדין בְּיָבָם אֶחָד וְשְׁתֵי יָבֻמוֹת, וְנָתַן גֵּט לְשְׁתֵיהֶן, שְׂצָרִיךְ לְחַלֵּץ לְשְׁתֵיהֶן כיון דהוי חליצה פסולה. וְלִמָּאן דְאָמַר חְלִיצָה פְּסוּלָה, אֵינָה צְרִיכָה לְחֹזֵר עַל כָּל הָאָחִים, אֲפֹלוּ בְּשָׁנֵי יָבָמִים וְיָבָמָה אַחַת, דִּי בְּחִלְצָה אַחַת. הגם: וְלִזְנֵה הַסָּפִים הָרִאשׁוֹנִים. וְהָא דְחִלְצָה פְּסוּלָה צְרִיכָה לְחֹזֵר, הֵינּוּ שֶׁהִיָּתָה זְקוּקָה לְגַמְרֵי לִיבּוּם וּנְפֻסָּלָה מִלְהַתִּיבָם, דְּבִכְהֵא גוּנָא שְׁנַקְלָשָׁה הַזִּיקָה גַם הַחֲלִיצָה אֵין בְּכוּחָה לְהַתִּירָה אֲא"כ חוורת על כל האחים. אֲבָל חְלִיצָה פְּסוּלָה מְעַקְרָא דְהֵינּוּ שְׂמַעִיקְרָא אֵינָה עוֹמֶדֶת לְהַתִּיבָם אֵלָא לְחַלּוּץ כְּמוֹ חֵיבֵי לְאוּיִן, אֵינָה צְרִיכָה לְחֹזֵר עַל כָּל הָאָחִים.

וּ וְכֵן יֵשׁ מְאֹמֵר אַחַר מְאֹמֵר, כְּגוֹן שְׂאֵם עֲשֵׂה מְאֹמֵר בְּזוֹ וְאַחַר כֶּךָ בְּזוֹ, אוֹ אָחִים אַחֵרִים עֲשׂוּ מְאֹמֵר בָּהּ אוֹ בְּחִבְרָתָהּ, כָּל אַחַת צְרִיכָה גַם לְמֵאמָר, וְחִלְצָה לְאַחַת מֵהֶם לְפִטְרָא אֶת שְׁתֵיהֶן בְּעֵשֶׂה מאמר בשתי יבמות, תלוי בשתי השיטות בסעיף הקודם, ולפי השיטה השניה, הכא נמי שניהם צריכות חליצה. אולם בעשה בה מאמר וגם אחיו עשה בה מאמר, לכו"ע צריכה חליצה משניהם. וְכֵן אִם עֲשֵׂה מְאֹמֵר בְּזוֹ, וְאַחַר כֶּךָ נָתַן גֵּט אוֹ חֲלִיץ, לָהּ אוֹ לְצִרְתָּהּ, אוֹ שָׂבָא עַל צִרְתָּהּ, אוֹ שְׂאֵחֵר הַמְאֹמֵר שָׁלוּ נָתַן לָהּ אֶחָיו גַּם, אוֹ חֲלִיץ לָהּ אוֹ לְצִרְתָּהּ, אוֹ שָׂבָא עֲלֶיהָ אוֹ עַל צִרְתָּהּ, מוֹעִיל מַה שְׂנַעְשָׂה אַחַר מְאֹמֵר לְאַסֵּד אֶת בְּעֻלַּת הַמְאֹמֵר עַל הַיָּבָם שְׂקִידְשָׁה מְלִיבָמָה, וְלְאַסֵּד (בְּקִרְוּבוֹתֶיהָ) [בְּקִרְוּבוֹת] בְּמַעֲשֵׂה שְׂנַעְשָׂה אַחַר הַמְאֹמֵר לֹזֶה שְׂעֵשָׂה מַעֲשָׂה זֶה, וְלְהַצְרִיךְ גַּם לְמֵאמָר וּבִיאָה שְׂנַעְשָׂה אַחֲרָיו.

כז אדר א'

וּ וְזוֹ תִּקְנָתָם: עֲשֵׂה בָּהּ מְאֹמֵר וְנָתַן לָהּ גֵּט הֵרִי גַם הֵרִי הַגֵּט הַתִּיר אֶת מַה שְׂפַעַל הַמְאֹמֵר וְצְרִיכָה חְלִיצָה לְיֻזְקָתָהּ. עֲשֵׂה מְאֹמֵר וְחֲלִיץ, צְרִיכָה גַם לְמֵאמְרוֹ. עֲשֵׂה מְאֹמֵר בְּזוֹ וְנָתַן גֵּט לְזוֹ, נָתַן גַּם לְבְּעֻלַּת הַמְאֹמֵר,

והוא או אחיו חולצים לאחת מהן ולמ"ד חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחים צריכה חליצה משניהם, ותפטר האחרת. ויש מי שאומר, ששתייהן צריכות חליצה ודבר זה תלוי במחלוקת לעיל סעיף ה', בשתי במות, אם כל אחת צריכה חליצה משניהם, או סגי בחליצת אחת מהן.

ח עשה מאמר בזה, ובעל הוא או אחיו לזו, בעלת המאמר צריכה גם, וכן השניה צריכה גם, וצריך לחליץ לאחת מהן ולדעת היש מי שאומר בסעיף הקודם, צריכות שתיהן חליצה, ולמ"ד חליצה פסולה צריך לחזור על כל האחים, צריכים שניהם לחלוץ.

בכ אדר א'

ט וכן אם נתן לה גם, ואחר כך בא עליה או עשה בה מאמר או בחברתה, או שחליץ לחברתה, או שאחר הגט שלו עשה בה אחיו מאמר או בא עליה, או חליץ לה או לחברתה, מועיל מה שנעשה אחר הגט לאסר בקרובותיה לזה שעשה מעשה זה ולהצריך גם למאמר שנעשה אחריו.

י וזה תקנתם, נתן לה גם ואחר כך בא עליה או עשה בה מאמר, צריכה גם בגלל הביאה או המאמר וחליצה לזיקתה.

בט אדר א'

יא נתן לה גם, ואחר כך בא הוא או אחיו על צרתה, או שעשו בה מאמר, זו שבא עליה או שעשה בה מאמר, צריכה גם בגלל הביאה או המאמר, וצריך חליצה לאחת מהן לפטר שתייהן ולדעת היש מי שאומר לעיל סעיף ה' צריכות שתיהן חליצה.

יב הפעילה כשהיא בתחילה קונה קנין גמור, וכן החליצה כשהיא בתחילה דוחה דחיה גמורה. לפיכך, אין המעשה שנעשה אחריהם, מועיל, לא לפסל מן הכהונה את זו השניה שנעשה בה גט או חליצה ולא לאסר בקרובותיה. כיצד, בא על יבמתו וקנאה קנין גמור

ונעשית כאשרתו, וְחֹדֵר הוּא אֹהִיו וְחֲלִיץ לָהּ אִי לְצַרְתָּהּ, אִין אוֹתָהּ חֲלִיצָה כְּלוּם כִּיּוֹן שֶׁהָרֵאשׁוֹנָה נִקְנִית קִנְיֵן גָּמוּר, פִּקַּע הַזִּיקָה לְגַמְרֵי גַם מִצַּרְתָּהּ. וְכֵן אִם אֹהִיו חֹדֵר וְנִתְּנָן גַּם לָהּ אִי לְצַרְתָּהּ, אִינֹו כְּלוּם. וְכֵן אִם אֹהִיו חֹדֵר וְעָשָׂה כֶּה מֵאָמֵר אִי כְּעַל, אִינֹו כְּלוּם וְאִין צָרִיכָה מִמֶּנּוּ גַם. אֲבָל אִם כֵּא הוּא אִי אֹהִיו עַל צַרְתָּהּ, אִי עָשָׂה כֶּה מֵאָמֵר, צָרִיכָה גַם אַע"פ שֶׁהִיא אִסוּרָה עֲלָיו בְּלֹא, מ"מ תּוֹפֵס בֶּה קִידוּשִׁין, וּמִמִּילָא נֹאסֵר בְּקִרְבּוּתֶיהָ.

ל אדר א'

יג וְכֵן אִם חֲלִיץ לִיבְמֵתוֹ וּפִקַּע זִיקָתָהּ, וְחֹדֵר הוּא אִי אֹהִיו וְחֲלִיצוֹ לְצַרְתָּהּ, אִין אוֹתָהּ חֲלִיצָה כְּלוּם לְאִסֵּר בְּקִרְבּוּבֹתֶיהָ וְלֹא לִפְסֹל לְכַוּוֹנָה. אִי שְׁנֵי יְבָמִים שֶׁחֲלָצוּ לִיבְמָה אַחַת, זֶה אַחַר זֶה, אִין חֲלִיצָה אַחֲרֹנָה כְּלוּם, וּמִתְּרֵי שְׁנֵיהֶם בְּקִרְבּוּבֹתֶיהָ. אֲבָל אִם אַחַר שֶׁחֲלָץ לִיבְמֵתוֹ, כְּעַל, אִי קָדָשׁ הוּא אִי אֹהִיו אוֹתָהּ אִי אַת צַרְתָּהּ, תִּפְסִי לְהוֹ קִדּוּשִׁין כֶּהֱם וְצָרִיכָה גַם, בֵּין קִדְשָׁה לְשֵׁם אִשׁוֹת כְּגוֹן שֶׁקִּדְשָׁה סָתָם וּבֹאֲפֹן זֶה תּוֹפֵסִין הַקִּידוּשִׁין מִדְּאוּרִייתָא כִּמּוֹ בְּכֹל חֵיבֵי לְאוּיִן, בֵּין שְׁקִידֵשָׁה לְשֵׁם יְבָמוֹת כְּגוֹן שֶׁאָמַר לָהּ תְּרֵי אֵת מִקְדָּשֶׁת לִי לְזִקָּת יְבָמִים בְּאוּפֹן זֶה מִקּוּדְשֶׁת רַק מִדְּרַבְּנֵן, וְצָרִיכָה גַם מִדְּרַבְּנֵן.

יד הָא דְאִין מַעֲשֵׂה מוֹעִיל אַחַר בִּיאָהּ, דְּוָקֵא כְּבִיאָהּ כְּשֶׁרָחַ שְׁהִיתָה בַּתְּחִילָה וְלֹא קָדָם לָהּ מַעֲשֵׂה אַחַר. אֲבָל בִּיאָהּ פְּסוּלָה מִשּׁוּם שְׁקָדָם לָהּ מַעֲשֵׂה אַחַר, כְּגוֹן שֶׁנִּתְּנָן גַּם לְזוֹ וּכְעַל אֵת זוֹ, אִי עָשָׂה מֵאָמֵר כְּזוֹ וּכְעַל אֵת זוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהוּא בִיאָה פְּסוּלָה שְׁאִינוּ קוֹנֵה קִנְיֵן גָּמוּר, לְכֹן מוֹעִיל מַעֲשֵׂה שְׁנֵעֲשׂוּ אַחֲרֶיהָ, שְׂאִם יְחֲלִיץ הוּא אִי אֹהִיו לְשְׁלִישִׁית, יֵאָסְרוּ בְּקִרְבּוּבֹתֶיהָ, וְגַם הִיא זוֹ שְׁבַע עֲלֶיהָ לֹא סָגִי לָהּ כְּגַם, דְּאִבְתֵּי גִשְׁאָר כֶּה וְקָה וְאִינָה נִיתַרְתָּ אֵלֵא כְּשִׁיחְלוּץ לָהּ אִי לְצַרְתָּהּ [וְלִישׁ מִי שְׁאוּמֵר לְעִיל סַעִיף ה', שְׁנִיחֵן צָרִיכוֹת חֲלִיצָה]. אֲבָל חֲלִיצָה, אִפְּלוּ הִיא פְּסוּלָה, מִשּׁוּם שֶׁקָדָם לָהּ מַעֲשֵׂה אַחַר, כְּגוֹן שֶׁנִּתְּנָן גַּם לְזוֹ אִי מֵאָמֵר כְּזוֹ, וְאַחַר כֵּן חֲלָץ לָהּ אִי לְצַרְתָּהּ, אִפְּלוּ חֵבֵי אִין מוֹעִיל

אחריתו, אם תור הוא או אחיו וחליץ לה או לצרתה; אבל אם בעל או קדוש, תפסו בה.

א אדר ב'

מו עשה מאמר ביבמתו ואחר כך נתן לה גט לזקתה, פסקה עליו ועל כל האחין מלהתייבם, וצריכה גט למאמרה וחליצה לזקתה. ואם נתן לה גט סתם, הוי כאלו פרש לזקתה. אבל נתן לה גט ופירש שהוא למאמרה ולא לזקתה הגט הפקיע רק את המאמר ולא את הזיקה, ולכן נשארה זקוקה כמו שהייתה, ואינה מתרת אלא לשאר אחים ומותרת אפי' להתייבם, אבל המגרש אסור בה אטו נתן לה גט לזיקתו. ויש אומרים שמתרת אף למגרש כיון שלא נתן גט לזיקתו, וס"ל דלא גזרינן אטו נתן גט לזיקתו.

מו ביאת קטן בן תשעה אינה קונה קנין גמור אלא כמאמר בגדול. לפיכך, בא על היבמה, פסקה על כל האחים מלהתייבם. ואם אחר שבא עליה תור אחיו הגדול ובא עליה או על צרתה, או עשה מאמר או נתן גט או חליץ לה או לצרתה, פסקה על הקטן מלהיות אשתו. וכן אם תור הקטן ובא על צרתה, או שאחיו בן תשעה בא עליה או על צרתה, פסקה עליו כדיון מאמר אחר מאמר שנתבאר לעיל סעיף ו'. וכן אם עשה הגדול מאמר ביבמה, ותור אחיו בן תשעה ובא עליה או על צרתה, פסקה עליו כדיון מאמר אחר מאמר. ומאמר של בן תשעה אינו חשוב כמאמר הגדול, ואינו מועיל אלא בתחלה קודם שמייבמה, אבל לא בסוף. כיצד, עשה קטן מאמר, מועיל לפסקה על האחים ורק הוא יכול אח"כ לבוא עליה. אבל אם עשה הגדול מאמר, ותור בן תשעה ועשה מאמר בה או בצרתה, אינו מועיל לפסקה על האח הגדול. אבל מאמרו של בן תשעה, אחר מאמר בן תשעה, אבא למימר שמועיל לפוסלה על הראשון, כיון שמאמר הראשון הוא רק מבין תשעה. ונתן וחליצה, אין לקטן כלל, לא בתחלה ולא בסוף דגט או חליצה של קטן אינו כלום.

ב אדר ב'

זו גדול שעשה מאמר ביבמה או נתן לה גט ויש לה צרה, כשנשא לחליץ לאחת מהן ולתתיהן, אין חליצת בעלת הגט או בעלת המאמר פוטרת הצרה כיון דכבר נעשה בה מעשה הפוסל, נחשב לחליצה פסולה. אבל חליצת הצרה כיון שלא נעשה בה כלום פוטרת לבעלת הגט לגמרי, ולבעלת המאמר פוטרתה מחליצה, וצריכה עוד גט למאמרה. ואם עשה מאמר בזה ונתן גט לזה, חליץ לאיזו שירצה ופוטרה השניה כיון ששניהם שוות שבכל אחת נעשה מעשה הפוסל, חליצת אחת פטרת את חברתה, כמו שנתבאר.

יח מי שנפלו לפניו שתי יבמות מבית אחד, האחת שניה ליבם שהיא ערוה דרבנן עליו, ואינה יכולה להתייבם רק לחלוץ ואחרת מתרת אף להתייבם, כשהוא מיבם מיבם לאחרת לזה שהוא מותר לייבמה, אבל כשהוא חליץ חליץ אף לשניה ומ"מ פוטרת צרתה בחליצתה, דלא נחשב חליצה פסולה כיון דלא הוקלש זיקתה אחרי נפילתה. ויש מי שאומר, שאם חליץ לאסורה, לא התרה צרתה דכלפי הכשרה נחשב חליצת השניה חליצה פסולה; אבל חליץ לצרה המותרת, התרה האסורה.

ג אדר ב'

יט יבמות רבות הבאות מבית אחד, כיון שנבעלה אחת מהן בעילה בשרה, או נחלצה חליצה מעלה, התרו הכל ונסתלקה זקת היבם מעליהן. ואם נבעלה אחת מהן בעילה פסולה, או נתן לה מאמר פסול, נאסרו כלם ליבום ועדיין לא הותרו לשוק דלא פקע עדיין זיקתו, וצריכה גט זו שנבעלה או שנתן לה מאמר, וצריכה כל אחת מהן חליצה לתתיהן לזה, שאין זקת היבום מסתלקת בבעילה פחותה. נחלצה אחת מהן חליצה פחותה היינו באופן שאינה ראויה ליבום, נקרא חליצה פחותה ופסולה, ולכן התרה להנשא לזה אותה שנחלצה, אבל צרתה אסורה עד שתחליץ גם היא, או עד שיתלצו כל האחים לראשונה שנחלצה החליצה הפחותה, שאין חליצה פחותה מסלקת זקת יבום מבית זה, עד שתחזור זו שחלצה על כל

האחים, או עד שתחליץ כל אחת מהן. והו דעת הרמב"ם (מ"ז קי"ט ז'), ונחלקו עליו כמו שהוא מפרש בדברי הטור ולדעת החולקים חליצה פסולה פוטרת את כולן וא"צ לחזור על כל האחים, וכן אין שתיהם צריכות חליצה ודי בחליצת אחת מהן, ומחלוקת זו הובאה לעיל סעיף ה'.

כ שני יבמים שזבמו שתי יבמות הפאות מכות אחד, ולא נודע מי יבם תחלה וממילא אסורה על שניהם מספק, ולכן שנייהם יוציאו בגמ', ויתרו לזרים ישראלים ואסורות לכהנים, ואסורות ליבמים דכל אחד היא אסורה עליו מספק שמא היא גרושת אחיו. לפיכך, ראובן שחיו לו שתי נשים, אחת בעכו ואחת בצור, ושמעון ולוי אחיו, האחד בעכו והאחד בצור, ושמעון שמת ראובן, לא ייבם אחד מהם עד שידע מה עשה אחיו שמא כבר קדם וייבם את האחת, וממילא השניה אסורה כבר להתייבם. קדם אחד מהם ויבם בלי לברר מה עשה אחיו, אין מוציאין מידו עד שידע שאחיו יבם תחלה^כ ואז צריך להוציאה, והיא אסורה עליו מחמת חייבי לאוין, דצרת יבמה אסורה על כל האחים בלאו.

סימן קעא

דין שתי יבמות חרשות או קמנות

ובו י' סעיפים

ד אדר ב'

א מי שתיה נשוי יתומה קמנה שהשיאה אחיה ואמה, שאין קדושיה רק מדרבנן כמו שנתבאר לעיל סימן קנ"ה סעיף א', והיה נשוי

ספ. כתב הגר"א דהאי 'תחילה' לאו דוקא, דברגע שיוודע שאחיו ייבם את השניה, צריך להוציא את אשתו שמא ייבם השני תחילה, ורק כשלא ידוע אם אחיו ייבם, אין חייב להוציא מכח ספק ספיקא, ספק שמא אחיו לא ייבם, ואפי' ייבם, שמא הוא ייבם קודם.

גם **חֲרֻשֶׁת** שקידושיה גם רק מדרבנן, ו**מֵת**, ו**נִפְּלוּ לְפָנָי אָחִיו לְיָבוּם**,
אִין בִּיאַת אַחַת מֵהֶן פּוֹטֵרֶת צָרְתָּהּ דקטנה נחשבת רק ספק קנויה,
 וחרשת אין נחשבת ספק קנויה, אלא 'קנויה ומשוירת', היינו שודאי קנויה אלא
 שאין קנינה לגמרי, וכיון שקנינים שונה לכן אין חליצת אחת פוטרת חברתה.
וְכִיצַד תִּקְנַתֶּם, מִלְּמַדְיֵן הַקְּטָנָה שֶׁתִּמְאַן בּוֹ ומפקעת קידושיה, ו**כּוֹנֵם**
אֶת הַחֲרֻשֶׁת. **וְאִם רָצָה לְגַרְשָׁה** אחר שכבר ייבמה, **בּוֹתֵב לָהּ גֵּט**
אַחַר שְׂיָבֵא עָלֶיהָ כיון שכל זיקתה היה מדרבנן, וע"י היבום נעשית אשתו
 עכ"פ מדרבנן, ו**מִתְּרַת לְזָר**.

ב **הָיָה שְׂתִימָהּ חֲרֻשׁוֹת אוֹ קְטַנּוֹת**, כיון ששוות בסוג קנינים **בִּיאַת יָבוּם**
אַחַת מֵהֶן פּוֹטֵרֶת צָרְתָּהּ אבל לא חליצתה, דאין בהם דעת לחלוץ,
 אבל יבום אין צריך דעת.

ה אדר ב'

ג **הָיְתָה אַחַת גְּדוּלָּה וְקִדּוּשִׁיהָ מְדַאֲרֵיתָא** ו**אַחַת קְטָנָה וְקִדּוּשִׁיהָ** רק
 מדרבנן, **בִּיאַת הַגְּדוּלָּה אוֹ חֲלִיצָתָהּ פּוֹטֵרֶת** את **הַקְּטָנָה**, ו**אִין**
בִּיאַת הַקְּטָנָה פּוֹטֵרֶת אֶת הַגְּדוּלָּה כיון שזיקתה רק מדרבנן, אין ביאתה
 יכול להפקיע זיקת הגדולה [וחליצה לא שייך בקטנה].

ד **אַחַת פְּקַחַת שְׂקִידוּשִׁיהָ מְדַאֲרֵיתָא** ו**אַחַת חֲרֻשֶׁת שְׂקִידוּשִׁיהָ** רק
 מדרבנן, **בִּיאַת הַפְּקַחַת אוֹ חֲלִיצָתָהּ פּוֹטֵרֶת אֶת הַחֲרֻשֶׁת**, ו**אִין**
בִּיאַת הַחֲרֻשֶׁת פּוֹטֵרֶת אֶת הַפְּקַחַת כמו שנתבאר בסעיף הקודם.

ו אדר ב'

ה **הָיָה שְׂתִימָהּ קְטַנּוֹת, וְכֵּן עַל אַחַת מֵהֶן, וְחֹזֵר הוּא אוֹ**
אָחִיו וְכֵּן עַל הַשְּׂנִיָּה, לֹא פָּסַל הָרְאשׁוֹנָה עָלָיו ממה נפשך אם

ע. אבל אם לא רצתה למאן, מייבם את החרשת, והקטנה תמתין עד שתגדיל
 ותחלוץ, ואם ייבם את הקטנה אין תקנה לחרשת שאין יכולה לחלוץ, ואין יכול
 לייבמה, כיון שכבר ייבם את הקטנה.

הראשונה נקנית ע"י הביאה, אין ביאת השניה פוסלתה, כמו בביאת גדולה דאם בא על הראשונה ואח"כ בא הוא או אחיו על השניה, דלא פסל את הראשונה, ואם אינה קנויה, הרי שתיהן כזרות ונכריות. ומקיים את הראשונה **אָבֵל אָסוּר לוֹ לְקַנּוֹת הַשְּׁנֵינָה** שמא חל קנינה של ראשונה, **אֵלֹא מִלְמַדְיִן אוֹתָהּ שְׁתַּמְאֵן** שמא שתיהן נחשבות כנכריות והועיל בה הביאה לחייבה מיאון, ויקנים הראשונה.

ו וְכֵן אִם הָיוּ שְׁתֵּיהֶן חַרְשׁוֹת, אֵין בִּיאת הַשְּׁנֵינָה פּוֹסֶלֶת הַרְאִשׁוֹנָה ממה נפשך כמו שנתבאר בסעיף הקודם, וְהַשְּׁנֵינָה אָסוּרָה לוֹ וְיִוצִיאָנָה בְּגִטּוֹ שמא נחשבות כנכריות וקנאה בביאה ומוציאה בגט כמו כל חרשת.

ז אדר ב'

ז קַטְנָה וְחַרְשֵׁת שֶׁנִּפְלוּ לַפְּנִי, שָׁפָא הֵיכֶם תִּתְחַלֵּה עַל הַקַּטְנָה, וְחֹדֵר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַחַרְשֵׁת, לֹא פָּסַל אֶת הַקַּטְנָה, וְהַחַרְשֵׁת צְרִיבָה גִּט, וְהַטַּעַם שֶׁבִיאת הַחַרְשֵׁת לֹא פִסְלָה אֶת הַקַּטְנָה, מִשּׁוּם שֶׁבִיאת הַקַּטְנָה מְעַלָּה מִבִּיאת הַחַרְשֵׁת, שֶׁהַקַּטְנָה רְאוּיָה לְאָחֵר זְמַן וּמִמִּילָא שׁייד סברת ה'ממה נפשך' הנ"ל. לְפִיכָּה, יְקִינִים הַקַּטְנָה שְׁנִבְעָלָה תִּתְחַלֵּה.

ח בָּא עַל הַחַרְשֵׁת, וְחֹדֵר וּבָא הוּא אוֹ אָחִיו עַל הַקַּטְנָה, פָּסַל אֶת הַחַרְשֵׁת כיון שחרשת קנויה ואינה קנויה, ממילא לא שייך סברת ה'ממה נפשך', כי יתכן שאת החרשת לא קנה ואת הקטנה כן קנה, וממילא אוסרת את החרשת, וְלִכֵּן מִלְמַדְיִן אֶת הַקַּטְנָה שְׁתַּמְאֵן בּוֹ ועי"ז מפקעת קידושיה, וְמִכֵּל מִקּוֹם יוֹצִיא הַחַרְשֵׁת בְּגִטּוֹ וְלֹא מֵהֵנִי מִיֵּאוֹן הַקַּטְנָה לְהַתִּיר לְהַשְׁאִיר אֶת הַחַרְשֵׁת אֲצִלוֹ, כִּיּוֹן שֶׁבִזְמַן בִּיאת הַקַּטְנָה נֹאסְרָה הַחַרְשֵׁת, וְלֹא מֵהֵנִי מִיֵּאוֹן הַקַּטְנָה, כִּיּוֹן שִׁיבּוּם הַחַרְשֵׁת אֵינוֹ יבּוּם גְּמוּר. זְהוּ דַעַת הַרְמְבַ"ם, אֲבָל אַחֲרִים חוֹלְקִים עָלָיו יֵשׁ חוֹלְקִים עַל מַה שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסֵעִיף ז' דְּבִיאת הַחַרְשֵׁת לֹא פִסְלָה אֶת הַקַּטְנָה, וְס"ל דְּפִסְלָה, וְכֵן עַל מַה שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסֵעִיף ז' דְּבִיאת הַקַּטְנָה מִיֵּאוֹן הַקַּטְנָה לְהַתִּיר הַחַרְשֵׁת, וְחוֹלְקִין וְס"ל דְּמֵהֵנִי מֵאוֹנָה לְהַתִּיר הַחַרְשֵׁת בְּמִפְרָשׁ בְּטוֹר וּבְגִמְוֵקֵי יוֹסֵף פָּרָק בֵּית שְׁמַאי.

ח אדר ב'

ט אחת פקחת ואחת חרשת, כָּא תִּיְבֹם עַל הַפְּקַחַת, וְחֹזֵר וּבָא
הוא או אָחִיו עַל הַחֲרֻשֶׁת, לֹא פָּסֵל הַפְּקַחַת דַּקֵּינָן קְלוּשׁ לֹא יִכּוֹל
להפקיע קנין גמור, וְהַחֲרֻשֶׁת צָרִיכָה גַם כִּיּוֹן שִׁיתֵּן שֶׁנֶּחֱשַׁבְתָּ כִּנְכָרִיָּה,
ממילא ביאתה קנאה מדרבנן. כָּא תִּיְבֹם בְּתַחֲלִילָה עַל הַחֲרֻשֶׁת, וְחֹזֵר וּבָא
הוא או אָחִיו עַל הַפְּקַחַת, פָּסֵל אֶת הַחֲרֻשֶׁת כִּיּוֹן שֶׁקֵּינָן הַפְּקַחַת הוּא
קנין יותר חזק מקנין החרשת, ולכן הַחֲרֻשֶׁת יֹוצֵאתָ בְּגַם דַּמְמָה נִפְשָׁךְ אִם
היא זקוקה לו, הוועיל קנינה ונעשית כאשתו ויוצאה בגט, ואם היא כנכריה, ודאי
מהני להוציאה בגט, וְהַפְּקַחַת בְּגַם וְחֲלִיצָה דֹאֵינן יִכּוֹל לְהַשְׁאִירָהּ, כִּיּוֹן שֶׁבֵּא
על החרשת תחילה, ומ"מ צריכה גט לביאתה, וחליצה לזיקתה.

י נפלו לפניו אחת גדולה ואחת קטנה, כָּא עַל הַגְּדוֹלָה, וְחֹזֵר וּבָא
הוא או אָחִיו עַל הַקְּטַנָּה, לֹא פָּסֵל הַגְּדוֹלָה כִּיּוֹן שֶׁקֵּינֶנָּה גְּמוּרָה,
וּמְלֻמְדֵינן הַקְּטַנָּה שֶׁתִּמְאֵן בּוֹ כִּי שֶׁלֹּא תִצְטָרֵךְ גַּט. כָּא עַל הַקְּטַנָּה,
וְחֹזֵר הוּא או אָחִיו וּבָא עַל הַגְּדוֹלָה, מְלֻמְדֵינן הַקְּטַנָּה שֶׁתִּמְאֵן בּוֹ,
וְיִקְיָם הַגְּדוֹלָה הַכֹּא כו"ע מוֹדוֹ דְּמִיֵּאוֹן הַקְּטַנָּה מִתִּיר לְהַשְׁאִיר אֶת הַגְּדוֹלָה
אצלו, כִּיּוֹן שֶׁבִּיאָתָה קוֹנֵה קֵינָן גְּמוּרָה.

סימן קעב

דין יבם סרים וחרש שומה וקטן ומזומזום,

וכן היבמה

ובו ט"ז סעיפים

ט אדר ב'

א סָרִים חֲמָה שְׁנוּלָד סָרִים וְאֵינן רֵאוּי לִילָד, וְלֹא הִיתָה לוֹ שַׁעַת הַכּוֹשֵׁר
שֶׁרֵאוּי לְהוֹלִיד [פִּירוּשׁ, שְׁנִסְתָּרָם בְּמַעֵי אִמּוֹ עַל יְדֵי שֶׁהִיָּה לָהּ קְדֻשָּׁתָה,

ערוך], וְאֵילֻנִית (פרוש אֵילֻנִית, שֵׁישׁ לָהּ טָבַע זָכָר, כְּלוּמַר שְׁאִינָה יולָדָת, וְאֵילֻנִית נִגְזַר מֵאִיל שֶׁהוּא זָכָר הַצֵּאֵן). אֵינָם בְּנֵי חֲלִיצָה וַיְבוּם דַּכְתִּיב 'אֲשֶׁר תִּלְד' פֵּרַט לְמִי שֶׁאֵין רֹאוּי לִילֵד, וְאֵינָם עוֹלִים לִיְבוּם כִּלְלִי, וְלִכֵּן הַיְבֻמָּה אֲסוּרָה עֲלֵיהֶם בְּאִסּוּר כְּרַת שֶׁל אִשְׁתּוֹ אַח, וּמִמִּילָא בִּיאָתוֹ לֹא נִחְשַׁבְתָּ כִּלְלִי לְבִיאָה לְהַצְרִיךְ גֵּט, וְכֵן בִּיאָתוֹ וְחִלְצָתוֹ לֹא פּוֹסְלָת עַל הָאֲחִים. לְפִיכָּה, אֵילֻנִית וְדֹאִית שְׁחֻלְצָה, לֹא נִפְסְלָה לְכַתְּנָה דֵּלָא חֲשִׁיב כִּלְלִי חֲלִיצָה. וְכֵן סָרִיס חֲמָה שְׁחֻלְצָה, אוֹ שְׁחֻלְצוּ לְאִשְׁתּוֹ בְּסָרִיס חֲמָה לֹא רַק כִּשְׁהוּא הַיְבֻם אֵין זּוֹקֵק אֶת יְבֻמָּתוֹ, אֲלֵא אִף סָרִיס חֲמָה שְׂמוּת, אֵין אִשְׁתּוֹ זְקוּקָה לְחִלְצָה, דַּכְתִּיב 'וְלֹא יִמַּחַה שְׂמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל', פֵּרַט לְסָרִיס שֶׁשְׂמוֹ מַחּוּי, וְלִכֵּן אִם חֲלָצוּ לְאִשְׁתּוֹ, אוֹ שֶׁהוּא חֲלָץ אֵינּוּ כְּלוּם. הַגָּה: הֵיךְ סָפַק סָרִיס, חוֹלְץ מִסָּפֵק. וְלֹא מִתְּזַקְּקִין לָהּ בְּדֹאִי סָרִיס לומר שֶׁאֵין צָרִיךְ כִּלְלִי חֲלִיצָה, אֲלֵא אִם רָאוּ בוֹ מִיד שְׁנוּלָד, אַחַד מִסִּימְנֵי סָרִיס, כְּגוֹן שֶׁהִטִּיל מַיִם וְלֹא עָשָׂה כִּפָּה וְאִדָּם רִגִיל עוֹשֶׂה כִּיפָה בּוֹמֵן הַטְּלַת מַיִם, אוֹ סִימָן אַחַר שֶׁאֵין מִי רִגְלוֹ מַחְמִיצִין; אֲבָל בְּלֹא הַכִּי יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁנִתְקַלְקַל אַחַר לְדָתוֹ, וְצָרִיךְ לְחַלְץ כִּיּוֹן שֶׁהִיָּתָה לוֹ שַׁעַת הַכוֹשֵׁר (רִיב"ט סִימָן טע"ד). הֵיךְ לְאֵילֻנִית וְדֹאִית, צָרָה, מִתְּרַת לְהַתְּיָבֵם דַּע"ג דֵּהֵאֵילֻנִית אֲסוּרָה לְהַתְּיָבֵם וַיֵּשׁ לָהּ דִּין עֵרוּה שֶׁל אִשְׁתּוֹ אַח, אֵין הַצְרָה נִחְשַׁבְתָּ צֵרֶת עֵרוּה לְהִיפְטֵר מִיְבוּם, דֵּהֵאֵילֻנִית מֵעוֹלָם לֹא נִפְלָה לִיְבוּם וְלִכֵּן אֵין פּוֹטֵרֶת צֵרֶתָה.

ב סִפַּק אֵילֻנִית הֵינּוּ שְׁסִימְנֵי אֵילֻנִית שֵׁישׁ בַּה אֵינָם וְדֹאִיִּם, חוֹלְצָת וְלֹא מִתְּיָבֶמָתָה.

י' אדר ב'

ג סָרִיס אָדָם פְּרוּשׁ, שֶׁנִּסְתַּרְס וְנִחְתַּף בְּיַד אָדָם, שְׁחִיָּה לוֹ שַׁעַת הַבֶּשֶׂר לִפְנֵי שְׁנִסְתַּרְס, חוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ אוֹ מִיְבֻמִּין דַּאִשְׁתּוֹ זְקוּקָה לִיְבוּם גְּמוּר, כִּיּוֹן שֶׁהִיָּתָה לוֹ שַׁעַת הַכוֹשֵׁר, דֵּלָא נִתְמַעַט מִהַפְּסוּק 'וְלֹא יִמַּחַה שְׂמוֹ', דְּמִי שֶׁשְׂמוֹ מַחּוּי אֵינוֹ זּוֹקֵק לִיְבוּם, אֲלֵא רַק מִי שֶׁלֹּא הִיָּה לוֹ שַׁעַת הַכוֹשֵׁר מֵעוֹלָם, וְהוּא וְאִם הַיְבֻם הוּא סָרִיס אָדָם חוֹלְץ אֵינוֹ מְיָבֵם, מִפְּנֵי שֶׁפְּסוּל לְבֹא בְּקַחֵל מַחְמַת אִסּוּר פְּצוּעַ דְּכֹא. וְאִם עָבַר וּכְבָּא עָלֶיהָ, כְּנֶנֶה דַּחִיבִי

לאוין שעברו ובעלו קנו, ומוציא בגט. ואם היתה יבמתו גירת או שאר אשה המתרת לפצוע דבא, מתר ליבמה (נ"י פ' הערל).

ד אלו הם סימני אילוניות: כל שאין לה דדים, ומתקשה בשעת תשמיש, ואין לה שפולי מעים בנשים, וקולה עבת, ואינה נפגרת בין איש לאשה. ויש אומרים דבאחד מאלה נקראת אילונית ואין צריך שיהיו בה כל הסימנים, כמו שמצינו לענין סריס בסעיף הבא (טור).

יא אדר ב'

ה אלו הם סימני סריס חמה: כל שאין לו זקן היינו ריבוי שער בוקן, ושעריו של שאר הגוף לקוי, ובשרו מחליק, ובשמתיל מים אינו עושה בפה, ושכבת זרעו דיהא, ואין מימי רגליו מחמיצין, ורוחץ בימות הנשמים ואין בשרו מעלה הקל, וקולו לקוי, ואינו נגר בין איש לאשה. הגה: היו לו שתי שערות בזקנו אע"פ ששתי שערות בזקנו אינם סימן גדלות, מ"מ הוי ריעותא ולכן אינו סריס אלא עד שיהיו לו כל הסימנים הללו (טור). אבל אם לא הביא שתי שערות בזקנו ואין לו שערות בזקנו כלל, ולא בשאר גופו, אפלו אין בו רק אחד מהסימנים הללו, הוי סריס (המ"מ פ"ה דלישות וכן משמע בטור). היו לו שתי שערות בשאר הגוף היינו בבית השחי או בבית הערוה, ששם שתי שערות הן סימני גדלות, אינו סריס, אף על פי שיש לו כל הסימנים הללו כיון שיש בו סימני גדלות ממש (טור).

ו בני כמה שנים יהיו לשיהיו גדונים באילוניות וסריס על פי סימנים הללו, נתבאר ב"הרמב"ם פ"ק שני מהלכות אישות, ובסימן קנ"ה. הגה: סעיף י"ג לענין אילוניות, והוא הדין לסריס דדוקא הביא סימני סריס והגיע לגיל כ' נחשב סריס, אע"פ שאח"כ הביא שתי שערות, ואם לא הביא סימני סריס ולא הביא שערות, נעשה סריס גדול בגיל ל"ו. ויש אומרים דאין לדון עכשו דין סריס ודאי, דחשיבן שמא היה לו שערות ונשרו, או שהיו לו גמות דנחשב גדול כשיש גומות דחזקה אין גומות בלי שערות, ואין אנו בקיאים בבדיקת גומות (עין צ"כ ע"ש סימן

שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קעב המבואר קט

מע"ד), כמו שנתבאר לעיל סימן קנ"ה סעיף ט"ז לענין מאון. אע"פ שיש בו שאר סימני סריס, מ"מ כיון שאם הביא ב' שערות קודם גיל כ' אינו סריס לכן דנינין לה בספק סריס, וחולץ, וכן ראוי להורות.

יב אדר ב'

ז מי שחתכו או נתקו או מעכו גידיו או ביציו, בידי אדם, נקרא סריס אדם; ובשיהיה בן י"ג שנה ויום אחד, נקרא גדול, שאין זה מביא סימנים לעולם ומ"מ אינו נחשב קטן מחמת שלא הביא שתי שערות, דתלין הטעם שלא הביא שערות מחמת שהוא סריס אדם.

ח אנדרווגינזם, אינו בר חליצה ויבום כיון שאין ראוי להוליד. ויש אומרים שדינו כגור לכל דבר וחולץ וחולצין לאשתו.

יג אדר ב'

ט טמטום, חולץ ולא מיבם, מפני שהוא ספק זכר ספק נקבה. ואם נקרע, ונמצא זכר, רצה חולץ, רצה מיבם. ויש מי שאומר, שאפי' נקרע ונמצא זכר הוא ספק דשמה הוא סריס חמה ואין ראוי להוליד, ולחמרא לכן חולץ ואינו מייבם.

י הוקן ביותר, ששתש בחזו וכשל ואין ראוי לביאה, דינו כסריס אדם לענין חליצה ויבום שחולץ ואינו מייבם, ודין זה הוא רק מדרבנן, דמדאורייתא נקרא ראוי להוליד, אלא שאם עבר ופא על יבמתו מתר לקומה.

יד אדר ב'

יא החרשת והשוטה וחקמנה, מתקמות דאין צריך דעת היבמה ביבום ונקנית בלי דעתה ולא חולצות דרק ברת דעת יכולה לחלוץ. ואם רצה היבם לנרש החרשת בגט אחר שיקעל אותה, תרי זה מגרש דאין צריך דעת לקנות הגט, דגם קטנה יכולה להתגרש, דהעיקר צריך שהגט יגיע לרשותה.

יב חרש שוטה וקטן, אינם בני חליצה דבעינן 'איש' לצורך חליצה, אכל מינפמין דיבום קונה אף בלי דעת. וְהַחֲרַשׁ, אִם נִפְלָה לוֹ מֵאֲחִיו פֶּקֶח, אֵינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא לְעוֹלָם דוֹקְתָה זִיקָה גְמוּרָה וּע"י בִּיאָתוֹ נַעֲשִׂית כַּאֲשֶׁתוֹ מִדְּאוּרֵייתָא, ואינו יכול לגרשה כיון שהוא חרש. אֲכָל אִם נִפְלָה לוֹ מֵאֲחִיו חֲרַשׁ דגם זיקתה הוא רק זיקה מדרבנן, יָכוֹל לְהוֹצִיא בְּגִט אַחֵר שִׁיבְעַל דכפי כמה שהיה לאחיו קנין בה, כך יש לו גם, וממילא יכול לגרשה. וְתִקְטָן, יוֹצִיא בְּגִט, אִם בָּא עָלֶיהָ שׁוֹב לְאַחֵר שֶׁהִנְדִּיל דאז קונה בה קנין גמור ומפקיע הזיקה לגמרי; וְאִם לָאוֹ אִם לא בא עליה שׁוֹב, כיון שביאתו בקטנות לא קונה קנין גמור וכמו שנתבאר לעיל סימן ק"ע סעיף ט"ו, לכן צְרִיכָה גִט לְמֵאֲמָרוֹ הֵינּוּ לְבִיאָתוֹ וְחֲלִיצָה לְזִיקָתוֹ.

טו אדר ב'

יג שְׁנֵי אַחִים, אֶחָד פֶּקֶח וְאֶחָד חֲרַשׁ, נְשׂוּאִים לְשֵׁנִי נְשִׁים פִּקְחוֹת, מֵת חֲרַשׁ בְּעַל הַפִּקְחָת, אֲחִיו הַפִּקֵּחַ רָצָה חוֹלֵץ רָצָה מִינְפֵם כיון שהוא פקה, בכחו גם לחלוץ, כיון שגם האשה היא פקחת וגם היא יכולה לחלוץ. מֵת פֶּקֶח בְּעַל הַפִּקְחָת וּנְפִלָה אֲשֶׁתוֹ לִפְנֵי אֲחִיו הַחֲרַשׁ, אֲחִיו הַחֲרַשׁ אֵינוּ יָכוֹל לְחַלֵּץ כיון שאינו בר דעת, וְכֹונֵם, וְאֵינוּ מוֹצִיא לְעוֹלָם וכמו שנתבאר לעיל סעיף י"ב.

יד שְׁנֵי אַחִים פִּקְחִים נְשׂוּאִים שְׁתֵּי נְשִׁים, אֶחָת פִּקְחָת וְאֶחָת חֲרָשָׁת, מֵת פֶּקֶח בְּעַל הַחֲרָשָׁת וּנְפִלָה הַחֲרָשָׁת לִפְנֵי אֲחִיו הַפִּקֵּחַ, אַע"פ שֶׁהַפִּקֵּחַ יָכוֹל לְחַלֵּץ, מ"מ אֵין הַחֲרָשָׁת בַּת חֲלִיצָה, אֶלָּא בִּזְנִים, וְאִם רָצָה אַחֵר כִּד לְהוֹצִיא בְּגִט, יוֹצִיא דִּפְקָח יָכוֹל לְגַרֵּשׁ חֲרָשָׁת אִפִּי בְּנִשְׂוֵאִין דְּאוּרֵייתָא. מֵת פֶּקֶח בְּעַל הַפִּקְחָת, אֲחִיו, רָצָה חוֹלֵץ דֵּהַפִּקְחָת שֶׁנְּפִלָה לִיבּוּם יָכוֹלָה לְחַלֵּץ, רָצָה מִינְפֵם.

טז אדר ב'

טז שְׁנֵי אַחִים, אֶחָד חֲרַשׁ וְאֶחָד פֶּקֶח, נְשׂוּאִים לְשֵׁנִי נְשִׁים, אֶחָת חֲרָשָׁת וְאֶחָת פִּקְחָת, פֶּקֶח לְפִקְחָת, וְחֲרַשׁ לְחֲרָשָׁת, מֵת חֲרַשׁ בְּעַל הַחֲרָשָׁת, אֲחִיו הַפִּקֵּחַ אֵין יָכוֹל לְחַלֵּץ, כיון שהחרשת אינה יכולה לחלוץ, ולכן בִּזְנִים, וְאִם רָצָה אַחֵר כִּד, יוֹצִיא בְּגִט כיון שהוא פקה.

שלחן ערוך הלכות חליצה I סימן קעג המבואר קיא

מֵת פָּקַח בְּעַל הַפְּקֻחַת וּנְפִלָה הַפְּקֻחַת לַפְּנֵי הַחֵרֶשׁ, וְאֵינוֹ יְכוּל לַחֲלוּץ כִּיוֵן שֶׁהוּא חֵרֶשׁ, וְלֹכֵן אֲחִיו הַחֵרֶשׁ בּוֹנִים, וְאֵינוֹ מוֹצִיא לְעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל סְעִיף י"ב. הַסּוּמָא, מִיָּבֵם, הַגֵּס: וְאֵינוֹ חוֹלֵץ לְכַתְּחִילָה, דְּכַתִּיב וִירָקָה 'בְּפִנּוּי', וְצָרִיךְ לְכַתְּחִילָה שִׁירָאָה אֶת מַעֲשֵׂה הִירִיקָה; וְאִם חָלֵץ, חָלִיצָתוֹ קְשָׁרָה (טור). וְנִרְאָה לִי, שְׂאֵם אֵין פְּאֵן אַח, אֶלָּא הוּא, חוֹלֵץ לְכַתְּחִילָה, מֵאַחַר שְׂאֵי אֶפְשָׁר בְּעֵינָן אַחֵר. וְעֵינָן לְעִיל סִימָן קס"ט (ב) סְעִיף י"ז וּבִפְרוּשׁ הַחֲלִיצָה סְעִיף ס"ד.

מִזֵּי אִשֶׁת קָטָן וְאִשֶׁת הַשּׁוֹמְטָה, פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיָּבֵוּם דֹּאֵין לָהֶם בַּהּ כֻּלָּל קִידוּשִׁין דְּלֹא תִקְנוּ רַבֵּנּוּ קִידוּשִׁין לְקָטָן אוֹ לְשׁוֹטָה, וּמִמִּילָא אֵינָה זְקוּקָה לַחֲלִיצָה וַיְבֹוֹם. אֶבְלֹ אִשֶׁת הַחֵרֶשׁ דִּתְקַנּוּ לוֹ רַבֵּנּוּ קִידוּשִׁין, וְהַתְּקַנָּה, וְהַעֲקָרָה אַע"פ שְׂאֵינִים יוֹלְדוֹת, מ"מ הָרִי הֵם בְּשֶׁאֵר כָּל הַנְּשִׁים, וְחוֹלֵצָת אוֹ מְתִיבָמָת.

סימן קעג

דין יבמה האסורה ליבם באיסור כרת, ודין צרתה,
וסוטה וצרתה, וקמנה שמאנה

ובו י"ז סעיפים

יז אדר ב'

א הַיָּבָמָה רַחַל אִשֶׁת רֵאוּבֵן שֶׁהָיָה עָרוּהָ לְיָבֵם שִׁמְעוֹן בְּאִסוּר פְּרָת כְּגוֹן שֶׁהָיָה בְּתוּ, חוּץ מִן הַנְּהַרָה שְׂאֵינָה דוֹמָה לְשֶׂאֵר עֲרִיּוֹת שִׁישׁ לָהּ הֵיתֵר ע"י טְבִילָה, אֵינָה זְקוּקָה לְיָבֵם, וּמְתַרְתֵּת לְזֹרֵךְ בְּלֹא חֲלִיצָה דִּילְפִינֵן מִקְרָא דֹאֵם הִיא עֲרוּהָ עַל הַיָּבֵם אֵין נּוֹפֶלֶת לַפְּנּוּי כֻּלָּל לַיָּבֵוּם, וּמִמִּילָא נִשְׂאֵר עֲלֶיהָ כֻּלְפֵי הַיָּבֵם אִיסוּר כֵּרֶת שֶׁל אִשֶׁת אַח, וְכֵן צְרוּתֶיהָ אִם הִיא לֹאֲחִיו עוֹד נָשִׁים [לֹאָה וּבִלְהָה] שְׂאֵינִין עֲרוּהָ עַל הַיָּבֵם, מ"מ גַּם הֵן פְּטוּרוֹת מִן

הַחֲלִיצָה וּמְהִיבוֹם דִּילְפִינן מקרא שהערוה פוטרת צרתה, וממילא גם היא נחשבת ערוה. וְאִם הָיָה לָּו לַמֵּת אֶח אַחֵר [לוי] שאינה ערוה כלפניו, וְאַחַת מְצֻרֹתֶיהָ [לאה או בלהה] של הערוה נְתִיבָמָה לְאוֹתוֹ אֶח [לוי] דכלפי אח זה אינה צרת ערוה, ויכול לייבם גם את הערוה עצמה, אלא שבפועל ייבם את צרתה, וְלֹא נָשִׁים אַחֲרוֹת שְׂרָה וּרְבֵקָה, וּמֵת לוי ונפלו כולן לפני שמעון, בְּלֵן פְּטוּרוֹת מִחֲלִיצָה וּמֵן הִיבּוֹם כיון שלאה היתה צרת ערוה כשראוּבן מת, ממילא כשנתייבמה ללוי, שאר צרותיה נחשבות צרת צרת ערוה, וילפינן מקרא שערוה פוטרת גם צרות צרותיה עד סוף העולם וכדלהלן. וְאִם הָיָה לָּו ללוי עוֹד אֶח אַחֵר יְהוּדָה, וְאַחַת מֵהַנְּשִׁים אֵלּוּ שְׂרָה או רבקה נְתִיבָמָה לָּו, וְלֹא נָשִׁים אַחֲרוֹת זֹלֶפָה, וּמֵת ונפלו לפני שמעון, בְּלֵן אִף זֹלֶפָה פְּטוּרוֹת מִהַחֲלִיצָה וּמְהִיבוֹם דהיא צרת צרת ערוה. וְכֵן עַד עוֹלָם.

ב אָכַל אִם אַחַת מִכָּל הָעֲרִיזוֹת כְּגוֹן בַּת רֵאוּבֵן נְשׂוּאָה לְדָוִד שְׂאִינֵי אָחִיו ויש לו אשה נוספת, וּמֵת אוֹתוֹ הוֹר, מִתָּר לראובן לְשֵׂא צָרְתָהּ דצרת ערוה נאסרת רק במקום יבום.

יח אדר ב'

ג יְבָמָה שְׂהִיָּא סַפֵּק עֲרוּהָ עַל בַּעֲלָהּ כדלהלן, דאם היא ודאי ערוה, לא חלו כלל קידושיה ואינה זקוקה כלל ליבום^א, או סַפֵּק עֲרוּהָ עַל הַיָּבָם ומספק אסור לו לייבמה, לכן הָרִי זֶה חוֹלְצָת וְלֹא מְתִיבָמָה. לְפִיכָךְ, מִי שִׁקְדָּשׁ אִשָּׁה בְּסַפֵּק קְדוּשִׁין, וְאַחַר כֵּן מֵת אָחִיו שְׂהִיָּה נִשְׂאָה נְשׂוּי לְאַחֻזָּתָה, וְנִפְלָה לָּו לְיִבּוֹם, כיון שְׂהִיָּא סַפֵּק אַחוֹת אִשְׁתּוֹ עַל צַד שְׂקִידוּשֵׁי הָרֵאוּבֵנִים חָלוּ, הָרִי זֶה חוֹלְצָת וְלֹא מְתִיבָמָה, וּמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ בְּגַט מִסַּפֵּק, וּשְׂתִיחָן אִסוּרוֹת עָלָיו; וּבְמֵתוֹ, מִפְּנֵי שְׂהִיָּא סַפֵּק

א. הקשו האחרונים דאם היא ספק ערוה על הבעל, מ"ט אסורה ליבם, הא ממ"נ מותרת כמבואר בסעיף ב', אם חלו קידושי ראשון, מותרת ליבם, ואם לא חלו קידושי, אין עליה שום איסור כלפי היבם, ועיין בבית שמואל שצריך להגיה 'וספק ערוה' במקום 'או ספק ערוה'.

ערוה; וארוסתו, מפני שהיא ספק קרובה חלוצתו דאחות חלוצתו אסור מדרבנן אטו אחות גרושתו.

ד היתה היבמה באסור ערוה על הפעל, ממילא לא תפסו לו בה כלל קידושין, ולכן אינה אשתו. וממילא אם היה לה צרה, חולצת או מתניבמת דאינה צרת ערוה. וזו שהיתה לפעל באסור ערוה, היא ליבם כמו אשה דעלמא, ומתגר בה דאינה אשת אחיו כלל, ומותרת לו [והיינו באופן שאינה ערוה על היבם רק על הבעל].

יט אדר ב'

ה היתה היבמה ספק ערוה על הפעל, או חולצת או מתניבמת דממה נפשך מותרת ליבם, אם אינה ערוה על הבעל, הרי נפלה לפניו ליבום, ואם היא ערוה, הרי לא חלו כלל קידושיה ומותרת לו כמו אשה דעלמא, כמו שנתבאר בסעיף הקודם.

ו יבמה שהיא ספק ערוה ליבם, והיה לאחיו בה ספק קדושין או ספק גרושין, ולו אשה אחרת, אותה הצרה חולצת ולא מתניבמת דהיא ספק צרת ערוה.

כ אדר ב'

ז היה אחיו ראובן נשוי אשה שהיא ערוה ליבם שהיה ראובן נשוי לבת שמעון אחיו, ולו עוד אשה אחרת שבעצם היא צרת ערוה, ואחר כך מתה הערוה בת שמעון בחי בעלה ראובן, או שגרשה, או שהייתה קמנה ומאנה בו, ואחר כך מת, מתרת צרתה להתיבם לשמעון, כי בשעת נפילה שאז הוא זמן חלות חובת יבום לא היתה כבר צרת ערוה. אכל אם לא מאנה בו בחייו, ומאנה בו אחר מותו, צרתה חולצת ולא מתניבמת אע"פ שע"י המיאון פקע קידושיה למפרע וממילא צרתה אינה צרת ערוה, מ"מ כיון שבזמן הנפילה היתה נראית כצרת ערוה אסור עליה להתיבם.

קיד שלחן ערוך הלכות חליצה I סימן קעג המבואר

ח ספק אם אותה שהיא ערוה ליתבם מתה פתוי הפעל וממילא צרתה מותרת או אחר מותו וממילא צרתה אסורה, כיון דמספק אסורה להתייבם, ממילא צרתה חולצת ולא מתניבמת.

כא אדר ב'

ט יבמה שהיא ערוה ליתבם והיא אילונית, אפלו הקיר בה בעלה ואין בזה משום קידושי טעות, מ"מ הרי היא כמי שאינה כמו שנתבאר לעיל סימן קע"ב סעיף א' דאילונית אינה נופלת כלל ליבום, וממילא כלפי צרתה לא נחשב שנפלה ביחד עם ערוה, ולכן צרתה חולצת או מתניבמת. ואם יבם הצרה מפני שהיה סבור שהערוה אילונית, ואחר כך נמצאת שאינה אילונית וממילא היא צרת ערוה ואסורה ביבום והווי ליה אשת אח שהיא בכרת, ולכן תצא מיבמה בלא גט דאין תופס בה קידושין, והולד ממזר.

י נשאת הצרה לזר, מפני שהיתה סבורה שאין הערוה אילונית וממילא היא צרת ערוה ופטורה מיבום, ואחר כך נמצאת אילונית וא"כ נתברר שהיא זקוקה ליבום ואסורה לשוק, אע"פ שקי"ל שיבמה לשוק אין הולד ממזר מה"ת [וי"א שהוא ממזר מדרבנן], מ"מ תצא מהפעל בגט, ובחליצה מהיתבם להתירה אבל אסורה ביבום כיון שנישאת לאחר באיסור. ואם מתחלה לא נשאת לזר, אלא נתקדשה לו בלבד, מתרת ליתבם ונתבאר כל זה לעיל סימן קנ"ט סעיף א' וב'.

כב אדר ב'

יא מי שזנתה אשתו תתקויו בעדים ובכרצון ונאסרה על בעלה כדון סוטה, ומת בלא זרע, ונפלה לפני אחיו, דינה כדון ערוה דכתיב בה לשון טומאה כמו בעריות, ולכן היא וצרתה פטורות מהחליצה ומתיבום כמו בערוה וצרת ערוה, אבל אם ספק זנתה אם לאו וא"כ הוי ספק אם אסורה על בעלה, וממילא ספק אם זקוקה ליבום, ולכן היא חולצת ולא מתניבמת, וצרתה, או חולצת או מתניבמת דהמיעוט שממעט סוטה מחיוב יבום לא קאי על ספק, ולכן אינה נחשבת ערוה

לפטור צרתה, אבל היא עצמה אסורה ביבום, דהיבם בא במקום אחיו, וכמו שאסורה לבעל מספק, אסורה גם לאחיו. הגה: ויש אומרים דאפלו זנתה ודאי, צריכה חליצה דס"ל דהסוגיא במסכת סוטה חולקת ואפי' זינתה ודאי חייבת חליצה (השגות הלא"ז), והוא הדין לצרתה צריכה חליצה, ויש להחמיר שלא להתיר את הסוטה או את צרתה בלי חליצה. וכן, מי שיש לו אשה שנשפתמה ומת בלי בנים, אף על גב דודאי זנתה, צרתה צריכה חליצה (מרדכי ריש יבמות וכ"כ מהרא"י סימן רי"ט). אשה שהלך בעלה למדינת הנם, ונשאת על פי עד אחד שהעיד שמת בעלה, ואחר כך ואח"כ נתברר שבעלה חי ונישאת באיסור כי בא הבעל, ומת אח"כ, אע"ג שחז"ל קנסוה שאסורה על בעלה, מ"מ צרתה מתרת להתיבם לכתחילה, ואינה כצרת סוטה כיון שהאיסור לבעלה הוא רק מדרבנן, אין אוסרת צרתה (הגהות אלפסי פרק האשה).

יב אשת אחיו שלא היה בעולמו [פירוש: שנולד האח הקטן אחר מיתת הגדול] אינו זוקק אותה ליבום, דדרשינן כי ישבו אחים יחדיו, דוקא כשהיה להם ישיבה אחת בעולם, ולכן הרי היא כלפי אח זה אשת אח שלא במקום מצוה והוי ערוה גמורה, ופותרת צרתה כדין צרת ערוה. ביצה, ראובן שמת, ונפלה אשתו לפני שמעון אחיו, ואחר כך נולד לוי אחיו, בין שנולד קדם שיבם שמעון את אשת ראובן וכבר נאסרה עליו קודם יבום שמעון, בין שנולד אחר שיבמה וכשנולד הרי היא לכאורה כלפיו רק אשת שמעון, ומת שמעון ונפלה לפני לוי ליבום, אסורה על לוי לעולם כיון שסוף סוף היא גם אשת ראובן, וכלפי חלק זה היא אסורה עליו מדין אשת אח. ואם היה לשמעון אשה אחרת, גם היא פטורה מחליצה ומתיבום, ופותרת צרתה וצרת צרתה עד סוף העולם, כדין צרת ערוה. ואם מת שמעון, אפלו קדם שעשה כה באשת ראובן מאמר וכעת אשת שמעון נפלה לפני לוי, אשת שמעון חולצת ולא מתבבמת, משום דבין דקומא לן יש זקה מדרבנן, א"כ מיד כשמת ראובן נחשבת אשתו כקשורה לשמעון מכח זיקה, ולכן אפלו לא עשה בה מאמר, הנה לה אשת שמעון מכח הזיקה כצרת אשת אחיו שלא היה בעולמו ולכן אינה יכולה להתיבם רק לחלוץ.

כג אדר ב'

יג קַמְנָה שְׁחִיטָה נְשׂוּאָה לְאָחִיו מֵאִמּוֹ של היבם, שאסורה לו מדאורייתא [או לְאָחִי אִמּוֹ] שֶׁהִיא שְׁנֵי לֹא שאשת אחי אמו אסורה לו רק מדרבנן, וּמֵת, וּנְשֵׂאָה אָחִיו מֵאָבִיו, וּמֵת, וּנְפִלָה לְפָנָיו לְיָבוֹם וְעוֹדְנָה קַמְנָה ואי אפשר לייבמה כיון דמדרבנן יש עליה שם ערוה של אשת אחיו מאמו, או איסור שניה של אשת אחי אמו, אִין אוֹמְרִים תְּמַאן, לְעַקֵּד נְשׂוּאֵין הָרֵאשׁוֹנִים, כְּדִי שְׁתַּיַּבֵּם דלא מהני המיאון, כיון שבשעת נפילה היתה ערוה עליו, אֵלָא צָרְתָה חוֹלְצָת כיון דכל נישואי הקטנה הם רק מדרבנן, אין בכחה לפטור צרתה לגמרי וְלֹא מְתִיבְמָת דסוף סוף היא צרת ערוה מדרבנן², והטעם שבאשת אחיו מאמו אין צרתה פטורה לגמרי אע"ג דהוי ערוה דאורייתא, כיון שְׂאָף הִיא הערוה עצמה חוֹלְצָת אִם תְּמַאן ולכן צרתה חולצת אף אם לא מיאנה³.

יד קַמְנָה שְׂאִינָה עָרוּה עָלָיו על היבם, וּמֵת בעלה, וּמֵאֲנָה הַקַּמְנָה כְּיָבָם ולא מיאנה בבעלה, וממילא לא עקרה נישואיה הראשונים ונראית כאשת אחיו, ולכן אִסוּרָה לוֹ על היבם וּמְתָרַת לְזֶרַע בְּלֹא חֲלִיצָה דע"י המיאון ביבם עקרה את הזיקה מיבם זה, ומותרת לשוק אִם אִין שָׁם אֲחִים אֲחֵרִים⁴. וְדוֹקָא הִיא אסורה על יבם שמיאנה בו, אֲבָל צָרְתָה מְתָרַת לוֹ ליבם, דלא פקע ממנה זיקתה ע"י מיאון הקטנה, וְאִפְלוּ הִיא הקטנה עצמה מְתָרַת לְשָׂאֵר אֲחִים שְׂלֹא מֵאֲנָה כְּהֵם.

עב. הקשה רעק"א שבסימקע"ד ס"א כתב שצרת ערוה דרבנן מתייבמת, וצ"ע. והגר"א מחמת קושיא זו מוחק בתחילת הסעיף 'או לאחי אמו', וכל הסעיף מירי רק בערוה דאורייתא, דהיינו אחיו מאמו.

עג. גם בלי שתמאן צריכה לחלוץ, כיון שהנישואין שלה לאחיו מאמו הוא רק דרבנן, אלא שאם תמאן וצחלוץ תפטור אף את צרתה, ואם לא ממאנת, שתיהן צריכות חליצה [הגר"א].

עד. בסימן קנ"ה סעיף י"א משמע שאפי' יש אחים אחרים אינה צריכה חליצה כשיטת הרמב"ם, וכאן פוסק המחבר כשיטת שאר הפוסקים שצריכה חליצה אם יש אחים אחרים, וצ"ע [בית שמואל].

שלחן ערוך הלכות חליצה I סימן קעג המבואר קיז

כד אדר ב'

זו היו לאחיו באשתו ספק גרושין ומת, ונפלה לפניו ליבום, חולצת ולא מתנקמת דאם חלו גירושי אחיו, היא אסורה על היבם מדאורייתא משום גרושת אחיו. אבל אם היה לאחיו ספק קדושין, הרי זו יכולה להתניבם ממה נפשך, דאם חלו קידושיו, הרי היא חייבת ביבום, ואם לא חלו, הרי היא כאשה זרה שמותרת לו.

זו המגרש אשתו גדולה שחלו קידושיה וגירושיה מדאורייתא, או קמנה שהשיאוה אחיה שקידושיה וגירושיה מדרבנן, והחזירה את הגדולה, או את הקטנה אחר שגדלה, ומת, ונפלה לפני יבם, מתרת לו דאע"פ שמקודם היתה גרושת אחיו, מ"מ ע"י הנישואין השניים קיבלה מחדש שם של אשת אחיו. אבל קמנה שהשיאה אביה, ונתגרשה בקמנותה על ידי אביה שגירושיה חלים מדאורייתא, והחזירה באופן שכעת קידושיה רק מדרבנן ומת בעודה קמנה, אסורה ליבם כיון שמדאורייתא היא גרושת אחיו, ואין עליה שם של אשת אחיו מכח הנישואין השניים רק מדרבנן, ולכן אין יכול לייבמה, ונחלקו הראשונים אם צריכה עכ"פ חליצה. וכן הדין במגרש הפקחת, ונתחרשה, והחזירה דקידושיה כעת רק מדרבנן, ומת, והיא חרשת דאסורה ליבם דיש עליה שם של גרושת אחיו מדאורייתא, ושם של אשת אחיו רק מדרבנן; ובין בזו ובין בזו, צרתה מתרת להתניבם דממה נפשך עד כמה שהיא אשת אחיו, שניהם חייבות להתייבם, ועד כמה שאנו מתייחסים שאינה אשת אחיו, אין הצרה נחשבת כצרתה.

כה אדר ב'

זו החזירה בשחיה קמנה או חרשת, ונדלה הקטנה ואו נתפקחה החרשת אצלו וכעת נעשית אשתו מדאורייתא, ומת, מתרת להתניבם דכעת יש עליה רק שם של אשת אחיו ולא גרושת אחיו. ואין צריך לומר אם החזירה אחר שנדלה או נתפקחה דהוי מיד נישואין גמורים.

סימן קעד

דין האסורה ליבם באיסור לאו ועשה

ובו ז' סעיפים

א יבמה שהיא אסורה ל'יבם, בלאו או בעשה או באיסור שניות עריות ד'ר'ב'נ'ן, כיון שאין בה איסור כרת, מדאורייתא היא ראויה ליבום דעשה דיבום דוחה לא תעשה שאסורה מחמתו ליבם, רק רבנן גזרו ביאה ראשונה אטו ביאה שניה שע"ז אין את ההיתר, ולכן גזרו שלא מתייבמת, ולכן היא חולצת ולא מתייבמת, וצרתה או חולצת או מתייבמת דכיון שהיא עצמה אסורה רק מדרבנן, אינה אוסרת כלל את צרתה; ואין חליצתה פוטרת צרתה כיון שהיא אינה ראויה ליבום מדרבנן, נחשב חליצתה חליצה פחותה ביחס לצרתה, אבל חליצת צרתה פוטרת אותה. ואם עבר וקא עליה, קנאה כיון שמדאורייתא היא ראויה ליבום, ופקע הזיקה לגמרי ולכן נפטר צרתה. ואם רצה להוציאה, מוציאה ב'נ'ט כיון שהיא אשתו גמורה.

כו אדר ב'

ב היתה אסורה לב'עלה באיסור לאו או עשה או איסור ד'ר'ב'נ'ן, ומתרת ל'יבם לגמרי, וכולה להתייבם; חוץ ממחזור גרושתו משנשאת, ומת, שהיא חולצת ולא מתייבמת דכיון דלמותר לה היינו בעלה נאסרה עליו מחמת נישואין של אחר, כל שכן לאסור לה דהיינו היבם, תיאסר מחמת איסור זה, מ"מ ילפינן מקרא דעכ"פ חולצת, וצרתה או חולצת או מתייבמת כיון דאיכא קרא לחייב היבמה בחליצה, לכן אינה אוסרת את צרתה כלל, ומתייבמת.

ג אחות חולצת, אסורה מ'ד'ר'ב'נ'ן דנראית כאחות גרושה. ל'פ'י'כ'ה, נפלה לפני יבם, חולצת ולא מתייבמת כיון דאחות גרושה הוי ערוה

שלחן ערוך | הלכות חליצה | סימן קעד **המבואר** קיט

גמורה ואין מתייבמת, לכן באחות חלוצתו אין מתייבמת אבל צריכה חליצה. וכן צרתה אסורה מדרבנן דמדרבנן נראית כצרת ערוה, וחולצת וְלא מתיבמת.

כז אדר ב'

ד מי שיש עליה זקת שני יבמים, היא או צרתה צ"ל היא וצרתה חולצת ששניהם חייבות לחלוץ וְלא מתיבמת. ביצה, שלשה אחים נשואים שלשה נכריות, ומת אחד מהם ועשה בה אחד מהנשארים מאמר ביבמתו, ומת קדם שפגמה ונפלה לפני השלישי, ובעצם יש עליה זיקה מהאח הראשון, וגם מהאח השני, ונחשב זיקת שני יבמין, ולכן חולצת וְלא מתיבמת ראה הטעם בהערה פ"ה.

ה אם האח השני נתן לה גט, ופרש שהיא רק למאמרו ולא לזיקתו, תרי כמל המאמר שעשה וכאילו לא עשה בה מאמר, ואין עליה אלא זקת יבם אחד, ומתיבמת וכן צרתה מתיבמת. אבל אם נתן לה הגט סתם אמרין שהגט לזיקתו, ועי"ז נפסלה מיבום, ולכן אסורה להתיבם.

כח אדר ב'

ו קמן שבא על יבמתו, ומת, חולצת וְלא מתיבמת; שאין ביאתו קונה קנין גמור כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ע סעיף ט"ז, וא"כ ביאתו כמאמר בגדול, ויש עליה זקת שני יבמים ולכן היא וצרתה חולצות ולא מתייבמות, כמו בסעיף ד'.

עה. בעצם כיון שעדיין לא ייבמה, אינה אשתו של השני רק של הראשון, ומילא מה"ת שתיהן מתייבמות, הראשונה מחמת זיקת הראשון וצרתה מחמת זיקת השני, רק רבנן גזרו שמה יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות, ולכן אסור לייבם את שתיהן, אמנם היה אפשר לייבם אחת ולחלוץ לשניה, רק גזרו שמה יחלוץ ואח"כ ייבם, ויאמרו ששתי יבמות הבאות מבית אחת מותר לייבם אחר שחלץ לאחת, לכן אסור לייבם את שתיהן, וכיון דהוי גזירה מדרבנן, אסרו רק כשעשה מאמר ובזה נראות כשתי יבמות הבאות מבית אחד, אבל לא עשה בה מאמר, לא נחשב שיש עליה זיקת שני יבמין ושניהם מתייבמות.

ז מי שחציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן, ונשתחררה, וקדשה שמעון אחיו, ומתו שניהם, ונפלה לפני לוי אחיהם, מתיבמת לו, שאינה אשת שני מתים; שממה נפשך אם קדושי ראובן קדושין אין קדושי שמעון כלום דלא תפסו בה קידושיו כיון דהיא אשת אחיו; ואם קדושי שמעון קדושין, אין קדושי ראובן כלום דנחלקו אמוראים במקדש חצי שפחה וחצי בת חורין, אם דומה למקדש חצי אשה שאינה מקודשת, או לא דמי דהתם שייר בקנינה, משא"כ הכא לא שייר בקנינה^ז, וא"כ ממה נפשך לא חלו קידושי שניהם, אלא או של ראובן או של שמעון.

סימן קעה

דין יבמה שהיתה אסורה והותרה

ובו י"ד סעיפים

כט אדר ב'

א יבמה שאינה ראויה להתניבם בשעת נפילה משום אסור ערוה, אסורה עולמית, אפלו אם אח"כ יפקע האסור, כגון שני אחים ראובן ושמעון שגשגאים שתי אחיות, ומת אחד מהם ראובן, ונפלה אשתו לפני השני שמעון שגשגוי אחותה שאסורה כעת ליבום משום ערוה דאחות אשה, אפלו אם תמות אשתו אחר כך, שפקע אסור אחות אשה דאחות אשה אסורה רק בחיי אשתו, אפלו הכי אסורה כיון שבשעת נפילה היתה אסורה. ואפלו נפלה לפני שמעון פעם אחרת אחרי מות אשתו, כגון שהיה להם אח שלישי לוי שלא

עו. ולכן נפסק לעיל בסימן מ"ד סעיף י"ב שצריכה גט משניהם.

שלחן ערוך | הלכות חליצה | סימן קעה | המבואר קכא

היתה ערוה עליו, וכן נסתה כשמת ראובן יבמה לוי, ובנתיים בחיי לוי מתה אשתו של זה שמעון שהיה נשוי אחותה, ומת השלישי לוי שבנסתה, וחזר ונפלה לפניו לפני שמעון, אסורה לו. לא שנא מתה אשתו כדם שבנסתה השלישי, לא שנא מתה אחר שבנסתה, אף על פי שלא היתה אסורה עליו בשעת נפילה אחרונה דבשעה שמת לוי כבר היתה מותרת לו, אפלו הכי אסורה לו היא וצרתה, כגון שהיה אשה אחרת לאח השלישי ללוי, בין שהיתה אשת ראובן שכעת היא אשת לוי אסורה לו בשעת נפילה ראשונה אסורה לו גם בנפילה זו, וממילא מותרת צרתה. אבל אם היתה מתרת לו בשעת נפילה, אפלו אם תאסר אחר כך, אם פקע האסור, חוזרת להתרה כיון שלא היתה אסורה בשעת נפילה. ביצד, שלשה אחים ראובן, שמעון, לוי, שנים מהם ראובן ושמעון נשואים שתי אחיות, ומת אחד מהם ראובן, ונזקקה אשתו לשלישי ללוי שאינו נשוי אחותה, ולא הספיק לוי לנסתה עד שמת האח השני שמעון שהיה נשוי האחרת אחותה של אשת ראובן, וחרו שתיהן אסורות עליו דכל אחת היא אחות זקוקתו, והוי כאחות אשה, ואח"כ מתה האחרונה, ועי"ז חזרה הראשונה להתרה, בין שהראשונה היתה מתרת ללוי בשעת נפילה, אף על פי שנאסרה בנתיים. אבל אם מתה הראשונה אשת ראובן, לא התרה האחרונה אשת שמעון, אע"פ שכעת אחותה לא קיימת, בין שהיתה אסורה בשעת נפילה. וכן אם היו שם עוד אחים ומתו שני האחים שהיו נשואים לשני האחיות, ועדיין אף אחת לא התייבמה, וקדם אחד מהם וחלץ לאחרונה ועי"ז חזרה הראשונה להיותה, או שהיתה הראשונה אסורה לאחד מהאחים, ויבם את האחרונה, שהרי מתרת לו דאינה נחשבת אחות זקוקתו כיון שהערוה בכלל לא זקוקה לו, כיון שהשניה התייבמה ופקע זיקתה כלפי שאר האחים התרה הראשונה לשאר אחים, שהרי האחרונה

עו. ודוקא בדיעבד, אבל לכתחילה לא אמרינן לחלוץ לאחרונה, שמא יבואו לחלוץ לראשונה ולייבם לאחרונה, וזה ודאי אסור, דהאחרונה נאסרה בשעת נפילה.

קבב שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קעה המבואר

שְׁאִסְרָה אוֹתָהּ מִדִּין אַחוֹת זְקוּקָה, חֲלָצָה אוּ נְתִיבָמָה לְמִתְרָ לָהּ וּפְקַע זִיקְתָּהּ. אֲכָל אִם הָאֲחֵרוֹנָה אִסְרָה לְאַחַד מֵהֶם מִשּׁוּם עֲרֻוֹה, הֲרִי הוּא מִתְרָ לִיבָם הֲרֵאשׁוֹנָה כִּי הָאֲחֵרוֹנָה בְּכָל לֹא נִפְלָה לִפְנֵי, וּמִמִּילָא הֲרֵאשׁוֹנָה לֹא נִאֲסְרָה ע"י נִפִּילַת הָאֲחֵרוֹנָה, וְשֵׁאֵר הָאֲחִים אִסְרִים בְּשִׁתִּיקוֹ, וְחֻלְצוֹת וְלֹא מְתִיבָמוֹת דְּכָל אַחַת הִיא אַחוֹת זְקוּקָה שֶׁמִּדְּרַבְּנָן נִרְאִית כַּאֲחוֹת אִשְׁתּוֹ, וְלִכֵּן חוֹלְצַת וְלֹא מְתִיבָמַת.

ב שְׁנַיִם מִהָאֲחִים נְשׂוּאִים לְשֵׁתִי אֲחִיוֹת, וּמִתּוֹ שְׁנֵיהֶם, וְלֹא נִדְּעָ אִיזָה מֵהֶם מֵת רֵאשׁוֹן, הוּאִיל וְאִי אֶפְשָׁר לִיבָם שְׁתִּיקוֹ דְּכָל אַחַת הִיא אַחוֹת זְקוּקָה, וְהֲרִי זְקָה נִפְלָה עַל שְׁתִּיקוֹ, חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבָמוֹת וְאִפִּי אִם אַחַת מֵהֶן תִּמּוֹת, אִסְרָה הַשְּׁנִיָּה, שִׁמָּא הִיא הֲרֵאשׁוֹנָה וְכִבְרָ נִאֲסְרָה בְּשַׁעַת נִפִּילָהּ. וְאֶפְלוּ הִיתָה אַחַת מֵהֶם אִסְרָה עַל תִּיבָם מִשּׁוּם שְׁנֵיָה אוּ מִתְּכִיבֵי עֲשָׂה אוּ מִתְּכִיבֵי לְאוּיִן, הֲרִי אֵלּוּ חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבָמוֹת כִּיּוֹן דְּמִדְּאוּרִיתָא מְתִיבָמוֹת, נִחְשַׁבְתָּ הַשְּׁנִיָּה אַחוֹת זְקוּקָה. אֲכָל אִם הִיתָה אַחַת מֵהֶם עֲרֻוֹה עָלָיו, הֲרִי אַחוֹתָהּ מְתִרְתָּ לוֹ, רְצָה חוֹלְצֵי רְצָה מִיבָם, שְׁחֲרִי לֹא נִפְלָה זְקָתוֹ עַל שְׁתִּיקוֹ, שְׂאִין זְקָה עַל הָעֲרֻוֹה וּמִמִּילָא אִין הַשְּׁנִיָּה נִחְשַׁבְתָּ אַחוֹת זְקוּקָה.

א ניסן

ג אֲרַבְעֵ אֲחִים רְאוּבֵן, שִׁמְעוֹן, לֹוִי, יְהוּדָה, שְׁנַיִם מֵהֶם רְאוּבֵן וּשְׁמַעוֹן נְשׂוּאִים לְשֵׁתִי אֲחִיוֹת, וּמִתּוֹ הָאֲחִים הַנְּשׂוּאִים אֶת הָאֲחִיוֹת בִּיחַד, אוּ בְּזוֹת אַחֵר זֶה, קָדָם שֶׁהִסְפִּיקוּ לֹוִי אוּ יְהוּדָה לִיבָם לְרֵאשׁוֹנָה, שְׁתִּיקוֹ חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבָמוֹת, שְׂאִי אֶפְשָׁר לְשׁוּם אַחַת מֵהֶן לְהִתְיַבֵּם, מִשּׁוּם אִסְרוֹת זְקוּקָה. וְאִם קָדְמוּ וּכְנָסוּ כָּל אַחַד לֹוִי וְיְהוּדָה אַחַת מִהָאֲחִיוֹת, מוֹצִיאִים אוֹתָן מֵהֶם דַּע"פ שְׂאֲחֵרֵי שְׁכַנְסוּ אֶת שְׁנֵיהֶן פְּקַע מֵהֶן זִיקְתָּן כָּל אַחַת כְּלִפִּי הַשְּׁנִי, מ"מ חוֹשֵׁשִׁין עַל כָּל אַחַד שִׁמָּא הוּא כִּנְסָ אֶת הַשְּׁנִיָּה שֶׁנִּאֲסְרָה בְּשַׁעַת נִפִּילָהּ, וְלֹא מֵהֵי אַח"כ שְׁהוֹתְרָה ע"י הַפְּקַעַת זִיקַת הַשְּׁנִיָּה, וְיֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר שְׂאִין מוֹצִיאִין דְּכָל אַחַד יִכּוֹל לִזְמֹר שֶׁהוּא כִּנְסָ אֶת הֲרֵאשׁוֹנָה שֶׁהִיתָה מוֹתְרָת בְּשַׁעַת נִפִּילָתָהּ, וְנִאֲסְרָה ע"י נִפִּילַת

השניה, וחזרה להיתירה ע"י כניסת השניה^ג.

ד היתה אחת מהם אסורה לאחד מהיבמין משום אסור ערוה, מתר בשניה, שחרי אין הערוה זקוקה לו, ונמצא שאין זקוקה לו אלא אחת; והשני, אסור בשתייהם דכל אחת היא אחות זקוקתו.

ב ניסן

ה היתה אחת מהן אסורה לזה משום ערוה, והשניה אסורה לשני משום ערוה, הראשונה שאסורה לזה לראובן מתרת לזה לשמעון, והאסורה לשמעון מותרת לראובן, שכל אחד אין זקוקה לו אלא אחת. אבל אם אין אסורות עליהם אלא באסור לאו או עשה, לא נדחית הזיקה מהם כיון דמדאורייתא יש עליהן זיקה, וחולצות ולא מתניבמות.

ו שלשה אחים ראובן, שמעון, לוי, שנים מהם ראובן ושמעון נשואין שתי אחיות, ומת אחד מבצלי האחיות ראובן, ואחר כך מת בעל אחות השניה שמעון, ונפלה גם האחות השניה לפני האח השלישי, שתיהן אסורות עליו, שהן צרות זו לזו בזקנה והוי כנפלו לפני שתי אחיות, וחולצות ולא מתניבמות. ואם עשה מאמר בראשונה כשמת ראובן, ואחר כך נפלה אחותה לפניו, יוציא בעלת המאמר בגט למאמרו וחליצה לזיקתו, והאחרונה בחליצה דנאסרה ליבום בנפילתה דהוי אחות זקוקה.

ג ניסן

ז שלשה אחים, שנים מהם ראובן ושמעון נשואים שתי אחיות רחל ולאה, ואחד נשוי נכרית שרה, מת לוי הנשוי נכרית, וכנס אחד מבצלי אחיות ראובן את אשתו שרה, ומת ונפלו שתי נשותיו רחל ושרה לפני שמעון, הראשונה רחל יוצאת משום אחות אשה אחות אשתו

עה. כתב הבית שמואל דמה שכתב השו"ע דאין מוציאין, הוא ט"ס, דחוששין על כל אחת שהיא השניה שנאסרה בשעת נפילה, ולכן מוציאין אותה מידו.

קבד שלחן ערוך | הלכות חליצה | סימן קעה המבואר

לאה, וְהִשְׁנִיָּה שְׂרָה מְשֻׁם צָרְתָּה צֶרֶת עֵרוּה. וְאִם לֹא בְּנִסָּה שְׂרָאוּבֵן לֹא הִסְפִּיק לִכְנוּס אֶת שְׂרָה, בֵּין שְׁעֵשָׂה מֵאִמֶּר בְּנִכְרִית, בֵּין שְׁלֹא עָשָׂה בָּהּ מֵאִמֶּר, הֲרִי זֹה הַנְּכָרִית חוֹלְצָת וְלֹא מְתַנְּבֶמֶת דֵּהִיא צֶרֶת עֵרוּה בּוֹיָקָה, דְּכִשְׁמַת לֹוי וּנְפִלָה לִפְנֵי בְעָלֵי הָאֲחִיוֹת, הֲרִי הִיא צֶרֶת רַחֵל וְלֹאָה בּוֹיָקָה, וְכִשְׁמַת רָאוּבֵן אֵין שְׁמַעוֹן רִשְׁאֵי לִיבְמָה, דְּחַל עֲלֶיהָ שֵׁם צֶרֶת עֵרוּה בּוֹיָקָה.

ח שְׁלֹשָׁה אֲחִים רָאוּבֵן, שְׁמַעוֹן, לֹוי, שְׁנַיִם מֵהֶם רָאוּבֵן וְשְׁמַעוֹן נְשׂוּאִים שְׁתֵּי אֲחִיוֹת רַחֵל וְלֹאָה, וְאֶחָד לֹוי נְשׂוּי נְכָרִית שְׂרָה, גֵּרֵשׁ אֶחָד מִבְּעָלֵי אֲחִיוֹת רָאוּבֵן אֲשֶׁתּוֹ רַחֵל, וּמַת לֹוי נְשׂוּי נְכָרִית, וּבְנִסָּה הַמְּגִרֵשׁ רָאוּבֵן, וּמַת, מְתַרְת לְאִחַ הַנְּשָׂאֵר שְׁמַעוֹן, דְּלֹא הִיתָה מְעוּלָם צֶרֶת עֵרוּה. אֲבָל אִם מֵת נְשׂוּי נְכָרִית קִדְּם שְׁגִרֵשׁ אֶחָד מִבְּעָלֵי אֲחִיוֹת רָאוּבֵן אֶת אֲשֶׁתּוֹ, [אֶפִּילוֹ] אִם לֹא כָּנַס רָאוּבֵן אֶת הַנְּכָרִית וּמַת, אִסּוּרָה לְאִחַ הַנְּשָׂאֵר, מִפְּנֵי שְׁתֵּי צֶרֶת עֵרוּה בְּזָקָה, אֶפְלוּ אִם גֵּרֵשׁ רָאוּבֵן אֶת הָעֵרוּה קִדְּם שְׁמַת. וְהוּא הַדִּין אִם הִיָּה רָאוּבֵן נְשׂוּי נְכָרִית שְׂרָה אֲחִיוֹת אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן, וְיֵשׁ לוֹ לְרָאוּבֵן בָּנִים וּמַת לֹוי וּנְפִלָה לִפְנֵי שְׂרָה אֲשֶׁת לֹוי, וְאִח"כ מֵת רָאוּבֵן וּנְפִלָה לִפְנֵי שְׁמַעוֹן, אִסּוּרָה לוֹ שְׂרָה לְשְׁמַעוֹן מְשֻׁם זְקָת אֲשֶׁת אֲחִיו שְׁיֵשׁ לוֹ בָּנִים כִּיוֹן שְׁהִיתָה זְקוּקָה גַם לְרָאוּבֵן וּמִכַּח הַזִּיקָה נִחְשַׁבְת כְּנוּסָה לְרָאוּבֵן, וְכִשְׁמַת רָאוּבֵן, נִחְשַׁבְת כּוֹיָקָת אַח שֵׁישׁ לוֹ בָּנִים (הַגְּסוּת חֲלָפְסֵי פ' ד' חֲמִין). אֲבָל אִם כָּנַס בְּעַל הָאֲחִיוֹת אֶת הַנְּכָרִית, וְגִרֵשׁ הָעֵרוּה, וּמַת, לֹא שְׁנָא גֵּרֵשׁ קִדְּם שְׁכַנְס הָעֵרוּה, לֹא שְׁנָא אֶחָד בָּהּ, מְתַרְת הַנְּכָרִית לְאִחַ הַנְּשָׂאֵר כִּיוֹן שְׁבִשְׁעַת נְפִילָת הַנְּכָרִית לִפְנֵי שְׁמַעוֹן כִּבֵּר לֹא הִיתָה צֶרֶת עֵרוּה.

ד נִסָּן

ט שְׁנֵי אֲחִים פְּקָחִים נְשׂוּאִין שְׁתֵּי אֲחִיוֹת קַמְנּוֹת אוֹ חֲרָשׁוֹת שְׁקִידוּשִׁיהֶן רַק מִדְּרַבְנָן, וּמַת אֶחָד מֵהֶם, תִּצְאָה הַיְבָמָה בְּלֵי יְבוּם וְחֲלִיצָה מְשֻׁם אֲחִיוֹת אֲשֶׁה מִדְּרַבְנָן, שְׁחֲרֵי נְשׂוּאֵי שְׁתֵּיחֵן שְׁוֹת דַּעַד כִּמָּה שֶׁהִיא זְקוּקָה לִיְבוּם מִכַּח קִידוּשִׁיהָ, הֲרִי גַם אֲחִיוֹתָה כִּבֵּר מְקוּדָשֶׁת לוֹ, וּמִמִּילָא נִדְחִית מִכַּח אֲחִיוֹתָה.

שלחן ערוך | הלכות חליצה | סימן קעה **המבואר** קכה

י היתה אחת פקחת שקידושיה מדאורייתא ואחת חרשת שקידושיה מדרבנן; **מת בעל החרשת** ונפלה לפני נשוי הפקחת, **תצא** החרשת **משום אחות אשה**; **מת בעל הפקחת** ונפלה לפני בעל החרשת, **בעל החרשת מוציא את אשתו בגט** כיון שהפקחת זוקקה לו מדאורייתא, דהרי מה"ת אין אחותה החרשת מקודשת לו, ולכן ע"י זיקת הפקחת נאסרת עליו אשתו החרשת, **ונאת אשת אחיו בחליצה** דאין יכול לייבם את הפקחת, כיון דסוף סוף נשוי לחרשת מדרבנן, וממילא הפקחת היא אחות אשה מדרבנן.

ה ניסן

יא שני אחים פקחים נשואים שתי אחיות היתה אחת גדולה שקידושיה מדאורייתא ואחת קטנה שקידושיה מדרבנן; **מת בעל הקטנה** ונפלה לפני בעל אחותה הגדולה, **תצא** הקטנה **משום אחות אשה** דאינה נופלת כלל ליבום; **מת בעל הגדולה** ונפלה לפני בעל אחותה הקטנה שקידושיה רק מדרבנן, וממילא חל עליה מה"ת חובת יבום, ואוסרת את הקטנה להישאר אצל בעלה, **מלמדו את הקטנה שתמאן בכעלה** וע"י זה פוקע קידושיה למפרע, וע"ז יהיה מותר לייבם הגדולה.

יב שני אחים, אחד פקח ואחד חרש, נשואים לשתי אחיות פקחות וממילא קידושי הפיקח הם מדאורייתא וקידושי החרש הם רק מדרבנן, או אחת פקחת ואחת חרשת, והפקחת נשואה לפקח ולכן קידושיה מדאורייתא, **מת חרש בעל החרשת**, או **חרש בעל הפקחת** ונפלה לפני החרש בעל אחותה הפקחת, **תצא משום אחות אשה** דאינה נופלת כלל ליבום, ואין אוסרת את אחותה על בעלה. **מת פקח בעל הפקחת** ונפלה לפני החרש בעל אחותה, **חרש בעל החרשת**, או החרש **בעל הפקחת**, **מוציא את אשתו בגט** דהפקחת נופלת ליבום מדאורייתא, ואוסרת את אחותה שמקודשת רק מדרבנן, וכיון שקידושי אשתו רק מדרבנן, יכול לגרשה אע"פ שהוא חרש, **ונאת אחיו אסורה לעולם** דכיון שאי אפשר לייבמה דהיא אחות גרושה מדרבנן, ואפשר רק לחלוץ לה, וחרש אין יכול לחלוץ, ולכן נשאת באיסורה לעולם.

יג שְׁנֵי אָחִים חֲרָשִׁים נְשׂוּאִים לְשֵׁתֵי אֲחִיּוֹת פְּקָחוֹת אוֹ חֲרָשׁוֹת, אוֹ אַחַת פְּקֻחָה וְאַחַת חֲרָשָׁה דְּבַכֵּל אוֹפֵן קִידוּשֵׁי שְׁתֵּיהֶן רַק מִדְּרַבְּנָן כִּיּוֹן שֶׁהַבְּעָלִים חֲרָשִׁים, וְכֵן שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת חֲרָשׁוֹת נְשׂוּאוֹת לְשְׁנֵי אָחִים פְּקָחִים אוֹ חֲרָשִׁים אוֹ אֶחָד פְּקֻחַ וְאֶחָד חֲרָשׁ דְּבַכֵּל אוֹפֵן קִידוּשֵׁי שְׁתֵּיהֶן רַק מִדְּרַבְּנָן כִּיּוֹן שֶׁהַנְּשִׂאִים חֲרָשׁוֹת, וּמֵת אֶחָד מֵהֶם, תֵּצֵא מִשׁוּם אַחֻזַּת אִשָּׁה כִּיּוֹן שֶׁקִּידוּשֵׁי שְׁתֵּיהֶן שׁוּיִן בְּהַלְכוֹתֵינוּ, מִמִּילָא אֵינָה נוֹפֶלֶת לִיבּוּם מִשׁוּם אַחֻזַּת אִשָּׁה. וְאִם הָיוּ נְכָרִיּוֹת וְלֹא אַחֻזַּת, יִכְנָסוּ יְכוּלִים לִיבְמֵן, דְּגַם חֲרָשׁ יְכוּל לִיבֵם וְגַם חֲרָשָׁה אִפְשָׁר לִיבֵם, דְּאֵין צָרִיךְ לִזֶּה דַּעַת; וְאִם אַחֵר כָּךְ יִרְצוּ לְהוֹצִיא בְּנֵמ, יוֹצִיאֻהוּ דַּכְפֵי הַזִּיקָה שֶׁהִיָּה בָּהּ, פִּקְע ע"י הַיְבוּם, וְנַעֲשִׂית אִשְׁתּוֹ לְכֹל דְּבַר, וַיְכוּל לְגַרְשָׁה בַּגֹּט.

יד שְׁנֵי אָחִים, אֶחָד פְּקֻחַ וְאֶחָד חֲרָשׁ, וְהַחֲרָשׁ נְשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים פְּקָחוֹת וְקִידוּשֵׁי שְׁתֵּיהֶן רַק מִדְּרַבְּנָן, כִּי הוּא חֲרָשׁ, וְאַחַת מֵהֶן עֲרוּהָ עַל הַפְּקֻחָה, וּמֵת הַחֲרָשׁ, שְׁתֵּיהֶן פְּטוּרוֹת מִהַחֲלִיצָה וּמִתְּוִבּוּם הַדְּעוּרָה אֵינָה נוֹפֶלֶת לִיבּוּם כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסַעֲפִים הַקּוּדְמִים, וּמִמִּילָא פּוֹטֶרֶת צַרְתָּה מִדִּין צַרְתָּ עֲרוּהָ. הָיוּ שְׁנֵיהֶם פְּקָחִים, וְאֶחָד מֵהֶם נְשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים, אַחַת פְּקֻחָה וְאַחַת חֲרָשָׁה שֶׁקִּידוּשֵׁיהֶן רַק מִדְּרַבְּנָן, וְהַחֲרָשָׁה הִיא עֲרוּהָ עַל אֲחִיו, הַשְּׁנֵי הַפְּקָחוֹת חוֹלְצוֹת וְלֹא מִתְּוִבָּמָה מִדְּרַבְּנָן הִיא צַרְתָּ עֲרוּהָ, וְלִכֵּן אֵינָה יְכוּלָה לְהַתִּיבֵם, אֲבָל צָרִיכָה לְחַלוּץ כִּיּוֹן דְּמִדְּאוּרֵייתָא אֵין הַחֲרָשָׁה אִשְׁתּוֹ וּמִמִּילָא הַפִּיקַחַת אֵינָה צַרְתָּ עֲרוּהָ.

סימן קעו

דין יבמה שאינה בת יבום משום ספק זקוקה,
ודין נשי התערובות
ובו ח' סעיפים

ז ניסן

א מי שקדש אחת משתי אחיות, ואינו יודע איזו קדש מחמת שנתערבו, או אפלו לא הברו מעולם שמראש קידש אחת משתיהן ולא בירר את מי קידש, אע"פ שלא נתנו לביאה דבשעת הקידושין לא היו קידושין שראויין לביאה, כיון שאין יודע איזה אחות קידשה, ממילא שתיהן אסורות עליו, מ"מ הו"ו קדושין, וצריך מספק לתת גט לכל אחת ואחת. מת, ולו אח, חולץ מספק לשתיהן אבל אין יכול לייבם, דכל אחת אסורה מספק שמא היא אחות זקוקתו. היו לו שני אחים, אחד חולץ לאחת ואחד מיבם לשניה דכעת היא מותרת ממה נפשך, אם הראשונה היא אשת אחיו, פקע זיקתה ע"י חליצת אחיו, וממילא אין אחותה אחות זקוקה, ואם השניה היא אשת אחיו, כעת מייבמה. קדמו שני האחים וכןסו את שתיהן, אין מוציאים אותן מידם דכל אחד יכול לומר אני כנסתי את אשת אחי, ואפי' אם זה לא אשת אחי, כבר פקע זיקת היבמה ע"י כניסת אחי לשניה. ואם נמלכו בבית דין ואמרו להם שחולץ האחד ויבם השני, וחלכו שניהם ויבמו, יוציאו כיון שעברו ועשו איסור במזיד.

ב מי שעבר ויבם ודאי אחות זקוקתוהיינו שנפלו לפניו שתי אחיות משני אחים, וכל אחת אסורה מדרבנן משום אחות זקוקתו, יוציא כיון שעבר ועשה איסור.

ח ניסן

ג שנים ראובן ויהודה שקדשו שתי אחיות, זה אינו יודע איזו קדש

וזה אינו יודע איזו קדוש, ומתו שניהם, לזה אח שמעון ולזה אח יששכר, כל אחד שמעון ויששכר חולץ לשתייהן שמא כל אחת אשת אחיו; ואין שום אחד מהם יכול ליבם שמא הוא פוגע באחות זקוקתו. אבל אם לזה לזה אח אחד שמעון ולזה שנים יששכר וזבולון; התיחיד שמעון חולץ לשתייהן דאין יכול לייבם מטעם הנ"ל; והשנים יששכר וזבולון, אחד יששכר חולץ לאחת תחלה, ואחר כך יבם השני זבולון לשניה דמותר בה ממה נפשך או שהיא אשה נכרית שכבר חלצו לה או שהיא יבמתו. ואם קדמו השנים וכנסו אחר שחלץ התיחיד לשתייהן, אין מוציאין מידם דכל אחד יכול לומר שהוא מייבם את אשת אחיו וכנ"ל בסעיף א', אפלו שניהם כהנים אע"פ שהראשון חלץ לשתייהן, וכהן אסור בחלוצה מדרבנן, מ"מ כיון שכל אחת היא רק ספק חלוצה, והוי ספק דרבנן, מותרת לכהן. היו לזה לראובן שני אחים שמעון ולוי ולזה ליהודה שני אחים יששכר וזבולון, אחיו שמעון של זה ראובן חולץ לאחת לרחל, ואחיו יששכר של זה יהודה חולץ לאחת ללאה, ואחר כך האח השני לוי של זה ראובן מיבם חלוצתו של זה לאה חלוצתו של יששכר, ואח השני זבולון של זה יהודה מיבם חלוצתו של זה רחל חלוצתו של שמעון. ואם קדמו שני האחים של האחד ראובן וחלצו לשתייהן, לא יבמו השני אחים האחרים של השני יהודה לשתייהן דהראשון שמייבם אולי פוגע באחות זקוקתו, אלא אחד חולץ ואחד מיבם לשניה דאחרי שכבר חלצה האחת אין אחותה אחות זקוקתו. קדמו השנים האחרונים וכנסו אחר שחלצו השנים הראשונים, אין מוציאין מידם דכל אחד יאמר שהוא כנס את זקוקתו.

ד מי שחלף בעלה ראובן למדינת תים, ושמעו שמת, ונשאת לשמעון, ואחר כך בא בעלה דבאופן זה ודאי אסורה על שמעון, דנתברר שבעלה חי, ורבנן אסרוה גם על בעלה כדין סוטה וכמו שנתבאר לעיל סימן י"ז סעיף נ"ו, ומתו שניהם ראובן ושמעון, לזה לראובן אח לוי ולזה לשמעון אח יהודה, אחיו של זה ראובן ושל זה שמעון חולצים ולא מיבמים אחיו של ראובן חולץ מדאורייתא, כיון שהיא זקוקה מדאורייתא,

שלחן ערוך הלכות חליצה I סימן קעו המבואר קכט

ואינה מתייבמת מדרבנן, כיון שגם לבעלה היתה אסורה מדרבנן, ואחיו של שמעון חולץ מדרבנן, שלא יאמרו ששמעון נשאה אחרי שראובן גירשה, ואינה מתייבמת, היינו שאין צריכה להתייבם, כיון לא חלו קידושיו. ודין צרתה, עיין לעיל סי' קע"ג סעיף י"א שם נתבאר דצרתה מותרת להתייבם, כיון שאיסור היבום על האשה הוא רק מדרבנן, לכן אין אוסרת צרתה.

ט ניסן

ה האשה רחל שהיו לה בנים ראובן ושמעון ולכלתה דבורה בנים לוי ויהודה, וילדו היא וכלתה עוד שני זכרים יהושע וכלב במחבוא, ונתערכו הבנים ואין יודעים מיהו בנה של רחל ומיהו בנה של דבורה, ונדלו התעורבות יהושע וכלב ונשא נשים זלפה ובלהה, ומתו יהושע וכלב; בני הפלה לוי ויהודה, שהן בני דבורה חולצין לשתיהן תחלה מספק שמא כל אחת היא אשת בנה של דבורה, ולא מיבמין דעל כל אחת יש ספק ערוה שמא היא אשת אחי אביו, דהרי בנה של רחל הוא אח בעלה של דבורה, והוא אחי אביהם של לוי ויהודה; ובני הזקנה ראובן ושמעון, אחר חליצת בני הפלה, חולצין או מיבמין לשתיהן, דאם היא אשת בן הזקנה, הרי זה שנושאה מקיים מצוות יבום, ואם היא אשת בן הכלה, הרי היא אשת בן אחיו, שאין בה שום איסור, ואף אין בה איסור יבמה לשוק, דהרי בן הכלה כבר חלץ לה.

ו מתו הבנים תודאים של הזקנה ראובן ושמעון והפלה לוי ויהודה, והספקות יהושע וכלב קנמים; הספקות לנשי בני הזקנה חולצין ולא מיבמין דאין יכולין ליבם שמא כל אחת היא אשת אחי אביו וכו'; ולנשי בני הפלה, אחד מהספקות חולץ לה תחלה, והשני מיבם ממנה נפשך, אם היא יבמתו הוי מצוה, ואם לאו, הרי כבר חלץ לה יבמה ומותרת לו.

י ניסן

ז מי שרה שלא שהתה אחר בעלה ראובן שלשה חדשים כפי שצריכה להמתין כל אלמנה או גרושה, כדי להבחין על הוולד אם הוא של ראשון או של אחרון, וכמו שנתבאר לעיל סימן י"ג, ונשאית לשמעון וילדה את דן,

וכיון שלא המתנה ג' חדשים אין ידוע אם דן הוא בן תשעה לראשון ראובן או בן שבועה לאחרון שמעון, והיו לה בנים לוי ויהודה מהראשון בני ראובן, ומהשני יששכר וזבולון בני שמעון, ונדל הספק דן ונשא אשה ומת; בניה מהראשון ומהשני חולצים שמא הוא בנו של ראובן וחייבת חליצה ולא מניבים שמא הוא בנו של שמעון, וא"כ הוא אחיהם מן האם, ואשתו היא ערוה עליהם, וכן בני שמעון חולצים שמא הוא בן שמעון, ולא מייבמים שמא הוא בן ראובן ואחיהם מהאם; וכן הספק דן, לנשותיהם של בני הראשונה ובני השניה חולץ ולא מניבם דכל אחת אסורה עליו שמא היא אשת אחיו מן האם. היו לראשון ראובן ולשני שמעון, לכל אחד, בן מאשה אחרת לראובן היה אשה נוספת רבקה ובנה יוסף, ולשמעון יש אשה נוספת ששמה זלפה ובנה בנימין, ומתו יוסף ובנימין, זה הספק חולץ או מניבם לנשותיהם ממה נפטר, או שהיא אשת אחיו מן האב ומתייבמת, או שהיא אשת אדם זר שאינו אחיו לא מן האב ולא מן האם ומותרת לו. מת הספק, אחד משני הבנים הנדמים יוסף חולץ לה תחלה, והשני בנימין מניבם אבל אי אפשר לייבם תחילה, שמא הוא לא היבם שלה ונמצא פוגע ביבמה לשוק.

ח חמש נשים שהיה לכל אחת בן ידוע כל בן ידוע מי היא אמו, וחוז מזה ילדו בלן במבוא, כל אחת זכר, נתערכו חמשה תולדות ואין ידוע על כל אחד מי היא אמו ונשאו נשים, ומתו, ונפלו נשותיהם לפני חמשה הבנים הנדמים, ארבעה מהנדמים וחלצו לאחת להפקיע ממנה זיקתה אם הם היבמים שלה, ואחר כך ישאנה החמישי ממה נפטר או שהוא היבם שלה, או שכבר פקע זיקתה. וכן עושים לכל אחת ואחת. ואם מת אחד מהבנים הנדמים, ארבעה הספקות יחלצו לה שמא כל אחד מהם הוא אחיו של המת ומקיים מצות חליצה, ואחר ייבם ממה נפטר כנ"ל. היו קצת הנדמים בשנים שאסורים בחלוצה, תבתיים חולצים ולא מניבים, ושאינם בתיים מניבים.

שלחן ערוך | הלכות חליצה | סימן קעז המבואר קלא

היו לקצת תורדאים שיש להם באלו הספקות אחים מהאם שלא מהאב, וגם יש לו בהם אחים מהאב כגון לאה שהיתה נשואה קודם לבעז ויש לה ממנו בן ראובן, וכעת נישאת ליעקב, וילדה במחבואה עם רחל שהיא אשה נוספת של בעז ועם שלש נשים אחרות שישנן שם עמה במחבואה וכולן ילדו בנים ונתערבו הבנים, נמצא שראובן בן בעז מלאה שהיא עכשיו אשת יעקב יש לו בתערובות אלו אח מאם שלא מן האב, דהיינו בן לאה מיעקב, וכן יש לו בתערובת בן בעז מאשתו האחרת דהיינו רחל, שהוא אחיו מן האב, לפיכך אינו יכול ליבם לשום אחת מהן, שמא יפגע באשת אחיו מאמו [ולכן אלו שיש להם בתערובת אחים מן האם היינו ראובן חולצין ולא מייבם, ואלו שיש להם בתערובת רק ספק אחים מן האב מייבמין, ואם מקצתן כהנים שאסורים בחלוצה ומקצתן שאינם כהנים אבל יש להם בתערובת אחים מן האם, אלו ואלו] חולצים ולא מייבמין דכל אחד לא יכול לייבם, או מחמת חשש חלוצה או מחמת חשש אשת אחיו מן האם.

סימן קעז

הלכות אונם ומפתה

ובו ה' סעיפים

יא ניסן

א תמפתה בתולת ישראל לאפוקי בעולה עד שלא תפגר היינו קטנה ונערה עד שנעשית בוגרת בת י"ב ומחצה, והיא מפת שלשה ואילף כי קודם לכן אינה ראויה לביאה, ואין ביאתה ביאה (טור הרמ"ע), משלם בשבת שביישה, ושיעור הבושת לפי המבייש והמתבייש, וזה שייך גם בבעולה, ופגם ואופן השומא של פגמה הוא כפי כמה שפוחת שוויה של שפחה בעולה משפחה בתולה וקנס חמישים סלעים. ואם אנסה, משלם מלבד התשלומים הנ"ל עוד גם צער אבל במפתה לא שייך צער כיון שהסכימה

קלב שלחן ערוך הלכות חליצה I סימן קעו המבואר

לכך אינה מצטערת בוה. וְאִם נִשְׁאַה הַמִּפְתָּה, אֵינּוּ צָרִיךְ לְתַן קָנָס דבמפותה הקנס בא רק כשאין רוצה הוא או היא להינשא^א (טור).

ב אֹנֶס וּמִפְתָּה, דְּנִין אוֹתָהּ בְּשִׁלְשָׁה דִּינִים כְּמוֹ דִּינֵי מִמוֹנוֹת, וּבְלִבְדִּי שְׂהִיּוּ הַדִּינִים כְּמוֹכִים שְׁנִסְמְכוֹלוֹהוֹרוֹת ע"י מִי שְׁנִסְמַךְ לַהוֹרוֹת אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד מִשָּׁה רַבִּינוּ, וְהַסְמִיכָה תִּהְיֶה בְּאַרְבֵּי יִשְׂרָאֵל כִּיּוֹן דֹּאֵין דִּנִּים דִּינֵי קִנְסוֹת [בושת וקנס] או דִּינֵי נֹזְקֵי אָדָם הַמְזִיק [פגם] כִּיּוֹן שֶׁאֵין שְׂכִיחַ, אֲלֵא בְּדִינֵים סְמוּכִים. וְהָאֲדָנָא בּוֹזֵן הַזֶּה שְׂאֵין לֵנו כְּמוֹכִים וְאִי אִפְשָׁר לְדוֹן בּוֹה, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שְׂיִפִּים אֶת חֲבֵרוֹ אֶת אֲבִיהַּ אוֹ אוֹתָהּ; וְכֵן יְהִיב לָהּ שְׁעוֹר מֵאֵי דְחַוֵּי לְמִיחָב, שְׂרִינֵן לָהּ וְכִשְׂתֵּן לּוֹ תְּשׁוּלָם שְׁלֵפִי דַעַת הַב"ד הוּא סְכוּם מִסְפִּיק לְפִיּוֹס, מִתִּירִין לּוֹ אֶת הַנִּדּוּי אִפִּי אֵינּוּ מִתְפִּיִס. וְהַבְּת, כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּרִשׁוֹת אֲבִיהָ הֵינּוּ עַד שְׁתִּיבְגָר, הַכֹּל לְאֲבִיהָ בֵּין בְּמִפְתָּהּ וּבֵין בְּאִנּוּסָה, וְרֵאָה בְּהַעֲרָה^א (גס זה טס). וְעֵינֵן בְּטוֹר סִימָן זֶה שְׁהָאֲרִיךְ בְּדִינֵים אֱלוֹ, וְהִרְבַּ הַמְחַבֵּר קָצָר בָּהֶם, שְׂאֵינֶם שְׂכִיחִין.

יב ניסן

ג גְּבִי אֹנֶס כְּתִיב 'וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוֹכֵל לְשַׁלְּחָה כֹּל יְמֵיו', וְלִכֵּן הָאֹנֶס אֶת הַבְּתוּלָה, חָיִב לְשָׂא אוֹתָהּ שְׁנֵאמַר 'וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה', וּבְלִבְדִּי שְׂהִיּוּ וְאֲבִיהָ יְהִי מְרָצִים דְּהַמְצוּהָ הִיא לְטוֹבְתָן, וְאֵע"פ שֶׁהִבַּת בְּרִשׁוֹת אֲבִיהַּ, מ"מ יֵשׁ לָהּ גַם זְכוּת לְהַתְנַגֵּד לְהִנְשֵׂא לּוֹ, אֲפִלּוּ הִיא חַנּוּת אוֹ סוּמָא מְחֻיִיב לְנוֹשְׂאָה^א, וְאִם נִשְׂאָה אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְהוֹצִיאָה לְעוֹלָם אֲלֵא לְרִצּוֹנָהּ דְּכִתִּיב 'לֹא יוֹכֵל לְשַׁלְּחָה'. לְפִיכָה, אֵינּוּ צָרִיךְ לְכַתֵּב לָהּ כְּתָבָה

פ. נחלקו הראשונים כמה כתובה כתוב לה, לרש"י כתוב מאתיים זוז, ולתוס' כתוב רק מאה זוז.

פא. בסתם קטנה ונערה אפי' שהסכימה מ"מ כל התשלומים שייכים לאביה, וכשאין לה אב, כיון שהסכימה מחלה על כל החיובים, והנתארסה ונתגרשה ילפינן מקרא דהקנס לעצמה, ולענין שאר התשלומים לרמב"ם שייך לאביה, ולרא"ש הכל לעצמה, ובמפותה מחלה לו.

פב. ובזמן הזה שיש חרם דרבינו גרשום שלא לישא ב' נשים, אם יש לו כבר אשה, מנדין אותו עד שיתן לה נדוניה שתוכל להינשא להגון לה [רעק"א].

שלחן ערוך | הלכות חליצה | סימן קעו **המבואר** קלג

דכל תקנת כתובה, הוא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, וכיון שאסור לו להוציאה, א"צ לכתוב לה כתובה. **וְאִם עָבַר וְהוֹצִיָאָהּ, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהַחְזִירָהּ דְּכַתִּיב 'כָּל יְמֵיו'.**

ד הִיְתָה אִסוּרָה לוֹ, אֶפְלוּ אִסוּר דְּרַבְנָן, אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְשֵׂא אוֹתָהּ דכתיב 'ולו תהיה לאשה', אשה הראויה לו, ואע"ג דראויה מדאורייתא, מ"מ כיון שרבנן אסרוה, אינה נחשבת ראויה לו. **וְכֵן אִם נִשְׂאָה וּמָצָא פֶה עֲרוֹת דְּכָר שׁוֹזְנָתָה תַּחְתּוֹ, וְיָגְרָשְׁנָה. הַגֵּס: יֵצֵא עֲלֶיהָ שֵׁם רַע, כְּגוֹן שְׂפָאוּ שְׂנִינִים וְהַעֲדִידוּ עֲלֶיהָ שֶׁתִּבְעָתוּ לְזָנוֹת, אֵין לָהּ קֶנֶס כִּיוֵן דְּהִיא פְּרוּצָה חוּשְׁשִׁין שְׁהִיא כָּבֵד בְּעוֹלָה וְאֵין לָהּ קֶנֶס. אָבֵל מִשׁוּם קוֹל בְּעֵלְמָא עַל שֵׁם רַע שֶׁיֵּצֵא עֲלֶיהָ, לֹא הִפְסִידָה הַקֶּנֶס (טור). בָּא עֲלֶיהָ בְּאִנְס וְאַחַר כֵּן פָּתָה אוֹתָהּ בְּאוֹתָהּ בִּיָּאָה אוֹ בְּבִיָּאָה אַחֲרָהּ, מְקַרֵּי מְאִינְס, אָף עַל גַּב דְּאַחַר כֵּן נִתְרַצִּית לּוֹ וְדֵינוּ כְּאוֹנֵס וְלֹא כְּמַפְתָּה (מהרי"ק שרש קכ"ט).**

יג ניסן

ה האיש הנמנע על הפנויה שיצא עליו קול שאנס או פיתה אותה אך אין לזה עדים, יש אומרים שלא לבגס משום לזות שפתיים, שגראה שמתחזקים הקול לאמת, ונחשב לפגם כלפיה. ויש אומרים שמצוה לבגס דכתיב ולו תהיה לאשה. הַגֵּס: וְהִסְבְּרָא רִאשׁוֹנָה עֶקֶר שְׂלֵא יִכְנֹסָהּ. וּבְמִקּוּם שֵׁישׁ לְחוּשׁ שְׂלֵא תִּצָּא לְתַרְבוֹת רְעָה כִּי אָף אַחַד לֹא יִשְׁאַנְהָ, מִתָּר לְכֹנְסָהּ. וְכָל זֶה בְּקוֹל בְּעֵלְמָא, אָבֵל אִם וְדֵאֵי בָּא עֲלֶיהָ, מְצוּהָ לְכֹנְסָהּ, אָבֵל אֵין כּוֹפִין עַל כֵּן בְּמַפּוֹתָהּ, דֵּאֵין חַיִּיב לְכֹנְסָהּ, אֲבָל בְּאוֹסָהּ מִחוּיִב לְכֹנְסָהּ וְכוֹפִין עַל כֵּן (ש"ס). וְאִם נִטְעַנְתָּ מִשְׁנִינִים, וּמְרִאשׁוֹן אֵינוֹ אֵלָּא קוֹל בְּעֵלְמָא, וְהַשְׁנִי הוֹסִיף בְּפִגְמָהּ הֵינּוּ שְׂאֵצֵל הַשְׁנִי הוּא וְדֵאֵי וְלֹא קוֹל בְּעֵלְמָא, עַל הַשְׁנִי מְצוּהָ לְכֹנְסָהּ בְּמַפּוֹתָהּ, וּבְאוֹסָהּ 'חַיִּיב' לְכֹנְסָהּ. וְאִם נִטְעַנְתָּ מִשְׁנִינִים בְּשׁוּבָה שִׁיֵּצֵא עַל שְׁנִינִים קוֹל בְּעֵלְמָא, לִפִּי הַדִּיעָה הַשְׁנִי לְעִיל שְׂגָם בְּקוֹל מְצוּהָ לְכֹנְסָהּ, אִם הָאֶחָד נִשׁוּי וְהַשְׁנִי אֵינוֹ נִשׁוּי, מְצוּהָ עַל שְׂאֵינוֹ נִשׁוּי לְכֹנְסָהּ כִּיוֵן שֶׁהַנִּשׁוּי אֵינוֹ יוֹכֵל לְכֹנְסָהּ מִחַמַּת חֶרֶם דְּרַבֵּינוּ גְּרִשׁוּם (ג"ז ש"ס). וְעַיִן לְעִיל סִימָן כ"ב סְעִיף ב' אִם הִיא נִמְאָנְתָּ עֲלֵיו דֵּאֵינוֹ נִאֲמַנְתָּ

קלד שלחן ערוך | הלכות חליצה | סימן קעח המבואר

לומר שבא עליה כדי להלקותו על מה שבא על הפנויה. זונה שִׁתְּבַעָה לְאֶחָד שְׁנֵדָר לָהּ דָּבָר בְּאֵתְנָנָה, וְהוּא כּוֹפֵר שְׂלָא בָא עֲלֶיהָ אוֹ שְׂלָא הִתְחַיֵּיב לָהּ, צָרִיף לְשַׁבַּע שְׁבוּעַת הַיִּסְתָּ כְּמוֹ בְּשִׂאָר תְּבִיעוֹת מִמוֹן שֶׁהִנְתַּבַּע נִשְׁבַּע הַיִּסְתָּ וְנִפְטָר (רי"ט ס' מ"א). זֶהוּ שְׂחִיבָה תּוֹרָה לְאוֹנָס וּמִפְתָּה מְמוֹן, הִינּוּ אִם כָּבֵר נַעֲשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה בְּמִקְרָה, אָכֵל אֲסוּר לְאָב לִתְּן בִּתּוֹ לְזִנוּת בֵּין בִּשְׂכַר בֵּין בַּחֲנֹם, וְעַל זֶה נֶאֱמַר 'אַל תְּחַלֵּל אֶת בְּתוּלָה זְנוּתָהּ' (ויקרא יט, טו) וְכָל הַמְכִינָה עֲצָמָה לְזִנוּת, בֵּין מְדַעְתָּהּ בֵּין מְדַעַת אֲבִיהָ, הִרִי זוֹ קְדוּשָׁה וְלוֹקִים הַבּוֹעַל וְהַנְּבַעֵל עַל לֹא ד'לֹא תִהְיֶה קְדוּשָׁה', וְאֵין חֵלֶק בְּזֶה בֵּין בְּתוּלָה לְבַעוּלָה (טור נ"ט הרמב"ם). וְרִשְׁאֵין הַבֵּית דִּין לְקַנְסֵי הַזְּנוּת, כְּדִי לַעֲשׂוֹת גְּדוּר. וּמַעֲשֶׂה בְּאַחַת שְׁזִנְתָה עִם הַכּוֹתֵי, וְחִתְּכּוּ אֶת חֲטָמָה, כְּדִי לְנִוְלָה (משנה הרא"ש כלל י"ח).

סימן קעח

הלכות סומה

וכו כ"ב סעיפים

א הַמְקַנָּא אֶת אִשְׁתּוֹ הַזֹּהִירָה שְׂלָא תִּיסְתֵּר [תתייחד] עִם פְּלוֹנִי, וְעִבְרָה עַל אִזְוֵהָ וְנִסְתַּתְּרָה, וְאִינּוּ יוֹדַע אִם נִמְמָאָה, אֲסוּרָה לּוֹ וְאֲסוּר לּוֹ לְהִתְיַחַד עִימָה, וְצָרִיף לְגַרְשָׁה. וְכִלְכֵּד שְׂיָהָא תְּקַנּוּי וְהִסְתַּיְרָה כְּרִאוּי כְּמוֹ שִׁיתְבַּאֵר לְהֵלּוֹ, וְאִזּוֹ הַפְּסִידָה בְּתַבְתָּהּ כְּשִׁמְגַרְשָׁה, אוֹ מֵת אֲפִלּוּ מֵת כְּרָם שְׁגַרְשָׁה.

יד ניסן

ב בְּיַצֵּד תְּקַנּוּי, אוֹמֵר לָהּ בְּפָנַי שְׁנַיִם אֵל תְּסַתְּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי, אֲפִלּוּ אִם אוֹתוֹ פְּלוֹנִי הוּא אֲבִיהָ אוֹ אֲחִיהָ שְׁמִמִּילָא אֲסוּרִים בַּהּ אוֹ בּוֹתֵי גוֹי אוֹ שְׁחוּף פְּרוּשׁ, שְׂאִינּוּ מִתְקַשָּׁה (טור), וְהוּא שְׂיָהָא גְּדוּל.

שלחן ערוך | הלכות חליצה | סימן קעח המבואר קלה

אָבֵל אִם אָמַר לָהּ אֵל תִּסְתְּרֵי עִם פְּלוּנִי, והוא קָטָן אוּ פְּחָמָה, לָא הוּי קִנּוּי ד'אִישׁ' כתיב בפרשה, ולענין קטן לרמב"ם היינו פחות מבן ט' שאין ראוי לביאה, ולתוס' היינו אפי' פחות מבן י"ג. וּמְקַנָּא לָהּ בֵּין אִם הִיא אֲרוּסָה והארוס מקנא לה בֵּין אִם הִיא נְשׂוּאָה והבעל מקנא לה או שהיבם מקנא לה, כשהיא זְקוּקָה לְיָבָם.

ג קַמְנָה שְׁהִשִּׂיאתָ אִבִּיךָ וקידושיה מדאורייתא [לאפוקי כשהשיאוה אמה או אחיה דקידושיה רק דרבנן ומה"ת נחשבת כפנויה] וְזִנְתָה לְרִצּוֹנָה, יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר, שְׂאוּמֵרָה לְבַעֲלָהּ, לְפִיכֶךָ מְקַנָּאִין לָהּ, כְּדִי לְתַפְסְדֶיהָ כְּתַבְתָּהּ. וְיֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר, שְׂאִינוּ נְאֻסְרֵת עַל בַּעֲלָהּ דס"ל דפיתוי קטנה נחשב כמו אונס, ואין אנוסה נאסרת על בעלה ישראל, אֵלָא אִם בֶּן הוּא בְּהֵן דנאסרת עליו אף באונס. הגה: גְּדוּלָה שְׁזִנְתָה בְּשׂוּגָה, שְׂסַבְרָה שְׂבַעֲלָה הוּא, וְהוּא אַחֵר, מְתַרְת לְבַעֲלָהּ יִשְׂרָאֵל דנחשב כזינתה באונס (הרמז"ס פכ"ד דלשום). אָבֵל זִנְתָה מִחַמַּת שְׂסַבְרָה שְׂמַתָּר לְזִנּוֹת וְאִין בּוּה אִיסוּר, אַבֵּל הַזִּנּוֹת הִיא בְּלִי רְשׁוּת בַּעֲלָהּ, הוּי כְּמִזִּידָה וְאַסְוֵרָה לְבַעֲלָהּ יִשְׂרָאֵל דלא כתיב ומעלה מעל בה' אלא ומעלה בו מעל, היינו דמעילה בבעל גם נחשב מעילה (מהרי"ק שרש קס"ו). אִשָּׁה שְׁנִתְיַחֲדָה עִם אַנְשִׁים בְּדֶרֶךְ וְאִין עַל כֶּךָ עֵדִים, וּבָאָה וְאַמְרָה נְתִיחֲדָתִי וְנֶאֱנַסְתִּי, יֵשׁ אוֹמְרִים דְנֶאֱמַנְתָּ שְׁהִיא בַּאוּנֵס, בְּמַגּוּ דְאַמְרָה לֹא נִבְעַלְתִּי דהפה שאסר הפה שהתיר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְאַבְדָּה מַגּוּ שְׁלָהּ, הוּאִיל וְנִתְיַחֲדָה שְׁלֹא בְּדִין כִּיּוֹן שְׁהִיחּוּד הִיא בְּרַצּוֹן, שׁוּב אִינָה נֶאֱמַנְת דנבעלה באונס (שני הדעות צמרדכי פרק שני דכחצות).

טו ניסן

ד בִּיצֵד הִיא הַסְתִּירָה שנאסרת על ידו כשהיה לאחר קינוי, שְׁנִסְתְּרָה בְּפָנֵי עֵדִים עִם אוֹתוֹ פְּלוּנִי שְׂקַנָּא לָהּ, וְשִׁחַתָּה כְּדִי מְמַאָה, וְשִׁיעוּרוֹ שְׁהִיא כְּדִי לְצִלּוֹת בִּיצָה וְלִנְמַעָה י"א שְׁהוּא כִשְׁתִּי דְקוּת.

ה קִנָּא לָהּ מִשְׁנֵיב, שְׂאוּמֵר לָהּ אֵל תִּסְתְּרֵי עִם פְּלוּנִי וּפְלוּנִי, וְנִסְתְּרָה עִם שְׁנֵיהֶם כְּאַחַד ולא אמרינן שהתכוון לא להתיחד עם כל אחד בנפרד, וְאַפְּלוּ הֵם שְׁנֵי אַחִיָּה, אוּ אִבִּיָּה וְאַחִיָּה, אִסְוֵרָה עַל בַּעֲלָהּ.

טז ניסן

ו אָמַר לָהּ בְּפָנַי שָׁנִים אֶל הַדְּבָרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי, אִין זֶה קִנּוּי כִּיּוֹן שְׁלֵא הִזְהִיר אוֹתָהּ עַל הַסְּתִירָה, וְלִכֵּן אֶפְלוּ נִסְתָּרָה עִמּוֹ וְשִׁחְתָּהּ עִמּוֹ בְּדֵי מְמָאָה, מְתָרְתָּ. וְכֵן אִם אָמַר לָהּ אֶל תִּסְתְּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי, וְדִבְרָה עִמּוֹ בְּפָנַי עֲדִים, מְתָרְתָּ כִּיּוֹן שְׁלֵא נִסְתְּרָה. וְכֵן אִם נִסְתָּרָה בְּפָנַי עֲדִים וְשִׁחְתָּהּ בְּדֵי מְמָאָה עִמּוֹ, וְלֹא קִנְיָא לָהּ עַל הַסְּתִירָה בְּפָנַי עֲדִים, מְתָרְתָּ אַע"פ שֶׁעֲבָרָה עַל אִיסוּר יַחּוּד, מִשּׁוּם שְׂאִיִן אוֹסְרִים עַל הַיַּחּוּד אֶפְלוּ נִסְתְּרוּ יַחַד עַל דַּעַת עֲרוּוָה, אֶלְיָא אִם בֵּן קִנְיָא לָהּ תַּחֲלָה בְּפָנַי שָׁנִים. וּמִכָּל מְקוֹם לֹא תִתְיַחַד אִשָּׁה עִם אָנָּשִׁים דִּישׁ אִיסוּר יַחּוּד מִדְּאוּרִייתָא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעִיל סִימָן כ"ב וְעִי"ש בְּסַעֲיָף ה' וְסַעֲיָף ו', דְּדַעַת הַשּׁו"ע שֶׁאִיסוּר לְהַתִּיחַד אִפִּי עִם שְׁנֵי אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים, וְדַעַת הַרמ"א שְׁמוּתָר.

ז אַע"פ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסַעֲיָף ב' דְּקִנּוּי הוּא רַק בְּפָנַי שְׁנֵי עֲדִים, מ"מ לֹא יֵאמַר אָדָם לְאִשְׁתּוֹ, וְאֶפְלוּ בֵּינוּ לְבִינָה אֶל תִּסְתְּרִי עִם פְּלוֹנִי, וְלִמָּא קִנְיָא לָן בְּרַבֵּי יוֹסִי בְּרַבֵּי יְהוּדָה דְּאָמַר קִנְיָא לָהּ בֵּינוּ לְבִינָה תְּוִי קִנּוּי, הֵנָּה: וְכִיּוֹן שֶׁעֲכָשׁוּ אִין לָנוּ מִי סוּטָה, וְאִם נִסְתָּרָה אַחַר הַקִּנּוּי, תַּהִיָּה אִיסוּרָה לּוֹ לְעוֹלָם וְלִכֵּן יֵשׁ לִיזְהַר שְׁלֵא לְקַנּוּת לֵה אִפִּי בֵּינוּ לְבִינָה, שְׁלֵא תִיֵאסֵר עֲלֵיו לְעוֹלָם (טוֹר נֶסֶס סמ"ג). וְאִם שָׁכַח וְקִנְיָא לָהּ, יִמְחַל לָהּ מִיַּד עַל הַקִּנּוּי (א"י), כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאָר לְקַמָּן סִימָן זֶה סַעֲיָף י"ב דְּמַהֲנֵי מַחִילָה עַל הַקִּנּוּי לְפָנַי שְׁנִסְתְּרָה.

יז ניסן

ח לְעִיל סַעֲיָף ד' נִתְבָּאָר דְּבַעֲיִן שְׁתִּיסְתֵּר בְּפָנַי שְׁנֵי עֲדִים, וְאִם בָּא עַד אַחַד וְהִעִיד לּוֹ שֶׁנִּסְתָּרָה עִם אוֹתוֹ שְׁקִנְיָא לָהּ, וְשִׁחְתָּהּ בְּדֵי מְמָאָה, אִם הוּא נֶאֱמָן בְּעֵינָיו וְדַעַתוֹ סוּמְכָת עֲלָיו כְּמוֹ שְׁנֵי עֲדִים, נִאֲסַרְתָּ עֲלָיו

פג. כתב הפתחי תשובה דאם אמר דרך זהירות, לא שחושדה אלא שמהירה להתרחק מאיסור יחוד, לא נחשב קינוי.

שלחן ערוך | הלכות חליצה | סימן קעח המבואר קלו

אפי' כשמכחישה אותו, כיון שקינא לה, ולכן יוציא ויתן כתובה דאין נאמנות לעד אחד להפסידה כתובתה, רק כיון שנאסרה על בעלה כיון שמאמין לדברי העד, לכן חייב לגרשה וליתן לה כתובתה. ואם לאו אם אין נאמן עליו כשנים, מתרת לו כיון שאין עדים שנסתרה. ואם הוא הבעל בעצמו ראה שנסתרה עמו ושתתה עמו כרי ממאה, הרי זו אסורה עליו ויוציא ויתן כתובה דהעדים מטרתם לברר שהיה סתירה, וכאן ראה זאת בעצמו, אבל אינו נאמן להפסידה כתובתה כל זמן שלא מביא עדים על כך. ואין חלוק לענין סתירה שאחר קנוי בין בעלה בעיר ופתח פתוח לרשות הרבים או לא (עין במהרש"י סי' רמ"ד) ועין לעיל סימן כ"ב סעיף ט' וי', ששם נתבאר לענין איסור יחוד דאם בעלה בעיר או שהפתח פתוח לרה"ר אין זה יחוד, וקמ"ל הכא דלענין קינוי אף ביחוד כה"ג נאסרת עליו.

ז' לא קינא לה, וכא עד אחד ואמר לו ונתתה, והיא שותקת, אם הוא נאמן בעיניו ודעתו סומכת עליו כשנים, יוציא ויתן כתובה; ואם לאו שאין נאמן עליו כשנים, או שאינה שותקת אלא מכחישה את העד, מתרת לו. הגם: והוא הדין אם היא עצמה אומרת לו שזנתה והיא נאמנת עליו, צריך להוציאה, כמו שנתבאר לעיל סימן קט"ו סעיף ו'. ויש אומרים, דבזמן הזה שיש חרם רבנו גרשם שלא לגרש אשה בעל כרחיה, אינו נאמן לומר שמאמינה או שמאמין לדברי העד (הגהות מינוני פכ"ד ומהר"ק שרש ק"י צס"א), דחישנין שבאמת לא מאמינה כשנים, רק שקמא עיניו נתן באחרת, ואומר שמאמינה אף על פי שאינו מאמין; ומגידין אותו על שאומר שמאמינה^פ ועי"ז אסרה על עצמו וגרם

פד. כן הוא גירסת הב"י, אבל דעת המהרש"ל דאם היא שותקת אפי' אין נאמן עליו כשנים יוציאה, אלא גרסינן והבעל שותק, אבל אם אומר לו מנין לך, אפי' נאמן עליו כשנים אין חייב להוציאה מעיקר הדין אלא רק מחמת לזות שפתיים. פה. הקשה החתם סופר מ"ט מגידין אותו, אולי באמת מאמין לה, וכתב שמגידין אותו על שמאמין לאשתו יותר מחז"ל שאמרו שאינה נאמנת שמא עיניה נתנה באחר, וצריך להאמין לחז"ל יותר מלאשתו.

לְבַטֵּל חֵרֶם רַבְּנֵי גְרֵשׁוֹם שֶׁצָרִיךְ לַגְרֵשָׁה אִפִּי בַעַל כְּרַחֲמֵי. וְהוּא הַדִּין בְּכָל מְקוֹם שֶׁלֹּא יוּכַל לַגְרֵשׁ בְּלֹא דַעַת הָאִשָּׁה כְּגוֹן שְׁחִיב עֲצָמוּ בְּקִנּוּן אוֹ בְּשָׁבוּעָה שֶׁלֹּא יַגְרֵשְׁנָה שֶׁלֹּא מִדַּעַת וְכַעַת שְׁמַאמִינָה גּוֹרֵם לַעֲבוּר עַל הַתְּחִיבוּת זוֹ, וְלִכֵּן מִנְדִּין אוֹתוֹ. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים דְּכּוֹפִין אוֹתוֹ וּמְשַׁמֵּשׁ עִמָּה (מִרְדְּכִי פֶרֶק הַאוֹמֵר), אָף עַל פִּי שְׁאוֹמֵר שְׁמַאמִין לְדַבְּרֵי הָעֵד, מֵאַחַר שֶׁהָאִשָּׁה אֵינָה מוֹדָה א"כ אֵין יוּכַל לַגְרֵשָׁה בַעַל כְּרַחֲמֵי מִחַמַּת חֵרֶם דְּרַבֵּינוּ גְרֵשׁוֹם, וְלִכֵּן אֵינוֹ נֹאמֵן לֹמֵר שְׁמַאמִין לַעַד, אוֹ אֶפְלוּ אִמְרָה בְּעֵצְמָה טְמֵאָה אֲנִי לָךְ, וְחֻזְרָה וְנִתְּנָה אֲמֵתְלָא לְדַבְּרֵיהּ הָרַאשׁוֹנִים כַּאֲפֹן שְׁנֵאֲמַנְתָּ לַת אֲמֵתְלָא, בְּן נִרְאָה לִי עַל פִּי סְבָרָא זֶה דְּכֻמוּ דַּאִין נֹאמֵן לֹמֵר שְׁמַאמִין לַעַד, ה"ה בַּאֲמֵרָה טְמֵאָה וְחֻזְרָה וְנִתְּנָה אֲמֵתְלָא אֲבָל יֵשׁ חוֹלְקִים וְסְבִירָא לְהוּ דַּאֲף בְּזִמְן הַזֶּה, נֶאֱמָן (סֵס זְמַהֲרִי"ק, וְכֵן מִשְׁמַע מֵהֶרְמֵנְז"ס פ"ד). וְאִם הִיָּה לוֹ קֶטֶט מוֹרִיבָה עִמָּה, אֵינוֹ נֶאֱמָן לֹמֵר שְׁמַאמִין לְדַבְּרֵי הָעֵד, דְּוֹדַאי מִחַמַּת שְׁנֵאָה אוֹמֵר בְּן וְבֵאֲמַת אֵין מֵאֲמִין לוֹ (סֵס זְמַהֲרִי"ק). וְעֵינֵן לְעֵיל סִימָן קט"ו סְעִיף ז' רֵאָה בַּהֲעֵרָה.^פ

יח ניסן

י מִי שֶׁתּוֹצִיא קוֹל עַל אִשְׁתּוֹ, שְׁזִנְתָּהּ, וְאָמַר שְׁנִיתְּבָרַר לוֹ הַדְּבָר, וְאַחַר כֵּן אָמַר אֵינוֹ אֲמֵת, אֲלֹא שְׁמַחַמַת הַפֶּעַם שֶׁחֲקַעִיסָתוֹ הוֹצִיא קוֹל זֶה; אִם נִתְּנָה אֲמֵתְלָא לְדַבְּרֵיהּ, מִתְּרַת; וְאִם לֹא שֶׁאֵין נוֹתֵן אֲמֵתְלָא, אֲסוּרָה לוֹ נַחֲלָקוּ הָאֲחֵרוֹנִים אִם סָגִי בֹזֵה גּוֹפָא שְׁהִיָּה מִחַמַּת כַּעַס, אוֹ בַעֲיֵן אֲמֵתְלָא נוֹסַפֵּת.

פו. הַקְּשָׁה הַבֵּית שְׁמוּאֵל דְּכִיּוֹן דְּכַתֵּב הַרְמ"א דַּאִין נֹאמֵן לֹמֵר שְׁמַאמִין לַעַד אוֹ לֵה, א"כ לִמָּה מִנְדִּין אוֹתוֹ. וּבִפְתַחֵי תְּשׁוּבָה כָּתַב לִיִּשֵׁב דְּבַדְרָךְ כָּלֵל כְּשֶׁהִבְעַל מֵאֲמִין לַעַד אוֹ לֵה אֵין יוּכַל לַחְזוֹר בּוֹ וְחִיִּב לַגְרֵשָׁה, אֲבָל הַכָּא כִּיּוֹן שְׁאֵנוֹ חוֹשֵׁשִׁין שְׁתַּנֵּן עֵינָיו בַּאֲחֵרֵת, לִכֵּן אִם חֻזַּר בּוֹ מֵאֲמִינִים לוֹ וּמוֹתֵר לַהֲשׁוּתָהּ, וְלִכֵּן אִם אֵין חֻזַּר בּוֹ מִנְדִּים אוֹתוֹ.

פו. שֶׁם כָּתַב וז"ל: וי"א דלא יכול לומר שמאמין לעד אלא אם מאמין לו ג"כ בשאר דברים, אבל אם אינו מאמין לו בשאר דברים, רק בדבר זה, משום דבלאו הכי נחשדת לו קצת, לא נאסרה עליו משום זה (מהרי"ק שורש פ"ב).

שלחן ערוך | הלכות חליצה | סימן קעח **המבואר** קלט

יא שְׁמַע הָעַם מְרַנְּנִים אַחַר הַקְּנוּי שְׁקִינָא לֵה בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים, וְהַסְתִּירָה הִיּוּ בְּלֹא שְׁנֵי עֵדִים, אֲבָל מְרַנְּנִים אַחֲרֶיהָ שׁוֹנֵתָה עִם מִי שְׁנִסְתֵּרָה עִמוֹ, וְהִרְעִינוּ הוּא בְּשִׁיעוֹר עַד שֶׁהַנְּשִׁים נוֹשְׂאוֹת וְנוֹתְנוֹת בָּהּ שְׁכוֹלֵן מִדְּבָרוֹת עֲלֶיהָ שׁוֹנֵתָה מִהָאִישׁ שְׁקִינָא לָהּ, אֲסוּרָה לוֹ מִשּׁוֹם הַכִּיעוֹר שְׁבוּהָ, וְיִזְצִיאוּנָה וְיִתֵּן בְּתֻבָּה כִּיוֵן שֶׁאֵין עֵדִים שׁוֹנֵתָה לֹא הַפְּסִידָה כְּתוּבָתָה אַע"פ שְׁנִאסְרָה עֲלָיו.

יט ניסן

יב בְּעַל שְׁמַחֲל עַל קְנוּי שְׁקִינָא לֵה, אִם הִמְחִילָה הִיּתָה קֶדֶם סְתִירָה, קְנוּיוֹ מְחוּל וּבְכֹאֲלוֹ לֹא קִנָּא לָהּ. אֲבָל לְאַחַר סְתִירָה, אֵין קְנוּיוֹ מְחוּל דְּמִיד שְׁנִסְתֵּרָה נִאסְרָה עֲלָיו וְלֹא מִהֵנִי מִחִילָתוֹ לְהַתִּירָה. וְכֵל בְּעַל שְׁקִינָא לְאִשְׁתּוֹ וּבְרִשָּׁה, הָרִי זֶה בְּכֹאֲלוֹ מְחַל לָהּ; וְלִכֵּן אִם הִחְזִירָה וְרוּצָה שׁוֹב לְאִסוֹר עֲלֶיהָ לְהַתִּיחַד עִם אוֹתוֹ פְּלוּנִי, לֹא מִהֵנִי קִינוּי הָרֵאשׁוֹן, אֲלֵא צְרִיךְ לְקִנְיָתָהּ לֵה פְּעַם אַחֲרָתָה.

יג מִי שֶׁנִּתְחַרַּשׁ בְּעֵלָהּ אוֹ נִשְׁתַּטָּה, אוֹ הָיָה בְּמִדְיָה אַחֲרָתָה, אוֹ שִׁתְּיָה חֲבוּשׁ בְּבֵית הָאִסוּרִים, וְשָׁמְעוּ בֵּית דִּין שֶׁהֵעַם מְרַנְּנִים אַחֲרֶיהָ וְבַעֲלָהּ אֵינוֹ כֹּאן כְּדִי לְקַנוֹת לָהּ וְלִהְיוֹתָהּ עַל כֵּךְ, לִכֵּן הִב"ד קוֹרְאִים וְאוֹמְרִים לָהּ אֵל תִּסְתְּרִי עִם אִישׁ פְּלוּנִי, וְאִם פָּאוּ עֵדִים אַחַר כֵּךְ שֶׁנִּסְתֵּרָה עִמוֹ וְשִׁחַתָּה בְּרִי טְמֵאָה, אוֹסְרִים אוֹתָהּ עַל בְּעֵלָהּ לְעוֹלָם מִכַּח הַקִּינוּי שֶׁל הִב"ד, וְקוֹרְעִים בְּתֻבָּתָהּ כִּיוֵן שֶׁנִּסְתֵּרָה אַחַר קִינוּי הִב"ד הַפְּסִידָה כְּתוּבָתָהּ. וּבְשִׁיבָא בְּעֵלָהּ אוֹ יִבְרִיא אוֹ יֵצֵא מִבֵּית הָאִסוּרִים, וְיִתֵּן לָהּ גֵּט כִּיוֵן שֶׁנִּאסְרָה עֲלָיו.

כ ניסן

יד לְעֵיל סֵעִיף ד' נִתְבָּאָר שְׁנִאסְרָתָה רַק אִם נִסְתֵּרָה בִּפְנֵי שְׁנֵי עֵדִים אַחַר הַקִּינוּי, וְאִם בָּא עַד אַחַד וְהִעִיד שֶׁנִּמְטָאָה מֵאוֹתוֹ שְׁקִינָא לָהּ, תֵּצֵא בְּלֹא בְּתֻבָּה אַע"פ שֶׁתִּמְדִּי אֵין עַד אַחַד נִאמְנֵן לְאִסוֹר אִשָּׁה עַל בְּעֵלָהּ, הַכֹּא דְאִיכֹא רַגְלִים לְדַבֵּר שֶׁכֵּבֵר קִינָא לָהּ מֵאוֹתוֹ אָדָם, שֶׁפִּיר נִאמְנֵן. אֲפֹלוֹ אִם עַד הַטְּמֵאָה הוּא אַחַד מִעֲדֵי הַסְתִּירָה וְהִיּוּ מְקוּם לומר שְׁכִינֵן שְׂרָאָה

קמ שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קעח המבואר

שנתייחדו חשב מעצמו דודאי בעל, קמ"ל שנאמן לומר שראה שזינתה, וּאִפְלוּ עֶבֶד או שִׁפְחָה או אִשָּׁה או קְרוֹב, בְּשֵׁר לְעֵדוּת זו לומר שראו שזינתה, כיון שיש רגלים לדבר.

מז חֲמֵשׁ נְשִׁים שִׁשְׁנָאוֹת אוֹתָהּ חמותה, בת חמותה, צרתה, יבמתה, ובת בעלה, אע"פ שאין נאמנות להעיד לרעתה כיון ששונאות אותה, הכא נִאֲמָנוֹת עָלֶיהָ לומר שִׁנְטָמָאת אַחַר הַקְּנוֹי לְאִסְרָהּ עַל בְּעֻלָּהּ כיון שיש רגלים לדבר, אֲבָל לֹא לְהַפְסִידָהּ בְּתַבְתָּהּ.

כא ניסן

מז מוֹצִיאִים אשה מבעלה על יְדֵי שְׁנֵי עֲרֵי טְמָאָה שראו שזינתה, ועידי טומאה היינו אִפְלוּ לֹא רָאוּ בְּמִכְחֹל בְּשִׁפּוֹפְרָתָהּ, אלא מֵאַחַר שִׁרְאוּ אוֹתָם דְּבוֹקִים זֶה בָּזֶה וְנוֹהָגִים בְּדֶרֶךְ הַמְּנַאֲפִים נחשב שראו שזינתה ויוצאת מבעלה.

יז כָּל אִשָּׁה שִׁנְאָסְרָהּ עַל בְּעֻלָּהּ עַל יְדֵי קְנוֹי וּסְתִירָהּ, אִסְוֶרָה נֵם לְאוֹתוֹ שִׁנְאָסְרָהּ בְּשִׁבִּילֹוֹ כְּמוֹ בְּכָל מִי שִׁזִּינְתָה שְׁכֵמוֹ שְׁנֹאסְרָתָה לְבַעַל נֹאסְרָתָה עַל הַבּוֹעֵל, ה"ה הכא כיון שנאסרה ע"י הקינוי והסתירה, נאסרת גם על מי שנאסרה מחמתו. וְאֵם עֶבֶר אוֹתוֹ אֶחָד וְנִשְׁאַחָה, מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִתְּחִתּוֹ בְּנֵם, אִפְלוּ הָיוּ לָהּ בָּמָה בָּנִים מְמֻנָּה וְלֹא חוֹשְׁשִׁים שִׁיִּצֵּא עִי"ז לְעַז עַל הַבָּנִים, שִׁיאֲמָרוּ שֶׁהֵם מְמֻזְרִים מִחֻמַּת שֶׁהוֹצִיאָוּהָ מִבְּעֻלָּהּ. אֲבָל אִם לֹא קָדַם קְנוֹי, וְכֵאֵל עֲדִים שִׁנְסִיחָה עִם אִישׁ זֶה, וְכֵאֵל וּמְצִאוּ דְּבַר מְכַעֵר, נִתְּבָאָר בְּסִימָן י"א סעיף א', דכיון דנאסרת לבעלה אסורה גם למי שהתייחדה עמו, ואם עבר ונשאה אם אין לו בנים ממנה צריך להוציאה, ואם יש לו בנים ממנה אין צריך להוציאה.

כב ניסן

יח כָּל אִשָּׁה שִׁבְּאוּ שְׁנֵי עֲדִים וְהִעִידוּ שִׁזִּינְתָה עִם זֶה בְּשִׁחְוֶתָהּ תַּחַת בְּעֻלָּתָהּ, אע"פ שכבר אינה תחת בעלה מחמת שמת או שגירשה, מ"מ הָרִי זוֹ תִצָּא מִזֶּה דֹאסוּרָה לְבּוֹעֵל כְּמוֹ שֹׁאסוּרָה לְבַעַל, וְאִף עַל פִּי שִׁישׁ לָהּ מְמֻנָּה בְּמָה בָּנִים.

י"ז וְשׁ אֲזַמְרִים שְׂאֵשֶׁת אִישׁ שְׁזֵנְתָה עִם גֹּי וְגִרְשָׁה בְּעֵלָה, וְנִתְגַּיֵר הַגֹּי, שְׂמִתְּתָה לְגֵר הַזֶּה, דְּלֹא שָׂדֶה לְמִימַר 'אֶחָד לְבוּעֵל' בְּבִיאת הַגֹּי בְּסַעִיף י"ז נִתְבָּאָר דְּכַשֵּׁם שְׁנֵאסְרֵת עַל בְּעֵלָה, כִּךְ נֵאסְרֵת עַל הַבוּעֵל, וּבְגוּי לֹא שֵׁיךְ דִּין זֶה, כִּיּוֹן שְׂמִמִּילָא אֲסוּרָה עֲלָיו, וְכַשְׁנִתְגַּיֵיר כְּבָר הוּי כְּקַטָּן שְׁנוּלָד. הַגֵּס: וּמִכָּל מְקוֹם מִי שְׁזֵנָה עִם אַחֹת אִשְׁתּוֹ, וְגִרְשָׁה בְּעֵלָה, אֲסוּרָה לְבוּעֵל אַחֵר מִיתַת אִשְׁתּוֹ. אִף עַל גַּב דְּבִלְאוּ הָכִי הֵיחָה אֲסוּרָה לוֹ בְּשְׁזֵנְתָה עִמּוֹ כִּיּוֹן שֶׁהִיא רְאוּיָה לוֹ אַחֵר מִיתַת אִשְׁתּוֹ, לְכֵן חַל עֲלָיו אִיסוּר שֶׁל בּוּעֵל (פְּסָקִי מֵהַר"י ס"י כ"ט).

כג ניסן

כ אִשֶׁת אִישׁ שְׂמוּעָנָת עַל אִישׁ אֶחָד שֶׁהוּא רוֹדֵף אַחֲרֶיהָ, וְהוּא מִכְחִישָׁהּ, אִין לְהֶאֱמִינָה כְּדִי לְיִסְרוּ לַהֲלֻקוֹת; אֲבָל יִגְזְרוּ עָלָיו גְּדוּי, שְׁלֹא יִדְבַר עִמָּה כְּלָל, וְשְׁלֹא יִדּוּרוּ בְּשִׁכּוּנָה אַחַת הֵינּוּ שְׂאֵם יַעֲבוּר עַל הַתְּרֵאָתָם וְיִדְבַר עִימָה אוּ יִדּוּר בְּשִׁכּוּנָתָה יִהְיֶה בְּנִדּוּי. וְאִם הוּא מְחֻזָּק בְּעִינֵיהֶם לְחָשׂוֹד עַל הַעֲרִיזוֹת מַחֲמַת שִׁישׁ עֲלָיו שְׂמוּעוֹת רְעוּת, לְכֵן מִתִּיחִסִּים לְטַעֲנָתָה וְרֵאוּי לְגַעֵר בּוֹ בְּגִזְיָפָה וּלְאִים עָלָיו שְׂאֵם לֹא יִתְנַחֵג בְּשׂוֹרָה וְכִדְלִוְחוֹ מִבְּנִינֵיהֶם לְרַעָה וְיִדְחִוּהוּ בְּשִׁתֵּי יָדָיִם, כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ רַבּוֹתֵנוּ וְ"ל מִלְקָוִן עַל לֹא מוֹבָה תְּשׂוּמוּעָה, וְכִמוֹ שְׂכַתְּבַת הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק כ"ד מִסְנֵה־דְרִין.

כ"א מִצְוֹת חֻבּוּסִים עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַנְאוֹת לְנִשְׁוֹתֵיהֶם אִין הַכוּוּנָה לְקַנְאוֹת עַל אִישׁ מְסוּיִים, דְּכְבָר נִתְבָּאָר לְעֵיל סַעִיף ז' שְׂאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן, כְּדִי שֶׁלֹא תִיֵאסֵר עֲלָיו, אֲלֵא הַכוּוּנָה לְהוֹכִיחָהּ בְּאוֹפֵן כְּלָלִי שֶׁלֹא תִתִּיחַד עִם אַנְשִׁים. וְכָל מִי שְׂאִינּוּ מִקְפִּיד עַל אִשְׁתּוֹ וְעַל בְּנָיו וְכִנּוּ בֵּיתוֹ וּמְזֻזֵיהֶם וּפּוֹקֵד דְּרִבְיָהֶם תְּמִיד עַד שְׂיַדַע שֶׁהֵם שְׁלָמִים מִכָּל חֻטָּא וְעוֹן, חֲרִי זֶה חוּבָא, שְׂנֵאֲמַר 'וּפְקֻדְתָּ נֶגֶד וְלֹא תִחַטָּא' (לִיּוֹז ה', נ"ד). וְכָל חֻטָּא אֶת אִשְׁתּוֹ נִכְנָסָה בּוֹ רוּחַ טְהוּרָה. וְלֹא יִקְנֵא לָהּ מִתּוֹךְ שְׂחוֹק, וְלֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה, וְלֹא מִתּוֹךְ קְלוּת רֵאשׁ, וְלֹא מִתּוֹךְ מְרִיבָה, וְלֹא לְחַמִּיל עָלֶיהָ אִימָה. וְאִם עָבַר וְקַנֵּא לָהּ בְּפָנֵי עֵדִים

קמב שלחן ערוך הלכות חליצה | סימן קעח המבואר

אע"פ שזה היה מתוך אחר מכל הדברים האלו, מ"מ הרי זה קנוי.

כד ניסן

כב אין ראוי לקפץ ולקנאה בפני עדים תחלה. ואפלו בינו לבינה לא יאמר לה אל תסתרי עם איש פלוני, כמו שנתפאר לעיל סעיף ז'. אלא מוכיח אותה בינו לבינה, בנחת בלי הזכרת שם איש מסויים ובדרך טהרה ואחרת, כדי לחסיר המכשול ולתדריכה בדרך ישרה.

***

תם ונשלים תודה לא-ל בורא עולם

והיתה השלמת הספר הנכבד הזה [שלחן ערוך אבן העזר]

ביום ג' י"ט לשבט שנת ה' שי"ז ליצירה,

בצפת תכב"ב שבגליל העליון

יבנה במהרה בימינו אמן

ברוך הנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה

והוא יעזרני עד הנה

ברוך ה' לעולם אמן ואמן